

Nyt. szám: 255/0457

271/0631

Kl. sz.: 180/068

Tárcsára 16/1993 HCSF int.
alapszám
9h. Ch B
Nyt. sz. 220

TITKOS

HADTÁP BIZTOSÍTÁS

2

XII. ÉVFOLYAM
1979. 2. SZÁM



Érkezett:
az MNHF AG. TECH. FOSF-SÉG-hez
19..... é 1991 -03- 16..... nap

MEGJELENIK NEGYEDÉVENKÉNT
AZ MNHF-SÉG BELSŐ KIADVÁNYA

51/32

17/12 1990/11

21/24

TITKOS

„A hadtápbiztosítás magában foglalja mindazokat a rendszabályokat, amelyek a hadtáp megszervezésére, valamint a csapatok anyagi, technikai, egészségügyi és egyéb irányú biztosítására és kiszolgálására irányulnak.”

[MN HARCÁSZATI
SZABÁLYZATA (ho.-e.) 47. pont]

HADTÁPBIZTOSÍTÁS



1979

2

MN HADTÁPFŐNÖKSÉG BELSŐ KIADVÁNYA

Készült: 650 példányban
Egy példány: 85 lap

Szerkeszti: a Szerkesztő Bizottság
A Szerkesztő Bizottság elnöke: Dr. Lapos Mihály ezredes
Szerkesztőség: Budapest XIII., Dózsa György út 49/a. MN HTP Törzs
Felelős szerkesztő: Tóth József alezredes
Felelős kiadó: Elekes János ezredes

A HADTÁPBIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

A hadtáp objektumok és hadtápbiztosítási rendszerek életképességének néhány kérdése

Dr. Deák Péter alezredes, a hadtudományok kandidátusa

A kérdés aktualitása

A modern hadviselésben első pillanattól kezdve problematikus kérdés volt a nem harcoló, tevékenységüket nem harccal végrehajtó elemek, szolgálatok, katonai szervezetek biztosításának, megővésének, oltalmazásának gondja. A hadtáp mindig is viszonylag jobban sebezhető volt, az ellene irányuló tevékenység azonban nem bizonyult kifizetődőnek, a fegyveres küzdelem kimenetelében betöltött szerepe nem volt jelentős.

A második világháború harmadik időszakától kezdve a – főleg hadászati – hadtápjobjektumok egyre inkább sorolt, tervezett célpontokká váltak, mind a légierő, mind a nagyhatótávolságú tüzérség, vagy haditengerészet, és egyre inkább a különleges osztagok részéről.

A második világháború óta lefolyt helyi háborúknak egyre nagyobb mértékben vált jellemzőjévé a közeli hátsórszág, illetve a létfontosságú hadtápjobjektumok elleni intenzív küzdelem. Valamennyien tudjuk, hogy a VDK ellen vívott légi háború szinte kizárólagos célja a fő utánszállítási útvonal és a különböző raktárak voltak, tekintet nélkül arra, hogy e légcsapások másodlagos követelményei mennyiben érintették a polgári lakosságot, asszonyok és gyermekek tizezeit. A közelkeleti háború valamennyi fázisában számos további példát látnunk a fentiek bizonyítására, főleg a hadművelleti hadtápjobjektumok vonatkozásában.

A hadtáp életképessége kérdésének aktualitása a korszerű fegyveres küzdelemben tehát jelentőségének növekedésével jár együtt, abból ered, hogy mind erőteljesebbek a törekvések bénítására, megsemmisítésére, életképességének megszüntetésére.

Részleteiben e helyzet az alábbi tényezők eredménye:

– a tömegpusztító fegyverek és hagyományos légierő, tüzérség megnövekedett hatótávolsága; automatizáltságuk következtében jelentkező nagyobb találati pontosság és nagy pusztító hatása megszüntette a nagy mélységek, tehát a hadtáp elérhetetlenségének mítoszát és kockázatát, a hátsórszág, a hadművelleti és csapat-hadtáp az ellenség csapásainak elsőrendű objektumává vált;

– a korszerű technika és technológia, továbbá a széttagolt csoportosítások lehetővé; az egyedi pusztító eszközök óriási kapacitása és az élőrövel való ta-

karékosság szükségessé tette a diverzáns-kommandó hadviselés reneszánszát, elterjedését és ez a vezetés mellett elsősorban a hadtáp objektumait veszélyezteti; - nem csökkent ezzel arányban a hadtáp sebezhetősége, sőt, a szervezeti helyzet, a huzamos „M” tevékenység még fokozta azt, kritikus időszakot eredményezett, így az ellenség részéről „kifizetődő” a csoportosítások „lágy altestét” képező hadtáp elleni cselekmények végrehajtása.

Miután a viszonylag egyensúlyban levő erőkre épülő katonapolitikai helyzetben mindkét fél arra törekszik, hogy az ellenség csoportosításából lényeges elemeket kiemelve pótolhatatlan veszteségeket okozzanak, ezzel megváltoztassák az erőviszonyokat, a hadtáp életképességének fenntartására irányuló törekvéseink a hadtápbiztosítás megnövekedett hadműveleti jelentőségéből erednek, abból kiindulva, hogy a *hadtáp ma a csoportosítások lényeges, kritikus elemét képezi.*

Milyen közvetlen veszélyek azok, amelyek a hadtáp különböző tagozatait - elsősorban a háború első napjaiban - veszélyeztetik?

A valószínű hadműveleti irányban felvonuló várható ellenségeink által alkalmazható körülbelül 200 atomeszköznek mintegy 4-7%-a (elsősorban a PERSHING eszközökkel célbajuttatva) kerülhet központ és hadműveleti hadtáp objektumok, mindenekelőtt a rendszer infrastrukturális elemei, közlekedési vonalak, csomópontok, műtárgyak, átkelő helyek, körzetek ellen alkalmazásra.

A háború első napjaiban az ellenség harcászati légiereje által több lépcsőben alkalmazott légi támadóeszközök által naponta 15-25 célobjektumra végrehajtott csapások közül 1-3 lehet, amelyek kifejezetten hadtáp objektumok ellen kerülnek kiváltásra. Egy-egy ilyen célobjektum ellen az ellenség 16 tonna repülőbombát, vagy 20-25 L-F rakétát is alkalmazhat, ami a védetségétől függően 40-70%-os megsemmisülést eredményezhet.

Jelenlegi felméréseink szerint az ellenség mintegy 50-70 szervezetszerű alegységekből alakított felderítő-diverzáns csoportja - melyek 4-12 főből állnak - naponta 1-2 diverzáns akciót, tehát objektum, vagy szállítmányrombolást hajthat végre. Ezek az osztagok a kis hatóerejű, atomaknákkal, mérgező és biológiai harcanyagokkal, magas technológiájú és rádióexponálható robbanóanyagokkal, plasztikbombákkal, lézerfegyverekkel vannak ellátva, álcázásuk igen jól szervezett, alapvető eljárásuk a különböző robbanócsapdák létesítése.

Mindezekből tehát azt a következtetést kell levonnunk, hogy a csapat, hadműveleti és központ hadtáp ma már „veszélyes üzem”, elemeit az ellenség hagyományos, tömegpusztító és diverziós csapásainak célpontjai közé kell sorolni és számolni kell más célok ellen alkalmazott tevékenységük másodlagos hatásával is.

A hadtáp életképessége tartalmának értelmezése

A rendelkezésünkre álló hivatalos katonai irodalomból az életképesség fogalmát - tömör megfogalmazásban - a Szovjet Katonai Enciklopédia határozza meg:

„A csapatok (repülők, hajók), a vezetési rendszerek, a fegyverzet és haditechnika, a hátszági hadtáp objektumok és a hadtápbiztosítás olyan készsége, amely alkalmassá teszi őket, hogy az ellenség behatásának közepette is megóvják, vagy helyreállítsák harcképességüket”.

Az életképesség tehát a működőképesség alapvető feltétele, egy tartós állapot, amely akkor is fenn kell álljon, ha a konkrét alkalmazásra nem kerül sor.

Az életképességnek nincs viszonyszámmal kifejezhető fokmértéke, nincsenek minőségi átmenetei. A veszteségek mennyiségi tényezői egy bizonyos szinten, bizonyos kritériumok alapján minőségi ugrásba átcsapva oda vezethetnek, hogy az adott hadtáp vagy rendszer harci-hadműveleti értelemben megsemmisül. A kritikus veszteségnövekedés, mint mennyiségi tényező azonban minőségi elemeket is tartalmaz, mert korántsem mindegy, hogy – számszerűségtől függetlenül – melyik eleme a hadtápnak az, ahol abszolútan a veszteségek. Könnyen megérthető, hogy egy – nem rugalmasan szervezett – közlekedési rendszer teljes megsemmisítését eredményezheti azon néhány csomópont, elágazás elpusztulása, ahonnan éppen a kerülőirányok, manővervonalak indulnak.

Éppen ezért az életképesség – mint már említést nyert – a működőképesség helyreállításának alapvető és egyben végső feltétele. Életképesnek tekinthetjük a hadtápot, ha még megvan a képessége egyes elemei, rendszerei működőképességének helyreállítására, aktivizálni képes meglevő készleteit, meg tudja mozdítani, vagy képes aktivizálni az anyagi biztosítás forrásait, be tudja vezetni a csapás hatását csökkentő rendszabályokat.

Konkrétabban kifejezve,

a hadtáp objektumok életképességének legalapvetőbb ismérve, hogy az objektum telepítési körletében megvannak a folyamatos tevékenység feltételei, a körlet romboltsági foka, tűzmentesítése, sugárszintje lehetőséget ad a manőverre, a szaktექnika helyreállítható, a szakanyagok nem semmisültek meg. Ezek az objektumok életképességüket elsősorban passzív rendszabályokkal és a biztosítási rendszeren belül képesek megőrizni, föld alatti építmények felhasználásával, fesszes tűzvédelemmel, vízellátással, megfelelő áramforrásokkal.

Mit mondhatunk a *RENDSZEREK életképességéről*? Nyilván más tényezők alapján kell itt értékelnünk a jellemzőket. Egy rendszer életképességének fő kérdése a rendszer elemei közötti *KOMMUNIKÁCIÓ* megléte, ennek megsemmisülése tulajdonképpen az egész rendszer megsemmisülését, az életképesség elvesztését jelentheti.

A hadtápbiztosítás rendszere életképességének döntő kritériuma, hogy a közlekedési vonalak, bár kiterőkkkel, de használhatók maradjanak; a műtárgyak, állomások, vasúttechnikai és repülésirányító rendszerek ne legyenek bénultak; a hadtáp vezetettsége és csapatokkal való kapcsolata fennmaradjon; készleteik, legalább egy alárendelt mozgókészleteinek mérvében, mobilizálható állapotban meglegyenek; és a szállítóeszközök jelentős része üzemképes állapotban maradjon.

Ezek a kritériumok úgy biztosíthatók, ha megteremtik az alárendelték ön-ellátottságát; a közlekedési rendszerben kerülő és tartalékirányokat hoznak létre; tartalékolják a megfelelő helyreállító kapacitást; a hadtáp szervezete megfelelően osztható, előre és oldalt lépcsőzve van; az eszközök és készletek szét vannak telepítve; a terep ki van használva és műszaki munkákat vesznek igénybe.

Az életképesség oldaláról jelentkező követelmények

A fenti meghatározások és értelmezések egyben azt is körvonalazzák, hogy milyen követelményeket kell egy korszerű hadtápnak kielégítenie annak érdekében, hogy életképességét megfelelő és időben hozott rendszabályok alkalmazása esetén fenn tudja tartani, meg tudja óvni.

A hadtáp fejlesztésében és felkészítésében békeidőben elsősorban arra kell törekednünk, hogy *alkalmassá tegyük a hadtápot*, a hadtápszervezeteket és rend-

szereket arra, hogy viszonylag rövid idő alatt végrehajtva az operatív rendszabályokat – elérjék működőképességüket és megóvják életképességüket. Tökéletlen szervezetek, rosszul szabályozott rendszerek, technikai-műszaki szempontból alacsony színvonalú hadtáp be sem képes fogadni azokat a rendszabályokat, melyek e képességek fenntartását szolgálják. Egy egészen éles példát említek, egy technikailag rosszul felszerelt, közúti (és nem terepjáró) technikával és sok pótkocsival ellátott hadtáp még a legjobb időben kiadott körletváltásra, manőverre vonatkozó parancsot sem képes végrehajtani, főleg rossz időjárási és útviszonyok között.

Melyek tehát azok az általános – így csapat, hadműveleti és hadászati hadtápra egyaránt érvényes – tulajdonságok, melyekkel a korszerű fegyveres küzdelemben a hadtápot jellemezni kell, természetesen csak a tárgyalt téma oldaláról vizsgálva?

Először is a hadtáp magas fokú KIKÉPZETTSÉGE, ebből eredően erkölcsi-politikai állapota, a katonák fizikai és pszichikai állóképessége, az egész kötelék összekovácsoltsága, a tevékenység szervezettsége, begyakorlottsága.

Ebben a követelményben elsősorban azt értem, hogy a rendkívül fontos úgynevezett hadtáp szakmai ismeretek mellett, sőt azokat megelőzve kell először is arra kiképezni az állományt, hogy meg tudja magát óvni, viszonylag magabiztosan mozogjon az ellenség csapásainak bonyolult viszonyai között is.

A tömegpusztító fegyverek alkalmazásának viszonyai közepette lefolytatandó háborúra való felkészülés mind a haderőben, mind a polgári életben a „túlélés” érdekében folytatott intenzív harcászati kiképzést teszi szükségessé. Ezért indokolt, hogy az életképesség fenntartásával kapcsolatos jártasságok és készségek kifejlesztését ma már ne szórjuk szét különböző kiképzési ágak és különböző tárgyak egyes tárgyköreiben, hanem az komplex, integrált, a szakharcászattal szoros együttműködésben (vagy egy szerkezetben) oktatót fő kiképzési ággá váljon. A tömegpusztító fegyverek elleni védelem a htp. katona szempontjából ma már csupán e fontos rendszabálycsoport egyik oldala. Ezért – megítélesem szerint – a felkészítés, kiképzés rendszerének és tartalmának fejlesztése terén napirendre célszerű tűzni fő kiképzési ággént a túlélés komplex rendszabályainak oktatását.

Másodszor a hadtápszervezetek és az egész rendszer VEZETETTSÉG-e, az ehhez szükséges törzsek, szervezetek, eszközök – közöttük híradó és adatfeldolgozó eszközök – megléte. Csak a folyamatosan működő és jól tájékozott hadtápvezetés képes már békében előtervezni a szükséges rendszabályokat, venni és továbbítani a veszélyről szóló információkat, aktivizálni a rendszabályok egész gyűjteményét és operatív elhárító intézkedéseket hozni, végrehajtásukat érvényesíteni. Ezért a hadtápvezetésnek teljes egészében ki kell elégíteni azokat a követelményeket, amelyeket általában a csapatvezetéssel szemben támasztunk és vezetést védett vezetési pontról, álcázott híradórendszeren keresztül kell érvényesíteni.

A harmadik tulajdonság a hadtáp VÉDETTSÉGE. Ennek egyik oldala a technikában, az elől fekvő tagozatokban inkább, feljebb kevésbé meglévő – páncélozott szállítóeszközökben, tűzáthatósra alkalmas, magas felépítményű és jól felszerelt, sugárzásra kevésbé érzékeny járművek meglétében jelentkezik. Ehhez tartozik az is, hogy a hadtápegységeknek is rendelkezniük kell azokkal a fegyverekkel, elsősorban légvédelmi, valamint páncélelhárító eszközökkel, VSF műszerekkel, mentesítő és tűzoltó eszközökkel, amelyeket más szakcsapatoknál már

természetesnek tartunk. A védettség azt is megköveteli, hogy a hadtápcsapatok és objektumok reálisan is képesek legyenek a terepadta lehetőségeket kihasználni úgy, hogy a terepet műszaki munkákkal hatékony védekezésre alkalmassá teszik. Ehhez azonban jelentős számú – esetleg többrendeltetésű – munkagépre is szükség van.

Az életképesség megóvásának egyik fő formája az időben és rejtetten végrehajtott manőver. Erre azonban csak a MOZGÉKONY hadtáp alkalmas, és ez a *negyedik* alapvető tulajdonság.

Ennek a mozgékonyiságnak több fokozata és oldala van. Nagyon fontos például a technikai mobilitás, úgymint az önjáró technika, a minél kevesebb utánfutó, a terepjáróképesség, a hadtáptechnikai eszközök egy részének vízát-hatoló képessége. Az alsóbb tagozatokban arra kell törekedni, hogy ez a technikai mobilitás mind nagyobb fokú legyen, mindjobban megközelítse a biztosított csapatokét, miután nehéz, rombolt terepen ez a manőver, a veszélyeztetett körlethől való kivonás alapvető feltétele.

Az életképesség szempontjából azonban azt a helyzetet is feltételezni kell, hogy a hadtáp alegységeknek a manővert, vagy az utánszállítási-hátraszállítási feladatokat különösen rombolt körzetekben kell végrehajtani, így a mozgékonyiság követelményében bonnfoglaltatik az akadályelhárítás képessége, a mozgásbiztosítottaság bizonyos foka is. Ez szükségessé teszi a hadtáp ilyen szükségeszközökkel, robbantó eszközökkel és a nagyobb tagozatokban munkagépekkel való ellátását, illetve megerősítését is.

Ezek a mozgékonyiság technikai oldalai. Ugyanilyen fontos azonban a szervezeti mozgékonyiság is, a szervezet mozgékony jellege. Ennek alapfokú követelménye, hogy képes legyen a rendszeresített mozgó – és minél több kiegészítő – készletet egyszerre, egy fordulóban felemelni. Ez a mozgó jelleg abszolút értéke, ennek kisebb értékei elsősorban a felsőbb tagozatokban jelennek meg, nem is vitatjuk, hogy itt jelenleg kisebb a hadtáp mozgékonyisági foka. Ez azonban csak ideiglenes lehet. A hadtápbiztosítási rendszer életképessége szempontjából alapvető követelmény, hogy a nagy volumenű, a hadművelet kimenetele szempontjából elsőrendű felsőbb készlettartalékok is megközelítsék valamilyen módon a mozgékonyiság abszolút fokát. A szervezeti mozgékonyiság másik kritériuma, hogy a hadtáपालegységek, -egységek, sőt -intézetek is csapat szervezettek legyenek, lehessen őket intézkedések alapján jól, gördülékenyen mozgatni, áttelepíteni, előrevonni stb. Ezért valamennyi hadtápszervezetnek ésszerű rendszerben, közel egyforma nagyságrendű funkcionális és kiszolgáló alegységekre, valamint vezetőszervre kell tagozódnia. Mint látjuk, az életképesség szempontjából a mozgékonyiság igen bonyolult és komplex követelményként jelentkezik.

Az életképesség fenntartását biztosító rendszabályok

Az alcímben jelzett rendszabályok a fogalmilag körülhatárolt életképesség folyamatos fenntartására, a veszélyeztető tényezők elhárítására, illetve kritikus veszteségek helyreállítására irányulnak.

E rendszabályokat különböző szempontok szerint oszthatjuk fel, amelyek a következők lehetnek:

a) A rendszabályok felosztása azok bevezetésével kapcsolatos *időpontok szerint*. Ezen belül megkülönböztetünk (1) folyamatos, viszonylag állandóan érvény-

ben levő, és ezzel szemben (2) időszakos, operatív, veszélyhelyzetben életbeléptetett ideiglenes rendszabályokat.

b) Megkülönböztethetünk sajátos *tartalmuk szerint*, (1) általános és ezzel szemben (2) *speciális* rendszabályokat. Az általános rendszabályok elfogadottan érvényesek, valamennyi hadtápojektum és rendszerek életképességének megóvásáért, míg a speciális, sajátos rendszabályok mindig a hadtápalegység, -intézet jellegeből, időjárásból, napszaktól, terepviszonyokból, vagy sajátos konkrét feladatokból, helyzetből erednek. Ebből az is következik, hogy az általános rendszabályok szabályzatba foglalhatók, elvileg általánosíthatók (és e cikk is ezekkel foglalkozik), míg a speciális rendszabályok az elvekből kifolyólag ugyan, de a parancsnokok, hadtáptörzsek közvetlen elhatározásától függenek.

c) Az azokat megvalósító *tagozatok nagyságrendjével* és feladataival függ össze e rendszabályok (1) csapathadtáp, (2) hadművelési- illetve (3) hadászati szempontok szerinti csoportosítása. Ez a felosztás kétségtől jellemez az egyes rendszabályok természetét, tartalmát, de feladatát és célját is.

A rendszabályok részletes felsorolása és csoportosítása érdekében idézem, hogy mit ír a Szovjet Katonai Enciklopédia a hadtáp életképessége fenntartásának lehetőségeiről és feladatairól:

„A különösen fontos háterszági *hadtápojektumok* (fegyver- és lőszerraktárak, bázisok, raktárak stb.) életképessége megteremthető: szilárd konstrukciójú építményekkel, amelyek védelmet nyújtanak az összes pusztító eszközök csapásai ellen; az objektumok, illetve elemeik lehető legkisebb méretű, illetve formájú kialakításával, amely a lökéshullámnak a legjobban ellenáll. A hadtápojektumok életképességének fokozása érdekében tartalék készleteket kell létesíteni tűzoltó, vízelvezető, elektromos, fűtő és vízellátást biztosító technikai eszközökből, könnyen összeállítható építési anyagokból és más berendezésekből.

A *hadtápbiztosítási rendszer* életképessége fenntartható: a hadtápegységek, magasabbegységek és intézmények lépcsőzésével; a csoportosítások megfelelő hadtáp önállóságának biztosításával; erő és eszköz tartalékok, megbízható szállító- és összeköttetési eszközök biztosításával; a hadtápojektumok széttelepítésével, álcázásával és minden pusztító eszköz elleni védelmével; a közlekedési útvonalak és más hadtápojektumok gyors helyreállításával; a fegyverzeti, a haditechnikai és anyagi eszköztartalékok megóvásával és speciális karbantartásával; a nagy veszteségeket szenvedett hadtáp magasabbegységek, egységek és intézmények átszervezésével, anyagi tartalékkészletekkel történő feltöltésével és az erő és eszköz tartalékok újraképzésével.”

Részleteiben a hadtáp életképesség fenntartását célzó rendszabályok a következők:

1. A hadtápojektumok, csoportosítások széttagolt elhelyezése, illetve széttelepítése. E rendszabályok megvalósítása már békében megkezdődik, részben az élő és „M” útján felállítandó szervezetek ésszerű diszlokációjának megteremtésével, részben a körletek, váltókörletek ilyen szempontok szerinti kiválasztásával. A rendszabálycsoport jelentős részét azonban már a harc, hadművelési előkészítések, illetve végrehajtásának időszakában kell foganatosítani, ez esetben sem alkalomszerűen, hanem folyamatosan. A hadtáp széttagolt elhelyezése úgyszólván a hadtáptisztek „vérévé kell válnjon”, mint amikor különböző aleggységek elhelyezésénél már önkéntelenül az erőt keressük. A széttelepítésnek pozitív és negatív értelemben van egy optimális pontja, ugyanis a túlzott széttele-

pítés csökkentheti a hatékonyságot, túlságosan szoros szétbontakozásuk viszont nem csökkenti megfelelően az ellenség csapásmérő kapacitásának sűrűségét.

2. A terep természetes védőképességének körültekintő kihasználása, illetve annak védelmi építmények létesítése révén történő fokozása.

A műszaki munkák, a meglevő polgári rendeltetésű föld alatti építmények kihasználása a passzív védelem legjelentősebb rendszabályai. Gyakorlatainkon, kiképzési foglalkozásainkon ez a kérdés az 50-es évek óta háttérbe szorult, mert az első számvetések birtokában a hadtáptörzsek szemében kilátástalannak tűnt a műszaki munkák teljes értékű megvalósítása. Megítélésem szerint e fontos kiképzési kérdés háttérbe szorítása nem egyéb, mint leegyszerűsítés és ezért egy valóságos helyzetben drágán lehet megfizetni. Az a régi törvény, hogy „a katona, amint beássa magát”, ma fokozottabban kell érvényesülnön. A kérdés másik oldala, vajon a fejlesztésben elegendő figyelmet szenteltünk-e a megnövekedett műszaki munkák magas gépigényének, elegendő-e a földmunkagép, megfelelő számban rendelkezünk-e erődítési elemekkel és békeidőben fordítunk-e elég költséget és energiát egyes építmények előre történő kiépítésére vezetőszervek, hadtápbjektumok, segélyhelyek részére?

3. Az álcázás mint az ellenséges felderítéssel szembeni ellentévékenység.

Az álcázás az életképesség biztosítása érdekében az elektronikai felderítés és hadviselés időszakában lényegesen több mint a rendszeresített álcázó háló és ruházati cikkek használatának bevezetése. Az álcázási rendszabályok egy részét magasabb követelméknél álcázási tervekben kell összehangolni, mert a koordináció nélkül az egyes rendszabályokkal éppen az ellenkező hatást érhetjük el. Helyi szituációban viszont az álcázást – ez alatt elsősorban a „láthatatlannátételt” értve – folyamatosan kell alkalmazni és ez szintén a parancsnokok vérévé kell vállják.

4. A veszélyről szóló értesítés körültekintő megszervezése, eszközbiztosítása és műszeres rendszerének üzemképes állapotban tartása.

Az értesítési rendszernek gyorsnak, dublirizottnak, (sőt többszörösnek) közérthetőnek kell lennie. Arra is fel kell készülni, hogy az értesítési rendszer felfedése esetén az ellenség abba beléphet és ennek különböző következményei lehetnek, ezért az értesítési rendszert folyamatosan karban kell tartani és kontrollálni kell.

5. A veszélyeztetett körletekből történő megelőző kivonás.

Kihangsúlyoznám, hogy a hadtápcsapatok kivonása nem csupán passzív, hanem aktív, és nem azonnali, operatív, „ad hoc” rendszabály, hanem folyamatos. Ez azt jelenti, hogy a hadtápbjektumok körleteit preventív rendszabályként periodikusan váltani kell, tehát a körletváltás korszerű viszonyok között szervezett és tervezett, nem egyszerre és tömegesen történik, feltételezi a körletváltáshoz szükséges utak kiválasztását, elosztását, előkészítését, megjelölését és megfelelő forgalomszabályozását is. Katasztrófális következményekkel járhat a spontán irányokba és módon végrehajtott tömeges áttelepítés, mert az torlódáshoz vezet, pánikot kelt és nem hogy növelné, hanem csökkenti az életképesség biztosított-ságát. Hasonlóképpen a körletváltás tervszerűtlenségének elkerülését szolgálja, ha az új körleteket, valamint a mindig kijelölendő tartalékkörleteket előre szemrevételezzük, az alegységek fogadására előkészítik és megteremtik az azonnali álcázás lehetőségeit.

6. A minden oldalú, mélységben és szélességben (esetenként függőlegesen) is tagolt tartalékképzés.

A tartalékképzés elsősorban a harc és fenntartás szempontjából legfontosabb anyagokra, technikai és úthelyreállító kapacitásra, vezetési szervekre és egészségügyi intézményekre vonatkozik. Az életképesség megóvása szempontjából ezeket a tartalékokat természetesen célirányosan és tudatos mértékben célszerű létrehozni és telepíteni.

A gondolatok összefoglalásaként annyit mondhatnánk, hogy az életképesség megóvására irányuló törekvéseink a korszerű háború által kiváltott olyan új elvek és rendszabályok összessége, amelyekben tulajdonképpen nincs is semmi új. Az ellentmondás, amely az előbbi mondatban rejlik, csak látszólagos. Az életképesség megóvásának érvényesítése elsősorban szemléleti kérdés, a hadtáptörzsek és -csapatok felkészítésének arra kell irányulnia, hogy a rendszabályok a figyelem középpontjában álljanak. Ezért nem érzem feleslegesnek, hogy e témának szenteltem ezt a néhány oldalt.

A lőszer biztosítás korszerűsítésének anyagi-technikai folyamatairól

Dr. Kazinczi István alezredes, a hadtudományok kandidátusa

Az anyagi-technikai biztosítás korszerűsítése kibontakozásban levő folyamat. E cikk célja az lenne, hogy főként a lőszer anyagi-technikai biztosítás további korszerűsítésének elősegítése érdekében néhány probléma kibontásával elvi és gyakorlati kérdéseket műveljen ki a rendszer további alakításához. Ennek érdekében néhány rendszer és módszerbeli kérdés elemzését rögzíti a szerző.

Első kérdésként röviden annak megválaszolására vállalkozom, hogy miért kell beszélnünk anyagi-technikai biztosításról? Tény az, hogy napjainkban még gyakran csak anyagi vagy csak technikai biztosításról beszélünk, illetve így elkülönítve (bár egyre problémákkal terheltbben) műveljük is azokat. Az említett fogalmak folyamatokból összetevődő komplex és bonyolult feladatcsoportot tükröznek, amelyek történelmi fejlődés folyamán alakultak ki. Napjainkban a tudományos-technikai forradalom hadügyre gyakorolt hatása képpen a fejlődés oda tendál, hogy az anyagi és a technikai biztosítást egymással szorosabban összefüggő, egymást kölcsönösen kiegészítő kategóriaként vegyük számításba. Mi teszi ezt szükségessé? Egyszerűen lehet rá felelni: a fejlődés.

A korszerű fegyveres erőiben alkalmazott anyagi eszközök egyre inkább a technikailag jellemezhető bonyolult felépítés, fejlődés irányába tolódnak el. Vagyis az anyagok túlnyomó többsége technikai eszköz. A technikai eszközök fejlődésére pedig két irányzat jellemző: egyik a generációról generációra bonyolultabb mechanizmus, felépítés és működés, a másik a komplex (több ágazat technikáját magába foglaló) eszközök, illetve rendszerek egyre szélesebb mértékű elterjedése. E két tendencia úgy az anyagi, mint a technikai biztosítás területén megköveteli a szoros összhangot. Sőt, a fejlődés kifejezetten magával vonta e két biztosítási terület összefonódását, amely abban jut napjainkban kifejezésre, hogy a feladatok megoldása során egymásra hatnak, egyik biztosítási ág szülte feltételek megteremtése nélkül nem lehet eredményesen művelni a másikat. Pl.: az anyagi biztosítás fogalmkörébe tartozó alkatrészellátás nélkül nem lehet eredményesen művelni a technikai biztosítás kategóriájába tartozó javítási tevékenységeket; vagy fordítva, a technikai biztosításhoz sorolható technikai ellenőrzés végrehajtása nélkül nem lehet megoldani egy bonyolult felépítésű technikai berendezés átvételét, ami pedig az anyagi biztosítás feladatkörébe tartozik. Mindezeket látva, a fejlődés tendenciáit figyelembe véve egyre inkább anyagi-technikai biztosításról beszélhetünk.

Bármely összetett rendszert elemezzünk is, azt a rendszer analízise útján tudjuk megoldani. A rendszer analízis módszereként két alapvető metodikát alkalmazhatunk: a deduktív eljárást, melynek során logikai műveleteinket az általánosról az egyesre, az egésztől a részekre terjesztjük ki; a másik az induktív eljárás, amikor az egyesről következtetünk az általánosra.

Mint a cikkből a későbbiekben ki fog tűnni, alapvető módszerként az induktív eljárást alkalmaztam. Konkrétan a lőszerellátási rendszert véve alapul, rendszerelemzésem tárgyául, ugyanis az ebből indukálható folyamatelemzések túlnyomórészt valamennyi szilárd-anyagellátási folyamatra adaptálhatók.

A cikk megírása során a főfigyelmet a harcászati és a hadműveleti tagozatokban működő rendszerekben lefolyó folyamatok feldolgozására irányítottam. Annak érdekében, hogy az ATB keretében már kimunkált – főként központi szintet érintő – kutatási eredményeket bizonyos fokig tovább fejlesszem.

A lőszerbiztosítás jelentősége, helye és szerepe a fegyveres küzdelemben

A korszerű háború fegyveres küzdelmei minden kétséget kizáróan hatalmas méretű anyagfelhasználást követelnek.¹ Igaz e törvényszerűség a lőszerkészletre vonatkoztatva is. Ezt alátámasztja egyrészt a lőszerfelhasználás emelkedő jellegű – történelmi tapasztalatokkal igazolható² – tendenciája, másrészt a korszerű fegyveres küzdelem (harc, hadművelet) megvívásának jellege,³ amelynek egyik jellemzője a korszerű, nagy tűzerjű harci technikai eszközök tüze, ami tetemes lőszerfelhasználást von maga után.⁴

Tény az is, hogy a békeidőben végrehajtott gyakorlatokon (a kisebb alegységekkel végrehajtott egyes, főként kísérleti gyakorlatoktól eltekintve) a lőszerfelhasználás mértéke elenyészően csekély a háborús lőszerfelhasználáshoz viszonyítva. Ez olyan objektív tényező, ami előidézheti, hogy a lőszerbiztosítás megoldása bizonyos fokig háttérbe szoruljon. Ezért annak kimunkálásával a gyakorlatokat vezető és végrehajtó parancsnokok, törzsek nem mindig kellő figyelemmel foglalkoznak. Pedig számos példa van rá a történelemből, hogy a lőszerkészletek időbeni biztosítása, vagyis a lőszerbiztosítás kihatott a hadműveletek megkezdésére,⁵ menetelésre⁶ és végső kimenetelésre, sikerére⁷ is.

Amikor a lőszerbiztosítás helyét és szerepét tisztázzuk, mindenekelőtt látni kell annak jelentőségét a harc, hadművelet sikere szempontjából. A lőszerbiztosítás jelentőségének alátámasztására szolgáljon tanulságul az a történelmi tapasztalat, mely a két világháború haroterein végbement fegyveres küzdelmek egyik tanulságaként fogalmazódott meg: kevés lőszer – nagyobb véráldozat; több lőszer – kevesebb véráldozat.⁸ E tapasztalatot a korszerű harc viszonyaira

¹ Dr. Thürmer Gyula: A fegyveres küzdelem és a gazdaság. Zrínyi Kiadó, Budapest, 1977. 113. old.

² Dr. Kazinczi István: A lőszerfelhasználás történelmi tapasztalatai. Hadtápbiztosítás, 1977, 2. szám, 35–37. old.

³ Reznycsenko V. G.: Harcászat. Zrínyi Kiadó Budapest, 1968. 49. old.

⁴ Mészáros Ferenc: Lenyűgöző erő a Dvínán. Néphadsereg, 1979. 13. szám. 3. old.
Ismeretlen szerző: Az amerikai hadosztály szervezési változásai 1945–1970 között. Honvédelem, 1971. 5. szám, 95. old.

⁵ Zsukov G. K.: Emlékek, gondolatok. Kossuth–Zrínyi közös kiadás, Budapest, 1970. 301. old.

⁶ Grecskó A. A.: Harc a Kaukázusért. Zrínyi Kiadó, Budapest, 1970. 393. old.

⁷ Ugyanott 595. old.

⁸ Lange Emil: Lőszerkérdés a világháborúban. Magyar Katonai Közlöny, 1. a., 2. b. 11–12. füzet 811. old. Zsukov G. K.: Idézett mű, 282–283. old.

a néphadsereg vezérkarának hadművelleti csoportfőnöke adaptálta,⁹ ami bizonyítja a lőszerbiztosítás komoly jelentőségét.

A lőszerbiztosítás helyét tekintve az anyagi-technikai biztosítás része. Vagyis a lőszerbiztosítás magába foglalja mindazon anyagi és technikai biztosítási feladatokat, amelyek megoldása szükséges ahhoz, hogy a lőszerkészletek időben és térben, a szükséges mennyiségben és minőségben a felhasználó tűzfegyverek rendelkezésére álljanak. Következésképpen a lőszerbiztosítás megteremti a tűzkiváltás egyik lényeges anyagi összetevőjét.

Szerepe abban rejlik, hogy lőszer nélkül nincs tűzkiváltás. Az ellenség megsemmisítése az atomlőszerrel kiváltott csapással és a hagyományos tüzeszközök tüzével történik. Az ellenség megsemmisítése nélkül nem lehet a harci, harművelleti feladatokat teljesíteni, melyek nélkül pedig nincs győzelem.

A lőszerbiztosítás rendszerelméleti megközelítése

Mint ismeretes a rendszerelmélet a működő rendszer fogalmán – a rendszer bemenete és kimenete között – a rendszer elemein átmenő folyamatok összességét (transzformációt) értelmezi, melynél a meghatározott bemeneti értékek meghatározott kimeneti értékekre transzformálódnak.¹⁰

A lőszerbiztosítást rendszerként értelmezve kezdő folyamatként a lőszerelő-állítást (gyártást) vehetjük, amely során létrejönnek a lőszerkelemek, amelyek a lőszerbiztosítás elemein (raktárak, tagozatok stb.) átáramolva eljutnak a tüzeszközökhöz és lehetővé teszik a tűzkiváltást. Tehát a lőszerbiztosítás rendszerének kiinduló folyamata a gyártás és befejező folyamata a lőszerfelhasználás. Ami e kettő között végbemegy, azt nevezük a rendszer transzformációjának, amely feltételez számos folyamatot (pl. tárolás, anyagmozgatás, szállítás stb.) és rendszerelemet (pl. raktár, szállítókötél, lőszerellátó alegység stb.).

A lőszerbiztosítás, mint összetett rendszer magába foglalja: a lőszerbiztosítást vezető és végrehajtó erőket és eszközöket; a lőszerkészleteket; és azoknak a folyamatoknak az összességét, melyek lehetővé teszik, hogy a lőszerkelemek a gyártástól eljussanak a felhasználó tüzeszközökhöz, a felhasználásig.

A lőszerbiztosítás – mint rendszer – része a Magyar Népköztársaság katonai makrórendszerének. Részrendszerre a katonai rendszer anyagi-technikai biztosítási alrendszerének.

A lőszerbiztosítási rendszerben végbemenő folyamatok két alapvető folyamatcsoportra oszthatók:

- vezetési folyamatokra;
- végrehajtási alapfolyamatokra.

A *vezetési folyamatok* azonosak a vezetési tevékenység – a vezetéselmélet által napjainkban már egyetemesen elismert – általános funkcióval, ill. folyamatokkal, melyek a következők:

- információs folyamat;

⁹ Tóth Tibor: A tüzérség lőszerkészletének számvetése. Honvédelem, 1968/4. I. szám, 38. old.

¹⁰ Nemény Vilmos: Gazdasági rendszerek irányítása. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1973. 28., 80., 121. old.

¹¹ Háklár László—Dr. Nagy József: Információ-rendszerek tervezése és szervezése, Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1975. 34. old.

- tervezési folyamat;
- döntési folyamat;
- szervezési folyamat;
- ellenőrzési folyamat.

A *végrehajtási (fizikai) folyamatok* azonosak az anyagi-technikai biztosítás alapfolyamataival, melyeket a következők szerint lehet vázolni:

a) Anyagi biztosítási alapfolyamatok:

- gyártás (előállítás);
- átadás-átvétel;
- anyagmozgatás;
- szállítás;
- tárolás;
- felhasználás;
- selejtítés;
- hulladék kitermelés ill. gyűjtés.

b) Technikai biztosítási alapfolyamatok:

- igénybevétel;
- technikai kiszolgálás;
- javításbavonás (adás);
- javítás.

Természetesen az anyagi-technikai biztosítás – így a lőszer anyagi és technikai biztosítás – folyamatai között is szoros összefüggés áll fenn.

A lőszerbiztosítás folyamatába kölcsönhatást találunk egyrészt a vezetési és végrehajtási folyamatok között.¹² Ugyanis a végrehajtás nem spontánul, hanem vezetetten történik. A vezetés az előzőleg említett folyamatokat (1. sz. vázlat) foglalja magába, melyek egymással is szorosan összefüggnek, egymást átfedik, sőt az információs folyamat a vezetés teljes folyamatát átfogja.

Másrészt kölcsönhatás van az anyagi és a technikai biztosítási folyamatok között.¹³ Minél korszerűbb, illetve bonyolultabb felépítésű a lőszer, annál jobban összefonódnak az anyagi és a technikai biztosítás folyamatai. Ezért is beszélnek az utóbbi időben egyre inkább „anyagi-technikai” biztosításról és nem külön-külön az anyagi és a technikai biztosításról. E kölcsönhatás nemcsak a lőszerbiztosításra, hanem – induktív logikai levezetéssel is alátámaszthatóan – úgyszólván valamennyi szilárd anyagcsoportra vonatkozóan érvényes.

Ezideig a vezetés és a végrehajtás alapfolyamatait tárgyaltam. Az alapfolyamatokon kívül léteznek célraorientált komplex részfolyamatok is, amelyek azonban kivétel nélkül az alapfolyamatokból tevődnek össze. Ilyen többek között pl. a beszerzés, az ellátás stb. Azért bocsátom ezt előre, mert az anyagi-technikai biztosítás problémakomplexumának kutatása területén találkozni lehet olyan nézetekkel is, amelyek a néphadsereg anyagi-technikai biztosítási rendszerének folyamatokra bontása során nem jutottak el a fizikai alapfolyamatok analíziséig, hanem megmaradtak komplex, illetve a csak információs folyamatoknál, nem valami sikeresen adaptálva a vállalati készletgazdálkodás folyamatait a hadsereg viszonyaira.

¹² Dr. Nagy József: A vállalati rendszerszervezés elmélete. Statisztikai Kiadó, Budapest, 1974. 43–44. old.

¹³ Jándi Géza: Rendszerelemzés és irányítás, Statisztikai Kiadó, Budapest, 1975. 26. old.

Éppen ezért szükségesnek tartom rögzíteni az anyagi-technikai biztosítás és azon belül a lőszerbiztosítás alapfolyamatainak meghatározását. Előre bocsátva meg kívánom jegyezni, hogy a lőszerbiztosítás is anyagi és technikai biztosítási folyamatokat foglal magába. Ezért – mint említettem – az anyagi-technikai biztosítás törvényei deduktíve az általánosról az egyesre adaptálva, maradéktalanul érvényesek a lőszerbiztosításra is. Ezek a szükséges mértékben természetesen kiegészülnek még a lőszerbiztosítás specifikus törvényszerűségeivel is.

Az alapfolyamatok meghatározása előtt rögzíteni szükséges, hogy az alapfolyamatok tovább bonthatók: al-folyamatokra, részfolyamatokra, műveletscsoportokra, munkaműveletekre és a fizikai folyamatok esetében még munkamozdulatokra is.¹⁴

A lőszerbiztosítás vezetési alapfolyamatairól

A meghatározások első részeként a vezetési alapfolyamatokat tekintsük át. Mint minden végrehajtási tevékenységnek, így a lőszerbiztosítás végrehajtási fészének is van (hozzátartozó) vezetési tevékenysége, mert a lőszerbiztosítás nem spontán, hanem szabályozott, vezetett folyamat.¹⁵

A lőszerbiztosítás vezetési feladata kétirányú. Magába foglalja a lőszerbiztosítást végrehajtó kötelekék (erők, eszközök) feladatainak meghatározását, ezt nevezik *célkitűző, vagy feladatállító tevékenységnek*.¹⁶ Ezt rendszerint az eggyel magasabb előjáró szint végzi és *irányításnak* nevezik.¹⁷ Ilyen pl. amikor az előjáró, a hadseregparancsnokság illetékes szerve meghatározza a hadsereg lőszerraktár és a szállító kötelekék lőszerbiztosítással kapcsolatos feladatait, ugyanígy amikor a hadosztályparancsnokság az ellátó zászlóalj, vagy az ezredparancsnokság az ellátó század lőszerbiztosítási feladatait meghatározza.

A lőszerbiztosítás vezetési feladatainak másik iránya *a végrehajtás közvetlen irányítása*. Ezt a végrehajtó kötelekék parancsnokai, vezetői végzik. Ezt nevezik (közvetlen) *vezetési tevékenységnek*.¹⁸ Pl. vezetési tevékenységet fejtenek ki a lőszerraktár vezetők, vagy lőszerellátó rajparancsnokok, akik a nekik alárendelt erők és eszközök tevékenységét a lőszerbiztosítás részükre meghatározott végrehajtási folyamatában vezetik.

A lőszerbiztosítás vezetési folyamatában, legyen az irányító, vagy vezetési jellegű tevékenység ugyanazon alapfolyamatok (információs, tervezési, döntési, szervezési, ellenőrzési folyamat) kerülnek alkalmazásra.¹⁹ A következőkben röviden tekintsük át ezeket.

1. Az információs *folyamat* átszövi a vezetést, annak minden periódusában jelen van. Információ nélkül nincs vezetési tevékenység. Információnak tekinthetünk a néphadsereg és annak környezeti rendszereiből érkező minden olyan

¹⁴ Dr. Ladó László: Az ipari folyamatok mozgatói elemei. Műszaki Kiadó, Budapest, 1971. 44. old.

¹⁵ Háklár László—Dr. Nagy József: Információrendszerek tervezése és szervezése. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1975. 27. old.

¹⁶ Dr. Mórincz Lajos: Katonai vezetéselmélet alapjai. Zrínyi Kiadó, Budapest, 1970. 87. old.

¹⁷ Simon Ferenc: Vezetés helye és szerepe a társadalomban, Vezetési ismeretek politikai vezetők számára, Kossuth Kiadó, Budapest, 1975. 12. old.

¹⁸ Simon Ferenc: Vezetés helye és szerepe a társadalomban. Vezetési ismeretek politikai vezetők számára, Kossuth Kiadó, Budapest, 1975. 43. old.

¹⁹ Simon Ferenc: A szocialista társadalom irányításának rendszerszemlélete. Vezetési ismeretek politikai vezetők számára, Kossuth Kiadó, Budapest, 1975. 43. old.

jelzést, amely érthető formában (bármilyen módon) érkezik és hírtartalma van a címzett számára.²⁰ Az információ rendszerint kommunikációs csatornán érkezik. Az információt a kommunikációval nem szabad összetéveszteni, mert egymáshoz való viszonyukban az információ tartalom, a kommunikáció a forma szerepét tölti be.²¹

A vezetés információs rendszerén az információk gyűjtésének, tárolásának, feldolgozásának és továbbításának komplex folyamatát értjük.²² Az információ elméletnek kötetekre menő irodalma van. Ezért csupán néhány fontosabb összefüggést ragadunk ki, melyek a lőszerbiztosítás elemzésében érintett vezetőket, kutatókat általában érintik.

Feltétlen tisztán kell látni az adat és az információ viszonyát. Közismert, hogy a lőszerbiztosítás vezetési és végrhajtási tevékenységeiben egyaránt sok adattal és információval dolgozunk.

„Az adat az eseményeknek és tényeknek különböző formában – numerikusan, alfabetikusan, alfanumerikusan – történő rögzítése során keletkezik, azaz rögzített ismeret”.²³ Ennek szellemében pl. egy bizonylat – egy lőszerutalvány – adathordozó és nem információ hordozó. Így, ha a lőszerutalványokat egy összesítőn feldolgozzuk, vagyis amikor belőlük (aggregálással, bontással, viszonyszámok képzésével stb.) használható eredményeket képezünk, *adatfeldolgozást* végzünk.

Az *információ* hír formájában jelentkezhet a felhasználónál és az a jellemzője, hogy bizonytalanságot szüntet meg. Következésképpen az információt felhasználják valamilyen döntéshez.²⁴ Pl. harci, hadműveleti viszonyok között az alárendeltek mindennap jelentik a lőszerfelhasználásra és veszteségekre vonatkozó adatokat. Ez információnak minősül, ugyanis lényeges szerepet játszik a lőszerutánpótlásra vonatkozó döntés kialakítása során. A lőszerellátási terv (mely a lőszerutánpótlásra vonatkozó döntés alapokmánya) készítése során azonban – az alárendeltoktól beérkező felhasználási és veszteségi adatokon felül – felhasználnak más (tárolt) adatokat is. Pl. az egy javadalmazás lőszer összetétele, az érintett alárendelt alakulat mozgókészlete, szükséglete (kell-jé) stb. Ezek az adatok amikor a döntés kialakításához felhasználják, információvá válnak.

Az adatfeldolgozástól tehát megkülönböztetjük az információ feldolgozását. Egy konkrét példán érzékeltetve: harci viszonyok között a lőszerellátással foglalkozó vezető szervek kiszámolják az alárendeltek egy javadalmazás lőszerének összetételét fajtánkénti és úrméretenkénti bontásban. Ez adatfeldolgozás. Azonban amikor az alárendeltoktól beérkező felhasználási és veszteségi információkat összevetik a szükséglettel és a rendelkezés álló (raktári) készleteket ennek megfelelően (illetve egy sor más harcászati követelmény függvényében) elosztják, már döntést alakítanak ki és információ feldolgozást végeznek. Tehát az adatból is információ válik, ha azokat a döntéshez felhasználják.

„Az *információ feldolgozás* olyan felismeréseket, eljárásokat és szabályokat ölel fel, melyek lehetővé teszik az információk ésszerű összekapcsolását, társítását, felhasználását.”²⁵

²⁰ Baranya Sándor–Vigh Lajos: Az információ szerepe a vezetésben. Vezetési ismeretek politikai vezetők számára, Kossuth Kiadó, Budapest, 1975. 100. old.

²¹ Ugyanott, 103. old.

²² Ugyanott, 104. old.

²³ Dr. Nagy József: A vállalati rendszerszervezés elmélete. Statisztikai Kiadó, Budapest, 1974. 68. old.

²⁴ Ugyanott, 67–68. old.

²⁵ Dr. Nagy József: A vállalati rendszerszervezés elmélete. Statisztikai Kiadó, Budapest, 1974. 69. old.

Végül az információs folyamatnál meg kell emlékeznünk ismételten arról, hogy az jelen van a vezetés minden más alapfolyamatában is. Már említettük, hogy a döntésnél az információkat felhasználják. Ugyancsak felhasználják a tervezési folyamatban is amikor a döntési változatokat alakítják ki. A szervezési folyamatban szintén létkérdés az információk felhasználása. Gondoljunk csak arra, hogy amikor a szervezési folyamat során meghatározzák a löszerkészletek rendeltetési helyre történő eljuttatásának rendjét, az alárendeltek löszerellátó alegységeinek vagy a löszerátadóponatok helyét a legfrissebb információk alapján állítják be a löszerszállítmány rendeltetési helyeként. Az ellenőrzési folyamatban is fontos szerepet játszanak az információk, mert az ellenőrzés eredményeként visszacsatolt információk előidézhetik a végrehajtási folyamat (újabb döntéssel történő) szabályozását.

A vezetési folyamatban az egyes alapfolyamatok egymást követő műveletté – mintegy algoritmikus sorrenddé – kapcsolódnak össze. A megfelelő információkra alapozott tervezés és a módszeresen előkészített döntések biztosítják a végrehajtás megszervezésének és helyes ellenőrzésének sikerét.²⁶

2. A vezetési folyamat következő alapfolyamata a *tervezés*,²⁷ mely a vezetési tevékenységnek az a fázisa, amelyben kidolgozzák a végrehajtás feladatait, figyelembe véve a rendelkezésre álló erőket, eszközöket és erőforrásokat. A terv megjelöli a kitűzött cél elérésének különböző útjait, elősegíti a rendszer eleminek összehangolt működését (integráló funkció). A tervezés szoros kapcsolatban van a döntéssel. (A tervezési és a döntési folyamat közötti összefüggést a 2. sz. vázlat szemlélteti.)

A tervezés kiinduló alapja az információ. Ezt követi a *kezdeményezés*, amely minden alkotó tevékenységnek – így a tervezői munkának is – a kezdete. A kezdeményezés nem más mint a cselekvés (beavatkozás) szükségességének felismerése. Ez szoros összefüggésben van a problémaérzékenységgel, amit a kezdeményezés, az összefüggések keresése, a terület mély ismerete és a tapasztalatok váltanak ki.

A kezdeményezés tartalmilag szorosan összekapcsolódik az elemzéssel. Az elemzés a konkrét helyzet konkrét vizsgálata, a helyzetet meghatározó okok és hatások felismerése céljából. Az elemzés feladata: az összefüggések, törvényszerűségek feltárása, a helyzet megismerése, a fejlődés lehetőségeinek kutatása. Az elemzés általánosan alkalmazott módszerei: az összehasonlítás, az azonosítás és a minősítés. Az elemzés nem cél, hanem eszköz, amelynek alkalmazását megfontoltan és a szükséges esetekben kell alkalmaznunk. Elemzésre szükség van mind a tervezés és döntéselőkészítő, mind a végrehajtás időszakában. Az elemzésnek a tervezés folyamatában összpontosulnia kell a döntés kidolgozására, annak várható eredményeire, a rendelkezésre álló források és eszközök feltárására.

Az elemzés az alapja a célok meghatározásának is. A *célmeghatározás* legfontosabb követelményei: a vezetési szintek figyelembevételével biztosítani, hogy a célkitűzések integrálják a rendszer elemeit, a célok akkor válnak megvalósíthatóvá, ha figyelembe veszik a korábbi tapasztalatokat és rendelkezésre állnak a megvalósításhoz szükséges erők és eszközök, a szabatos, pontos megfogalmazás. A célok meghatározásában szerepe van a felsőbb szervek előírásainak, valamint

²⁶ Nemes István: A tervezőmunka szerepe a döntések előkészítésében. Vezetési ismeretek politikai vezetők számára. Kossuth Kiadó, Budapest, 1975. 126. old.

²⁷ Ugyanott, 127–138. old.

az adott lehetőségek elemzéséből adódó következtetéseknek. A vezető cselekvése mindig a célok elérésére irányuló magatartás. Ezek a célok magukba foglalják a szándékokat, feladatokat, erőforrásokat, határidőket, a mennyiségi és minőségi előirányzatokat.

A rendelkezésre álló *eszközök és lehetőségek feltárása* biztosítja, hogy a kitűzött célok ne óhajokon, hanem megvalósítható reális tényeken alapuljanak. Az eszközöket és lehetőségeket reálisan felmérni csak akkor lehet, ha ismerjük: a törvényes lehetőségeket, a tudomány által feltárt eredményeket, a gyakorlati tapasztalatokat, és a rendelkezésre álló szellemi és anyagi forrásokat. A lehetőségek reális felmérése megváltoztathatja a korábbi célokat és szükségessé teheti újabb információk beszerzését, sőt az elemzéshez való visszatérést is.

A *követelmények meghatározása* a tervezési tevékenység olyan fázisa, amikor az elemzéssel, célmeghatározással, az eszközök és lehetőségek feltárásával eljutottunk a megoldás változatainak kialakításához. Mielőtt a megoldás különböző változataira sor kerülne, olyan követelményrendszer meghatározására van szükségünk, amelynek segítségével választhatunk a kínálkozó lehetőségek között. Vagyis követelmények formájában meg kell határozni azokat (az abszolút és relatív) tényezőket, melyeknek a lehetséges megoldásokat (teljes egészében vagy részben) ki kell elégíteniük. A tényezők megválasztása kihathat a változatok kidolgozására és következésképpen a döntésre is.

A tervezési tevékenység következő lépése a *változatok kidolgozása*. A tervezés és a döntés alapkoncepciójához tartozik, hogy a meghatározott cél elérésének több megoldása lehet. A tervezés egyik fontos feladata, hogy feltárja és minősítse ezeket a megoldásokat. Tehát a változatok kidolgozása során megalkotjuk a cél elérése érdekében reálisan számításba vehető változatokat, majd minősítjük (az előzőleg meghatározott követelmények tükrében) azok pozitív és negatív oldalait. A változatok kidolgozásában nagy szerepe van a tudományos módszereknek (műveletkutatás, prognózis készítése, modellezés, különböző matematikai módszerek stb.), valamint a tervező kollektíva tanácskozásainak, véleményalkotásának. A változatok kidolgozásának alapja a különböző megoldások előnyeinek és hátrányainak összevetése és ennek következtében a bizonytalanság és az ebből eredő kockázat elemzése, csökkentése.

A tervezés befejező periódusa a *kidolgozott tervváltozatok mérlegelése és megvitatása*. Célszerű, ha még a döntés aktusát megelőzően a döntésre illetékes vezető (demokratikus vita keretében lefolytatott tanácskozás során) meghallgatja az érintett munkatársak véleményét és mérlegeli az egyes változatok mellett és ellen felhozott érveket. Csak így célszerű a tervezés során kidolgozott változatok közül a döntésre ajánlott változat kiválasztása.

Ezzel a tervezési alapfolyamat véget ér. Mint láttuk a tervezés során minden részfolyamat a legcélszerűbb döntés kialakítása érdekében történt, mert a döntés a vezetési folyamat legfontosabb, leglényegesebb alapfolyamata.

3. A döntés, tehát a vezetői tevékenység legfontosabb eleme. A döntés folyamat, amely magába foglalja a következő részfolyamatokat: a probléma észlelést, a probléma megismerését, a döntéselőkészítés különböző fázisait, a döntési mozzanatot, vagyis a változatok közötti választást, a döntés megfogalmazását. (2. sz. vázlat)

A döntési folyamat szorosan kapcsolódik a tervezéshez, a döntési aktushoz és a szervezési folyamathoz is. Míg a tervezés a döntéselőkészítéshez adja meg a

szükséges segítséget, addig a szervezés a döntési változat lejtuttatásához és a végrehajtás feltételeinek megteremtéséhez biztosítja a szükséges segítséget. Mint láthatjuk a vezetési folyamat alfolyamatai (információs, tervezési, döntési, szervezési és ellenőrzési folyamatok) dialektikus egységet képeznek, melyek valamilyen formában a döntésnek vannak alárendelve. Következésképpen a döntés a vezetési folyamat legfontosabb alfolyamata, eleme.²⁸

A lőszerbiztosítás területén elég sok döntést kell hozni, illetve számos döntéselőkészítést kell kidolgozni. Ezért külön kiemeljük, hogy a döntési folyamat és a döntés nem azonos. A döntési folyamat a 2. sz. vázlaton szemléltetett rész-folyamatokból tevődik össze, a döntés alatt pedig a döntési aktust, vagyis a változatok közötti választást értjük.²⁹

A döntési változatok kialakításához egyre elterjedtebb a különböző döntéselőkészítési módszerek alkalmazása, melyek közül a műveltkutatásra irányítjuk rá a figyelmet. Ennek lényege: az optimálisnak tartott döntés mennyiségi mutatóinak kijelölése (egyszerűsített) problémamoddell matematikai megoldásának segítségével.³⁰ A döntési aktus során a változatok közül az optimális megoldást választják (ha azt ismerik), más esetben általában az egyik kielégítő megoldási változat mellett döntenek.

Felhívom a lőszerbiztosítást tervező szakemberek figyelmét, hogy a lőszerutánpótlással kapcsolatos tervezőmunka során hatékonyan alkalmazható – elosztási és szállítási feladatok optimalizálására – a műveltkutatás körébe tartozó VOGEL módszer manuális algoritmus.

4. A *szervezés* a vezetési tevékenység viszonylagosan önálló – de a többi alfolyamattal elválaszthatatlanul összefüggő – része. Bevezetőben szükségesnek tartom megemlíteni, hogy a vezetés és szervezés viszonya egyes szakemberek körében nem ilyen egyértelmű.³¹ Azt vitatják, hogy a vezetés része-e a szervezésnek, vagy fordítva a szervezés a vezetésnek.³² A kérdés tisztázása érdekében helyes, ha az egész és a rész dialektikájából kiindulva olyan állást foglalunk, hogy a vezetés a domináns, az elsődleges és a szervezés annak része, egyik eleme, alfolyamata. Ezt alátámasztja az MSZMP KB 1971. december 1-i határozata, amely e tekintetben megállapítja: „Az üzem- és munkaszervezés fejlesztésével el kell érni, hogy a szervezés a vállalati vezetés egyik alapvető funkciója legyen, a vállalati vezetés és a vállalati szakemberek rendszeres tevékenységévé váljon.”³³ Tehát a továbbiakban – mint eddig is – a szervezést a vezetés részének, egyik alfolyamatának fogjuk tekinteni. Ugyanis „a szervezést a vezetésnek alárendelve úgy kell megvalósítani, hogy a vezetés valamennyi fázisában fokozza annak hatékonyságát, eredményességét.”³⁴

A szervező munka alapvető elvei: a tudományosság; a komplexitás; a rugalmasság; valamint a rendszeresség és a folyamatosság.³⁵

²⁸ **Gazdag István:** A békevezetés néhány időszerű kérdése. Honvédelem, 1977. 10. szám, 44. old.

²⁹ **Móricz Lajos:** Idézett mű, 101. old.

³⁰ **Zieleniewski Jan:** Bevezetés a szervezés és vezetés elméletébe. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1966. 216. old.

³¹ **Erdei Ferenc:** A szervezéstudomány elméleti problémái a szocializmusban. Magyar Tudományos Akadémiai Szervezéstudományi Bizottságának kiadása, Budapest, 1966. 15. old.

³² **Dr. Mónus Zoltán:** A katonai szervezés és vezetés kérdései a hadtudományban. Honvédelem, 1968. 7. szám, 63. old.

³³ A munka- és üzemszervezésről, Kossuth Kiadó, 1972. 10. old.

³⁴ **Dr. Palicz András:** Szervezéseméleti alapok és a korszerű szervezéstechnikai eszközök alkalmazása. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1969. 93. old.

³⁵ **Baranya Sándor:** Szervezési feladatok a vezetésben. Vezetési ismeretek politikai vezetők számára, Kossuth Kiadó, Budapest, 1975. 153–159. old.

A szervezés lényege: a döntés lejtatása és végrehajtásához szükséges feltételek biztosítása. A szervezési alfolyamat magába foglalja a döntésben megfogalmazott feladathoz szükséges struktúra kimunkálását és a feladat érdekében végzendő tevékenységek meghatározását, a munkamegosztás, valamint az együttműködés, a koordináció elveinek alkalmazásával.

Ráirányítanám a figyelmet arra, hogy a munkamegosztás és a koordináció ellentétes irányú részfolyamatokat takar. A szervezési tevékenységben azonban dialektikusan kerülnek alkalmazásra, mert amíg a munkamegosztás során a struktúra elemei megkapják a részfeladatokat, addig az együttműködés során megteremtik az összehangolt végrehajtás lehetőségeit, feltételeit.

Egy lőszerbiztosítás területére tartozó példán keresztül érzékeltetve tekintsük át a szervezési folyamatot: az egyik lőszerellátó köteléknél döntés született egy lőszerzállítmány kirakó állomásról történő kiürítésére és beszállítására a tábori lőszerraktár elhelyezési körletébe. A döntés (feladat) megszervezése érdekében kijelölik a feladat megoldásához szükséges erőket és eszközöket (átvevő lőszer-szakemberek, szállítóegység, rakodórészleg, ör- és biztosító részleg stb.), amely nem más, mint a szervezési tevékenység során a feladat végrehajtásához szükséges (ideiglenes) struktúra kialakítása. Ezt követően a struktúra minden egyes elemének meghatározzák azt az elvégzendő tevékenységet, melyet a feladat érdekében meg kell oldania. Ez a munkamegosztás. Ezután megszervezik a feladat végrehajtása során az együttműködést (pl. üres és rakott gépjárművek mozgására, rakodására történő előremozgatásra stb.). Ez a feladatok összehangolása. Ezzel tulajdonképpen a példában szereplő döntés végrehajtásának megszervezése megoldást nyert. Következhet a végrehajtás, melyet a kijelölt parancsnok folyamatosan vezet. Melynek során a helyszínen ellenőriz, az ellenőrzés során nyert információk alapján dönt annak érdekében, hogy a feladatot a legoptimálisabban végrehajtsa.

5. Az ellenőrzés a vezetés összetevője, alapfolyamata. „Ellenőrzésen olyan folyamatot értünk, amely valamely szervezetben folyó tevékenység minőségjegyeinek, célszerűségének és irányának megállapítására irányul.”³⁶

Az ellenőrzés célja, hogy tájékoztassa a vezető szervezet a kitűzött célok és a tényleges helyzet egybeeséséről vagy eltéréséről. Feladata a tevékenység hatékonyságának mérése a követelmények és az elért eredmények összehasonlítása útján. Tehát az ellenőrzés szerepe az, hogy megállapítsa a végrehajtott (vagy végrehajtás alatt levő) feladatokban realizálódó döntéstől való eltérést.³⁷

Az ellenőrzésnek van segítő jellege, oldala is. Ezért az ellenőrzés nemcsak a végrehajtás mérésének eszköze, hanem a vezetők és vezetettek kapcsolatának, valamint az emberi viszonyok formálásának eszköze is.

Az ellenőrzés tehát olyan vezetési folyamat, melynek során figyelemmel kíséres, felülvizsgálat, mérés, hasonlítás, elbírálás, elemzés, minősítés és más módszerek alkalmazásával megtörténik a végrehajtás visszacsatolása a vezetésre. Így az ellenőrzés során nyert információk elemzésével, feldolgozásával szabályozás útján ha szükséges, még a végrehajtás folyamatában megszüntethető a döntéstől való eltérés.

A vezetés folyamatai a gyakorlatban egymástól a felsorolás rendjében nem különíthetők el, azok a vezetési főfolyamatban összefonódnak.

³⁶ Baranya Sándor: Az ellenőrzés szerepe a vezetés rendszerében. Idézett mű, 167. old.
³⁷ Gazdag István: Idézett mű, 46. old.

Végezetül az esetleges kételyek elosztása érdekében szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a katonai vezetésre az általános vezetés törvényei vonatkoznak. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a katonai vezetésben eddig alkalmazott technológiát meg kell szüntetni és pl. a helyzetmegítélés helyett tervezést vagy az elhatározás helyett döntést használjunk. Ugyanis a parancsnoki munka sorrend, (feladattisztázás, időszámvetés, helyzetmegítélés, elhatározás stb.) a vezetést a jelenség oldalról közelíti meg. A vezetés lényegi oldalát az általános vezetésstudomány információs, tervezési, döntési, szervezési és ellenőrzési funkciók szerint rögzíti, melynek mindegyikéhez folyamat tartozik.

Amikor az anyagi-technikai biztosítás vezetési folyamatát elemezzük, elkerülhetetlenül be kell mutatni a lényegi oldalt, mert e nélkül megalapozott, megfelelő funkcióhoz rendelt folyamatot nem lehetne kialakítani. Ugyanis a lényeg és a jelenség dialektikája feltétlen megköveteli a lényeg bemutatását is. Márpedig a parancsnoki munkarend csak a jelenség oldalát tükrözi a katonai vezető szervek (így a lőszerbiztosítást vezető szervek) vezetési tevékenységében is.

A lőszerbiztosítás végrehajtó tevékenységének alapfolyamatairól³⁸

A lőszerbiztosítás – mint már említettük – az anyagi-technikai biztosítás része. Összetevődik anyagi és technikai biztosítási főfolyamatokból.

Az anyagi biztosítás mint főfolyamat a lőszerbiztosítás tekintetében is több alapfolyamatból tevődik össze.

Tekintsük át a lőszer anyagi biztosítás (fizikai) alapfolyamatait, melyet a 3. számú vázlat szemléltet.

Mint a vázlatból kitűnik a lőszerbiztosítás fizikai folyamatai a gyártással kezdődnek és a felhasználással (selejtítéssel), illetve a hulladék kitermeléssel és gyűjtéssel érnek véget. Előrebocsátandó, hogy a vázlat valamennyi alapfolyamatot csak egyszer tüntet fel. A valóságban amíg a lőszer a gyártástól a felhasználásig eljut – mint a későbbiekben látni fogjuk – egyes fizikai alapfolyamatok többször is ismétlődhetnek.

A lőszerbiztosítás fizikai folyamatainak ez az újszerű összeállítása (az eddig megjelent irodalomhoz viszonyítva) olyan előnyt rejt magába, hogy egyaránt érvényes és alkalmazható a lőszerbiztosítás mindhárom (békeviszonyok közötti, harckészültségi és mozgósítási, harci-hadműveleti) relációjára. Ennek előre bocsátása után tekintsük át az egyes alapfolyamatok lényegét.

1. *Gyártás, előállítás* a kezdeti alapfolyamat. Ennek keretében alakul ki a lőszer mint anyag (és technikai eszköz). A *gyártás* folyamata alatt a lőszer (vagy lőszerelemek) üzemi előállítását értjük, melynek során a bonyolult technikai műveletekkel létrehozzák a kész lőszeret, lőszerelemeket és csomagolóeszközöket. Gyártásról üzemi, gyári relációban beszélünk.

Míg a lőszer *előállítása*, lőszerelemek összeszerelése vagy komplettírozása útján, történhet lőszerbázisokon is. Tehát míg a gyártás keretében nyersanyagokból vagy félkész termékekből kész lőszeret vagy lőszerelmet (hüvely, löportöltet, gránát, gyújtó stb.) hoznak létre, addig az előállítás során lőszerelemekből kész lőszeret szerelnek össze, illetve komplettíroznak.

³⁸ A továbbiakban nem tüntetem fel az irodalmi források idézeteire vonatkozó oldal-számokat, mert a fizikai alaptevékenységek feldolgozása során egy-egy szaktekintély (vagy mű) koncepcióját vettem figyelembe, ami legtöbbször az egész anyagot vagy annak nagy részét átfogja. Ezért csak a kapcsolatos, lényegesebb irodalmi forrásokra fogok hivatkozni.

A lőszergyártás technológiájának és folyamatának köteteket kitevő irodalma van. Ezért annak még nagyvonalú részletezésétől is eltekintek. Megemlítem azonban, hogy gyártás során végrehajtanak ún. gyártásközi ellenőrzést, amely már (gyártó vállalatnál történő) átadás-átvétel részét képezi.³⁹

A műszaki fejlesztés folyamatát – mely a gyártást megelőzi – szándékosan nem állítottam be, mert az a hadművelleti és harcászati relációt kevésbé érinti. A műszaki fejlesztés folyamatát nem vetem el, de azt a hadászati kategóriába sorolom.

2. *Átadás-átvétel* a lőszerbiztosítás folyamatában gyakran kerül végrehajtásra. Átadás-átvételre rendszerint akkor kerül sor, amikor (az értékes és társadalmilag veszélyes) löszerek a néphadsereg, illetve egyik alakulattól (alegységtől) egy másik alakulat (alegység) készletébe kerülnek át.

Az átadás-átvétel folyamatnak mennyiségi és minőségi oldalai vannak. Ez azt jelenti, hogy az átadás-átvétel alkalmával minőségileg és mennyiségileg egyaránt meg kell győződni a löszerek állapotáról, illetve meglétéről.

A *minőségi átadás-átvételt* a vonatkozó előírások szellemében kell megejteni, melynek során ellenőrizni kell a löszerek (meghatározott százaléknál): a komplettírozottságot; a löszerek (lőszerelmekek) állapotát, hadihaszálhatóságát; a löszereken (lőszerelomeken) levő jelzéseket és azokat összevetni a ládákban levő jelzésekkel; a csomagolóeszközök állapotát; és azt a tényt, hogy nincs-e leltitva a löszer vagy löszerelem.

Miután a minőségi ellenőrzést végrehajtották, megejtik a *mennyiségi átadás-átvételt*, amely rendszerint a plombázott ládák leszámolásának formájában történik. Végül az átadás-átvétel során nyert anyagokat összevetik a bizonylaton (utalvány, átadás-átvételi jegyzőkönyv stb.) feltüntetett adatokkal. Amennyiben az adatok egyeznek, megtörténik az okmányok aláírása, mely az átadás-átvételi aktus befejezését jelenti.

Az átadás-átvétel megejtését az átadó és az átvevő fél szakemberei közösen hajtják végre, melynek során az átadó köteles a szükséges információkat az átvevő rendelkezésére bocsátani és biztosítani az átadás-átvétel szabályszerű lebonyolításának feltételeit.

Megjegyzendő, hogy a minőségi átvétel részét képezi a gyártásközi ellenőrzés, amelyet a gyártó vállalatnál működő katonai üzemi megbízottak hajtanak végre. Ugyancsak hajtanak végre a gyártásközihez hasonló ellenőrzést a löszerelemeket egyesítő bázisokon, illetve a löszerek javítása, felújítása során vagy a csapatoknál, pl. a löszerek élesre szerelése közben is.⁴⁰

3. Az *anyagmozgatás* azon műveletek összessége, amelyek lehetővé teszik, hogy a löszerek stabil állapotból mobil állapotba (vagy fordítva) kerüljenek. Stabli állapotnak vesszük főként a stacionér raktárakban való tárolást (amikor is a löszerek mobil állapotba hozásához anyagmozgatás szükséges). Mobil állapotnak pedig a szállító eszközökön történő tárolást tekintjük, melynek jellemzője, hogy a löszer anyagmozgatási tevékenység nélkül szállítható.

Az anyagmozgatás lényege a lőszerbiztosítási folyamaton belül az előzőek

³⁹ Kozlova O. V.—Kuznyecov I. N.: A termelésirányítás tudományos alapjai. Kossuth Kiadó, Budapest, 1974.

Martin Kenneth Starr: Rendszerszemléleti termelésvezetés, termelészervezés. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1976.

⁴⁰ Helmuth Lande: Raktárszervezési és raktártechnikai kézikönyv. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1974.

szerint rögzíthető. Megjegyzendő azonban, hogy beszélünk anyagmozgatásról a gyártás, előállítás, javítás során is. Ezek természetüket tekintve szintén anyagmozgatási részfolyamatok, amelyek az érintett alapfolyamatnak egyik összetevőjét képezik. A lőszerbiztosítás folyamatában azonban az anyagmozgatás mint alapfolyamat döntően két relációban jelentkezik. Egyrészt, amikor stabil tárolási helyzetből a lőszerke szállításra kerülnek, másrészt amikor mobil tárolási helyzetből stacionáris tárolókba kerülnek.

Az anyagmozgatás tehát összekötő kapocs a lőszerkészletek stabil és mobil állapota között, vagyis a lőszerkészletekben potenciális állapotváltozást idéz elő.

Potenciális állapotváltozásnak tekintjük a stabil helyzetből – stabil helyzetbe történő anyagmozgatást is, (pl. a raktár egyik részéből a másikba, vagy egyik tároló helyiségből a másikba történő lőszerátcsoportosítást), ami legtöbbször speciális anyagmozgató eszközökön, targoncákon megy végbe, mivel az rendszerint valamilyen jobb helyzet (tárolótérkihasználás, jobb rakodási lehetőség stb.) kialakítása érdekében történik. Ugyancsak létezik anyagmozgatási tevékenység mobil helyzetből – mobil helyzetbe történő anyagáramlás esetében is. Ide sorolhatjuk a szállítóeszközökről szállítóeszközre történő anyagmozgatást, amely lehet különböző szállítóeszközök közötti anyagmozgatás (pl. vasúti vagonból gépkocsira), vagy azonos nemű szállítóeszközökre (pl. harci viszonyok között harcászati tagozatokban a gépkocsiról–gépkocsira) történő átrakás.

Az anyagmozgatás általában munkaiigényes feladat. Közismert tény, hogy hazánkban mintegy 1 millió ember foglalkozik anyagmozgatással. Néphadseregünkben a lőszer-anyagmozgatás jelentős erő és eszközigennyel jár. Különösen háború esetén válik szükségessé nagy tömegű lőszer megmozgatása. Ezért a lőszer anyagmozgatásban is törekedni kell az anyagmozgatási feladatok optimális megoldására.

Az anyagmozgatás optimalizálásának egyik útja az anyagmozgatási folyamatok, műveletek korszerűsítése. Ennek pedig egyik alapvető módszere a gépesítés. A gépesítésnek több megoldása ismeretes, amely az egyszerű segédeszközök és kisgépek igénybevételeitől egészen a bonyolult anyagmozgató berendezések alkalmazásáig terjedhet. A korszerűsítést mindig a helyzet és a körülmények figyelembevételével kell elvégezni. Azonban minden korszerűsítési eljárásnak hatékonynak kell lenni ahhoz, hogy be lehessen vezetni. A hatékonyság kritériuma az a mutató lehet, melyet a következő összefüggés alapján nyerhetünk:

$$H = \frac{t_r \cdot sz_r}{t_k \cdot sz_k}$$

ahol: H – a hatékonyság mutatója

t_r – az anyagmozgatási folyamat végrehajtásához szükséges idő régebbi módszer alkalmazása esetén,

sz_r – az anyagmozgatási folyamat végrehajtásához szükséges személyek száma a régebbi módszer alkalmazása esetén,

t_k – a korszerűsített anyagmozgatási folyamat végrehajtásához szükséges idő,

sz_k – a korszerűsített anyagmozgatási folyamat végrehajtásához szükséges személyek száma.

A korszerűsítés akkor hajtható végre (vezethető le), ha a kísérletek során nyert adatokból elvégzett hatékonysági számítás eredményeként egynél nagyobb

hatékonysági mutatót kaptunk. Vagyis $H > 1,0$. Ha $H < 1,0$ -nél, akkor a korszerűsítést nem szabad bevezetni, mert hatékonysága rosszabb a régebben alkalmazott (vagyis a korszerűsítésre szoruló) módszernél.⁴¹

4. A *szállítás* az anyagi készletek mobil állapota, amelynek keretében a löszerkészletek rendeltetési helyükre eljutnak. A szállítási alapfolyamat a löszerbiztosítási főfolyamatnak egyik lényeges összetevője, mert ez teszi lehetővé a löszerkészletek helyváltoztatásán keresztül a löszerek folyamatos áramlását a felhasználó tüzeszközökhöz.

A szállítás folyamata, szakaszosan, több szállítási ág eszközeinek igénybevitelével történik. Ennek oka egyrészt a szállítási optimumra törekvés, másrészt a löszerbiztosítási főfolyamatnak az a specifikuma, hogy a löszereállítás rendje a különböző tagozatokban képzett tartalékokra van alapozva. Ezek a tartalékok csapatoknál a mozgó készletek, magasabb tagozatokban pedig a meghatározott tartalék készletek.

A szállítás történhet gépkocsi-, vasúti-, vízi- és légi szállítással. Néphadseregünk viszonylatában – háborús helyzetben – a löszerek a hadászati tagozat forrásaiból általában vasúti szállítással kerülnek a front (tábori hadtáp) mögöttes és esetenként az előretolt löszerraktáraiba. Alkalmazni lehet a körülményektől függően – esetenként – vasúti szállítást a seregtest, sőt a hadosztály löszerraktáráig is. A vasúti szállítás végpontjairól a kirakó állomásokról gépkocsin történik tovább a löszerek eljuttatása egészen a felhasználó tüzeszközökhöz.

A vasúti szállítás végpontjairól (a kirakó állomásokról) a löszerek gépkocsi-szállítással történő eljuttatása azonban a legtöbb esetben nem a tüzeszközökhöz történik, hanem az egyes tagozatok tábori löszerraktáraiba. Az elv, hogy mindig az előjáró tagozat felelős a löszerek eljuttatásáért az eggyel alacsonyabb alárendelt tagozathoz. Ez történhet az alárendelt löszerraktárba való kiszállítással vagy pedig egy kijelölt átrakó ponton történő átadással. Egyes – főként sürgős – esetekben alkalmazható a tagozat kihagyásos szállítás is. Ezt leggyakrabban a tüzérségi löszerek tüzelőállásokba történő kiszállítása során alkalmazzuk.

Az egyes tagozatok löszerraktáraiban a meghatározott löszerkészleteket (seregtest és csapattagozatokban) keréken, gépkocsikon tárolják. Tehát a szállítójárművek a tárolóeszközök szerepét is betöltik.⁴²

5. A *löszertárolás* a löszerek hadihasználhatóságának folyamatos fenntartására irányuló tevékenységsorozat. Közismert, hogy a löszerek döntő többsége csak speciálisan a hadsereg által használt anyag. Így azok mozgósítás esetén a népgazdasági forrásokból, készletekből – a folyó gyártáson felül – nem biztosíthatók (csupán az ipar haditermelésre történő átállítása után). Következésképpen már békeidőben minden hadsereg rendelkezik tetemes mennyiségű löszerkészlettel. Közismert dolog, hogy a löszert drága anyag. Ezért hadihasználhatóságának fenntartására különös gondot fordítanak. Ezt oldja meg a tárolás alapfolya-

⁴¹ Dr. Felföldi László: *Anyagmozgatási folyamatok tervezése*. Műszaki Kiadó, Budapest, 1976.

Dr. Ladó László: *Az ipari folyamatok mozgatói elemei*. Műszaki Kiadó, Budapest, 1971.

Yves Logé: *Automatikus anyagmozgatás*. Műszaki Kiadó, Budapest, 1975.

⁴² Obieczinski M.: *Háború és hátország*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 1971.

Körmeny István: *Anyagellátás a korszerű háborúban*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 1963.
Lampel Tamás: *Szállítási és termelési optimalizálás. Operáció-kutatás a gyakorlatban*. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1976.

Katonai Szállítási Utasítás I., II., III. rész (köz.10, 11, 12).

mata, amelynek feladata megóvni az anyagi eszközök mennyiségét és minőségét tulajdonságait, hogy azok a kívánt időpontban felhasználhatók legyenek.

A *lőszer-tárolás* keretében történik: a lőszerkészletek elhelyezése és csoportosítása, megóvása, őrzése, időszakos technikai ellenőrzése, karbantartása, javítása, frissítése, valamint a tárolt anyag mennyiségi, minőségi nyilvántartása. Mivel a lőszer robbanás- és tűzveszélyes anyag, különös gondot kell fordítani a tárolás biztonsági követelményeinek betartására. Ugyanis ennek elmulasztása súlyos, rendkívüli eseményekhez vezethet, nem beszélve a tetemes anyagi károkról.

A lőszer tárolása történhet stabil és mobil állapotban. Stabil állapotban történő tárolására a békeviszonyok jellemzők, míg mobil állapotban (szállítóeszközökön) túlnyomórészt háborús helyzetben tárolják a lőszerkészleteket.

Stabil állapotban tárolják a lőszer a központi, seregtest és a csapat stacionáris lőszerraktárakban békeidőben. Háború esetén a stacionáris raktárak mellett tábori lőszerraktárakban is alkalmazzák a stabil tárolást földre rakott készletek formájában.

Mobil állapotban főként háborús esetekben tárolják a lőszerket pl. a különböző tagozatok tábori lőszerraktáraiban kéreken, vagyis szállítójárműveken. Békeidőben is találkozhatunk a mobil lőszer-tárolási módszerrel, a harc-készültségi (mozgó) készletek szállítójárműveken történő tárolása formájában olyan alakulatoknál, ahol a harc-készültségi követelmények ezt indokoltá teszik.

A tárolás tehát sajátos funkciót betöltő összetett alapfolyamat, melyben megtaláljuk a technikai biztosítás néhány olyan részfolyamatát is, mint a technikai ellenőrzés, karbantartás, javítás. Ez is alátámasztja, hogy az anyagi és technikai biztosítás egymástól a gyakorlatban egyre nehezebben választható szét. Ezért van létjogosultsága a lőszerbiztosítás tekintetében is, az anyagi-technikai biztosítás fogalom alkalmazásának.⁴³

6. *Az alkalmazás, igénybevétel* alapvetően a technikai eszközökre jellemző folyamat, melynek során az eszközt rendeltetésszerűen használják, igénybe veszik, működtetik. Lőszerrel vonatkozásában ez a folyamat, a gyakorló, oktató makett lőszerre és rakétákra vonatkoztatható. Az éleslőszerre és rakéták kivétel nélkül, tárolás után, egyszeri felhasználásúak. Ennek ellenére – a teljesség kedvéért, a lőszerrel sajátosságából adódóan – e folyamatot is jelezni kell a lőszerbiztosítás főfolyamatában.

Egyébként e folyamatra a technikai biztosításnál kifejtett törvényszerűségek vonatkoznak. Ez a folyamat a technikai biztosítás kiinduló folyamata is. Tehát újólag egy olyan összefüggéssel találkozunk, amely a komplex anyagi-technikai biztosítás létjogosultságát támasztja alá.

7. *A felhasználás* az a folyamat, amelyben a lőszerre és rakéták rendeltetésüknek megfelelően – zömmel az ellenség megsemmisítése céljából vagy más feladatokra (világítás, jelzés, kódosítás stb.) – a tűz- (indító-) eszközökből kilövésre (indításra) kerülnek. Ez a folyamat képezi a lőszerbiztosítás fő célját.

A felhasználás folyamatának két alapvető összetevője van: a felhasználáshoz történő előkészítés és a kilövés (indítás). Mindkettőt a tűzeszközök kezelőszemélyzete végzi.

Az előkészítés részfolyamatába olyan feladatok tartoznak, mint: az ellen-

⁴³ **Andrási Gy.—Polonszky Gy.:** Tárolás, Műszaki Kiadó, Budapest, 1971.
MN egységes tárolási utasítás (Alt./15.)
Utasítás a fegyverzeti anyagok megóvására. (Tűfe./309.)

őrzés; csomagolóeszközökből történő kivétel; harci gépekbe történő bemálházás; lövészlőszerknél a tározás, hevederczés, rakaszolás, tüzérségi lőszerknél a komplettírozás; élesítés (ha arra szükség van); a rakéták néhány fajtájánál az indításhoz való előkészítés műveleteinek végrehajtása stb.

A kalólszemélyzet feladatát képezi az eltűzelt lőszeretek után maradó lőszerhulladékok (ládák, hüvelyek és más megmaradó elemek) összegyűjtése és leadása.

8. *A selejtítés a lőszerbiztosítás azon folyamata, amelynek keretében a hadihasználatra alkalmatlanná vált, illetve a rendszerből kivont, elavult és további tárolásra gazdaságtalannak minősített lőszeretek eredeti funkcióját megszüntetik, megsemmisítés, szétszerelés vagy más megoldásokkal.*

A selejtítés folyamata minősítéssel veszi kezdetét. A selejtté minősített lőszeretek megsemmisítésre kerülnek az esetben, ha szétszerelésük veszélyes vagy nem gazdaságos (pl. lövészlőszer). Minden más esetben a kiselejtezett lőszereteket szétszerelik és az újra felhasználható lőszeres elemeket (pl. gyújtó, csappantyú) valamint a gyártáshoz nyersanyagként alkalmazható elemeket (hüvely) és alkatrészeket kitermelik.

A lőszer funkciója tehát megszűnik, ha az felhasználásra vagy selejtítésre került.

9. Hulladék kitermelés és gyűjtés

Mind a felhasználás, mind a selejtítés folyamata során lőszerhulladék keletkezik. Ezt a selejtítés során kitermeléssel, a felhasználás során pedig gyűjtéssel teszik elérhetővé.

A lőszerhulladék stratégiai nyersanyag, azok kitermelése, illetve gyűjtése a lőszerbiztosítási folyamat utolsó (de fontos) alfolyamatát képezi.

A gyűjtési részfolyamat során a felhasználó tűzeszközök kezelői összegyűjtik az eltűzelt lőszeretek csomagolóeszközöit, hüvelyeit és más visszamaradó elemeket, alkatrészeit. Az összegyűjtött lőszerhulladékokat folyamatosan hátra kell szállítani az előljáró tábori lőszerraktárakba. Általában seregest és front tagozatokban történik azok vagonba vagy vízi szállítóeszközökbe való berakása és a háterszágba irányítása, ahol azokat a lőszergyártáshoz ismételtelen felhasználják. Békeidőben évente két alkalommal történik meg a lőszerhulladékok központi bázisra való beszállítása. Békefelhasználás során, ha a kezelők a drága tüzérségi (réz) hüvelyek lövészet utáni szabályos karbantartását az előírt technológia szerint végrehajtják, a hüvelyek a gyártásban beolvasztás nélkül (passzíválással) újólág felhasználhatók, ami tetemes megtakarításokat eredményezhet.

A selejt lőszeresekből a kitermelést csak központi bázisok vagy raktárak végezhetik, melyhez a technológiát – a biztonsági rendszabályok figyelembevételével – külön meghatározzák.

A technikai biztosítás folyamatairól

Ahhoz, hogy a lőszerbiztosítás főfolyamatát átlássuk, az anyagi biztosítás folyamata mellett tekintsük át a technikai biztosítás fizikai folyamatrendszerét is. Igaz, hogy ez a lőszerbiztosításra kevésbé jellemző, mint pl. egy harc- vagy tűzeszközre. Azonban a folyamatok törvényszerűen vonatkoznak (bizonyos specifikumok mellett) a lőszerbiztosítás technikai biztosítási folyamataira is.

A technikai biztosítás – melynek célja az eszközök folyamatos hadrafogható állapotának biztosítása – fizikai folyamata négy alfolyamatra oszlik: az igénybe-

vétel, a technikai kiszolgálás, a gyűjtés és javításba vonás, a javítás. Ezeket áttekintően a 4. sz. vázlat szemlélteti.

1. Az *igénybevétel* a technikai biztosítás kezdő folyamata. Ennek keretében megy végbe (békében kiképzési célból, háborúban harci, hadműveleti alkalmazás céljából) az eszközök – előírt technikai rendszabályok betartásával történő – használata, működtetése, vagyis igénybevétele.

Az igénybevétel az eszközök és az anyagok (egy részének) rendeltetésével esik egybe. Tehát alapvető folyamat. A technikai biztosítás többi alfolyamata ennek biztosítása érdekében történik, tehát ennek van alárendelve. Csak ennek szellemében töltheti be a technikai biztosítási funkcióhoz tartozó folyamatrend alapvető rendeltetését, a hadrafoghatóság folyamatos fenntartását.

Az igénybevételi folyamatban jelentkező tevékenységeket túlnyomórészt az adott technikai eszköz kezelőszemélyzete hajtja végre.

2. A *technikai kiszolgálás* alfolyamatának célja, hogy tegye lehetővé az igénybevétel során mindazon technikai kiszolgálási műveleteknek a megvalósítását, melyekkel az adott technikai eszköz hadrafoghatósága gazdaságosan fenntartható.

A technikai kiszolgálás lényegében egy beavatkozás az igénybevételi (vagy tárolási) fázisban, amellyel hozzájárulunk az adott eszköz felhasználhatóságának, hadrafoghatóságának fenntartásához. Az ilyen beavatkozásnak több formája, módszere ismeretes.

A *technikai ellenőrzés* meghatározott technológiai műveletek végrehajtásával információkat szolgáltat az eszköz állapotáról és hozzájárul a szükséges beavatkozásra vonatkozó döntés meghozatalához.

A *karbantartás és kenés* előírt olyan technológiai műveletek összessége, mely kedvező feltételeket biztosít a nap-nap után bekövetkező igénybevételhez és óvja a technikai eszközt olyan környezeti behatásoktól, mint a szennyeződés, korrózió stb.

A *beszabályozás* olyan műveletsorozat, amellyel biztosítjuk – a konstrukciós sajátosságokból eredő követelményeknek megfelelően – a technikai eszköz működő alkatrészeinek és szerelt egységeinek legkedvezőbb technikai körülmények közötti működtetését.

A *bitelesítés* olyan beavatkozás, melynek során a bonyolult és értékes berendezéseket – műszereket – meghatározott időszakonként – összehasonlítják az etalonként kezelt hasonló központi berendezések (vagy azokat helyettesítő műszerek) paramétereivel és ennek eredménye alapján elvégzik a megengedett toleranciát meghaladó helyesbítéseket, beszabályozásokat.

A *huzamos tárolásra történő előkészítés* meghatározott technológiai műveleteit akkor hajtják végre, amikor a technikai eszköz az igénybevételi folyamatból tárolási folyamatba kerül át. Ennek célja, hogy a beavatkozással biztosítva legyen a tárolás alatti állagmegőrzés. A huzamos tárolásra történő előkészítésnek több módszere ismeretes. Régebben elterjedt volt a különböző összetételű zsírokkal történő konzerválás, melyet napjainkban egyre jobban kiszorít a fóliás konzerválás (haditechnikai eszközöknél) és a szórt műanyagbevonatos konzerválás, amely alkalmazása a lőszeréknél terjedt el.

Az *átállítás* az igénybevétel vagy tárolás alatt levő eszközök téli üzemeltetési feltételekről nyári üzemeltetési feltételekre (vagy fordítva) történő átállítása, amely rendszerint kenőanyagcserével egybekötött technikai ellenőrzési technológiát foglal magába.

Az időszaki járatás huzamos tárolásban levő bonyolult eszközöknél alkalmazott technikai eljárás a működőkészség fenntartásának és a fontosabb paraméterek ellenőrzése, beállítása céljából.

Az *alkatrészcsere*s helyszíni javítás a hadrafoghatóság, működőkészség érdekében fogantatosított olyan beavatkozás, melynek keretében a kezelőszemélyzet vagy az alegységek szakközegei az adott eszközhöz komplettírozott tartalékalkatrészek felhasználásával kicserélik a törött, kopott, elhasználódott alkatrészeket.

3. *Gyűjtés és javításba vonás* a technikai biztosítás olyan fizikai folyamata, melynek keretében a javítandó eszközök eljutnak a javítást végző szervekhez. E folyamat megoldása békeviszonyok között egyszerűbb, mert helyőrségen belül a gyűjtési részfolyamat elmarad, csupán a javításba vonást kell megoldani, ami megfelelő intézkedésekkel szabályozott anyag átadás-átvétel folyamat keretében kerül megvalósításra.

Háborús helyzetben azonban a gyűjtés folyamata külön e célra rendszerezített (kialakított, vagy ideiglenesen megbízott) erők és eszközök célraorientált, összehangolt tevékenységét követeli meg. A gyűjtés lényege abban van, hogy minden olyan haditechnikai eszközt, amely javításra szorul, az érintett javító szervekhez eljuttassunk.

A gyűjtés és javításba adás funkciója arra hivatott, hogy a javító szervek részére folyamatosan biztosítva legyen a javítandó anyag, lehetővé téve ezzel a műhelyek kapacitásának kihasználását, munkájuk magas fokú hatékonyságát. Ennek megoldása érdekében egyre elterjedtebben alkalmazzák a sérült haditechnikai eszközök gyűjtőhelyeinek rendszerét.

4. *A javítási folyamat* célja, hogy a sérült, meghibásodott technikai eszközöket, anyagokat – a rendelkezésre álló eszközök és szakemberek, valamint javítóanyagok által behatárolt lehetőségek maximális kihasználásával – újlag működőképes, hadihasználható állapotba hozzák.

A javításokat kis, közepes és nagyjavítások kategóriájába sorolják és a javító szerveket olyan technológiai lehetőségekkel biztosítják, hogy a ráháruló javítási feladatot képesek legyenek megoldani.

A javítóműhelyek az érvényben levő irányelvek szerint a következő szintű javítások végzésére alkalmasak:

- csapat-javitóműhelyek kis javítások;
- magasabbegység javítóműhelyek kis és részben közepes javítások;
- a seregtest javítószervek kis és közepes javítások;
- front műhelyek, üzemek közepes és részben nagyjavítások elvégzésére.

Mindezekeken felül a javítások folynak még a hadsereg központi javítóbázisain, üzemekben, a néphadsereg költségvetési üzemekben, valamint hazai és külföldi népgazdasági vállalatoknál. Háború esctén az erre kijelölt és békében előkészített üzemeket hadiüzemekké nyilvánítják és felhasználják azokat üzemi szintű közép és nagyjavítások végrehajtására.

A komplex folyamatokról

Az előzők során áttekintettük az anyagi-technikai biztosítás vezetési és végrehajtási folyamatait, valamint az azokat alkotó alap és részfolyamatokat. Bemutattuk azok lőszerbiztosításra történő adaptálását.

Mindebből megállapítható, hogy az anyagi-technikai biztosításban a gya-

korlatban is alkalmazott olyan fontos folyamatokkal, mint pl. a beszerzés vagy az ellátás, továbbá a gazdálkodás és technikai biztosítás területén, pl. a helyreállítás és az üzemeltetés nem talákoztunk. Ez azért van így, mert elemzésünk során a kialakított vezetési és végrehajtási folyamatokat olyan alapvető alfolyamatokra bontottuk, amelyeknek különböző változatokban történő egymáshoz illesztésével bármely anyagi-technikai biztosítási jellegű komplex folyamat felépíthető.⁴⁴ Ez bizonyítja, hogy folyamatrendünk algoritmusokkal történő kialakításával kibernetikailag is jó úton járunk.

Éppen ezért állításunk bizonyítására vizsgáljuk meg néhány komplex folyamat összetevőit. Elsőnek nézzük meg a technikai biztosítás üzemeltetési komplex folyamatának összetevőit. Az üzemeltetés magába foglalja az igénybevételi és technikai kiszolgálási alfolyamatokat a hozzátartozó vezetési tevékenységekkel és anyagi biztosítási alfolyamatokkal. Ezt vázlatosan az 5. sz. vázlat szemlélteti.

Vagy tekintsük át az anyagi biztosítás területén gyakran alkalmazott ellátási komplex folyamatot, (6. sz. vázlat) amely a löszereállításban is igen gyakori.

Tekintsük most át azt a komplex folyamatot, ahol az anyagi és a technikai biztosítás alfolyamatai vegyesen szerepelnek. Ilyen pl. a háborús viszonyok között a sérült, meghibásodott technikai eszközök helyreállítása. (7. sz. vázlat.)

Tehát a komplex folyamatok minden esetben a vezetési, vagy végrehajtási (fizikai) alfolyamatokból tevődnek össze. Így van ez a löszerbiztosítás területén is, amire az anyagi-technikai biztosítás törvényei – kellő adaptálással – egyetemenlegesen érvényesek.

Megjegyezni kívánom, hogy a rendszerépítő tevékenységek során főként a folyamatrendek kialakítását illetően találkozni lehet az anyagi-technikai biztosítás egyes részterületeit érintő (pl. információ szervezési vagy ügyvitelszervezési) folyamatrendekkel is.⁴⁵ Ezek folyamatai bizonyos (az én elemzésemről eltérő) célraorientáltságot tükröznek, amiért azok csak az adott feladat megoldására (pl. gazdálkodási tevékenység optimalizálása) érvényesek.⁴⁶ Tehát a specifikumok az általánost nem cáfolják, hanem csupán kiegészítik.

Annak érdekében, hogy a löszerbiztosítás folyamatának egészét, annak komplex folyamatait, vagy egyes összetevőit (pl. a tárolást vagy az anyagmozgatást) korszerűsíthessük, szükséges megismerni a rendszer egészét, mert e nélkül a részek mélyére hatolni, az összefüggéseket feltárni és figyelembe venni lehetetlen.

Bizonyára lesznek nézetek, melyek elemzéseim, vagy megállapításaim egy részével nem értenek egyet. Szívesen nézek elébe egy tudományosan megalapozott vitának, vagy bármely más reális alapokon nyugvó kritikának.

(Az 1–7. sz. ábrák a folyóirat végén található.)

⁴⁴ Gergely Tamás–Németh István: Az általános rendszerelmélet formalizálásának és alkalmazásának logikai alapjai. Rendszerkutatás, Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1973.

⁴⁵ Maros Miklós: Szervezési alapismeretek SZÁMOK kiadása, Budapest, 1969.
Kacsalina L. N.: Ügyvitelszervezés—szervezéstervezés. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1976.

⁴⁶ Mórocz L.—Kapus Gy.—Sáfár B.: A gazdálkodás helyzete és tapasztalatai, feladatok a hatékonyság javítására. Hadtápbiztosítás, 1974. 4. szám.

Szép Jenő: Gazdasági kockázat mérésének módszerei. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1976.

POLITIKAI MUNKA A HADTÁP SZOLGÁLATÁBAN

A pártszervezeteink gazdasági tevékenységének néhány eszmei-ideológiai tapasztalatairól

Forgács András ezredes

Az MSZMP Központi Bizottsága 1975 novemberi ülésén fogadta el az ötödik – 1976–1980-as időszakra kiterjedő – ötéves terv irányelveit. Ebben megerősítette a párt eddig követett gazdaságpolitikájának folytatását; megalapozta, hogy a XI. pártkongresszus legfőbb politikai és gazdaságpolitikai célkitűzései a tervben érvényesüljenek; s ugyanakkor biztosította a terv és a gazdasági fejlődés igazodását a változó feltételekhez. Az ötödik ötéves terv különös jelentőséget és sajátos jellemzőjét e dokumentumok alapjáu az adja, hogy beindítása egyszermind megegyezik a fejlett szocialista társadalom építésének kezdetével, első szakaszát képezi a párt proramnyilatkozatában foglaltak megvalósításának. A sajátos jelleg kiemelésén túl a Központi Bizottság ülése azt is egyértelműen megfogalmazta, hogy e terv teljesítésének külső- és belső feltételei jelentősen megváltoztak.

Tudatában vagyunk annak, hogy az ötödik ötéves terv célkitűzéseinek megvalósításáért pártszervezeteinknek a pártmunka minden lehetséges és célravezető eszközeit alkalmazniuk kell. E tevékenység szervesen kapcsolódik a pártszervezetek egész belső életének szervezettségéhez, az ideológiai és politikai tevékenység minden mozzanatához, az egész nevelő munkához, és nem utolsó sorban a káder- és személyügyi munka végzéséhez. Bárhol is jelentkeznek fogyatékoságok e sokrétű tevékenységben, az maga után vonja a gazdaságpolitika érvényesülésének akadozását is.

Pártszervezeteink feladatai körében mindig kiemelt helyet foglaltak el, illetve kiemelt szerepet töltek be a gazdasággal, a gazdasági helyzet alakulásával és a gazdálkodással kapcsolatos kérdések. Az utóbbi években – 1973-as évtől – azonban a szokványosnál is gyakrabban és elmélyültebben foglalkoztak – kellett foglalkozniuk – a gazdasági témákkal.

A gazdasági kérdések kiemelt és megkülönböztetett kezelését nem belső tényezők – helyesebben elsősorban nem belső tényezők –, okozták. A gyakoribb és elmélyültebb elemző, értékelő és feladattisztázó munka szükségességét nagyon fontos külső – népgazdasági és nemzetközi – tényezők indokolták. Ezeket a következőképpen lehetne összefoglalni.

Népgazdaságunkat ezen időszakban több olyan jelentős – külső és belső körülmény megváltozásából adódó – hatás érte, amelyeknek következményei lényegileg érintették állományunkat. E hatásokkal párhuzamosan több éven ke-

resztül néhány jelentősebb munkafogyatékoság is tapasztalható gazdasági vonatkozásban. Mindezek joggal váltották ki a pártszervezetek aktívabb, érzékenyebb reagálását.

Lényeges elemként váltottak ki széles körű figyelmet a fejlett szocializmus építésének gazdasági követelményei, gazdaságunk további fejlesztésének feladatai is.

A legutóbbi – 1978 december 6-i – Központi Bizottsági ülés ma már azt is aláhúzza, hogy népgazdaságunkban a párt gazdaságpolitikai célkitűzéseinek alapvető megvalósulása mellett néhány lényeges területen lassabban valósulnak meg azok a tervezett folyamatok, melyek alapvetően hatnának helyzetünkre, sőt kedvezőtlen tendenciák is érvényesülnek. Egyes vonatkozásban pedig, helyzetünk a kritikus hatáshoz érkezett, amikor is további kedvezőtlen változás, más nagy jelentőségű politikai-társadalmi következményeket is maga után vonhat.

Gazdasági életünk és helyzetünk ezen jelentőségű tényezői, körülményei kötelezővé tették minden pártszervezet számára, hogy napi feladataink teljesítése során kiemelt figyelmet fordítsanak gazdasági kérdésekre. A KB ülésről kiadott tájékoztató egyértelműen meg is fogalmazta a párttagokkal és pártszervezetekkel kapcsolatos elvárásokat és követelményeket. Ebből számunkra is kötelezően adódott, hogy ezen irányító feladatmeghatározás szerint megfelelő figyelmet fordítsunk jelenlegi feladataink sokrétű kimunkálására, majd pedig azok maradéktalan teljesítésére.

Más összefüggéseket szem előtt tartva, az elmúlt évek sok irányú munkájának tapasztalatait is felhalmozódtak olyan mértékben, hogy azok összefoglalásával jövő feladatainkat pontosabban rögzíthetjük és tevékenységünket ezáltal céltudatosabbá tegyük.

A jelenlegi fejtegetés során nem a tapasztalatok általános és minden vonatkozásban történő összegzésére törekszem, hanem – a pártszervezetek gazdaság-szervező tevékenységének elemző, ellenőrző és értékelő munkájának szem előtt tartásával – elsősorban az ideológiai-eszmei-tudati vonatkozásaiból kísérlek meg néhány (általam fontosnak ítélt) gondolatot kiemelni, vagy más oldalról közelítve a cselekvési egység kialakításával, a feladataink egységes értelmezésével, az eszmei-ideológiai munka néhány tapasztalatával kívánok foglalkozni. Az elmúlt időszak ugyanis – szerintem – éppen e vonatkozásokra hívja fel a figyelmet és a végzett munkánk e téren érezteti kedvező következményeit.

Az előzőleg említett dokumentumok alapján is – úgy gondolom – minden pártszervezet számára egyértelmű és nyilvánvaló következtetésként adódott, hogy „a terv megvalósításában alapvető a szerepe a szubjektív, a tudati tényezőknek, a tervhez való viszonynak, a helyes szemléletnek; s mindezek formálásában nagy feladat hárul általában a politikai és különösen a gazdaságpolitikai propagandára.”

Az elmúlt időszak lényeges tapasztalatai közül, mindenek előtt az állomány szemléletének, nézeteinek formálása érdekében végzett munkánk eredményeit szükséges hangsúlyoznunk.

Mint ismeretes – több éven keresztül – fontos feladatunknak tekintettük a hadtápgazdálkodás helyének, szerepének megértésével kapcsolatos helyes és reális szemlélet kialakítását. Nevezetesen, hogy a más irányú, jelentős leterheltséget okozó feladataink – vezetés fejlesztés; gazdálkodási rendszerünk korszerűvé formálása stb. – teljesítése során se feledkezzen meg állományunk egy tagja sem, hogy a hadtápgazdálkodás legalapvetőbb feladata, célja, az állomány ellátása-

nak maradéktalan és magas színvonalú biztosítása. Úgy fogalmazzuk meg, hogy el kell mélyítenünk a hadtápgazdálkodás „embercentrikus” jellegét. Hiszen a harcckészültség magas szintjét mi egyik leglényegesebb vonatkozásban azzal tudjuk biztosítani, hogy az állományt olyan egészségügyi (idegi, pszichológiai stb.) állapotban, olyan tápláltsági fokon és pihenségi szinten tartjuk, mely megbízható feltételt jelenti a nagy követelményeket támaztó katonai feladatok teljesítésének. Következtetésként minden hadtápfeladat teljesítése során szem előtt kell tartani „a harcckészültséget biztosító katonák” magas színvonalú ellátását. Semmilyen más – legyen az bármilyen jelentős – feladat sem szoríthatja ki a látószögből a katonát, az embert. Az állomány ellátásáért szükséges éppen a hadtápvezetés javítása, a gazdálkodási rend módosítása, az eü. ellátás stb. fejlesztése. A bekövetkezett változás egyre kedvezőbbben érezteti hatását a mindennapi tevékenységben, az életünk mindennapi mozzanataiban, ugyanakkor azonban tanulsként is szolgálta azt a következtetést, hogy mindenkor és a jövőben is e kérdésre kellő figyelmet kell fordítanunk.

A több éves tapasztalatok alapján feltétlenül kedvezőnek nevezhető az a más néphadseregi szervek (sajtó, kiadványok stb.) által támogatott és együttesen végzett munka, mely a hadtápellomány tagjainak megbecsülését, tevékenységének elismerését tükrözi. Több nem kívánatos fogyasztékosággal is találkozhatunk még e téren, az előrelépés azonban kétségtelen. Az élet mindennapos gondjai gyakran eredményeztek kedvezőtlen közhangulatot állományunk körében s a jogos és vélt fogyasztékoságok általánosított bírálata (az úgynevezett „globális elítélés”), a meggondolatlan kijelentések és szellemesnek cgyáltalán nem nevezhető csipkelődések gyakran váltottak ki állományunk tagjaiból ugyancsak eltúlzó véleményt, mely szerint „a htp. szolgálatban dolgozók másodrendű állampolgárai szerveinknek”. Az elmúlt évek helyes törekvései, a propagandában és a munkaértékelésben érezhető nagyobb fokú elismerés, kedvezően változtatott a hadtápellomány hangulatán, s lényegesen csökkentette a kedvezőtlen eseteket, egyben biztosabb alapját teremtette meg a jogosan kifogásolható hiányosságok elítélésének.

Jelentős feladatokat hajtottunk végre annak érdekében is, hogy a mindennapi gazdasági munka jellemzőivé tegyük azon elvet, miszerint minden mégoly tökéletes intézkedés, feladatmeghatározás, végrehajtott fejlesztés, kidolgozott gazdálkodási rend stb. sem fogadható el, ha a megvalósításban nem eredményezi az állomány magasabb szintű ellátását, a Magyar Néphadsereg igényeinek sokoldalúbb kielégítését. Semmilyen elszakadás sem fogadható el úgymond az irányítás, a végrehajtás, a megvalósulás között. E következetesebb munka eredményének is tulajdonítható, hogy több területen szembetűnő előrelépések következtek be; általánosan érezhető a csapatkapcsolatok fejlődése; s egyre inkább jellemzővé válik a végzett munka annak alapján történő megítélése, hogy az milyen eredményekkel járt a mindennapi ellátás javításában.

Széles körben tapasztalható volt – s még ma is érezhető –, olyan nézet, mely az egészségügyi szerveink gazdálkodási tevékenységét, gazdasági munkáját lebecsülte, nem fordított kellő figyelmet az egészségügyi gazdálkodás kérdéseire. Előfordult, hogy gazdálkodási témájú tanácskozásra – csupán azon vélemény alapján, miszerint az egészségügyi szolgálat nem gazdálkodó szerv – a szolgálat tagjai nem kerültek meghívásra. Ma már jelentős mérvben a múlté az ilyen nézet, megszűnéséről azonban még korántsem beszélhetünk.

Nem folytatom tovább törekvéseink felsorolását és eredményeit. Ezen né-

hány példát is csupán azért említettem, hogy azokkal egy általam igen lényegesnek ítélt kérdésre felhívjam a figyelmet. Megítélésem szerint a példák feltétlenül alkalmasak arra, hogy markánsan szemléltessék a nézetek kialakításának jelentőségét, illetve fontosságát. E tapasztalatok alapján úgy gondolom mindenki számára nyilvánvaló az a talán egyébként is közzismert dolog, hogy mind gazdasági feladataink sokrétűsége, szerveink eltérő jellege alapján – azaz horizontális értelemben – mind pedig a felhasználástól a közvetlen megvalósítástól, a legfelsőbb vezető szervekig – azaz vertikális értelemben – bonyolult és állandó feladataink vannak a helyes és reális gazdasági szemlélet biztosításában. Egyértelmű tapasztalat, hogy pártszervezeteink egyik legnagyobb segítséget a helyes szemlélet biztosításáért végzett munkájukkal nyújthatnak a gazdasági munka fejlesztéséhez. Másképpen fogalmazva a pártszervezetek mindenkor egyik elsődleges és legfőbb feladata a szemléletformálás terén határozható meg.

A gazdálkodással kapcsolatos pártpolitikai munka másik – és az előző tapasztalatokkal szervesen összefüggő – igen lényeges területe a funkcionális feladatainkkal, távlati- és prognózis terveinkkel kapcsolatos gazdaság elméleti – elvi kérdések megismertetése, kidolgozásának elősegítése, a fogalmi tisztázásra irányuló törekvések ösztönzése. Sajnálatosan állapíthatjuk meg, hogy viszonylag e téren mozdult ki legkevésbé helyzetünk. Néhány elsődleges kísérlet és nekirugaszkodás után leggyakrabban megtört a lendület. Átfogó jellegű, a gyakorlatban is általában hasznosítható eredmény csupán egy-két területen következett be. Fogalmilag egységes, rendszerbe fogott, a hadtápgazdálkodás minden területét és vonatkozását taglaló törekvések a mai napig sem mutatkoztak. A publikált néhány értékes tanulmány nem pótolhatja ez irányú hiányosságainkat. Továbbfejlesztésünkhöz pedig vitathatatlanul szükséges, hogy fogalmilag kellően tisztázott, elméletileg és elvileg megbízhatóan kidolgozott tanítások, állásfoglalások alapján, egységesebb hadtápgazdálkodási tevékenységet bontakoztassunk ki.

Pártértekezletünk például kiemelten szolt a szolgáltatás kérdéseiről. Nevezetesen az az igény került kifejtésre, hogy a korszerű szolgáltatásra vonatkozó elméleti kérdések, meghirdetett és követett fejlesztési irányok ismertetésére; a hadtápszolgáltatás elveinek és követelményeinek kidolgozására; a szolgáltatásunk konkrét feladatainak pontosabb megfogalmazására kiemelt figyelmet szükséges fordítanunk. A gyakorlati munka síkján, a végzett munka értékelésének és a további konkrét teendőknek a kialakításában mindenképpen számottevő eredményeket könyvelhetünk el. Az elméleti, elvi kidolgozó munka eredményeit áttekintve azonban nem válaszolhatunk ugyanilyen pozitív tartalommal.

Nem a szolgáltatással kapcsolatos példa az egyedüli e vonatkozású hiányosságunk szemléltetésére. Minden huzamosabb időn át szolgálatunkban dolgozó munkatársunk több, lényeges és mégis kidolgozatlan elvi-elméleti témát tudna meghatározni. (Csupán néhányat említenék: az árpolitikai és piackérdések összefüggései, hatása a hadtápgazdálkodásra; a hadtápgazdálkodás fogalma; a hadtápigintegráció fogalma, alapvető elvei és követelményei stb.) A tudományos tanácsaink programjai is rendszeresen megfogalmazzák e vonatkozású igényeinket, szükségleteinket. Az aktivitás azonban méltánytalanabban kisebb, mint azt a követelményből elvárhatnánk. Engedjék meg, hogy e rövid kis tapasztalatösszegző cikkben ismételtelen felvessem mulasztásunkat; kezdeményezzem, illetve javasoljam a munka élénkítését; az ilyen irányú kezdeményezések ösztönzését és felkarolását.

E felvetéshez és témakörhöz kapcsolódva két dologról még feltétlenül szót

kell ejtenünk. Az elvi-elméleti és fogalomtisztázó munkát csak a gazdasági műveltség folyamatos megszerzése; a korszerű közgazdasági ismeretek és tanítások állandó figyelemmel kísérése, feldolgozása; a követelményeket kielégítő munkához szükséges tájékozottság biztosítása alapozhatja meg. Csak ez képezheti biztos alapot a kidolgozó és elméleti, valamint tudományos tevékenységünknek. Pártszervezeteinknek e vonatkozásban is lényeges feladatai rajzolódtak ki.

Kialakultnak mondható a pártszervezeteink tevékenységében, hogy évenként szervezeten és színvonalasan végezzük a Központi Bizottság évi – gazdasági helyzetünkre vonatkozó – értékeléseinek megértetését. Ezt úgy kell tekintenünk, mint az állomány egészének (országos vonatkozásban minden állampolgárnak) adott nyílt tájékoztatást, helyzetünk reális megítéléséhez, országos, vagy területünkön a néphadseregi feladataink indoklásához.

Kedvező lépések történtek a gazdasági munkával kapcsolatos, funkcionális feladatainkkal összefüggő főbb párthatározatok ismertetésében, adaptálásában is. Mindenképpen üdvözlendő, hogy több pártszervezetünkben egyre fokozottabb figyelem irányul a szakágazati tevékenységgel kapcsolatos párthatározatok – koncepciók –, általunk „talán nem is helyesen” szakmapolitikai kérdéseknek nevezett témák – feldolgozására. Ez már szűkebb, saját szakfeladataink teljesítését közvetlenebbül segítő törekvés.

Ezeket a formákat, módokat mindenképpen meg kell őriznünk, sőt helyes lenne minél rövidebb időn belül általánosan is alkalmaznunk. Semmiképpen nem nevezhetők azonban elégségesnek. Gazdasági fejlettségünk is jövőbeni fejlődésünk; a fejlett szocializmus építésének új vonatkozásai és követelményei; a nemzetközi gazdasági élet alakulása és a közgazdasági ismeretek, gazdaságszervező munka tapasztalatainak méhretetlen megnövekedése stb. elengedhetlenné teszik más területen is tudásunk, ismeretünk bővítését. Elmélyült, tudományos szintű gazdasági műveltség birtokosaivá kell válniuk mindazoknak, akik irányítói gazdasági munkáknak, kidolgozói gazdasági törekvéseinknek és feladatainknak.

Míndezeknek megfelelően pártszervezeteink, mint első számú ösztönzők, elő kell segítsék ezen ismeretek megszerzését, „karbantartását”, majd pedig rendszeresen, konkrétan és személyekre szólóan értékelnünk kell e vonatkozásban elért eredményeinket, végzett munkánk tapasztalatait és a további feladatokat.

Az elméleti – elvi és fogalomtisztítást alapozó másik területként, a kutató, a kidolgozó és a publikációs munka szélesebb körű kibontakoztatásáról szükséges szólnunk. Áttekintve a „Honvédelem”, a „Honvédségi Szemle” és a „Hadtápbiztosítás” számait, számba véve az e tárgykörben kidolgozott tudományos műveket, – ugyanakkor figyelemmel kísérve az országos folyóiratok tartalmát; a gazdálkodó szerveinkre háruló fokozódó és – kiemelném – újszerű követelményeket, úgy gondolom nem minősíthető jogtalan felvetésnek és megítélésnek annak kimondása, hogy mennyiségében túlzottan kevés számúnak; tartalmában viszont eléggé hézagosnak ítéltető publikációnk s ennek alapján – visszafelé következtetve – kidolgozó munkánk is. Megítélésem és tapasztalataim szerint mindenképpen hasznos lenne egy szélesebb körű véleményserét biztosító publikáció fejlesztése. Több esetben találkozhatunk olyan felvetésekkel, hogy a vezető törzsekben dolgozó elvtársaink részére nehezen tudnak képzettségüknek és személyes törekvéseiknek megfelelő pártmunkát adni. Megfontolandó, hogy nem célszerű-e ilyen területen kutatni a pártmegbízatások újabb formáit és lehetőségeit.

Nem kívántam – mint előzőleg is jeleztem – minden tapasztalat összeg-

zését elvégezni. (Talán nem is lehetséges egyetlen rövid kis cikkben ezt megtenni.) Úgy gondolom azonban, hogy e néhány kiemelés is kifejezi pártszervezeteink sokrétű és bonyolult feladatait az állomány szemléletének helyesirányú formálásában.

Nem e sokrétűség további bonyolítása vezet, amikor azt is megemlítem, hogy mindezen feladatainkat csak nagyfokú differenciáltsággal közelíthetjük meg. Más-más tartalmat foglal – kell foglalnia – magába az egészségügyi-, az ételmezési-, a ruházati-, a közlekedési-, az üzemanyag szolgálatok és a szociális-üdültetési igazgatóság gazdálkodása. Következtetésként a gazdálkodással kapcsolatos feladataink is eltérőek. Hasonlóan más elvárások, követelmények érvényesülnek alapszervezeti szinten és mások az irányító pártszervek vonatkozásában. Azaz mind a tevékenység eltérő jellegéből, mind a szervezetek különböző szintjéből adódóan, más-más tartalommal kell telítődnie munkánknak, más-más rendszerben és módon kell feladatainkat kialakítani. A munka gyakorlatát meghatározó alapvető normáinkat és követelményeinket ennek megfelelően szükséges meghatározni.

Pártszervezeteink tevékenységének széles körű összegzéseként – ha egyáltalán lehetséges ilyen összegzés – alapvető tapasztalatként azt mondhatjuk, hogy pártszervezeteink helyes elvi alapon végzik munkájukat. A napi teendők szerves részeként következetesen teljessítik eszmei-politikai-ideológiai feladataikat. Tevékenységük kiterjed a gazdasági feladatok minden területére. Munkájuk kellően szervezett és megfelelően koordinált más szervekkel. A tapasztalatok alapján lehetséges azonban még céltudatosabb, tartalmasabb és hatékonyabb munka kibontakoztatása. Az előzőekben érintett néhány felvetést azért kívántam megtenni, hogy – az említett területeken elért eredményeinket megőrizve és általánosítva – tudatos munkával még hatékonyabbá tegyünk gazdasági tevékenységünket s más területekre kiterjedően is javítsuk munkánk hatékonyságát.

HARCKÉSZÜLTSEG ÉS HADTÁPKIKÉPZÉS

Bevezetés „Az ellátó zászlóaljok vezetése harcban” c. következő cikkhez

Az elmúlt évek során a csapatbadtápok felkészítésének egyik központi területe az ellátó alegységek parancsnokainak, személyi állományának, egyes alegységeinek (részlegeinek), valamint a szervezetek egészének begyakorlása az alaprendeltesükből fakadó feladataik végrehajtására, a korszerű harctevékenységek körülményei és feltételei között.

Ma már általános a htp. törzsek szervező munkájában annak a szemléletnek az érvényesítése, hogy az anyagi biztosításnak csak azon célkitűzései, feladatai valósulnak meg, amelyeket „feladatszabás” formájában az ellátó alegységek parancsnokaikhoz időben eljuttatnak. S szintén alapvető követelmény, hogy a részükre megszabott feladatokat a végrehajthatósághoz szükséges konkrétsággal és időben továbbítsák. Például: a szállítási feladatokat a címzettek részére anyag-nemek és cikkek szerinti kiszabatokban, az anyagátadás helyének, határidejének és menetvonalának pontos meghatározásával. Hasonló konkrétsággal kell meghatározni azok lépcsőzését, lépcsőként megalakítandó anyagi készleteket (szintén cikkek szerinti részletezéssel), a lépcsők szétbontakozásának körleteit, azok elfoglalásának határidőit stb.

Ma még egyes csapatbadtáp törzsek nem dolgozzák ki megfelelő pontossággal – az előbbi példákon érzékeltetett módon – az ellátó alegységek felé a HTPH-ek elhatározásának végrehajtására irányuló feladatokat és követelményeket. Ezzel az ellátó alegységek parancsnokait már eleve olyan helyzet elé állítják, hogy nem tudják teljes terjedelemben megszervezni vagy nem a HTPH elhatározásának megfelelően szervezik alegységük mozgását, feladataik végrehajtását, személyi állományuk, technikai eszközeik ellátását, kiszolgáltatását, pihenését, közelbiztosítását és még egyéb számos, a harctéri viszonyok közötti működésből fakadó tennivalóikat.

Sajnos még ennél is nagyobb – főleg a kiképzés, gyakorlás fogyatékoságai-ból fakadó – lemaradások jellemzik a hadtápegységek parancsnokait, tisztjeit és tiszthelyetteseit. Az alapvető hibát abban látjuk, hogy elsősorban a htp. alegységek parancsnokai, törzsébe beosztott tiszték, tiszthelyettesek nem sajátították el maradéktalanul az alegységek alkalmazásának megszervezésére irányuló ismereteket, elméleti alapokat, de főleg nem szerezték meg ebben a munkában szükséges jártasságokat, készségeket. Nem vált képzésük általános formájává ezen szervező-vezető munkájuk rutinjellegű gyakorlása. (Ügy, ahogy azt az összefegyvernemi század, zászlóaljparancsnokok harcvezetői képzésében bevált módon megoldják.)

Ezen hiányosságok felszámolásához segítséget nyújtandó céllal adjuk közre az elmúlt évben végrehajtott „ellátózászlóalj vezetése” tárgyú módszertani be-

mutató foglalkozás néhány – a gyakorlat egészéből kiemelt – lényeges kérdésének a gyakorlók részéről történt eredeti megoldását. (Közlemény 5/a.–g. pontok). Az ezekben rögzített megoldások – főleg a konkrétság, a kérdések rendezettsége, az egyértelmű cselekvésre mutató kifejezőmód, megformálás, a végrehajtásban megkövetelt összhang tekintetében – még több kívánnivalót hagynak maguk után. Emellett számos kérdésben előremutató, követendő előrelépést is jelent főleg az alkalmazás megszervezésével kapcsolatos munka elosztásában, az egyes szolgálati személyek tevékenysége tartalmának feltárására irányuló törekvésekben.

Felkérjük a htp. törzseket és az ellátó alegységparancsnokokat a közlemény alapos feldolgozására, közös megvitatására, valamint észrevételeik szerkesztőségünkben való eljuttatására.

A szerkesztőség

Az ellátó zászlóaljjak vezetése harcban

MN 5232 HTP törzs kollektívája

A nagy tűzerejű és hatótávolságú fegyverek tömeges alkalmazása, a megsemmisítés és veszteség okozás lehetőségeinek folyamatos növekedése, a saját csapatok élet- és működőképességének megőrzése bonyolult feladat elé állítja a parancsnokokat, törzseket, a harcoló katonát és a htp. biztosítási feladatokat végző hadtápállományt egyaránt. A növekvő, tartalmában és minőségében változó követelmények alapját az előremutató, összehangolt általános katonai és szakmai kiképzés egymásra épülő rendszere képezi. Végrehajtása pedig a parancsnoki állománytól folyamatosan *naprakész ismereteket, tervszerű előrelátást, magas fokú vezetői felkészültséget, komplex szemléletet, kitarító munkát, a felhalmozódott tapasztalatok és növekvő követelmények időszakonként történő közreadását, illetve bemutatását* követeli meg. Mindezek megvalósítására pedig kiváló lehetőséget biztosítanak a csapattagokban levezetett módszertani bemutató foglalkozások.

Az előző gondolatok jegyében került levezetésre 1978 októberében egyik helyőrségben „Az ellátó zászlóalj vezetése harcban” tárgyú módszertani bemutató foglalkozás is. A módszertani bemutató előkészítése időszakában mélyreható elemző munka adott reális képet az ellátó egységek vezetésének helyzetéről a további fejlesztés útjához és módszereihez; levezetése pedig szemléltetően mutatta a vezetés hatékonysága növelésének lehetőségeit. A módszertani bemutató előremutató segítséget adott a korszerű szervezettű, magas technikai mutatókkal rendelkező, ugyanakkor csökkentett békeállományú hadtápegységek háborús alkalmazása kis alegységig és katonáig menő vezetéséhez. Újszerű vonásai voltak:

- a PK-i (PK HTPH-i) vezetés rendjéhez igazítva kimunkálásra és bemutatásra került a magasabbegység anyagellátásáért felelős fegyvernemi és szolgálat főnökök szakmai vezető tevékenységének rendszere és módja;

- feltárva és szemléltetve volt a szállító szd. PK-ok és raktárparancsnokok – gyors, szervezett anyagellátást biztosító – párhuzamos, ugyanakkor ismétlődésektől mentes vezetői tevékenysége;

- kialakítva és üzemközben bemutatásra került az ellátó zászlóalj folyamatos – szilárd – rugalmas vezetéséhez reálisan szükséges híradó eszközök és megoldások komplex rendszere;

– meggyőzően bizonyítottuk, hogy laktanyai törzsgyakorló pályán, laktanyaközi gyakorlótéren (csökkentett távolságon) is magas hatékonysággal lehet a htp. egységek parancsnoki (vezető) állományát és törzsét gyakoroltatni az ellátó zászlóalj alaprendeltes szerinti feladata végrehajtásának vezetésében;

– gyakorlatban kipróbáltuk a seregtest htp. törzs által összeállított és kísérleti célból kiadott „*báborús vezetési módszertani útmutató*” htp. egység szintű alkalmazhatóságát.

A módszertani bemutató harcászati helyzetbe állítva, a hadosztály htp. vezetési tagozat teljes rendszerének működtetésével került levezetésre. Kidolgozták az ellátó zászlóalj vezetését biztosító okmányokat és számvetéseket. A parancsnoki követelmények és kidolgozott okmányok kivonatos közreadása segítségül szolgálhat a hadtápvezetés hatékonyságának további javításához.

1. Az ellátó zászlóalj rendeltetése, belye, szerepe és alkalmazása a hadosztály harcának htp. biztosításában.

Az ellátó zászlóalj rendeltetésének, feladatainak meghatározásához mindenképpen a hadtápbiztosítás fogalmából célszerű kiindulni: „Hadtápbiztosítást a csapatok fegyverzeti, technikai, rakéta, lőszer, üzemanyag és egyéb anyagi eszköz-szükségleteinek teljes kielégítése, a különféle katonai szállítások időbeni végrehajtása . . ., valamint a csapatok harctevékenységének és életkörülményeinek biztosításával kapcsolatos más speciális feladatok megoldása céljából kell megszervezni.”

A CSHTP Utasítás 76. pontja szerint a htp. biztosítás komplex rendszabályaiból az anyagi biztosításra vonatkozóan a következő követelmény van rögzítve: „Az anyagi biztosítást a csapatok állandó harcükségletének fenntartása és a harctevékenység sikeres végrehajtása céljából kell megszervezni. A csapatok ellátását »ellátási áganként« kell végrehajtani.”

A hadosztály ellátó zászlóalj a hadosztály harctevékenységének és életének biztosítására hivatott egység a gl. és hk. ho. szervezetében és harctervében.

Alaprendeltes: az anyagellátás és szállítás végrehajtásának megszervezése és közvetlen szakirányítása, a csapatok által felhasznált anyagi eszközök folyamatos utánpótlása, a beérkező vagy az eljárónál vételezendő anyagi készletek átvétele, tárolása, karbantartása, nyilvántartása, átadásra való előkészítése, az után- és hátraszállítások (sebesült kiürítésben való részvétel) előkészítése és végrehajtása, a hadosztály kenyérszükségletének kielégítése, valamint az anyagok átadásával, átvételével és csoportosításával kapcsolatos csoportosítási, csomagolási és rakodási munkák végrehajtása.

Az ellátó zászlóalj, mint a hadosztály egyik egysége, alaprendeltesének teljesítéséhez végrehajtja mindazon szabályzatokban előírt tervezési, szervezési, vezetési és biztosítási feladatokat, amelyeken keresztül megvalósul a hadosztály harcához szükséges anyagellátás és szállítás. A sokrétű tevékenységből kiemelhetők azok a feladatok, amelyeket a zászlóalj naponta ismétlődően végrehajt.

Az ellátó zászlóalj szállítótere biztosítja a hadosztály egy közepes harcnap anyagszükségletének egy fordulóval történő elszállítását. Szállítóeszközei alapvetően terepjárók, ez megfelelő mozgékonyt biztosít. Űza. töltő eszközeivel közvetlenül részt vehet a csapatok harctervműveinek feltöltésében. A kenyérellátásban termelőtevékenységet végez és közvetlen fogyasztásra alkalmas készterméket ad át a csapatoknak.

Az ellátó zászlóalj támadó harc során általában két lépcsőben kerülhet alkalmazásra. A zászlóalj első lépcsőt – amely a hadosztály hadtáp első lépcső lényegét jelenti – mindig az adott feladatnak megfelelően különítik ki, s alapvetően a harcnap első ütemét hivatott végrehajtani, rövidebb (néhány órá) időtartamú megállásból. Az ellátó zászlóalj első lépcső tehát általában az alábbi feladatokat hajtja végre:

– meghatározott céllal kikülönül és elhelyezkedik a csapatokhoz közel, az első lépcsőben harcoló ezredek mögött (ez lehet pl. az ütközetbevetési tsz., átkelési tsz., vagy a közelhbi feladat terepszakasza előtt);

– kiszállít az első lépcsőben harcoló ezredek részére lőszert, robbanóanyagot (harcból kivont ezred részére üzemanyagot is);

– átveszi az előjárótól első ütemben kiszállított anyagi eszközöket;

– tartalékokat képez váratlan helyzetekben való operatív beavatkozásra.

Az ellátó zászlóalj második lépcső feladata alapvetően a harcnap második és további ellátási ütemének végrehajtása. Ezen feladatot a második lépcső végrehajtja eredeti elhelyezkedési körletéből, harcnap közben történő előrevonása idején rövid megállásból, illetve a harcnap végi elhelyezkedési (telepítési) körletéből.

Az ellátó zászlóalj lépcsőzése, az egyes lépcsők létrehozásának, manővereztetésének szabályozása, a lépcsőkbe beosztandó erők és eszközök meghatározása, a lépcsők vezetése az ellátó zászlóalj alaprendeltetése érvényesítésének döntő előfeltételét képezi.

A hadosztály hadtáphelyettes elhatározása kialakításakor valamennyi előbbi kérdést a harcnap első ütemének követelményeinek alárendelve szükséges szabályozni. Nem lehet egyetérteni az utóbbi gyakorlatokon többször tapasztalható olyan elhatározásokkal, amelyek szerint a hadosztály ellátó zászlóalj második lépcsőnek valamiféle egész napos passzív várakozó szerepet szánnak. Annál inkább sem helyeseltető ez, hiszen az ellátó zászlóalj második lépcsőben általában a hadosztály anyagi biztosítását végrehajtó erők, eszközök 60–70%-a be van osztva.

Az egyes lépcsők hatékony működését nagyban segítheti, vagy akadályozhatja a lépcsők terepen történő helyes, vagy helytelen csoportosítása.

Részletekbe bocsátkozás nélkül egyik lényeges rendező elvként az adott szállítószázad törzs, raktárparancsnok és alárendeltjeik azonos körletben való elhelyezkedését (1., 2. szd.) a 3. vegyes szállítószázadnál a szállítószázad törzsnak a szállított többféle raktár centrumában való elhelyezését kell tekinteni. Az ételmezési raktárat és tábori sütődét, a katonai kereskedelmi boltot pedig célszerű egy helyen telepíteni.

Az ellátó zászlóalj második lépcső a harcnap során általában 1–2 esetben, ugrásszerűen települ át a harcoló csapatok térnyerésének megfelelően.

Az ellátó zászlóalj előrevonása általában 1–2 menetvonalon, 1 menetvonal esetén kettő, vagy több lépcsőben kerül végrehajtásra.

Az ellátó zászlóalj anyagot biztosíthat az egységek részére:

– utánszállítással;

– vételezéssel;

– kombináltan.

Saját készleteit feltöltheti:

– HDS által kiszállított készletekből;

– vételezéssel;

- HDS MB-ból;
- kirakó állomásról;
- kirakó kikötőből;
- laktanyai készletekből;
- stationarius honvédségi (hátsországi) és polgári bázisokról;
- csővezeték üza., kiadó helyéről;
- más anyagforrásokból.

A felsorolás maga is jól illusztrálja az anyagszállítások módszerének változatos sokrétűségét, emellett igen jelentős, mintegy napi 1100–1300 tonna anyag alárendeltekhez való továbbításáról van szó, annak komplettírozási, rakodási stb. feladataival.

Ezt a 10–12 féle szolgálathoz, több ellátási irányhoz tartozó szállítási feladatot illetően az ellátó zászlóalj csak úgy tud alaprendelgetésének megfelelni, ha ezen nagy volumenű és összetett feladat – főképpen az után- és hátraszállítás megszervezése és irányítása – szigorúan egy kézben centralizáltan történik. Ezt a centralizált egyszemélyi felelősséggel való vezetést a HO PK HTPH köteles megvalósítani, biztosítva, hogy a hadosztály hadtáp szállítóparkja a HO PK elhatározásának megfelelően a harc megvívásához elsősorban szükséges anyagok és eszközök fontossága szerint kerüljön alkalmazásra.

Csak az egy kézben összefogott, centralizált szállítás-irányítás biztosítja a szállítóeszközök hatékony, célirányos felhasználását. Az ágazatonkénti szállítási kapacitásbiztosítás a szállítójárműpark 50–100%-os növekedéséhez vezetne, megnövelné a szállítóalegységek leterheltségének aránytalanságát és a közúti forgalomban részr vevő gépjárművek darabszámát; nem lehetne kellően érvényesíteni a központosított anyagellátás és sebesültkiürítés elvét.

2. A hadosztályparancsnok és ho. törzs ellátó zászlóalj irányában végzendő vezető tevékenységének, elvei és módszerei

Mint ismeretes, a hadosztályparancsnok a hadosztály egyszemélyi parancsnoka, szolgálati előjárója a hadosztály teljes személyi állományának.

A hadosztályparancsnok éppúgy előjárója az ellátó zászlóaljnak, mint bármelyik ezrednek. A hadosztályparancsnok az ellátó zászlóaljat a hadosztályparancsnok hadtáphelyettes útján, annak közvetlen felelősségével vezeti.

A hadosztályparancsnok a törzse útján (pontosabban a H és a HVP útján) köteles mindazokat az intézkedéseket, információkat eljuttatni az ellátó zászlóalj részére, amelyek biztosítják annak leghatékonyabb, legkisebb bizonytalansági tényezővel való alkalmazását.

A hadosztály vezetési pontjai a vezetőszervek funkcióit megvalósítva biztosítják az irányítást az ellátó zászlóalj, mint végrehajtó szerv felé. Egy ilyen megközelítésben jól érzékelhető, hogy:

- a vezetés szintjén a hadosztály PK HTPH és törzse;
- a végrehajtás szintjén az ellátó zpk. és törzse köteles teljes felelősséggel koordinálni a különböző, ellátó zászlóalj alárendeltjei irányába szakmailag intézkedő főnökök és törzsek által elrendeltek végrehajtásának megszervezését és teljesítését.

Az ellátó zászlóalj irányába vezető tevékenységet megvalósító szervek három alapvető csoportját lehet megkülönböztetni. A szervek egy része (műszaki, vegyi-

védelmi, híradó szolgálat) a hadosztályparancsnok közvetlen alárendeltségében a H-n települ, egy másik közvetlenül a *parancsnok alárendelt csoport* (PK TECHN H FVF) a HVP-n települ. A harmadik csoportot a *HOPK HTPH-nek közvetlenül alárendelt szolgálatok* (szállító, üzemanyag, élelmezés, ruházat) képezik.

A három csoport mint látható, alárendeltség és vezetési ponton való elhelyezkedés szerint különböző. A lényegét azonban az adja: hogy ezek az ellátó zászlóalj irányába a szolgálati, vagy szakmai előljáró szerepét töltik be. Az 1. sz. *mellékletben* részletesen kimunkált az ellátó zászlóalj vezetési modellje, megjelenítésre került az, hogy kinek milyen felelőssége és joga van az ellátó zászlóalj, vagy abba beosztott egyes szakfeladatot végző alegységek vezetésében. Ezen túl érzékelhető a két alapvető vezetési csatorna – a szolgálati és szakmai vezetés – között az eredményes vezetést megvalósító, előírt, szoros együttműködés.

A hadosztály vezetési pontjai közül a HVP elsődleges szerepet játszik az ellátó zászlóalj vezetésében, mert itt összegeződnek azok az információk, amelyek az ellátó zászlóalj vezetéséhez szükségesek. Ezen a helyen települ a HOPK HTPH, aki a HOPK által ráruházott jog, valamint a Szolgálati Szabályzat és csapathadtáp utasítás alapján, vezeti az ellátó zászlóaljat.

A H-on és HVP-n települt szervek, szolgálatok, munkacsoportok az adott harcnapra vonatkozó ellátást szabályozó alapvető okmányait általában a hadosztály HTP TÖF útján juttathatják el az ellátó zászlóalj törzséhez (majd az abba beosztott alegységek részére). Egyes helyzetekben, VÁK-ben, ÖPK-ben, vagy halasztást nem tűrő rendkívüli helyzetekben nem kizárt a H, vagy HVP-ről a közvetlen kapcsolat lehetősége sem. Mindez azonban nem téveszthető össze azzal, hogy a szakmai előljáró fegyvernemi, vagy szolgálatfőnökök az ellátó zászlóaljba beosztott egyes alegységekkel az adott szakanyagokkal és eszközökkel való ellátás *rész kérdéseiben* ne tartsanak élő, operatív kapcsolatot (pl. hadosztály FVF a LÖSZR-nál bizonyos lőszerfajtán belül megosztás pontosítása stb.).

Az ellátó zászlóalj vezetését látszólag az teszi bonyolulttá, hogy az állományában levő egyes elemek szakmai irányítását a hadosztályparancsnok HTPH alárendeltségébe nem tartozó főnökök is végzik, mint szakmai előljárók. Ugyanakkor az ellátó zászlóalj alkalmazását – összhangban a HOPK elhatározásával – a HOPK HTPH és törzse tervezi, szervezi és irányítja.

Ha közelebbről vizsgáljuk ezt a kérdést kitérünk, hogy: az ellátó zászlóalj alkalmazása alapvető kérdéseit annak manővereztetése és szállítótevékenysége képezi. Ezen meghatározó tevékenységek HOPK HTPH által történő irányítása egyben a különböző, a HTPH-nek alá nem rendelt szolgálatok anyagellátók munkájának koordinálását is jelenti a HOPK elhatározása, a HOPK HTPH által történő végrehajtásán keresztül. A koordinálás alapvető eszközeit és lehetőségét a szállítások centralizált szervezése és irányítása képezi.

A centralizált irányítás semmiképpen sem csökkentheti az adott szolgálatfőnökök felelősségét a nekik szakmailag alárendelt raktárak felkészítése, működtetése, a csapatok adott anyagi eszközökből való ellátása vonatkozásában. Más szóval: az érintett anyagnemfelelős fegyvernemi főnök a hatáskörébe tartozó anyagellátás időben és teljes mennyiségben történő végrehajtásért személyében felelős.

A szakmai előjárónak irányítani kell a hozzájuk tartozó szakelemeket és lehetőség van részükre operatív intézkedések kiadására. Bizonyos helyzetekben lehetőség van híreszközökön, vagy összekötők útján közvetlenül is elérni azokat, azonban főleg a támadóharc időszakában csak a hadosztály HVP ellátó zászlóalj törzs útján van elsősorban lehetőség híradást tekintve információkat továbbítani.

A hadosztály hadtáptörzs, mint az ellátó zászlóalj tevékenységét közvetlenül irányító és koordináló, felelősséggel felruházott vezető szerv irányító tevékenysége az ellátó szervezetek létrehozásával több tekintetben változott. A változás lényege röviden abban van, hogy megszűnt a szállítózászlóalj, TS és a raktárak felé szükséges három vezetési irány alkalmazása, helyette egy irányban és minden tekintetben már koordináltan lehet és szabad az ellátó zászlóaljparancsnok és törzse felé intézkedni.

Az ellátó zászlóalj előbbiek szerinti vezetése harcnaponként az ellátó zászlóalj felé kiadott írásbeli HOPK HTPH „Intézkedésben” és annak mellékletét képező szakmai intézkedésekben, anyag elosztókban és utalványokon jelenik meg a gyakorlatban.

Ezt a jogot, illetve felelősséget a HOPK HTPH másra át nem ruházhatja, személyesen köteles gyakorolni. A párhuzamos munkával szemben támasztott követelményeknek ez esetben is érvényesülnie kell az ellátó zászlóalj vezetésében. Ennek érdekében az ellátó zászlóalj következő harcnap feladatai vezetéséhez a PK HTPH, vagy TÖF kötelesek időben előzetes intézkedést (intézkedéseket) kiadni szóban, vagy híradó eszközök útján. E tekintetben azt az elvet kell érvényesíteni, hogy mielőbb, minél bővebb tartalmú előzetes intézkedés kerüljön kiadásra olyan, amely tényleges alapul szolgál feladatok végrehajtásának megszervezéséhez. Az írásbeli intézkedés a feladatmegszabás véglegesített vezetési okmányának a szerepét kell, hogy betöltse.

A HOPK HTPH „Intézkedése” egyes pontjaiban részben hasonló a csapatok irányába kiadandó harcintézkedéshez, másrészt a szakmai munka szabályozására a „Hadtáptétekezés” elemeit is tartalmazza.

A HOPK HTPH ebben a harcnaponként kiadandó intézkedésben köteles meghatározni:

- az ellenségről és saját csapatokról szóló tájékoztatást (tevékenységéhez szükséges mértékben);
- a hadosztály hadtápbiztosításának nagybani rendjét, (gyakorlatilag a hadosztály PK HTPH kivonatos elhatározása);
- az ellátó zászlóalj feladatait (ütemezve);
- az ellátó zászlóalj tevékenységének biztosításával kapcsolatos rendszabályokat.

Az „Intézkedés” szöveges formában készül. Ehhez kell csatolni mellékletként a napi szállítási tervfeladatot, kenyérsütési, a katonai kereskedelmi cikk ellátási tervet és a már előbb felsoroltakat. Azért kell anyagelosztókat és utalványokat is adni, mert az elosztók a zászlóalj törzs ellátási feladatok végrehajtását irányító koordináló tevékenységéhez, az utalványok pedig a raktárak munkájához szükségesek.

Más esetben a raktár is kaphat a napi anyagforgalmazáshoz „elosztó”-t, ebben az esetben célszerű azt 2 példányban továbbítani, hogy az egyik példány

ugyancsak az ellátó zászlóalj törzsénél maradjon, a végrehajtás zászlóalj törzs részéről szükséges segítéséhez.

A HVP az alapintézkedésen kívül köteles biztosítani az ellátó zászlóalj részére szükséges egyéb információkat, intézkedések és közlések formájában (helyzettájékoztató, veszélyjelzések, illetve az ellátással kapcsolatos intézkedések stb.).

A szakanyag ellátásért felelős főnökök alárendelt szolgálatuk ellátási rendjének kialakításában szorosan kell, hogy alkalmazkodjanak a napi szállítási igényeik alapján részükre biztosított szállító kapacitás lehetőségeihez. A gyakorlatban ez történhet úgy, hogy a megszervezés időszakában a HOPK HTPH a HOPK elhatározásának megfelelően előre limitálja az egyes szolgálatok részére biztosítható szállítási kapacitást. Ez történhet a szállítási igények egyeztetése utáni visszaigazolással. Egy harcnapot tekintve az előbbi szervező munka a HOPK következő harcnapra vonatkozó előzetes intézkedése kiadásával veheti kezdetét.

A jelentések rendszere hasonló az intézkedések rendszeréhez. Az ellátó zászlóaljparancsnok naponta köteles felterjeszteni a HOPK HTPH részére „Összefoglaló jelentés”-t.

Összefoglaló jelentés feldolgozása során az egyes szakágakra vonatkozó részeket el kell juttatni azokhoz a szolgálati ágakhoz, amelyeket az érint. Célszerű megoldás lehet a jeletést „szétszedhetőre” készíteni (biztosítva a szakági mellékletek leemelhetőségét).

Az egyéb alkalmankénti jelentések címzettjei lehetnek a HOPK HTPH, szállítási ügyekben a HO SZSZF, anyagellárási kérdésekben az adott anyagnem-felelős fegyvernemi, vagy szolgálati főnök.

3. Az ellátó ZPK és törzse, valamint az alárendelt alegység PK-ok vezető tevékenységének főbb követelményei, elvei, módszerei

Az ellátó ZPK egyszemélyi katonai vezető, felelős a zászlóalj állapotáért, a megszabott feladatok végrehajtásáért. Elhatározásának alapját az egység alkalmazására a hozott HOPK HTPH-i elhatározás, a harcnaponként kiadott intézkedése képezi. Elhatározása során köteles figyelembe venni a „szakmai intézkedések”-ben, anyagelosztókban megszabott feladatokat is.

A ZPK a zászlóalj vezetését törzse útján valósítja meg.

A zászlóalj törzs vezető tevékenységének mindenkor biztosítania kell a vezetéssel szemben szabályzatokban támasztott ismert követelményeken keresztül:

- a szállítási, ellátási feladatok kapott tervfeladatok alapján történő maradéktalan végrehajtását;
- a zászlóalj megóvását, életképességének fenntartását;
- a zászlóalj részére elrendelt manőverek legkisebb veszteséggel, legcélszerűbb megoldások alkalmazásával történő, elrendelt időben és térben való teljesítését.

Az ellátó zászlóalj törzs vezető tevékenységének megszervezésekor minden esetben figyelembe kell venni, hogy a zászlóalj törzs munkáját, magatartását a már vázolt feladatok, illetve lépcsőzés, de a pihentetés követelményeinek is megfelelően, időnként több irányba szükséges megszervezni. Nem téveszthető szem elől az sem, hogy az ellátó z. törzs vezető állományának igen jelentős a felelőssége és így az igénybevétele is a megszervezett feladatok helyszínen történő irányítása, segítése, kikövetelése és ellenőrzése terén is.

A ZPK *b.* (szállító szakmai számú) a zászlóalj szállítási tevékenységének irányítója. A szállítást tervező és irányító munkacsoport (száll. ti. diszpécserck, tároló szdpk.) vezetője. Esetenként célszerű megbízni a ho. htp. első lépcsőben kikülönített ello. z. első lépcsőt vezető operatív csoport parancsnoki teendőinek ellátásával.

A Z TÖF a ZPK helyettese (Törzsszolgálati Utasítás 10. pont) feladata javaslatok kidolgozása az elhatározáshoz, a minden oldalú biztosítás feladatainak koordinálása és tervezése, a törzsmunka irányítása. Felelős a vezetési okmányok kidolgozásáért. A munkacsoportjába tartozó személyek: TÖF H, hdm. ti., rakodó szd. pk., foszab. szpk., hír. szpk., ügyv. „M” kieg. tts.

A *tároló szd. pk.* a hadosztály raktárak vezetőinek szolgálati előjárója. A ZPK parancsának megfelelően részt vesz a raktárak tevékenységére vonatkozó elgondolás, elhatározás kialakításában, a végrehajtás munkájának segítségében, ellenőrzésében, az ellátó z. áttelepítésével kapcsolatos feladatok végrehajtásában. Általában a ZPK h. munkacsoportjában tevékenykedik.

Külön munkacsoporttal rendelkezhet még a PK POLH, a PK HTPH és a PK TECHNH.

Az ellátó zászlóalj irányítását koordináló munkagrafikon a harcnap feladatok megszervezése időszakában segíti a zászlóalj egyes szolgálati személyei, szervei munkájának szabályozását. A harcnap vezetése, vagyis az ello. z. harc megvívása időszakában történő vezetésének rendje ma még kevésbé feldolgozott munkagrafikonok formájában. Egy változatot azonban mindenképpen célszerű csak fő vonásaiban felvázolni.

A ho. részére állított napi harcfeladat teljesítése során a közelebbi feladat teljesítése idejére célszerű a hadosztály htp. első lépcsőre előrevonni, amelyben az ellátó zászlóalj részei is találhatók, az ellátó z. H-al együtt. Ebben az időszakban a zászlóalj vezetésének alapvető feladatát a szállítási tervfeladatban megszabottak teljesítése, az előjáró szállítmányainak átvétele, tranzitálásának megszervezése képezi.

A vezetés tehát a ZPK H-járól (ahol a H csökkentett állományával működik) történik ebben az időszakban. A zászlóalj második lépcsőjét általában eredeti napvégi körletében a Z TÖF és szűk csoportja vezeti, főerőkifejtését a második lépcső gyors előrevonása és az előrevonás közben rövid megállásból tervszerű ellátási feladatok előkészítésére összpontosítva (rendkívüli szállítmányok esetleges összeállítására is sok kerülhet).

A harcnap második felében a zászlóalj H-on a vezetés fő erőkétféjtése az ellátó zászlóaljnak a csapatok napvégi feltöltéséhez szükséges kedvező helyzetének biztosítására, az útbainditandó szállítmányok előkészítésére kell, hogy irányuljon.

A harcnap végi feltöltéscsk általában egész éjjel folynak. Ezen időszakban az ellátó zászlóalj, illetve a ho. htp. már összeczárkózva célszerű, ha elhelyezkedik. Általában a nap második felének utolsó szakaszában célszerű a zászlóalj törzset a napvégi feltöltések irányítását végző és a következő harcnap ellátást tervező-szervező párhuzamosan tevékenykedő csoportokra osztani. Célszerű az első, tehát a napvégi után – a hátraszállításokat irányító csoportot a ZPK h. és segítői, a másik csoportot a zászlóalj TÖF vezetésével működtetni. A ZPK-t nem célszerű egyik csoportba sem beosztani, hanem biztosítani kell részére a PK-i felelősség érvényesítését mindkét csoport munkájában, mindig ott képezve a súlyt, ahol szükséges a feladatok akadálytalan végrehajtásának PK-i segítése, irányítása.

Az után- és hátraszállítási feladatok végrehajtása során számos esetben szükségessé válhat a szállítmányok menet közbeni átirányítása, vagyis az operatív beavatkozás a szállítmány parancsnokok irányába.

Mindez persze elsősorban csak a meglevő híradó feltételek javításával biztosítható.

Az ellátó zászlóalj törzsén belüli munkarend általában a Törzsszolgálati Utasításban foglalt általános elveknek megfelelő. Eltérés az egyes munkafolyamatok tartalmában van.

Az ellátó zászlóaljnál folyó tervező munka tartalma

A zászlóalj tevékenységének vezetése és irányítása érdekében harcálláspont (H) települ, amelyet célszerű a települési körlet centrumában elhelyezni olyan helyen, ahonnan legjobban biztosítható a vezetés; a terep álcázó és védőképessége fokozza a H életképességét.

A hármas tagozódás erre a harcálláspontra is jellemző. A H vezetési csoportját képező törzs a várakozási körletben a következő szakági csoportosításban dolgozik.

1. sz. *munkahely*: a zászlóaljparancsnok munkahelye (gumiszőnyeggel ellátott sátor, vagy házilag készített tö. gk.) melyben az ellátó zászlóaljparancsnok, politikai helyettes, írnök (gépkocsivezető) dolgozik.

A munkahely előtt felállított ór, a munkahelyen a vezetéshez távbeszélő készülék és egy távvezérelt R-130 rádióállomás van.

2. sz. *munkahely*: a szállítást tervező, irányító csoport munkahelye, (gumiszőnyeggel ellátott sátor) amelyben az ellátó zászlóaljparancsnok-helyettes (szállítási helyettes) szállító tisztt, tároló századparancsnok, diszpécser, írnök dolgozik. A munkahelyen a vezetéshez távbeszélő készülék és 1 db R-107 rádiót kell biztosítani a várakozási helyekkel való összeköttetés céljából.

Ez a munkacsoport az anyagmozgatással kapcsolatos tevékenységet tervezi, szervezi és irányítja. A tervezés után az irányító tevékenység lesz a meghatározó: a szállítást a szállító tisztt, diszpécser, az anyagforgalmat a tároló századparancsnok irányítja.

3. sz. *munkahely*: a hadműveleti tervező csoport munkahelye, (gumiszőnyeggel ellátott sátor) ahol az:

- ellátó zászlóalj törzsfőnök;
- ellátó zászlóalj törzsfőnök helyettes;
- hadműveleti tisztt;
- rakodó századparancsnok;
- mozgósítási kiegészítő ttt.;
- írnök dolgozik.

A munkahelyen a vezetéshez távbeszélő, lehetőség szerint kis teljesítményű rádió készülék, sokszorosító gép, írógép áll rendelkezésre. E csoport rendeltetése a zászlóalj törzs tevékenységének koordinálása, a harcbiztosítás tervezése, a fő vezetési okmányok kidolgozása.

4. sz. *munkahely*: a zászlóalj ellátását tervező és irányító csoport munkahelye, (gumiszőnyeggel ellátott sátor) amelyben az:

- ellátó zászlóaljparancsnok hadtáphelyettes;

- ellátó zászlóaljparancsnok technikai helyettes;
- egészségügyi szolgálat főnök;
- nyilvántartó tisztetek dolgoznak.

A munkahelyen a vezetést távbeszélő, lehetőség szerint kis teljesítményű rádió készülék szolgálja. Eligazítások a hadműveleti tervező csoport munkahelyén kerülnek végrehajtásra.

A parancsnoki munkahelyeknek szerves részét képezik a vezetést gyorsító és könnyítő eszközök (kézi számológép, magnetofon, esetleg diktafon, típus-bélyegzők stb.), a titkos anyagok tárolását és biztonságos őrzését szolgáló vasiratládák, a dublázott szükségvilágító eszközök. Összevont munkahelyeken ki kell alakítani a személyes munkavégzés feltételeit (asztal, szék stb.)

A vezetési csoportban nyer elhelyezést az ÜTI szolgálat, a „T” irodavezető munkahelye (sátor). Ezeket célszerű ellátni a folyamatos munkavégzés feltételei mellett az adott szolgálati személyek pihentetéséhez, tisztálkodásához szükséges eszközökkel, felszerelésekkel is. Az ÜTI feladatait a Cspathadtáp Utasítás előírásai értelemszerű alkalmazásával kell meghatározni.

A törzs minden helyzetben legyen készen feladatvételre. Ennek érdekében ismerje a zászlóalj helyzetét, rendelkezzen előkészített térképpel és berendezett munkahellyel. A feladatvétel időpontjától kell a munkagrafikonban foglalt időnormákat számítani, a grafikon szerinti munka kezdete általában az előzetes intézkedés vételével történhet. (Korszerű elvek szerint az előzetes intézkedéssel szemben az a követelmény, hogy minél több és pontosabb adatot biztosítson.) Az előzetes intézkedést megelőzően is kaphat a zászlóalj adatokat. A HO HVP-on arra kell törekedni, hogy a párhuzamos munka rendszerében minél kisebb időeltolódással biztosítsa az adatokat.

4. Az ellátó zászlóalj híradása

Az ellátó zászlóalj vezetésének alapját egy olyan híradó rendszer képezi, amely közepes és kis teljesítményű rádiókra, könnyűvezetékes távbeszélő hálózatra, az állományból működtetett összekötő tiszti (tts.-i) rendszerre, a feladatok parancsnoki úton személyesen végzett megszabására épül fel. Ezen túlmenően az ellátó zászlóalj mozgósítás után be van kapcsolva a ho. futár és tábori posta hírváltási rendszerébe.

Rádióhíradás:

- MN riasztási rádióforgalmi rendszerében részvétel;
- seregtest ügyeletes rádióforgalmi rendszerébe belépési jog;
- ho. HVP-tal dublázható rádióösszeköttetés.

Vezetékes híradás:

- ho. HVP-ról kiépített könnyűvezeték ellátó zászlóalj és ho. szintű, továbbá a seregtest MB-hoz tranzit összeköttetés, 8-10 mellékállomással a K-12 híradó központ telepítése esetén belső és külső vezetékes összeköttetés. Bár az ellátó zászlóalj híradó szakaszának teljesítőképessége a szervezeti korszerűsítés útján megnövekedett, a rendelkezésre álló erővel és eszközökkel a teljes értékű vezetés feltételét képező folyamatos összeköttetés elsősorban a megosztott működés és az anyagszállítások időszakában csak szükségszerűen tartható fenn.

A módszertani bemutató levezetése időszakában ki lett próbálva az ellátó zászlóalj - seregtest híradó szolgálatának segítségével kialakított - kísérleti hír-

rendszere. Ezt részleteiben a 2. sz. *meléklet* tartalmazza. A kialakított és kipróbált kísérleti hírrendszer alkalmazásával biztosított:

- a seregestest MB és ellátó zászlóalj között állandó megbízható kapcsolat-tartás;
- az ellátó zászlóalj megosztott alkalmazása esetén a megbízható összekötés;
- az ellátó z. törzse és a mozgásban levő szállító oszlopok között, továbbá a mozgó-szállító oszlopon belüli hírváltás;
- a települt (elhelyezkedett) ellátó zászlóalj és alegységei folyamatos, élő kapcsolat tartása;
- a települt (elhelyezkedett) szállító alegységek és raktárak belső híradása;
- HFGU-on (berendezett HKGU) mozgó ho. gépkocsioszlopok esetén – belépési joggal – lehetőség kínálkozik a ZDP-okkal, szd. DP-okkal az összeköttetés felvételére.

Az új híradó összeköttetési feltételek mellett a kísérleti hírrendszer alkalmazásával fenntarthatók az előző (a jelenlegi híradó szervezettel fenntartott vezetési riasztási) kapcsolatok. Hátránya viszont az, hogy újabb és korszerű eszközök szervezésével és rendszerbeállításával valószínűsíthető meg véglegesen a kidolgozott kísérleti híradás.

5. Az ellátó zászlóalj alkalmazásának megtervezése, megszervezése

„Az ellátó zászlóalj vezetése harcban” tárgyú módszertani bemutatató tényleges helyzetbe állítva, a PK-i munka összes lényegesebb elemének bemutatásával került levezetésre. Kidolgozásra kerültek olyan okmányok is, amelyeket egyébként csak munkafüzetben készítenek elő a PK-ok, PK helyettesek, raktárparancsnokok.

Róluk az összefegyvernemi „PK-i munka tartalma” fogalomkörben több esetben olvastunk. Tényleges tartalmát azonban *ellátó egységekre vonatkozóan* nem foglaltuk össze. Az ellátó zászlóalj PK-i munkarendjében kidolgozott – legfontosabb típus-okmányok közreadásával ezen terület jobb feldolgozásához tervezzük hasznosítható segítséget adni.

a) Az ellátó ZPK törzs tájékoztatója és intézkedése az azonnal végrehajtandó feladatokra.

Az ellenséges helyzet

A hadosztályunk sávjában ellenséges gépesített hadosztály részei, 1978. 10. 10-én hajnali órákban kijutott-..... terepszakasgra és megkezdte védelemre való berendezkedését.

Saját helyzet

A hadosztály a várakozási körletben megkezdte a támadóharc közvetlen előkészítésének megtervezését és megszervezését. A csapatok és az ellátó zászlóalj ma 22 óráig befejezik az anyagi készletek mozgó és kiegészítő készletek szintjére való feltöltést.

A hadosztály feladata

A saját gépesített lövészhadosztály a hadsereg második lépcsőjéből, a megerősítő erőkkel és eszközökkel, a gépesített lövészhadosztály harcrendjén keresztül, terepszakaszokról első léposőbe három gépesített

lövészezzreddel, második lépcsőben a harcokocsiezzreddel támadásba megy át közelebbi, távolabbi feladatként birtokba veszi (térkép szerint) a terepszakaszokat.

A további feladat teljesítése időszakában a harcokocsiezzred harcbevételével a gépesített lövészezzredet harcból kivonva folytatja támadását, teljesíti a napi feladatát.

Az ellátó zászlóalj fő feladatai:

- kikülöníteni a hadosztály hadtáp első lépcsőbe tonna lőszer, tonna üzemanyagot, a biztosító és kiszolgáló erők 80⁰/₀-át az első lépcsőben támadó ezredek harca anyagi biztosítására;
- megszervezni a HDS MBR szállítóeszközeivel irányszállítmányként közvetlenül az egységekhez kiszállított tonna lőszer átvételét;
- átvenni a HDS MBR eszközeivel kiszállításra kerülő tonna szilárd és tonna folyékony anyagot;
- kiszállítani az egységek részére tonna szilárd és tonna folyékony anyagot;
- vételezéssel biztosítani a csapatok részére tonna szilárd, tonna folyékony anyagot;
- vételezni a HDS MBR -től tonna vegyes anyagot;
- kisütni egy javadalmazás kenyeret;
- sürgős feladatként CS- 04,00-ig kiszállítani hét egység részére a szállítóeszközök besorolásával összesen tonna lőszer.

Képesnek kell lenni az ellenség területén visszamaradt területvédelmi erők által a szállítmányokat ért támadásnak elhárítására, ellenség aktív légi tevékenysége esetén is feladata végrehajtására.

A hadosztályparancsnok hadtápbhelyettes előzetes intézkedéséből az alábbi tájékoztató adatokat ismertetem:

A hadosztály htp. első lépcső K 1 km hídnál Cs- 02,00-ig sorolt be. Az ütközetbevetéshez elhelyezkedik Ny 1,5 km szőlő, területén majd D 2 km, a nap végén pedig É 1 km körletben települ.

A hadosztály hadtáp második lépcső a jelenlegi körletből a napvégi ellátáshoz áttelepül az új körletig.

Az előrevonásokat és szállításokat két után-, hátraszállítási és négy harántúton kell végrehajtani.

1. sz. után-, hátraszállítási útvonal: térkép szerint.

2. sz. után-, hátraszállítási útvonal: térkép szerint.

Elgondolásom (ZPK) a megszabott feladatok végrehajtására

Az ellátó zászlóalj fő erő kifejtését az első lépcsőbe támadó ezredek ellátására, majd a HDS MBR találkozási pontra kiszállított tonna anyag átvételére és a nap végén az anyagok kiszállítására összpontosítom.

Az ellátó zászlóaljat két lépcsőbe csoportosítom. Az első lépcsőbe beosztom az 1. szállítószázadot, a rakodószázadot, a második század 1. üzemanyag szállító szakaszát, a szükséges biztosító és kiszolgáló erőket.

A szállításokat az elrendelt öt ütemben az alábbiak szerint bajtom végre:

1. A várakozási körletből két oszlopot – oszloponként három szállító lépcsőt indítok útba. A lépcsők menetvonalon az egységekhez kisorolnak az oszlopból. A leírt járműveket D 2 km területre gyülekeztetem.

2. A Déli kijáráshoz a tüzezerred részére a HDS MBR eszközökkel kiszállított löszert a találkozási pontról közvetlenül a tüzelőállások körletébe bevezetve az ezrednek átadom.

3. CS+05,00-ig találkozási pontra gyülekeztetett üres járművekre átvesszem a HDS MBR által kiszállított löszert. A meglévő készlet felhasználásával három szállítóoszlopban kiszállítok az egységek részére löszert és hajtóanyagot.

4. A nép végére a HDS MBR által kiszállítandó tonna löszert, és tonna hajtóanyagot a napvégi körletbe átvesszem, illetve irányszállítmányként továbbítom a csapatokhoz.

5. A HDS MBR-hez vételezésre a napvégi körletből a megürült járműveket útbaindítom.

A feladatok végrehajtását az alábbiak szerint biztosítom:

- a rakodásokat a nap során a rakodószázad és a megerősítő gépesített lövészzakasz állományával;

- a híradást a htp. I-II. lépcső és a szállítóoszlopok között R-130-as rádióval, a találkozási pontok és ello. z. H között R-107 rádiókkal;

- a forgalomszabályozást az első ütemben kísérő módszerrel úgy, hogy az ezredékhez való kiérkezés után a forgalomszabályzókat visszavonom;

- a lépcsők előrevonását, a körletek felderítését és a szállítóoszlopok biztosítását felderítő-előkészítő csoporttal, valamint megerősítésül kapott gépesített lövészzakasszal szervezem meg;

- az első lépcsőbe kikülönített alegységeket az előretelepülő csökkentett állományú harcálláspontról vezetem.

Az azonnal végrehajtandó feladatok:

1. A szállító századparancsnokot kijelölöm a sz. szállítmány parancsnokává. A sz. szállítmány részére állományából jelöljön ki oszlopparancsnokot. Két oszloppal szállítsa ki, az „utalvány szerinti” löszer mennyiségeket az egységekhez. A járművek a lépcső parancsnokok parancsnoksága alatt, az ezredéknél maradnak.

A leürült járműveket legkésőbb 11-én 09.00-ig gyülekeztesse Dél 2 km területén. Itt készüljön fel löszer átvételére és további kiszállításra. Az oszlop 11-én 01.00-ig Kelet 2 km; a második oszlop 10-én 21.00-ig soroljon be. A kiszállítás határideje 11-én 02.00-kor.

2. A tároló századparancsnok CS-01.00-kor fogadja a Déli kijárat találkozási ponton, a HDS MBR eszközeivel kiszállításra kerülő tonna löszert, vegye át és azt a tüzezerred tüzelőállásába adja át. A leürült eszközöket Cs-00.00-kor adja vissza az oszlopparancsnoknak.

3. A zászlóaljparancsnok helyettes a zászlóalj vezetési pontjával és a biztosító kiszolgáló erők 80%-ával CS-02.00-ig soroljon be Kelet 1 km hid besorolási pontra. Rendezze az első lépcső állományát, készítse fel menetre, majd a tervezet feladatok végrehajtására.

4. Az 1. századparancsnok az első szállítószakaszt tonna vegyes löszerral készítse fel az ellátó zászlóalj első lépcsőjébe CS-02.00-ig besorolásra a zászlóalj vezetési pontja mögé. A besorolási ponton a szakaszparancsnok jelentkezzen a zászlóaljparancsnok helyettesénél.

5. A második századparancsnok az első szakasz két raját készítse fel a zászlóalj első lépcsőjébe való besorolásra, a technikai zárórészleg elé. Helyetteseim készüljenek fel az elhatározásom végleges kialakításához javaslataikat – a grafikon szerinti időben – öt-öt percben a következő szempontok szerint megtenni:

1. Zászlóaljparancsnok helyettes:

- szállítási feladatok volumenét és megoldásul lehetőségét;
- az előljáratól érkező anyagok ütemenkénti átvételének időszükségletét, a fordulók időszükségletét;
- a kiszállításra kerülő anyagok ütemenkénti mennyiségét és az oszlopok képzésére vonatkozó javaslatait.

2. A zászlóalj törzsfőnök:

- az ellátó zászlóalj két lépcsőjének és a szállítóoszlopok közvetlen biztosításának lehetőségeit az ellenséges páncélozott és légi eszközök ellen;
- a hadseregtől beérkező nagy tömegű anyagok fogadására, bevezetésére, átvételére a rakodóerő szükségletére vonatkozó javaslatait.

3. A zászlóaljparancsnok htp. helyettes és a parancsnok technikai helyettes:

- jelentse javaslatait az ellátó zászlóalj hadtápbiztosítására.

b) Az ellátó zászlóalj PK H javaslatai a szállítási feladatok végrehajtására

Jelentem, a z. szállítási feladatai:

a) Az előljárató biztosít tonna szilárd, tonna folyékony anyagot az ellátási feladatok végrehajtásához, amelyből (saját eszközeivel) kiszállít tonna szilárd, tonna folyékony anyagot.

b) Az alárendeltek részére biztosított tonna szilárd, tonna folyékony anyagmennyiség. Ebből a hadsereg eszközeivel irányzállítmányként . . . tonna szilárd anyag kerül kiszállításra.

c) A ho. csapatai vételeznek a hadosztály raktárban tonna szilárd, tonna folyékony anyagot.

d) Az ellátó zászlóalj szállítási feladatai tonna szilárd, tonna folyékony anyag.

Szállítási fordulók alakulása:

- közelebbi feladat időszakában 96 km;
- napvégi ellátás időszakában 30 km;
- a HDS MBR és napvégi körlet között 260 km.

Az előljárató a szállítási feladatok végrehajtását 5 ütemben rendelte el.

Jelentem javaslatom a szállítási feladatok végrehajtására

Első ütem feladatai:

Az egységek megerősítésére biztosított tonna lőszert CS-04.00-ig két oszlopban javaslom végrehajtani. Az első oszlop négy lépcsőben 35 gépkocsival és 10 pótkocsival az 1. szállító századparancsnok parancsnoksága alatt hajtja végre a feladatát.

A 2. oszlop három lépcsőben 20 gépkocsival és 5 pótkocsival az 1. század második szpk. parancsnoksága alatt hajtja végre feladatát. A feladat végrehajtása után gyülekezzenek Dél 2 km a zászlóalj első lépcsőjében. A rakodási feladatok végrehajtását a gépkocsivezető és az átvevő egységek hajtják végre.

Második ütem feladatai:

A hadsereg löszeres oszlopának a TP-ről CS-01.00-kor a tüzérezred tüzelő állás körletébe történő bevezetésére az anyagátvétel és átadás feladatai végrehajtására javaslom a tároló századparancsnokot és a fegyverzeti raktár vezetőt kijelölni. A rakodást az átvevő egység végezze.

Harmadik ütem feladatai:

A hadsereg löszeres oszlopának bevezetését és átvételét TP-ről a zászlóalj első lépcső körletébe CS+05.00-tól a fegyverzeti raktár parancsnok egy motoros forgalomszabályozó katonával hajtsa végre. A rakodási feladatokat a rakodó század 1-2 szakasza és a gépkocsivezetők hajtsák végre.

Az alárendeltek részére CS+08.00-ra 340 tonna anyag kiszállítását három oszlopban javaslom végrehajtani.

a) Az első oszlop löszert gépkocsival és 1 pótkocsival az 1. száll. szd. második szpk. parancsnoksága alatt szállítsa ki és adja át. TP

b) A második oszlop négy lépcsőben tonna löszert db gépkocsival és hat pótkocsival az 1. század és 3. szpk. parancsnoksága alatt szállítsa ki és adja át. TP

c) A harmadik oszlop tonna vegyes db gépkocsival és db pótkocsival a 2. szd. első szpk. parancsnoksága alatt szállítsa ki és adja át. TP

Az oszlopok az anyagátadás után vonuljanak be a napvégi körletbe.

Negyedik ütem feladatai:

A hadsereg löszeres oszlopának CS+12.00 TP-től a napvégi körletbe történő bevezetésre javaslom kijelölni a tároló szd. parancsnokát. A tonna löszert átvételét személyesen irányítom. A rakodási feladatok végrehajtását a rakodó szd. állománya és a gk. vezetők hajtsák végre.

Javaslom, hogy az alárendeltek által a HOR-ban átvételre kerülő tonna anyag átadását a raktárvezetők hajtsák végre. Az alárendeltek részére CS+12.00-ra tonna anyag kiszállítását három oszlopban javaslom végrehajtani.

Az első oszlop tonna anyagot gk.-val és pótkocsival a 3. szd. 2. szpk. parancsnoksága alatt szállítson ki az ER-akba, TP K-i kijárata.

A második oszlop négy lépcsőben tonna anyagot gk.-val és pótkocsival a 3. szd. 2. szpk. parancsnoksága alatt szállítson ki az ER-akba TP templom.

A harmadik oszlop tonna anyagot db gk.-val és pótkocsival a 3. szd. 2. szpk. parancsnoksága alatt szállítson ki az ER-akba É-i kijárata.

Ötödik ütem feladatai:

Az MBR -től CS+20.00-tól tonna anyagot vételezzen egy oszlopban a 3. szd. 1 szpk. parancsnoksága alatt.

A hadsereg üza. szállítóoszlopának bevezetését és a tonna anyag átvételét CS+20.00-kor TP-ről az üza. raktárvezető hajtsa végre.

Következtetésként jelentem, hogy a szállítási feladatok volumene, a szállítási távolságok, közepes terhelést jelentenek a végrehajtás során.

Jelentem, hogy a zászlóalj a szállítási feladatok végrehajtására képes.

c) *Az ellátó zászlóalj TÖF. javaslatai a híradás, a forgalomszabályozás, őrzés-védelem és a rakodás végrehajtására.*

A következő csoportokat javaslom létrehozni és a zászlóalj első lépcsőjébe beosztani:

- az ellátó zászlóalj csökkentett H-t az Ön parancsnoksága alatt; - parancsnokhelyettest; - törzsfőnök helyettest; - űza. szolgálat főnökét; - javító igénybevételi tisztet; - tároló szd. parancsnokát; - egy diszpécsert; - egészségügyi tts.-t; - ellátó szakaszparancsnokot; - egy írnokot;
- a híradó szakaszt 1 db R-130 rádió és egy vezetékes raj kivételével;
- a forgalomszabályzó szakaszt a 3. raj kivételével;
- vegyisugár-felderítő rajt;
- a rakodó századot, a kézi rakodó szakasz 3. rajának kivételével;
- a javítóműhely állományából 2 db szerelő, 1 db vontató és egy db darusmentő gk.-t;
- a zászlóalj segélyhely állományából a sebesültszállító gépkocsit;
- a 2. szd. első szakaszát;
- CS+05.00-ig az első szállító szd. 1 szakaszát, CS+05.00-tól a század teljes állományát.

A zászlóalj többi részét a második lépcsőjébe javaslom beosztani.

Az első lépcső állományából az utak és körletek felderítése, akadályok elhárítása céljából javaslom felderítő csoport létrehozását a törzsfőnök helyettes parancsnoksága alatt, a következő erőkből és eszközökből:

- vegyisugár-felderítő rajt egy gépkocsival;
- forgalomszabályzó szakaszból az útberendező rajt egy gépkocsival;
- őrszakaszból egy rajt egy gépkocsival;
- híradó szakaszból 1 db R-107 rádiót;
- rakodó századból egy FRAK-B-1-et.

A második lépcső állományából a töpfe. csapások következményeinek felszámolására menetőosztag létrehozását javaslom, a hadműveleti tiszt parancsnoksága alatt a következő erőkből és eszközökből:

- javító szakasz állományából egy darusgépkocsi;
- a 3. szd. állományából 5 db terepjáró tehergépkocsi;
- a zászlóalj segélyhely állományából 1 db terepjáró tehergépkocsi.

A szállítások és anyagátvételek híradását, forgalomszabályzását, őrzés-védelmét, rakodóerő-szükségletét és technikai biztosítását CS+12.00-ig az első lépcső erőiből, eszközeiből, CS+12.00-tól (miután a zászlóalj második lépcső felzárkózott) az egyesült zászlóalj erőiből és eszközeiből javaslom biztosítani a következők szerint:

az első ütemben még a várakozási körletben CS-04.00-re a csapatokhoz kiszállításra kerülő lőszer besorolását az első század parancsnoka és az első század második szakaszparancsnoka hajtja végre.

101101. sz. oszlopba 1 db R-130, R-107-es rádiót, egy motorkerékpáros forgalomszabályzót, parancsnokának az 1. század parancsnokát;

101102. sz. oszlopba 4 db R-107-es rádiót, 1 motorkerékpáros forgalomszabályzó katonát; parancsnokának az 1. szd. második szakaszparancsnokát javaslom.

A két oszlop technikai biztosítását az első század parancsnoka a karbantartó gépkocsijával biztosítsa. Az oszlopok besorolási pontjaként keleti kijáratát, besorolási időként CS-05.00-át javaslom meghatározni. A feladat végrehajtása

után, az oszlopok gyülekezzenek az 1. szd. pk. parancsoksága alatt Dél 2 km erdő területén.

A második ütemben javaslom a HDS MBR által Déli kijárata találkozási pontra Cs-01.00-ra kiszállításra kerülő lőszer fogadására, átvételére és irányszállítmánykénti továbbítására a tárolószázad parancsnokát kijelölni, a feladat végrehajtására egy motorkerékpáros forgalomszabályzó katonát biztosítani. A feladat végrehajtása után vonuljon be a zászlóalj első lépcső körletébe, Dél 2 km erdő területére.

A harmadik ütemben a HDS MBR által CS+05.00-kor Keleti kijáratához kiszállított lőszer fogadását, körletbe történő bevezetését és átvételét a fegyverraktár parancsnokával javaslom végrehajtani.

A feladat végrehajtásához egy motorkerékpáros forgalomszabályzó katonát és az első lépcsőben levő összes rakodó erőt biztosítani. A CS+08.00-kor három oszloppal kiszállításra kerülő anyagok előkészítését a raktárak vezetői hajtják végre. Javaslom

- a 101103. sz. oszlop parancsnokának az 1. század első szakaszparancsnokát, a feladat végrehajtásához 1 db R-130-as rádiót, 2 motorkerékpáros forgalomszabályzó katonát, az őrszakasz egy raját, technikai biztosításhoz az 1. század karbantartó raját biztosítani;

- a 101104. sz. oszlop parancsnokának az 1. század harmadik szakaszparancsnokát, a feladat végrehajtásához 2 db R-107-es rádiót, két motorkerékpáros forgalomszabályzó katonát, technikai biztosításhoz a javító szakasz 1 db szerelőgépkocsiját, őrzésére a kézi rakodó szakasz 1 raját biztosítani;

- a 101105. sz. oszlop parancsnokának a 2. század első szakaszparancsnokát, a feladat végrehajtásához 2 db R-107-es rádiót, két motorkerékpáros forgalomszabályzó katonát, technikai biztosítására a javítószakasz állományából 1 db szerelőgépkocsit, őrzésére a kézi rakodó szakasz 2. raját biztosítani. A feladat végrehajtása után az oszlopok vonuljanak be a napvégi körletbe, találkozási pont Nyugati kijárata.

A negyedik ütemben javaslom, a HDS MBR. által CS+12.00-kor Kelet útelágazás találkozási pontra kiszállításra kerülő lőszer fogadását, körletbe történő bevezetését, megosztását (hadosztály raktáraknak, csapatoknak), a zászlóaljparancsnok helyettes irányításával a tárolószázad parancsnoka és a fegyverraktár vezetője hajtja végre.

Az első század parancsnoka a gépjárműveire rakjon át tonna lőszeret a hadosztály raktárak részére. A tárolószázad parancsnoka biztosítsa tonna kiadását a hadosztály közvetlenek részére. A bevezetéshez két motorkerékpáros forgalomszabályzó katonát, az anyagátadáshoz a rakodószázad teljes állományát javaslom biztosítani. Javaslom, hogy a CS+12.00-kor három vegyes oszloppal kiszállításra kerülő anyagok csoportosítását és a szállító oszlopokhoz történő besorolását, a 2. és 3. század parancsnoka hajtja végre.

- a 101106. sz. oszlop parancsnokának a 3. század első szakaszparancsnokát, a feladat végrehajtásához 2 db R-107-es rádiót, két motorkerékpáros forgalomszabályzó katonát, őrzésére a gépi rakodó szakasz első raját biztosítani.

- a 101107. sz. oszlop parancsnokának a 3. század parancsnokát, a feladat végrehajtásához 1 db R-130-as rádiót, két motorkerékpáros forgalomszabályzó katonát, őrzésére a gépi rakodószakasz 2. raját biztosítani.

- A 101108. sz. oszlop parancsnokának a 3. század második szakaszparancs-

nokát, a feladat végrehajtásához 2 db R-107-es rádiót, két motorkerékpáros forgalomszabályzó katonát, őrzésére a gépi rakodószakasz harmadik raját biztosítani. A három oszlop technikai biztosítását a 3. század parancsnoka saját karbantartó gépkocsijával hajtsa végre.

A feladat végrehajtása után, adják vissza az MBR szállítóeszközeit, a zászlóalj napvégi körletébe, találkozási pont Nyugati kijárata.

Ötödik ütemben javaslom a tárolószázad parancsnoka CS+12.00-tól biztosítsa a közvetlen hadosztály raktárból történő vételezését; a feladat végrehajtásához két motorkerékpáros forgalomszabályzó katonát, 2 db R-107-es rádiót biztosítani. Találkozási pont: útelágazás. Javaslom a HDS MBR-től CS+20.00-kor történő anyagok vételezését a 3. század parancsnokával végrehajtani; a feladat végrehajtásához 1 db R-130-as rádiót, hat motorkerékpáros forgalomszabályzó katonát, az őrszakasz harmadik raját, technikai biztosításához a javítószakasz állományából 1 db szerelő- és 1 db vontatógépkocsit biztosítani. A feladat végrehajtása után vonuljon be a napvégi körletbe. Találkozási pont: Nyugati kijárata.

A tábori sütőde parancsnoka a várakozási körletben miután kisütötte az egy javadalmazás kenyeret, menetbiztosítását önállóan szervezze meg és 24.00-ra vonuljon be a napvégi körletbe. Találkozási pont: Nyugati kijárata.

A zászlóalj első, második lépcsők, tábori sütőde és az oszlopok részére a menetvonalat vázlaton javaslom kiadni.

A ZPK h., a ZPK HTPH és TECHN H javasolataival egyetértek, azt jelentéseik előtt egyeztettük. Javaslom, a zászlóalj első, második lépcső oltalmazására és védelmére a hadosztály parancsnokától megerősítést kérni egy PSZH-szakasz és 10 db kézi páncéltörő fegyver erőben.

d) Az ellátó zászlóaljparancsnok elhatározása

1. *Az ellátó zászlóalj feladata, a HDS MBR-től három ütemben kiszállított tonna szilárd, tonna folyékony anyag átvétele, tonna szilárd anyag irányszállítmánnyal történő kiszállítása, tonna egyéb anyag vételezése, továbbá a hadosztály raktárból tonna szilárd és tonna folyékony anyag kiszállítása, vételező alárendelteknek tonna szilárd és tonna folyékony anyag kiadása, tonna kenyér kisütése.*

2. A feladatok végrehajtásához, az ellátó zászlóaljat két lépcsőbe megosztom.

Első lépcső: az ellátó zászlóalj H csökkentett állománya, az 1. szállítószázad, a 2. üzemanyag szállítószázad első szakasza, a biztosító erők és eszközök 80%-a, a kiszolgáló állomány arányos részei.

Második lépcső: a zászlóalj többi állománya.

3. A zászlóalj első lépcsőt CS-02.00-ig kisorolom Kelet 1 km besorolási pontra, a támadás készenlétéhez elhelyezem Nyugat 1,5 km szőlő, a hadosztály közlebbi feladata teljesítése időszakában telepítem Dél 2 km, a további feladat teljesítése időszakában előremozgatom és elhelyezem Észak 2 km területén. A nap végén előrevonom és a második lépcsővel együtt telepítem Észak területén.

A második lépcsőt, a további feladat teljesítéséig a várakozási körletben hagyom, majd előrevonom és a napvégi ellátáshoz körletbe telepítem.

4. A szállítási feladatokat két után- és hátraszállítási úton, valamint négy harántútvonal igénybevételével végzem.

1. sz. után- és hátraszállítási útvonal: térkép szerint.

2. sz. után- és hátraszállítási útvonal: térkép szerint.

Harántutak: (térkép szerint).

5. Az alárendeltek ellátását öt ütemben, kilenc szállító oszlopba besorolt anyagok kiszállításával, a harcnap végén a vételező csapatok részére előkészített anyagok kiadásával végzem.

- *Első ütemben:* a várakozási körletben hat egység részére tonna lőszer, két szállító oszlopban kiszállítom. Az oszlopot egységenként lépcsőzőm, menetből kisorolom és önálló menet végrehajtásával az egységaktárhoz bevonultatom. A gépjárműveket leürítés után, begyülekeztetem Dél 2 km ellátó zászlóalj első lépcsőbe. A 101101. számú szállítmány oszlopparancsnoka az 1. szállító század parancsnoka. Útvonala a 2. sz. UHU.

A 101102. sz. oszlop parancsnoka az 1. szállítószázad második szakaszparancsnoka. Útvonala: az 1. sz. UHU.

- *Második ütemben:* a hadsereg CS-01.00-ra Déli kijárata találkozási pontról történő bevezetéssel kiszállított tonna tüzérségi lőszer, a tárolószázad parancsnok átvesszi és irányszállítmányként továbbítja a tüzérezrednek, a tüzelő állásaiiba.

- *Harmadik ütemben:* CS+05.00-kor a mozgóbázis részlegtől a hadsereg kiszállít tonna lőszer, Keleti kijárata találkozási pontról történő bevezetéssel. Fogadását, az első lépcsőbe való bevezetését és az anyag átvételét a fegyverzeti raktár parancsnoka hajtja végre.

CS+08.00-ra három oszlopban kiszállítok összesen tonna szilárd, tonna folyékony anyagot. Ezen belül, a 101103. szállítóoszlop a gépesített lövészezrednek, oszlopparancsnoka az 1. század első szakaszparancsnok. Útvonala: a 2. sz. UHU.

A 101104. sz. oszlop a légvédelmi tüzérezred és a páncéltörő tüzérszázadnak, parancsnoka az 1. század harmadik szakaszparancsnok. Menetvonala: a 2. sz. UHU.

A 101105. sz. oszlop a harcokocsiezrednek, parancsnoka a 2. század első szakaszparancsnoka. Menetvonala: az 1. sz. UHU.

A kiszállítás végrehajtása után, a leürült gépkocsik bevonulnak a napvégi körletbe.

- *Negyedik ütemben:* CS+12.00-kor a hadsereg által kiszállításra kerülő tonna lőszer Kelet útelágazás találkozási pontra, fogadását, körletbe való bevezetését, csapatoknak való megosztását a parancsnokhelyettes irányításával a tárolószázad parancsnok, a fegyverzeti raktárparancsnok és az 1. szd. parancsnok hajtja végre.

CS+12.00-kor a és gépesített lövészezredhez egy oszlopban kiszállítok tonna szilárd, tonna folyékony anyagot. Szállítmányszám: 101106. Oszlopparancsnoka a 3. század első szakaszparancsnok. Menetvonala: a 2. sz. UHU.

A harcokocsi, a tüzér és a légvédelmi tüzérezrednek egy oszlopban tonna szilárd, tonna folyékony anyagot kiszállítok. Szállítmányszám: 101107. Oszlopparancsnok a 3. század parancsnoka. Menetvonala: az 1. sz. UHU.

A páncéltörő osztálynak kiszállítok tonna szilárd, tonna

folyékony anyagot. Szállítmányszám: 101108. Oszlopparancsnoka a 3. század második szakaszparancsnok. Menetvonala: a 2. sz. UHU.

Találkozási pont az oszlop vezetéséhez Nyugati kijárat.

A három menetoszlopba besorolt gépjárműveket CS+16.00-ra bevonultatom a napvégi körletbe. Találkozási pont: Nyugati kijárat.

- *Ötödik ütemben* CS+20.00-ra a hadsereg mozgóbázis részlegtől vételezek tonna egyéb szilárd anyagot. Szállítmányszám: 101109. Oszlopparancsnoka a 3. századparancsnok. Menetvonala: az 1. UHU.-tól a hadsereg fő gépkocsiút, zászlóalj diszpécserpont D-i kijárat.

A második század eszközeire a századparancsnok irányításával átvételre kerül a hadsereg mozgóbázis részlegtől CS+20.00-ig tonna hajtóanyag, Kelet 1 km találkozási pontról történő bevezetéssel. A hadsereg szállítóeszközeinek visszaadása CS+21.00-ig történik. A hadosztály raktárban a vételező alárendeltek részére kiadásra, CS+20.00-ig előkészíték tonna szilárd, tonna folyékony anyagot. A bevezetést D találkozási pontról biztosítom.

6. A szállítmányok biztosítására egy-egy gépesített lövésrajt, 3-3 db kézi páncéltörő fegyvert, három-három motorkerékpáros forgalomszabályzót, a technikai zárórészlegbe 1 db karbantartógépkocsit, egy-egy fő egészségügyi katonát felszereléssel, oszloponként 1-1 db R-130 rádiós gépkocsit, lépcsőnként 1-1 db R-107-es rádiót biztosítok.

Az 1. szállítószázad feladataihoz CS+05.00-tól CS+07.00-ig és CS+12.00 órától CS+14.00-ig a rakodószázad teljes állományát biztosítom.

A szállítóoszlopok és a körletben levő hadtápaegységek légvédelmét, tömegpusztító fegyverek elleni védelmét, a saját és megerősítő erőkkkel, eszközökkel biztosítom. A zászlóalj első és második lépcsőjében egy-egy mentőosztagot és egy-egy tűzoltó részleget hozok létre. A szállítóoszlopokat felkészítem az ellenség területvédelmi erői elleni harcra. Anyagi, technikai, egészségügyi biztosítás a zászlóaljparancsnok helyettesek jóváhagyott terve szerint.

7. A zászlóalj első lépcsőjének vezetését a harcálláspont részeinek kiküldetésével személyesen, a második lépcsőt hátrahagyott operatív csoporttal hajtom végre. A híradó eszközöket arányosan megosztom. A szállítóoszlopokkal ügyeletes rádió-forgalmi rendszerben folyamatos összeköttetést tartok. A hadsereg mozgóbázis részlegtől a második ütemben kiszállított nagy tömegű anyag átvételére operatív csoportot jelölök ki.

8. Az alegységek feladatai:

a) Első szállítószázad, második és harmadik szállítószakaszát, tüzérségi löszerral besorolja a várakozási körletbe a megerősített egységekhez, majd begyülekeztetem a zászlóalj első lépcsőbe. Az első század első szállítószakaszát besorolja a hadtáp első lépcsőbe. Itt átveszi a mozgóbázis részlegtől kiszállított vegyes löszert, ennek kiszállítása után begyülekezik a napvégi körletbe. Mozgó-készlet szintjére feltölti szállítókapacitását és felkészül a következő harcnap alkalmazásra.

b) Második szállítószázad az 1. üzemanyag-szállítószakaszát besorolja az első lépcsőbe. Erőinek többi része a zászlóalj második lépcsőben marad. Az első szakasza a harmadik, negyedik ütemben kiszállítja készleteit. A második lépcsőben maradt állomány a nap végén ellátást végez, majd a század leürült gépjárműveire átveszi a mozgóbázis részlegtől kiszállított anyagokat.

c) A harmadik szállítószázad, a zászlóalj második lépcsőből a harmadik

ütemben ellátást végez, a nap végén előretelepül, innen kiszállítást végez, majd felvételezi a mozgóbázis részlegről kiutalt anyagokat. Végrehajtja a napvégi vételezések szállítási feladatait.

d) A tárolószázad végrehajtja az anyagok átvételét, csoportosítását, kiadáshoz való előkészítést, a kiadást és okmányolását.

e) A rakodószázad CS+05.00-től 07.00-ig és CS+12.00-től 14.00-ig végrehajtja a mozgóbázis részlegről kiszállított lőszerakkodási feladatokat. Végzi az őrzés-védelmi feladatokat.

f) Tábori sütőde végrehajtja a napi kenyérszükséglet kisütését, utána áttelepül a napvégi körletbe.

g) Az ellátószázad megosztva végrehajtja az első, illetve második lépcső anyagi, technikai, egészségügyi biztosítását.

h) A zászlóalj híradó szakasza megosztva biztosítja a zászlóalj első, illetve második lépcső vezetési feltételét ideiglenes híradó eszköz átadással, megteremti az oszlopvezetés híradás feltételeit.

i) A zászlóalj közvetlen alegységek, végzik szakfeladataikat.

Az alegységek szakfeladatait a ZPK-i intézkedése, az alkalmazási terv és annak mellékletei, továbbá a parancsnokhelyettesek szakmai tervei részletesen tartalmazzák.

A zászlóalj a készenlétet 1978. 10. 11-én 02.00-ra eléri. Helyetteseim, illetve a zászlóalj törzsfőnök, az elkészített biztosítási okmányokat 1978. 10. 11-én 01.00-ig velem hagyassák jóvá.

A napi összefoglaló jelentést, 18 órás helyzetnek megfelelően 19 órára terjesztem fel.

Tartózkodási helyem a támadóharc alatt, a hadtáp első lépcsőben. A feladatok végrehajtásának időszakában 2 óránként jelentést teszek az előljárómnak.

e) A szállító-századparancsnok intézkedése

Az ellenség támadása, csapataink szívós ellenállása következtében terepszakaszon elakadt. Hadosztályunk felkészül holnap reggeli óráktól a támadó harctevékenységre folytatására. A hadosztály harca folyamatos lőszerellátása érdekében a ZPK elvtárs a század és a lőszerakkodási részére a következő feladatokat szabta meg:

1. A várakozási körletben az ezredek részére 02.00-ig ki kell szállítanunk t lőszer. A leürült gépjárművek begyülekeznek Dél 2 km erdő területére, a zászlóalj első lépcső körletébe 10.00-ig.

2. Az ellátó zászlóalj első lépcsőjébe be kell sorolni 04.00-ig tonna lőszer.

3. A következő napon a század az ellátó zászlóalj első lépcsőjében végrehajtja a hadosztály közelebbi és további feladatai időszakában tonna lőszer átvételét és tonna utanszállítását.

A megszabott feladatok végrehajtására az alábbiak szerint intézkedem:

A várakozási körletekben az ezredekhez történő kiszállítás érdekében hét szállító lépcsőt szervezek, melyeket két szállítóoszlopban meneteltetek. Végrehajtás érdekében menetvonal-vázlatokat adok.

Az első számú oszlop parancsnoka én vagyok. Ebbe az oszlopba beosztom a következő szállító lépcsőket:

- *A 2. szakasz első rajt.* Parancsnoka szállítson ki tonna légvédelmi löszert gépkocsival a légvédelmi tüzérezrednek.

- *2. szakasz harmadik rajt.* Lépcsőparancsnok a szpk. Szállítson ki tonna vegyes löszert gépkocsival és db pótkocsival a gl. ezrednek, az oszlopból soroljon ki útelágazásnál és folytassa menetét Dél 1 km-re levő ezredraktárba.

- *a 2. szakasz első rajt.* Parancsnoka szállítson ki tonna légvédelmi löszert 1 gépkocsival és az 1 db pótkocsival.

Az oszlopból soroljon ki Északi kijárat 500 m földút és műút kereszteződésénél, majd folytassa menetét az egységaktárba.

- *Az 1. szakasz első rajt.* Parancsnok szállítson ki tonna vegyes löszert gépkocsival. A menetvonalon Délkeleti kijárata után 2 km-re földút és műút kereszteződésénél az oszlopból soroljon ki, majd önállóan menetét hajtsa végre a gl. ezred raktárába.

A 2. számú oszlop parancsnoka a 3. szpk. Az oszlopba besztom:

- *a 3. szakasz első rajt:*

Parancsnoka szállítson ki tonna vegyes löszert gépkocsival és db pótkocsival a gl. ezrednek.

- *A 3. szakasz második rajt:* parancsnoka szállítson ki tonna tüzer-ségi löszert gépkocsival és db pótkocsival a tüzérezrednek. Az oszlopból soroljon ki Kelet 500 m út kereszteződésénél és a menetét önállóan hajtsa végre az egységaktárba.

- *A 3. szakasz harmadik rajt:* parancsnoka szállítson ki tonna löszert gépkocsival a harcokocsiezrednek. Az oszlopból soroljon ki Észak 500 méter útvillánál és menetét önállóan hajtsa végre az ezredraktárba. Az első oszlop besorol Keleti kijárat 2 km földút és műút találkozásához ma 24.00-ra.

A második oszlop besorol Keleti kijárat útvilláig 24.00-ra.

Lépcsőparancsnokok:

A meghatározott egységhez való beérkezéskor jelentkezzenek a parancsnok hadtáphelyettesnél, jelentsék a kapott utasításokat, a gépjárművek leürítése után, de legkésőbb 09.00-ra gyülekezzenek be Dél 2 km erdő területére, a menetvonalvázlat alapján.

Lépcsőnként egy-egy fő forgalomszabályzót biztosítok. A lépcsőparancsnokok az oszlopba való besorolás után vegyék át az utalványokat a löszerraktár parancsnokától.

Az 1. szakaszparancsnok:

Az ellátó zászlóalj első lépcsőjébe soroljon be szakaszából db gépjárművet tonna löszerral Keleti kijáratánál levő besorolási portra 04.00-ra. Jelentkezzen ott az első lépcső parancsnokánál.

A századok további feladatai végrehajtására a Dél 2 km találkozási ponton a begyülekezés után intézkedem.

A szállítóoszlopok, ezen belül a lépcsők őrzés-védelmét saját erővel és a kapott megerősítéssel biztosítom. Az őr-rajt az első oszlopba osztom be.

A tömegpusztító fegyverek elleni védelmet figyélssel, a gépjárművek védőképességének kihasználásával, a védőeszközök alkalmazásával és az óvrendszabályok foganatosításával szervezzék meg.

Üzemanyag utántöltést a gépjárműveknél levő 0,4 ja hajtóanyagból, teljes feltöltést a harcnap végén a körletbe telepített üzemanyag ponton hajtásáig végre. A század szolgálatvezetője az ellátó századtól vételezzen fel a szállítóoszlopok létszámának megfelelő egy napi melegíthető készletet, éthordóba meleg teát és ossza ki a lépcsőparancsnokoknak. Biztosítsa az eü. katona bevonásával az oszlop megfelelő mennyiségű személyi vegyimentesítő csomaggal való ellátását, szükséges mennyiségben osszon ki kötszert.

A főszereplő, a század javító rajával és jól képzett gépkocsivezetők bevonásával az oszlopok technikai biztosítását szervezze meg. Ehhez vételezzen a technikai anyagraktárból javítóanyagot és tartalék akkumulátort.

Az oszlopok és a lépcsők vezetését R-107-es és R-130-as rádióval, zászlós és lámpajelekkel valósítom meg. A lépcsőparancsnokok beérkezése után jelentkezzenek be az ezred hadtápvetési pontjain keresztül a zászlóalj harcálláspontra. Helyettesem a 2. szakasz parancsnoka.

Tartózkodási helyem az 1. oszlop élén, majd a találkozási ponton.

A várakozási körletben az anyagok rendezésére és a szállítólépcsők összeállításához, az első szakasz parancsnoka biztosítson 2 db gépkocsit pótkocsival. A szakaszparancsnokok működjenek együtt a raktárvezetőkkel, a lépcsők összeállításában. Erre a lőszerraktár parancsnoka intézkedik.

f) A lőszerraktár-parancsnok intézkedése

A lőszerraktár feladata a megkapott utalványok alapján tonna lőszer kiadása hét egységnek. A századparancsnok a szállítások végrehajtására intézkedett. Ennek megfelelően elő kell készíteni a szállítólépcsők anyagát, először a gépesített lövészed részére.

Lőszerraktár vezetője! Ön olvassa az utalványról a kiutalt mennyiségeket. (Rakt. vez. ismerteti a mennyiségeket.)

Fegyverraktár vezetője! Ön emelje ki a szükséges lőszerfajtákat tartalmazó kartonokat, adja át a szállító-szakaszparancsnoknak. (Végrehajtás következik.)

A szakaszparancsnok emelje ki az általa kijelölt gépkocsi kartonját és adja át nekem. (Végrehajtás következik.)

Írnok! Az 1. számú lépcsőhöz írja ki a rendszámokat:

- HV
- HV
- HV
- HV
- HV
- HV
- HV

(Szakaszparancsnokok átadják a kartonokat.)

Lőszer az alábbi csoportosításban kerülnek átrakásra:

HX pótkocsiról HX pótkocsira.

.
.
.

HV gépkocsiról HV gépkocsira.

.
.
.

Lőszerraktár vezető, a lépcsőparancsnokoknak adja át a szállítmányba besorolt lőszereket, az átadási okmányokkal együtt. Feladat végrehajtását 10. 10-én 24.00-ig jelentse. Majd a hadosztályraktár visszamaradt anyagával csatlakozzon az 1. szd. 3. szakasz visszamaradó állományaéhoz és vele vonuljon el.

A hadosztály további feladatának teljesítése időszakában, készüljenek fel nagy mennyiségű lőszer átvételére, kiszállításához történő előkészítésére és kiadására.

A további feladatokról részleteiben később intézkedem.

g) A 101103. sz. oszlopparancsnok menetparancsa

1. A 101103. szállítmányszámú vegyesoszlop feladata a gl. ezred felöltése lőszer, élelem és egyéb, valamint hajtóanyaggal. A szállítási feladatot RÁBA-MAN és URAL 375 típusú gépjárművekkel hajtjuk végre földúton és kis forgalmú műúton.

2. A rakomány rögzítést a málházasi utasítás előírásai szerint ellenőrizzék le. Felhívom figyelmüket, a lőszeres ládák szabályos elhelyezésére, a ponyvák rögzítésére, a tartálykocsik csapelzáró berendezéseinek rögzítésére és biztosítására.

3. Az oszlop egész személyi állománya részt vesz az anyagátadásban. A lépcsőparancsnokok végczzék el a szükséges okmányolást, a gépjárművezetőket irányítsák és vegyenek részt az általuk szállított anyag átadásában. A biztosító rajpk. szervezze meg az anyagátadó pont őrzés-védelmét.

4. A menetrend a következő:

- élen a mozgásbiztosítók 1 db PSZH-val, és 1 db FRAK-B, mint mozgásbiztosító,

- mögé besorol két fő forgalomszabályzó, parancsnoka Villányi szkv.,

- a motorok mögött mozog a rádiós gépkocsi, teljes állományával,

- a rádióskocsi mögé besorol az első lépcső 13 db lőszer szállító gépjárműve, parancsnoka Kárász zls.,

- az első lépcső mögött mozog 200 m-re a második lépcső 4 db élelmet és egyéb anyagot szállító gépjárműve. Parancsnoka Győrfi ftörm.,

- a második lépcső mögött 200 m-re van a . . . db üzemanyagot szállító gépjárműből álló harmadik lépcső. Parancsnoka Déri ftörm.,

- az oszlop végére sorol be a TZR. Ez áll 1 db műhely- és 1 db vontatógépjárműből. Parancsnoka Fülöp tiz.

A menetvonal: térkép szerint.

TP Ny-i kijáró 1 km erdő terület.

Menetsebesség: 30 km/óra.

Követési távolság: menet alatt 40 méter, megállás esetén a gépjárművek 10-12 m távolságra zárkoznak fel.

Rövid pihenőt a menet alatt nem tartok. Oszloprendezést tartok Keleti kijáratnál, az útkereszteződés előtt.

Az oszlopba besorolt állomány feladata:

- földi támadás esetén: a biztosító alegység parancsnoka, erői és eszközei felhasználásával hárítsa el a támadást, illetve védje az oszlopot. Az oszlop ez esetben a menetscbességét és követési távolságát növelje.

- légi figyelmet a biztosító alegységből és a TZR-ből egy-egy fő hajtson végre;

- sugárfigyelést a biztosító alegységből 1 fő, IH-5-ös készülékkel hajtson végre;

- az oszlop technikai biztosítását Fülöp törm., a század javító rajából 1 db karbantartó gépkocsival, egy fő szerelővel, 1 db vontató gépjárművel hajtja végre.

Meghibásodás esetén a gépjárművezető húzódjon le szorosan az út jobb oldalára, biztosítsa az oszlop elhaladását, várja be a TZR-t, annak beérkezéséig kezdje meg a hiba elhárítását. Nem javítható meghibásodás esetén a meghatározott menetvonalon vontassák be a gépjárművet az egységtraktárhoz.

Lépcsőparancsnokok jelentsék, hány vonórúddal rendelkezik az oszlop. (Jelentések meghallgatása.) Minden lépcsőparancsnok követelje meg, hogy minden második gépjárművön legyen vonórúd.

A szennyezett terepszakasz leküzdése előtt a rövid megállás ideje alatt a személyi állomány vegy fel az összfégyvernemi védőeszközöket. A nyílászárókat tömítsék el, a rakomány rögzítettségét ellenőrizték. A szennyezett terepszakasz leküzdése után intézkedem a részleges mentesítés végrehajtására.

A szállítási feladat végrehajtása során üza. feltöltést nem hajtunk végre.

Az anyagátadó ponton az anyagátadás után a lépcsőparancsnokok biztosítják, hogy a személyi állomány a készétel konzervet elfogyassza.

A szállítás eü. biztosítását Kiss honv. eü. katona hajtja végre. Biztosító alegységparancsnok Fülöp törm. jelentse, hogy az eü. anyagok megvannak-e.

Menet alatt az oszlop vezetését zászlójelekkel és rádióval fogom végrehajtani.

A TZR jelentse, ha meghibásodás történik.

Tartózkodási helyem a HH 62-22 forgalmi rendszámú híradó gépjárművön.

Helyettesem: Kárász zls. az első lépcső parancsnoka.

Oszolj után a lépcsőparancsnokok adják ki a menetparancsot, erre biztosítok 10 percet. Utána jelzésemre a lépcsőket indítsák meg.

Az ellátó zászlóalj parancsnok munkarendjét tartalmazó, közreadott okmányok - egy változat szerint - konkrét helyzet és feladat feldolgozásával készültek. Nem volt célunk minden parancsnoki beosztásra kidolgozott okmány teljes terjedelmű közreadása. Megítélésünk szerint az 5. pontban levő okmányok tanulmányozása gondolatok ébresztésével segítheti az ott meg nem jelölt beosztásokban levő parancsnokokat (ello. z. PK HTPH, PK TECHNH, TS PK, fégyvernemi raktárparancsnokok stb.) a PK-i (vezetői) tevékenység és munka megszervezésében. Mindezeket az okmányokat a módszertani bemutatót előkészítő seregtest operatív csoport irányításával, a végrehajtásban részt vevő magasabb-egység hadtápszolgálatának ellátó zászlóalj parancsnoki állománya dolgozta ki.

(Az 1. és 2. sz. melléklet a folyóirat végén található.)

A CSAPATGAZDÁLKODÁS ELMÉLETE, ELLÁTÁS, GAZDÁLKODÁS, KATONAI KÖZLEKEDÉS

Az ezred anyagmozgatási rendszere

*Dr. Generál Tibor alezredes,
a hadtudományok kandidátusa*

A gépesített lövész- (harckocsi-) ezred (továbbiakban: ezred) anyagmozgatási rendszere az anyagi eszközöknek az ezred ellátási szakaszain keresztül történő áramlása közben felmerült – egymással szorosan összefüggő és viszonylagos egészet alkotó – műveletek összessége. A *belső* anyagmozgatás felöleli az ezred és az alegységek hadtápszervceteinél, továbbá maguknál az alegységeknél végrehajtandó raktári műveleteket: a rakodást, tárolást, elosztást és a számvitelt; a *külső* anyagmozgatás pedig az anyagi eszközök után- és hátraszállítását.

Az ezred anyagmozgatási rendszere a katonai anyagmozgatási rendszer része, ezért – tágabb értelemben – az anyagi eszközök csomagolását, készletezését, az egységirakomány képzést és az ellátó kötelekekkel való manőverezést is magában foglalja.

Az ezred részére kiszállított anyagi eszközök megfelelően csomagolva (göngyölegezve, adjusztálva), készletezve érkeznek be az ellátó (javító) századhoz (az ezredsegélyhelyre).

Az előljáró ellátási szakaszokról az anyagi eszközök útbaindíthatók:

- további elosztást és átrakást nem igénylő készletezéssel (pl. tarack, aknavető, rakéta páncéltörő löszerek, kishatótávolságú légvédelmi rakéták, hajtóanyagok);
- további elosztást és átrakásokat igénylő készletezéssel.

A további elosztást és átrakást nem igénylő módon készletezett anyagi eszközöket oszloprendezés, az elosztást és átrakást igénylő módon készletezett anyagi eszközöket rakomány rendezés után szállítjuk ki az alegységekhez. A löszerek elvileg „készre szerelve”, mennyiségi és minőségi készletezéssel kerülnek az ezred fegyverzeti raktárba vagy közvetlen továbbításra. A hajtóanyag alapvetően töltő-, vagy tartálygépkocsikban, hordozva, illetve kannázva; a kenőanyag pedig kiszerveve. A technikai kiszolgáló- és javítóeszközök, TASZT- és típuskészletekben (egyedi, zászlóalj, ezred stb.), az egészségügyi anyagok egyéni-, 30 napos-, illetve segélyhely komplettekben (rendszeresített hordládáikban), a ruházat alap- és kiegészítő komplettekben, idénykomplettekben, a főzhető élelmiszerek hagyományos göngyölegekben, illetve élelmiszer komplettekben (10 adagos kartonokban) stb. kerülnek átvételre.

A megfelelően csomagolt (doboz, zsák, fólia, láda, hordó, ballon, köteg, bála stb.) és készletezett anyagi eszközök egyrégrakományokként is beérkezhetnek az ezred ellátási szakaszaira. Ebben az esetben az anyagi eszközök rakatsej-

tekben, különböző rakodólapon, vagy szállítótartályokban (konténerekben) vannak elhelyezve úgy, hogy alkalmassá válnak az ellátó századnál található rakodógépekkel, szállító gépkocsik önrakodó eszközeivel történő fel-, le- vagy átrakásokra, tárolásra, szállításra.

Az ezrednél végrehajtásra kerülő egység- és rakatsejtképzések, egyéb raktári műveletek céljából a következő belső anyagmozgató eszközök állnak rendelkezésre:

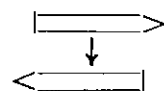
- fa rakodólapok, amelyek a rendszeresített támasztókarok és keretek segítségével - 90 és 120 cm-es változatok szerint - magasíthatók és halmozhatók; műanyag rakodólapok sapkákkal letakarhatók;
- dróthálós, oldalfalás rakodólapok;
- pántolható eszközkészlet, rakodólapokra málházott egység- és rakatsejt fém-pánttal való rögzítésére;
- rakodószőnyegek, amelyeken 5 hordóból vagy 5 zsákból, avagy 5-8 ládából álló egység- és rakatsejt-összeállításokat lehet képezni;
- különleges tárolókeretek, amelyek gépjármű fődarabokból képzett egység- és rakatsejt-összeállítások céljaira kerülnek alkalmazásra és halmozhatók;
- rakodólemezek, amelyeken fémeszközökből lehet egység- és rakatsejt-összeállításokat képezni;
- fém szállító ládák, illetve különböző raktári állványokhoz méretezett tárolóládák;
- különböző - fémből készült - kerek minikonténerek, amelyekben 0,6-0,8-1,0 köbméter (0,6-1,0 tonna) egység- és rakatsejt-összeállítások képezhetők;
- termoszkonténerek, amelyekben romlandó élelmiszerekből lehet egység- és rakatsejt-összeállításokat képezni;
- 0,3 köbméteres, hajlékony falú, ruhaszállító konténerek ruházati anyagokból 300 kg-ig terjedő egység- és rakatsejt-összeállítások képezésére, amelyek halmozhatók.

Üzemanyagokból az egység- és rakatsejt-összeállítások képzése a hagyományos edényzetben (200 és 50 literes acélhordók, 20 literes üzemanyagkannák, fém és műanyag olajkannák, zsíros hordók és dobozok, ballonok stb.), illetve hajlékony falú tartályokban történik.

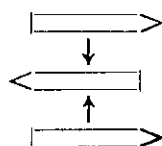
Az ezred ellátási szakaszain folyó *raktári műveleteket* alapvetően az határozza meg, hogy a raktárakban (tároló szakaszánál) levő anyagi eszközök szállító, töltő (tartály) -gépkocsikon (-gépkocsikban) - lehetőleg egység- és rakatsejt-összeállításokként - vannak elhelyezve és csak rendkívüli helyzetekben kerülnek földre (fedezékbe, hajlékony falú tartályokba stb.).

Ennek megfelelően az ezred ellátási szakaszain a *rakodás (málházás) alapvető módja* a gépkocsiról-gépkocsira, vagy harcjárműre (esetenként légi szállító-eszközről-gépkocsira) *való átrakás* (ha a rakomány csupán oszloprendezéssel nem továbbítható). A gépkocsiról-gépkocsira történő átrakás végrehajtható a gépkocsik oldallal (egy oldalról vagy egyszerre két oldalról), illetve véggel történő összeállításával.

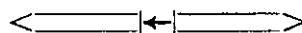
Egy oldalról:



Két oldalról:



Véggel össze:



A le- és felrakás rendszerint csak azoknak az anyagi eszközöknek az esetében valósul meg, amelyeknek a felhasználáshoz való előkészítését nem lehet a gépkocsin elvégezni. (Pl. lőszeres etalon – vagy műszeres – bevizsgálása, tározása, hevederezése, tüzeléshez való előkészítése, melegétel főzése, rakománycsoportok kialakítása stb.).

Az ezred ellátási szakaszain a rakodás kézi- és gépierővel történik. A rakodáshoz – az egységtrakományképző eszközökön kívül – rendelkezésre állnak:

- a mechanikus kézi rakodóállványok (emelőgépek), amelyek egy tonnáig terjedő rakományokat emelnek;
- a speciális emelőkocsik;
- a forgó tehergépkocsik daruk és tehergépkocsi hátsó emelőfalak;
- csigasorok, kézi működtetésű futómacskák (konverorok);
- fém talicskák, zsák (molnár) targoncák, láda targoncák, hordó szállító targoncák;
- a hidraulikus emelővillás kézitargoncák (béka);
- forgó rakodógép (FRAK);
- terepjáró emelővillás rakodógép.

Az előzőekben felsorolt eszközökön kívül alkalmazásra kerülnek még a hévér, a csörlő, az ék, az emelő, a csúzda, a hordókorcsolya, a görgős pálya és a szállítószalag (transzportőr). Az ezred ellátási szakaszain a „rakodási tonna érték” csökkentésének alapvető módja az egységtrakományok átrakás nélküli (oszlopmegosztásos vagy -rendezéses) továbbszállítása. E mód kiegészítő változata a megrakott gépkocsiknak üres gépkocsikkal történő kicserélése.

Ésszerű munkaszervezéssel és a célhoz alkalmazkodó málházással elérhető az ellátó századhoz beérkező ellátmányi anyagoknak olyan rakománycsoportokra bontott átrakása (lerakása), amely megfelel az alegységek – ellátási tervekben szereplő – szükségleteinek. Ebből a célból minden ellátási ciklusra kidolgozásra kerülhet az „időarányos rakodási grafikon”, amely egyezteteti az anyagi eszközök átvételével kapcsolatos rakodási műveleteket az elosztásból, rakománycsoportok kialakításából származó belső anyagmozgatásokkal, segít kiiktatni a felesleges fogásokat és megmutatja az ellátó század konkrét szétbontakozási formájának legcélszerűbb változatát.

A felesleges rakodások kiküszöbölésének módszerei kombináltan kerülnek alkalmazásra az *anyagátadóhelyek (pontok)* működtetésével.

Az ezred ellátási szakaszain anyagátadóhely (pont) akkor hozható létre, ha:

- óvni akarjuk a települt (szétbontakozott) ellátó köteléket attól, hogy a forgalom következtében az ellenség könnyen felderítse és csapást mérjen rá;
- az alárendelt ellátási feladata (terve) lehetővé teszi a rakománycsoportos anyagátvételt, vagy az átrakás nélküli továbbítást;
- az ellátó század (szakasz) települési helyén a gépkocsi oszlop (-ok) egyidejű szétbontakozásának feltételeit nem lehet megteremtteni.

Az ezred különböző alegységei részére szervezett anyagátadóhelyek – a helyzettől függően – kijelölhetők az ellátó század első lépcsőjének elhelyezési körletében, valamely alegység harcrendjében, illetve az alegységek harcrendjei mögött, továbbá összpontosítási, gyülekezési, várakozási vagy nyugvási körletben – több alegység csatlakozásánál. Szervezhető *lőszer-, üzemanyag, vagy vegyes* anyagátadóhelyen.

Az anyagátadóhelyeken a munka ésszerű megszervezésének és a rakodóeszközök célszerű megválasztásának eredményeként gyors ütemben megvalósulhat az anyagi eszközök:

- átrakás nélküli továbbítása az előljáró gépkocsi oszlopának megosztásával;
- felvételezésére induló alegység szállítójárművek gépkocsi oszlopba való sorolása;
- gépkocsiról-gépkocsira vagy harcjárműbe való átrakása;
- átadása a két módszer kombinált alkalmazásával.

Az anyagátadóhelyen esetenként (pl. védelemben, különböző körletekben, folyón való erőszakos átkelésnél az innenső parton vagy hídfő állásban, alacsony ütemű támadás esetén stb.) – az előljáró szállítóeszközöknek gyors leürítése céljából – az anyagi eszközök ideiglenesen földre (fedezékbe, építményekbe) is rakhatók. Ez esetben gondoskodni kell a földre rakott készletek őrzéséről és gyors átadásáról.

Az ellátó század első lépcsőjébe kiküldött lőszer átadását, illetve azon alegységek lőszerkészleteinek kiegészítését, amelyeknél annak 50, vagy több százaléka elfogyott, *lőszer átadó ponton* végezhetik el. Esetenként a zászlóalj ellátó szakaszok üzemanyag utánfutóinak feltöltése, illetve az alegységek összegyűjtött üres üzemanyag edényzetének töltött edényekkel való kicserélése, *üzemanyag átadóhelyen* történik. Ugyanitt végrehajtható az ezred és hadosztály töltőgépkocsijainak üzemanyag töltő pontokra való szétosztása is. Huzamosabb menet vagy harctevékenység után, rendszerint a technikai kiszolgálás részeként, az alegységek üzemanyaggal való feltöltése üzemanyag töltőpontokon történik. Hasonlóképpen üzemanyag töltőpont hozható létre a harcállásponton, továbbá a javító és ellátó századoknál.

Amennyiben egy közös vezetőszer irányítása alatt, egyidejűleg és egységes rendszerben lőszer, üzemanyag és más anyagi eszközkészletek átadása is folyik, *vegyes anyagátadó helyről* beszélünk. (1. sz. melléklet).

Mivel az ezred csapatkészletei az ezred 2–3 napi szükségleteit fedezhetik, ezért az ezred ellátási szakaszain *tranzit (átmenő) jellegű tárolás* folyik, amelynek alapvető módja az alegységek anyagi eszközszükségeinek megfelelően csoportosított és készletezett egységakományok szállítógépkocsikon való elhelyezése. A tárolás tranzit jellege miatt a tárolási műveletek közül csupán ellenőrző bevizsgálásokra és az okmányolásra kerül sor, az anyagi eszközök karbantartása és frissítése harci körülmények között nem jellemző.

Annak következtében, hogy az anyagi eszközök tárolása az alegységek szükségleteinek megfelelő rakománycsoportokban történik, az ellátó század és az ellátó szakaszok szállítógépkocsijain többfajta anyag is tárolható együtt. Ez esetben biztosítani kell:

- bármely anyagfajtaéhoz a könnyű hozzáférhetőséget;
- az anyag minőségének ellenőrzését, nyilvántartásuk, átadás-átvételük végrehajtását;

- azt, hogy az egységakományokat (rakodólapokat, konténereket, egyéb rakományképző eszközöket) a rakodóerők és eszközök oldalról és hátulról egyaránt meg tudják közelíteni;

- a veszélyes anyagok tárolására vonatkozó rendszabályok betartását.

A rakodólapok járműveken való elhelyezését a 2. sz. melléklet szemlélteti.

A lőszer tárolásánál a gépkocsin több sorozatú és fajtájú lőszer együtt tárolása megengedett (a piropatronok és robbanóanyag kivételével). A tüzer-, aknavető-, páncéltörő- és harcokosi lőszeret, a rakfelület maximális kihasználása céljából, nemcsak keresztirányban, hanem hosszirányban is lehet tárolni. Azonban tilos a ládákat felállítva, oldalra, illetve tetőrészel lefelé fordítva, továbbá oly módon, hogy a felső sorban levő ládák magasságuk felénél nagyobb mértékben túl érjenek az oldalfalakon, gépkocsikra helyezni.

A lőszeres ládák gépkocsin történő elhelyezését a 3. sz. melléklet szemlélteti.

Az ezred ellátási szakaszaira előírt *üzemanyag* csapatkészletekből – a kezes gépjárművek után – 0,2 javadalmazás 20 literes kannákban, a többi töltő- (tartály-) gépkocsikban, illetve 200, vagy 50 literes acélhordókban tárol.

A lőszer és üzemanyag tárolás döntő alapelve a tűzbiztonság. *Élelmiszereket* óvni kell a mérgező és átható szagú anyagoktól.

Az anyagi eszközök tárolási műveleteiért a megfelelő raktárvezetők (kezelők) a felelősek.

Az ezred ellátási szakaszain az *elosztás* alapja: a parancsnok elhatározása az alegységek anyagi eszközszükségeire. Az anyagi eszközök elosztására az illetékes szolgálatiág-főnökök (vezetők) – jóváhagyott ellátási terveinek megfelelően – elosztókon, utalványokon rögzítve, az ellátó századparancsnokság útján intézkednek a szakmai alárendeltségükbe tartozó raktárvezetők (kezelők) felé, akik teljes felelősséggel tartoznak annak végrehajtásáért.

Az elosztás a következő célokból történhet:

- az ellátó századnál a továbbszállítások vagy az anyagi eszközök közvetlen fogyasztásra (feldolgozásra) való részleges előkészítése;

- ellátó szakasznál alapvetően a fogyasztásra való részleges vagy teljes előkészítés.

Az anyagi eszközök közül azokat kell fogyasztásra (feldolgozásra) való részleges vagy teljes előkészítés céljából elosztani, amelyek az ellátó századtól vagy -szakasztól közvetlenül a haditechnikai eszközökhöz, illetve a személyi állományhoz kerülnek. Az elosztásnak ez a formája az egységakományok és a halmozott készletek megbontásával – pontos állományra kimérve, leszámolva, vagy adagolva – úgy történik, hogy a felhasználók által a legrövidebb idő alatt felvételezhető, betölthető, betárolható, tüzelésre előkészíthető, főzhető, (melegíthető), elfogyasztható stb. legyen.

Az anyagi eszközöknek a továbbszállítások céljából való elosztása azok rakománycsoportokba való rendezésével történik.

A rakománycsoportok feleljenek meg az ezred harc- (menet-) rendje (erőelosztása) alapján kialakított ellátási struktúrának, illetve – ezen belül – az egyes ellátási csoportokba sorolt alegységek (részlegek) részére megszabott anyagi eszközszükségleteknek (ha pl. egy gépesített lövészászlóalj a harcokosi-zászlóaljból és az ezred tüzéséből megerősítenek, ezek anyagi eszközszükségei – az adott ellátási periódusban – közös rakománycsoportba kerülhetnek), továbbá a gördülékeny anyagmozgatás (-kezelés) követelményeinek.

A rakománycsoport kialakítható:

- az előljáratól beérkező gépkocsi-oszlop megosztásával, vagy átrendezésével;

- a készletezett egységakományok átrakásával;

- a készletezett vagy egyneműn csomagolt anyagi eszközök megbontása,

szétmérése, leszámolása, azonos gyártási idő és a sorozat szerinti halmozása után szállítójárműveken (vagy „földön”) történő olyan elhelyezésével, mely az átadás-átvétel során biztosítja a gyors mennyiségi és minőségi ellenőrzést.

Az ellátó századnál az anyagi eszközök továbbszállítása céljából történő elosztása (rakománycsoportok kialakítása) során az egyes ellátási csoportok összes anyagi szükségletei rendszerint közös rakománycsoportba kerülnek. Törekedni kell arra, hogy az egyes szállítóeszközökre lehetőleg azonos anyagi eszköz-fajták kerüljenek. A raksúly és a rakfelület maximális kihasználása miatt azonban ennek a követelménynek nem minden esetben lehet eleget tenni. Ilyen esetekben a rakományok felmálházásánál a különböző anyagi eszközök veszélyessége, illetve az egymásra gyakorolt károsító hatásuk megelőzése a mérvadó.

A rakománycsoportoknak az egyes gépkocsikra történő málházását, a szállítógépkocsi-oszlop rendezését, illetve az alegységek gépkocsikra rakott anyagi eszközökkel (töltőgépkocsikkal) való megerősítését, vagy ugyanezeknek a hadtápi első lépcsőjébe való kikülönítését elsősorban az anyagátadás várható rendje határozza meg.

Alapvető változatok:

a) Olyan rakománycsoport, amely a megerősített (esetleg önálló feladattal megbízott) gépesített lövész- (harckocsi-) zászlóalj összes szervezetszerű és megerősítő alegységének (állományának) ellátmányát magában foglalja és a rakomány újbóli csoportosítása (elosztása) a zászlóalj ellátó szakaszánál történik. Ezt a változatot összpontosítási, várakozási, gyülekezési vagy egyéb körletekben, illetve harcban akkor célszerű alkalmazni, ha a megerősítők átalárendelése az adott ellátási időszakban nincs tervezve (pl. előrevetett osztagként, deszantként alkalmazott alegységként, üldözésben stb.). A változat alkalmazása feltételezi a zászlóalj ellátó szakasz megerősítését szállítójárművekkel.

b) Olyan rakománycsoport, amely csupán a gépesített lövész- (harckocsi-) zászlóalj szervezetszerű állományának ellátmányát tartalmazza. Ez a megoldás alapvető változatnak tekinthető és kétféleképpen alkalmazható:

– úgy, hogy a zászlóalj részére szóló egész rakományt az ellátó szakaszánál osztják el valamennyi szervezetszerű alegység részére (pl. a harckocsi-zászlóalj részére szóló rakománycsoport összeállítása rendszerint így történik); továbbá

– úgy, hogy az ellátó szakasz részére szóló rakománycsoport csak azokat az anyagfeleségeket tartalmazza, amelyekből az ellátó szakasz mozgó anyagi eszközkészletekkel rendelkezik, a többi anyagfeleség ezred-rakományként kerül továbbításra.

Például gépesített lövészzászlóalj esetében lövészlőszerkekből, kishatótávolságú légvédelmi rakétákból és élelmezési anyagokból zászlóalj méretű rakományok további elosztás céljából az ellátó szakaszhoz; rakéta páncéltörő és aknavető lőszerkekből pedig az alegység rakományokat az ezred fegyverzeti raktárban alakítják meg és az ellátó század szállítójárművei közvetlenül az ellátandó alegységekhez továbbítják. Az ezred vezetőszervek és -közvetlen alegységek élelmezési, ruházati – esetenként pedig a szakanyagi és lövészlőszer – ellátmányát magában foglaló rakományt az ellátó század ellátó szakasza a vezetőszervek és közvetlenek teljes állományára kapja, amelyekből további rakományokat képez; a tarack, aknavető, páncéltörő, rakéta páncéltörő lőszerkekből és kishatótávolságú légvédelmi rakétákból, továbbá az alapvető szakanyagokból képzett alegység-rakományokat pedig az ellátó század szállító alegységei – találkozási pontok közbeiktatásával – köz-

vetlenül az illetékes harcrendi elemekhez szállítják, ahol löszeres gépkocsikra, tűzérvonatókra átrakják, harci gépekbe, különleges gépjárművekbe betárolják. Ennél a változatnál az üzemanyag rendszerint ezredrakományként úgy kerül közvetlenül a századokhoz, ütegekhez, önálló szakaszokhoz, hogy az elosztásba, feltöltésbe, edénycserés átadásba az ellátó szakaszok üzemanyag ellátó erőit és eszközeit is bevonják.

c) Olyan rakománycsoport, amely egy vagy több anyagféleségből egyszerre több alegység ellátmányát is magában foglalja. Alkalmazható a szállítások észszerű kapcsolása, továbbá a szállítókapacitás kihasználása céljából. Az ilyen rakománycsoportok kialakíthatók:

- úgy, hogy az egyes rakományokat több alegység részére kijelölt anyagátadóhelyen rakják át; továbbá

- úgy, hogy az ellátó század szállító alegységei az egyes rakományokat, a fogadó alegységek részére, rendre, egymás után a helyszínen adják át.

A rakománycsoportok képzésének változatait a 4. sz. melléklet illusztrálja.

Az ezred utánszállítási tagozataiban ellátási és kiürítési szállítások kerülnek végrehajtásra. Az *ellátási szállítások* (külső anyagmozgatás) keretén belül az alegységek anyagi eszközszükségei jutnak el a megfelelő ellátási szakasztól (forrástól) a rendeltetési helyekre; a *kiürítési szállítások* esetében pedig sérülteket, javításra váró haditechnikai és felesleges anyagi eszközöket továbbítunk az ezred segélyhelyre, az ezred sérült technikai gyűjtőhelyre, illetve a megfelelő raktárakba.

Az ellátási és kiürítési szállításoknak a szállítóeszközök központosított felhasználásával történő megszervezéséért az ezredparancsnok hadtáphelyettese közvetlenül felelős. Végrehajtják az ellátó század szállító alegységei az előjárótól érkező, illetve az alegységektől bevont szállítójárművekkel együttműködésben. Szükség esetén – főleg az ellenséggel harcérintkezésben levő alegységekhez történő ellátási szállítások céljából – az ezredparancsnok engedélyt adhat a csapatgépjárművek és harcjárművek bevonására.

Az ellátási szállítások az ezred utánszállítási tagozatában felölelik:

- az ellátó század által gépkocsi szállítóeszkővel együtt (átrakás nélkül), vagy átrakással helyben, illetve találkozási ponton átvett anyagi eszközök eljuttatását az ellátó szakaszokhoz, harci- és biztosító alegységekhez a hadosztály (hadosereg) szállítóeszközeivel, illetve a saját vagy az alegységektől vételcserre bevont szállítóeszközökkel;

- a kiutalt anyagi eszközök felvételezését a hadosztály ellátó zászlóaljnál vagy az anyagátadóhelyen a saját, valamint az alegységektől bevont üres szállítójárművekkel.

Az anyagi eszközöknek az alegységek szükségletei szerint és ellátási áganként történő elosztására (kiadására) az illetékes szolgálatiág-főnök (vezető) – rendszerint az ellátó századparancsnok útján, osztó vagy utalvány alapján – intézkedik a szakmai alárendeltségébe tartozó raktár felé. Ezzel egyidejűleg megadja a szállítótér igényét is a hadtáphelyettes (távollétében: a szervező-tervező tisz) részére. A hadtáphelyettes (szervező-tervező tisz) – az ellátó századparancsnok (helyettese vagy a szállító szakaszparancsnok) bevonásával – meghatározza az egyes rakománycsoportokba kerülő anyagi eszközöket, elkészíti a gépkocsi szállítási tervet (grafikus és táblázatos részek), az időarányos rakodási grafikont és a szállítási tervfeladatokat (ütemezést).

A szállítási tervfeladatok és az időarányos grafikonok alapján az ellátó szakaszparancsnok (helyettese) pontosítja a század alkalmazási tervét, szükség (és lehetőség) esetén megszerkeszti a „szállítóeszközök felhasználásának táblázatát”, a szállító alegységek parancsnokai, vagy a raktárvezetők közül kijelöli a gépkocsioszlopok parancsnokait, majd az oszlopparancsnokok és raktárvezetők útján intézkedik:

- a rakománycsoportok kialakítására és ellenőrzésére;
- a gépkocsik elosztására;
- a gépkocsi rakjegyzekek kiállítására;
- a rakodásoknak (átfejtéseknek) a raktári-, illetve központi rakodófronton való végrehajtására;
- a gépkocsioszlopok (hadtáp lépcsőkbe rendelt crök és eszközök) megalkotására;
- a hátraszállítások végrehajtására;
- a szállítási parancs kiadására és a szállítási feladat végrehajtására.

Az ezred harcadata teljesítésének szempontjából alapvetően fontos anyagi eszközökből az ellátási szállítások fő formája a rakományok *átrakás nélküli* továbbítása, amelynek feltételeit – ésszerű munkaszervezéssel – az előljáró ellátási szakaszokon kell megteremteni. Az ezred utánszállítási tagozataiban az átrakás nélküli szállítás feltételei akkor jönnek létre, ha:

- a hadműveleti- és a hadosztály-hadtáp tagozatokból az egyes szállítmányokat, az alárendeltek – szakmai helyzetjelentések alapján – pontosított és differenciált szükségletei szerint, a célhoz alkalmazkodó vegyes málházással, igénylések bevárása nélkül indítják útba;
- az egységakományokat a gépesített lövész-, harcokocsi- és tüzéralgységek közepes harcnap, egy vagy többféle (összes) szükségleteit magukban foglaló, gyűjtő (egyszerű vagy összetett) készletekből képezve juttatják el az ezred ellátási szakaszára;
- az ezred hadtáp vezetőszerveket időben értesítik a szállítmány méreteiről, beérkezésének várható időpontjáról, az alkalmazott anyagmozgató eszközökről és a kijelölt találkozási pontról.

Az átrakás nélkül továbbítható szállítmányokat – a rakományok megbontása nélkül, a találkozási ponton, utélagazásoknál vagy az előljáró század „oszlopképzőhely”-én – újabb irányoszlopokba kell átrendezni és – az ellátó század személyi állományából kijelölt tiszthelyettesek, tisztesek irányításával – lehetőleg közvetlenül a harcra alegységek tevékenységi körletében kijelölt találkozási pontokra eljuttatni.

Ezzel egyidejűleg az alegységek és az ellátó század összes szállítójárműveit – az újabb szállítási ciklus végrehajtása céljából, kijelölt parancsnok vezetésével – az előljáró rendelkezésére kell bocsátani.

Amennyiben az előljáró a szállítmányok átrakás nélküli továbbításának feltételeit megteremti, az ezred utánszállítási tagozatában az anyagáramlás – az ellátási szállítások ciklusában – viszonylag nagy sebességet érhet el.

Az anyagáramlás sebessége (üteme) alatt ezrednél az anyagi eszközöknek az ellátó (javító) századtól (ezred segélyhelytől) az ellátandó (fogyasztó) alegységeknek kijelölt anyagátvevő helyekig terjedő útvonalon, egy időegység alatt teljesített (tervezett) olyan helyváltoztatását értjük, amely az indítóhelyen történő

előkészítéstől kezdve a fogadó részére történő átadási műveletekkel bezárólag, valamennyi felmerülő tevékenység idejét magában foglalja.

Az anyagáramlás sebessége a következő összefüggés felhasználásával számolható ki:

$$V_{a\acute{a}} = \frac{F_r}{t_m + \Sigma t_a} \quad \text{km/ó}$$

Ahol: $V_{a\acute{a}}$ = az anyagáramlás sebessége km/órában;

F_r = rakott futás távolsága kilométerben;

t_m = menetidő órában;

Σt_a = az anyagáramlás közben felmerülő összes műveletek időszükséglete órában (pl. feladattisztázás és -megszabás, rakománycsoportok képzése, rakodás, oszlopképzés, bevezetés, le- vagy átrakás, okmányolás stb. időszükséglete).

Példa:

Az ellátó század az ezred harcfelelőjének teljesítése után azt a feladatot kapta, hogy 10 kilométeres átlagtávolságra elhelyezkedő alegységeket töltsön fel 90 tonna lőszerrel. Az utánszállítási utak állapota és a sötét napszak miatt 25 km/ó. átlagsebességgel lehet számolni.

Az anyagáramlás közben felmerülő műveletek:

$$t_a = t_1 + t_2 + t_3 + t_n \text{ óra};$$

Abal: t_1 = feladattisztázás, utasítások eljuttatása: 0,25 óra;

t_2 = rakománycsoportok pontosítása: 0,25 óra;

t_3 = rakodás, gyülekezés: 1 óra;

t_4 = besorolás: 0,2 óra;

t_5 = találkozás az átvevő képviselőjével, bevezetés: 0,15 óra;

t_6 = le- vagy átrakás, okmányolás: 1 óra;

$$\Sigma t_a = 2,85 \text{ óra.}$$

Bebélyettesítve:

$$V_{a\acute{a}} = \frac{10}{10/25 + 2,85} = \frac{10}{0,4 + 2,85} = \frac{10}{3,25} \approx 3,1 \text{ km/óra.}$$

Átrakás nélküli szállítások esetében – az előzőekben tárgyalt feltételek mellett – az anyagáramlás műveletei közül csupán az oszloprendezés (0,25 óra) marad, miközben az átvevővel való találkozás és a szállítmány átadási ideje is lerövidülhet 0,5 órára.

Ennek megfelelően az anyagáramlás sebessége a következők szerint alakulhat:

$$V_{a\acute{a}} = \frac{10}{0,4 + 0,75} = \frac{10}{1,15} = 8,7 \approx 9,0 \text{ km/óra.}$$

Következtetések:

– a példa megmutatja, hogy az anyagáramlás sebessége nagymértékben függ a különböző állásidők összegétől;

– az arcvonal-közelben, rövid távolságokra végrehajtandó szállítások esetei-

ben, a behatárolt átlagos menetsebességek miatt, az anyagáramlás üteme alapvetően csak az állásidőértékek csökkentésével gyorsítható meg;

– az állásidő csökkentése valamennyi érintett vezető és végrehajtó szervezet összehangolt tevékenységével érhető el.

Felhasznált forrásmunkák:

1. Dr. Deák Péter alez.: „Gépesített lövész- (harckocsi-) ezred ellátó század működésének és alkalmazásának elvei” című tanulmánya (ZMKMF Szemlények 1975/1. sz.)

2. Ált./66. „Egységes Málházási Utasítás”. HM 1968.

3. Közl./11. Katonai Szállítási Utasítás. II. Rész. HM 1973.

4. Irányelvek a hadtápcsoportok és törzsek felkészítésére MNHF 0314/23/1977.

5. A csapathadtáp feladatai és megszervezése. ZMKA tudományos könyvtár. Lelt. sz.: 24490–A. Kézirati fordítás.

6. Tankönyv a tartalékos hadtáptisztek részére. MHSZ OK. Bp. 1973.

7. A MN ideiglenes hadinormái (hadtáp). HM 1977.

8. TÚFE/309 Utasítás a fegyverzeti anyagok megóvására HM/1977.

9. Kézikönyv a löszerek gápkocsira, helikopterekbe és teherejtőernyőkre történő málházásának tervezéséhez és végrehajtásához KH 19/0439 HM 1977.

10. Az MN anyagmozgatási rendszerének korszerűsítéséről. Honvédelem melléklete 1969. szám: 01807–1969.

(Az 1–4. sz. mellékletek a folyóirat végén találhatók.)

Anyagáramlás sebessége, a sebesség növelésének lehetőségei a csapatok anyagi biztosítási rendszerében hadművelet alatt

Boros János mk alezredes

A Honvédelem 1978 évi pályázatára ezen anyag alapján készített és beküldött tanulmányt a Szerkesztő Bizottság „jutalom”-ban részesítette.

Szerkesztőség

A fegyveres küzdelem megvívásához a csapatok által felhasználásra kerülő nagytömegű anyagi eszközöket a szétbontakozott seregtestek mögötti raktárból, különböző mélységekben elhelyezett állandó és ideiglenes jellegű ellátási forrásokról előre kell szállítani a felhasználóig, illetve azokra a közbeeső ellátási forrásokra (hadosztály, ezred stb. raktárakba), amelyek az anyagi eszközök „mozgási rendjében” megtalálhatók.

Gyakorlatokon szerzett tapasztalatok alapján bebizonyosodott, hogy ezek a „nagytömegű” szállítások a hadműveletek megszervezése, majd megvívása idején az egységek közlekedési hálózat nagyarányú leterhelésével, a rendelkezésre álló különböző szállítási ágazatoknak csak „együttes” igénybevételével valósíthatók meg.

A hadművelet megszervezése időszakában – addig, ameddig a fegyveres küzdelem még kezdetét nem vette – a nagytömegű szállítások a szállítási ágazatok viszonylagos „párhuzamos igénybevételével” valósulnak meg, alapvetően honos-, illetve szövetséges államok területén. Gyakorlatilag ebben az időben a közlekedési hálózat még teljes mértékben ép és üzemel, s nincs olyan „kényszerítő ok”, amely miatt egyik szállítási ágtól át kellene venni a szállítmányokat, majd azután továbbítani rendeltetési helyükre. A vasút igénybevételre kerülhet ebben az időszakban pl. egészen a magasabbegységek raktárai vonaláig, s a meghatározó az, hogy még nem alakulnak ki ténylegesen azok az irányok, amelyekben a nagytömegű anyagi eszközök felhasználásra kerülnek.

A hadművelet megvívása időszakában, amikor a támadás tért nyert, s a szétbontakozott seregtestek mögött kialakult a „klasszikus” hadtápbiztosítási rendszer, a csapatok alkalmazásának megfelelően létrejönnek azok a *szállítási irányok*, amelyekben a nagytömegű anyagi eszközök helyváltoztatása meghatározó szerepet játszik.

Ebben az időben már módosulnak a különböző szállítási ágazatok igénybevételeinek feltételei, a közlekedési hálózat „túl van” az első rombolásokon, s mélységben egy-egy szállítási tagozatban külön feladat vár az *alapvető* szállítási ágazatokra és külön szerep a járulékosokra.

Az anyagi eszközök utánszállítása részben honos-, részben szövetséges államok területén, illetve idegen országok közlekedési hálózatának igénybevételével kerül végrehajtásra.

A nagytömegű anyagi eszközök szállítási rendjében hatalmas volumenű rakodási munkák végrehajtása válik szükségessé, ugyanis „felborul” a szállítási ágazatok viszonylagos „párhuzamos” igénybevételének lehetősége, így a vasútról át kell venni a szállítmányokat közútra, csővezetékbe, légi útra. Rendkívül szerepet játszik az idő, s ahogyan „közeledik” az anyag a felhasználókhöz az még csak fokozódik.

Az anyagi eszközök utánszállítása – bármely szállítási ágazat igénybevételével, bármelyik szállítási tagozatban történjen is – mindig szállítási folyamatok teljesítésével valósul meg.

A szállítási folyamatnak azonban csak egyetlen aktív eleme van – az anyagi eszközök tényleges helyváltoztatása –, a folyamat valamennyi többi eleme pedig általában szükséges, de passzív, ugyanakkor végrehajtása komoly időráfordítással jár.

Az anyagi eszközök szállítása, a rakottan közlekedő szállítójárművek helyváltoztatása, a különböző szállítási ágazatok pályáin kialakítja az adott szállítási ágazat anyagforgalmát. (Az anyag önmagában tehetetlen „mozgása”, „áramlása” csak szállítóeszközök igénybevételével lehetséges.)

Anyagforgalom alatt egy-egy szállítási ágazat közlekedési pályáján, egy raktáron, állandó vagy ideiglenes jellegű bázison, különböző szállítási ágazatok találkozási pontjain, egy vagy mindkét irányban, adott idő alatt áthaladó anyagi eszközök meghatározott mennyisége értendő tonnában (m^3 -ben) kifejezve.

A meghatározásból kitűnik, hogy anyagforgalom létrejöhet:

- egy-egy szállítási ágazat közlekedési pályáján (vasúton, hadsereg gépkocsi úton stb.);
- bármely állandó jellegű raktár (bázis) viszonylatában;
- bármely ideiglenes jellegű ellátási forráson (tábori előretolt bázison, hadsereg mozgóbázison, hadosztály raktárban stb.).

Fontos: az utóbbi kettő, vagyis a raktárak (bázisok), a közlekedési pályákon (de az anyagi biztosítás rendszerében) az anyagmozgás szabályozási szerepét is betöltik, „annak eszközei”.

Az anyagforgalom irányonkénti (vagy egy-egy irányú) anyagáramlásból tevődik össze, vagyis „anyagáramlások” hozzák létre, alakítják ki az anyagforgalmat.

Az anyagáramlás, az anyagi eszközöknek a különböző szállítási ágazatok igénybevételével, azok pályáin (közúton, vasúton, légi úton stb.), raktárakon (ideiglenes jellegű ellátási forrásokon) át, egy-egy adott irányban biztosított tereszerű helyváltoztatása.

Az anyagforgalom és anyagáramlás elemzése egymástól elválasztva zsákut-cába viheti az embert, ugyanis az anyagforgalom mint kategória magába foglalja az anyagáramlást, hiszen gyakorlatilag az anyagáramlások alakítják ki az anyagforgalmat.

A csapatok anyagi biztosítási rendszerében a közlekedési pályákon kialakítható anyagforgalom nem okoz gondot, ugyanis az a szállítóeszközök rakott futása, vagyis a tényleges szállítás.

A raktárak (ellátási források) anyagforgalmának ismerete viszont munkaszervezés szempontjából fontos.

Egy adott raktár (bázis) anyagforgalmának ismerete szükséges:

- az anyagi eszközök tárolási technológiájának kialakításához (ládázott, készletezett anyagok anyagfajtánkénti, egyszintes, többszintes tárolása);
- az adott raktár anyagi eszközeinek rakodásához szükséges rakodólétszám, rakodógép darabszám meghatározásához;
- rakodófrontok kialakításához;
- szükséges rakodóállások darabszámának meghatározásához;
- rakodás-technológiai folyamatok kidolgozásához.

Egy-egy raktár (bázis) anyagforgalma „időben” lebonyolításra kerülhet:

- az anyagi eszközöknek csak az átvételével (amikor csak a raktárba érkezik anyag);
- a szállításra kerülő anyagi eszközöknek csak a kiadásával;
- mindkét előző folyamatnak viszonylagosan párhuzamos végrehajtásával, azaz egy időben anyagbevétel (átvétel) és kiadás végrehajtásával;
- a két folyamat egyidőbeni végrehajtásával „párhuzamosan” raktárrészek kikülönítésével, a bázis előrevonásának szervezésével stb.

Tovább lehetne sorolni az előfordulásokat, alapvető cél azonban a figyelemfelkeltés a párhuzamosan végrehajtásra kerülő műveletek okozta komplex tevékenységre.

Egy raktár (ellátási forrás) anyagforgalmának nagysága az egy időegység alatt „átbáradó” anyagi eszközök mennyiségének tonnában (m^3 -ben) kifejezett értékével mérhető. Gyakorlati értéke – csapat és hadsereg szállítási tagozatokban levő ellátási források viszonylatában – tonna/óra, tonna/nap.

Az ellátási források közül kiemelve pl. a hadsereg mozgóbázist, annak átlagos napi anyagforgalma a hadművelet idején felhasználásra tervezett anyagi eszközök mennyiségének és a hadművelet idejének viszonyításával számítható.

A hadsereg mozgóbázis átlagos órás anyagforgalma pedig a következő általános összefüggéssel határozható meg:

$$Q_{\text{átló}} = \frac{Q_{\text{hadm n}}}{T_{\text{ra}}} \text{ tonna/óra};$$

Ahol: $Q_{\text{átló}}$ – a hadsereg egy hadműveleti napjának egy-egy órájára tervezett (elfogyasztott) anyagmennyiség (tonna/óra);

$Q_{\text{hadm n}}$ – egy hadműveleti napra tervezett (elfogyasztott) anyagmennyiség (tonna);

T_{ra} – átlagos napi rakodási idő (egy váltásban pl. 10 óra, két váltásban 16 óra stb.).

Csapatok szállítási tagozataiban – magasabbegységektől a felhasználókig – levő ellátási források anyagforgalmát konkrét anyagmennyiség alapján célszerű elfogadni, s a rakodástechnológiai folyamatot tényleges mutatók (anyag-

fajta, anyagátadási módok, rakodás lehetőségei stb.) alapján kell kidolgozni több változatra.

Az anyagi eszközök utánszállítási rendszerében a csapatok ellátása érdekében végrehajtásra kerülő gépköcsi szállítási munkák meggyorsítása nagymértékben függ a különböző ellátási forrásokon kialakítható anyagforgalom intenzitásától. *Különösen érvényes ez a tétel arra az alapvető ellátási forrásra, ahol az „első” ellátás érdekében anyagcsoportosítás történik, vagyis a hadosztály ellátó zászlóalj raktáira.*

Szétbontakozott seregtestek mögötti raktárak (bázisok) anyagforgalmának meghatározásához a napi szállítási tervek adataiból célszerű kiindulni. A napi szállítási terv alapján (figyelembe véve az érkező és indításra tervezett anyagok szállításait, bázis előrevonását stb.), az adott bázis anyagforgalma tervezhető.

A csapatok terv szerinti ellátásában, az utánszállítási feladatok végrehajtásában meghatározó szerepet játszik az az idő, amely alatt az anyagi eszközök eljutnak rendeltetési helyeikre.

Az anyagi eszközök terv szerinti „mozgását” (tényleges szállítását) a szakirodalmak „anyagáramlás” fogalma alatt tartalmazzák és elemzik.

Az anyagáramlás az anyagi eszközöknek a különböző szállítási ágazatok igénybevételével, azok pályáin (közúton, vasúton, légi úton stb.) raktárakon (ideiglenes jellegű ellátási forrásokon) át, egy-egy adott irányban biztosított tervszerű helyváltoztatása.

A csapatok ellátása érdekében kialakított (tervezett) anyagáramlás lebonyolításra kerülhet:

- közúton (gépjárművel, egyéb járművel, élőerővel tsb.);
- vasúton;
- csővezetéken;
- légi úton;
- vízi úton;
- különböző szállítási ágazatok komplex alkalmazásával, valamennyi szállítási ágazat „pályáin létrehozott” ellátási források (raktárak) igénybevételével.

Az anyagi eszközök szállításában meghatározó szerepet játszik az idő, közvetkezésképpen az anyagáramlás sebessége.

Az anyagáramlás sebessége különböző anyagi eszközöknek a tárolás (előállítás) helyétől az ellátandó (fogyasztó) elhelyezkedéséig terjedő közlekedési pályaszakaszokon egy időegység alatt teljesített (tervezett) olyan helyváltoztatása, amely az indítóbelyen történő anyagátvételtől, a fogadó (ellátandó) részére történő átadási munkákkal bezárólag valamennyi résztvevőket magába foglal.

Az anyagi eszközök tervszerű helyváltoztatása feltétlenül valamelyik szállítási ágazat igénybevételével történik, következésképpen az anyagok áramlási sebessége arányban kell, hogy álljon az igénybe vett szállítási ágazat rakottan közlekedő járművei által elérhető átlagos forgalmi sebesség értékével.

Legyen az anyagáramlás sebességének jelölése V_a , egysége km/óra.

Az anyagáramlás sebessége vizsgálható egy-egy szállítási tagozaton belül előljáró és alárendelt ellátási forrásai (raktárjai) között.

Ebben a változatban az anyagáramlás sebessége a szállítás végrehajtására kiadott parancs vételének időpontjától, az alárendelteknel az anyagi eszközök átadásának befejezési időpontjáig (vételezés esetén a szállítmányok tényleges

beérkezéssig) terjedő időtartama, a két ellátási forrás közötti szállítási távolság alapján kerül meghatározásra az előző cikkből már lényegében ismert képlet alapján:

$$V_{a \dot{a}} = \frac{F_r}{\sum_1^n t_a + t_m} \text{ km/óra};$$

Abol: $V_{a \dot{a}}$ – anyagáramlás sebessége (km/óra);

F_r – a vizsgált két ellátási forrás közötti szállítási távolság (rakott futás) kilométerben;

$\sum_1^n t_a$ – az anyagáramlás lebonyolítása érdekében felmerülő állásidők összege órában kifejezve, mely magába foglalja:

– parancs vételétől számítva az anyagi eszközök rakodáshoz való előkészítési idejét (ellátás érdekében csoportosítás, csomagolás, készletezés, okmányolás stb.);

– rakodás végrehajtásához tervezett erő-eszköz állomány előkészítését, üzembehelyezését;

– gépkocsi szállítóeszközök rakodóállásba történő beállítási idejét;

– gépkocsik által várakozási, illetve gyülekezési körletben eltöltött időket;

– gépkocsik oszlopba rendezéséhez, menetparancs közléséhez, az oszlopok biztosításának szervezéséhez szükséges időket;

– az ellátandóknál (alárendelteknel) az anyagi eszközök átadásához előjáró által megszabott, vagy tervezett összidő értékeket.

Az anyagáramlás folyamatában felmerülő járulékos műveletek (melyek során adódnak a különböző állásidők) bizonyos mértékig „párhuzamosan” is végrehajtásra kerülhetnek. Ilyen esetben a „szélső értéket” a legnagyobb időtartamban célszerű elfogadni.

Az állásidők összege az anyagáramlás irányának megfelelően, az anyagi eszközök tényleges haladásával annyszor és olyan részletességgel merülhet fel, ahányszor és amilyen mértékben az anyagátadás-átvétel, illetve a tervezett szállítást azt megkívánja.

t_m – menetidő (az anyag tényleges mozgási ideje) órában kifejezve, mely magába foglalja:

– a járművek rakott futásainak végrehajtásához szükséges összidőt;

– menet végrehajtása során tervezett rövid pihenők idejét;

– különböző kényszermegállások idejét (pl. csapat oszlop keresztezi a metrvonalat stb.);

– a szállítási ágazat üzemeltetésével összefüggő szükséges állásidőket.

Számszerű példa az anyagáramlás sebességének számításához

A gépesített lövészhadosztály alárendeltségében levő gépesített lövészczered részére a magasabbegység raktáraiból kiszállításra kerül:

$Q = 115$ tonna vegyes ládázott lőszer.

A szállítást a magasabbegység járművei hajtják végre a hadosztály raktáraitól $F_r = 15$ km szállítási távolságra levő gépesített lövészczered raktáraiba, illetve a felhasználóhoz.

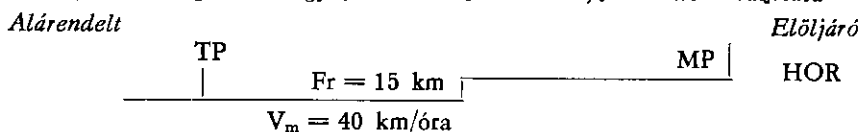
A szállítás végrehajtásához a következő feltételek adottak:

- a magasabbegység raktárainál a lőszer járműveken van tárolva, így rakodási munka oszlop rendezés előtt nincs;
- a lőszer 5 tonna raksúlyú járművekkel kerül szállításra, a járművek kihasználása 85%-ig biztosított;
- a 115 tonna lőszer 27 db, 5 tonna raksúlyú gépkocsi szállítja;
- az alárendelt az anyagi eszközöket terv szerint fogadja, így a szükséges rakodóerő a helyszínen biztosítva van;
- a gépkocsi utakon a mozgás feltételei olyanok, hogy a járművek 40 km/óra átlagos menetsebességgel közlekedhetnek.

Megjegyzés: a választott példa „valós” helyzetet mutat, a végrehajtás feltételei azonban kimondottan a kedvező változatokban kerültek elfogadásra (pl. rakodás csak az átvevőnél van).

Feladat: meg kell határozni az anyagáramlás sebességét, s a kapott eredmény alapján következtetéseket levonni különböző rendszabályok foganatosítása céljából.

A feladat megoldását egyszerűbbé teszi annak rajzban való ábrázolása



Anyagátadás-átvétel módjai:

- 50% - gépkocsiról-gépkocsira
- 50% - gépkocsiról-földre

Szállítandó anyag:

Q = 115 t vegyes lőszer

A rakodásból biztosítva:

I₁ = 40 fő rakodólétszám
+ a gépkocsivezető állomány.

Szállítja:

G_u = 27 db
q = 5 t t/gk.

a) A feladat végrehajtása során a következő állásidők adódnak:

- parancs vétele a magasabbegység ellátó zászlóalj törzse részéről, járművek kisorolása, megindulási pontig való előrevonása, menetparancs kihirdetése, mindez végrehajtásra kerül 0,25 óra alatt;

- alárendeltnél oszlop fogadása a találkozási ponton, anyagátadás-átvétel feltételeinek tisztázása, járművek bevezetése rakodófrontokba, mindez végrehajtásra kerül 0,25 óra alatt;

- alárendelteknel az anyagi eszközök átadása (tényleges rakodás, okmányolást végrehajtásra kerül 1,0 óra alatt.

Legyen igazolva ez az utóbbi tétel a következőképpen:

$$t_{ra} = \frac{Q \cdot t_r \cdot \mu}{I} \text{ óra;}$$

Abol: t_{ra} - rakodási idő (óra);

Q - rakodásra váró anyag (115 tonna vegyes ládázott lőszer);

t_r - egy tonna anyag rakodásához szükséges fajlagos rakodási idő (táblázatból kivéve 0,42 óra/tonna);

μ - biztonsági szorzó (1,5);

I - rendelkezésre álló rakodólétszám (40 fő + gépkocsivezetői állomány 27 és 13 fő).

A rendelkezésre álló mutatók alapján a rakodási idő ezek után:

$$t_{ra} = \frac{115 \cdot 0,42 \cdot 1,5}{40 + (27 + 13)} = \frac{72,45}{80} \approx 0,91 \text{ óra;}$$

Rakodási időt célszerű elfogadni 1,0 óra értékben.

- Alárendelteknél az előljáró leürített járműveinek kivonása a raktár (anyagátadóhely) körletéből, okmányolás, jogi rendezés oszlopparancsnok részéről, végrehajtásra kerül 0,25 óra alatt.

Ezek alapján az összállásidő értéke:

$$t_a = 0,25 + 0,25 + 1 + 0,25 = 1,75 \text{ óra.}$$

b) A feladat végrehajtása során felmerülő menetidő számítása.

A rendelkezésre álló mutatók alapján a menetidő:

$$t_m = \frac{F_r}{V_m} = \frac{15}{40} \approx 0,38 \text{ óra.}$$

A számított értékek alkalmazásával most már közvetlenül meghatározható az anyagáramlás sebessége a következőképpen:

$$V_{aa} = \frac{F_r}{\sum_1^n t_a + t_m} = \frac{15}{1,75 + 0,38} = 7 \text{ km/óra.}$$

Válasz: a vizsgált szállítási tagozatban, a rendelkezésre álló mutatók alapján elérhető anyagáramlás sebessége $V_{aa} = 7$ km/óra.

A számított eredmény alapján a kérdések sora vetődhet fel. Ezekből néhányat megemlítek:

- Alacsony- e ez a sebesség, vagy elfogadható?
- Válasz - kedvező, ugyanis optimális feltételek kerültek elfogadásra. (Rakodás csak az alárendelteknél van, viszonylag magas az átlagos menetsebesség értéke stb.).
- Javítható-e ez az érték és hogyan?
- Válasz, igen, alapvetően az állásidők csökkentésével.
- Általánosítható-e csapatok szállítási tagozataiban a számított érték?
- Válasz - csak a hadosztály és ezred közötti szállítási tagozatokban, de csak hasonló feltételek elfogadásával.

Következtetés:

- az anyagáramlás sebességének számszerű értékét igen érzékenyen befolyásolja az állásidő nagysága;
- a rövid (15-20 km-es) távolságokon elérhető sebesség értékekkel (viszonylag alacsony menetidő értékekkel) kevésbé lehet kedvezővé tenni az anyagáramlás sebességét;
- az anyagáramlás sebességének alakulása nagymértékben nem a szállító kötelekek munkájától függ, hanem egyéb szorvekből megbízható együttműködésétől.

Az anyagáramlás sebessége elcmzésre kerülhet különböző szállítási tagozatokban azonos szállítási ágazat igénybevételével (pl. zászlóalj, ezred, hadosztály

szállítási tagozataiban gépkocsi szállítási ágazattal), de elemzésre kerülhet egymás után „sorban” üzemelő szállítási ágazatok viszonylatában is.

Ezekben a változatokban az anyagáramlás sebessége a következőképpen számítható:

$$V_{a\acute{a}} = \frac{\sum_1^n F_r}{\sum_1^n t_a + \sum_1^n t_m} \text{ km/óra}$$

Abol: $V_{a\acute{a}}$ – anyagáramlás sebessége (km/óra);

$\sum_1^n F_r$ – azon pályaszakaszok kilométerben kifejezett távolsága, amelyeken a szállítójárművek rakottan közlekednek;

$\sum_1^n t_a$ – az anyagáramlás érdekében felmerülő állásidők összessége (óra);

$\sum_1^n t_m$ – menetidő (az anyag tényleges mozgási ideje) (óra).

Az anyagáramlási sebesség növelésének lehetőségei

Az anyagáramlási sebesség egy olyan mutató, melynek nagyságrendje a csapatok adott időbeni ellátására utal.

Az anyagáramlás sebességének lehetőségei két nagy csoportra oszthatók a következőképpen:

a) Anyagáramlás sebességének növelése extenzív módszerekkel

Ezen fogalom körébe sorolható a járműállomány műszaki-forgalmi jellemzőivel, az anyagi eszközök készletezettségével és a rakodóerő-eszköz állománnyal összefüggő mennyiségi és minőségi változatok egész sora, így pl.:

– összkerék meghajtású, nagy teljesítményű erőforrással kialakított szállítójárművek szervezése;

– szállítási tagozatoknak megfelelően nagyobb raksúlyú, a raksúllyal „összhangban” nagyobb rakterű járművek forgalomba helyezése;

– szállítójárművek rakodóberendezéssel való felszerelése;

– anyagi eszközök készletezése az ellátás érdekében csoportosítás szempontjai alapján;

– meghatározott darabszámú, s a komplettírozott és ládázott anyagi eszközök rakodásához megfelelő rakodóeszközök szervezése mind az ellátási forrásokon, mind a szállító kötelek állományába.

Az anyagáramlási sebesség növelésének extenzív módszere alapvetően és elsősorban gazdasági kérdés. Minden egyes „megmozdulás” ez irányban igen komoly elemző munkát kíván, ugyanis hatalmas anyagi ráfordításokkal jár.

b) Anyagáramlási sebesség növelése intenzív módszerekkel

Az anyagáramlási sebesség számítása, illetve a számítás módszere az előzőek alapján összefoglalást nyert. Az összefüggésen belül előforduló állásidők csökkentése megfelelő szervezéssel, rendszabályok foganatosításával igen kedvezően befolyásolható.

Parancs vételétől az anyagi eszközök rakodásáig terjedő időtartamokat pl. nagymértékben lehet csökkenteni:

- a személyi állomány megfelelő felkészítésével;
- a vezetés feltételeinek megteremtésével (pl. kis teljesítményű rádiók alkalmazása, egységes okmányok kialakítása stb.);
- az érintett szervek közötti együttműködés megszervezésével.

Az állásidők értékét érzékenyen befolyásolja a gépkocsi szállítójárművek valamennyi „mozgásának” (bevezetés rakodófrontokba, oszloprendezés) szigorú szabályozása. Ehhez szintén az állomány felkészültsége az alapvető mind a bázisok, mind a szállító kötelékek viszonylatában, valamint a „megbízható” vezetés feltételeinek megteremtése.

Továbbá meggyorsítja az anyagáramlás sebességét a különböző gépkocsi oszlopok (szállítmányok) menetének megkezdése előtt (időben) az alárendeltek részére előljárótól továbbított „megbízható” előértesítés adása-vétele. Az előértékesítés a ténylegesen útbaindított gépkocsi oszlopra vonatkozóan tartalmazza mindazokat a mutatókat (anyagmennyiség, milyenség, gépjármű raksúly, darab-száma stb.), amelyek az átadásnál munkaszervezéshez szükségesek.

Az anyagáramlás sebességének intenzív módszerekkel való növelése komoly lehetőségeket rejt magában elsősorban az állásidők csökkentése területén, mely gyakorlatilag megfelelő munkaszervezéssel biztosítható. Különösen csapathadtáp szállítási tagozataiban van jelentősége az állásidők csökkentésének, ugyanis harcban minél közelebb kerül az anyag a felhasználókhöz, annál kisebbek a lehetőségek az időbeni manőverezésekre, annál kedvezőtlenebbek a feltételek a rakodási munkák végrehajtására, járművek mozgására.

Az anyagáramlás sebessége – ahogyan az bemutatásra került – elemezhető egy adott irányban levő két ellátási forrás között, vagy az adott irányban levő több ellátási forrás között a feladótól egészen a felhasználóig egy, vagy több szállítási ágazat soros, párhuzamos vagy vegyes üzemeltetésével.

Az anyagi eszközök a mélységben levő ellátási forrásoktól egészen a hadosztály ellátó zászlóalj raktárai vonaláig alapvetően anyagfajtánként érkeznek. A hadosztály raktárai azok az „első kritikus helyek”, ahol „először” az alárendeltek ellátása érdekében anyagcsoportosításra sor kerül.

Az anyagáramlási sebesség növelésének van egy sajátos változata, amelyet célszerű kiemelten kezelni. Ez a változat a „tagozatok kihagyásával” történő utánszállításokat foglalja magában. Meg kell mondani őszintén, hogy ez a módszer nem olyan egyszerű gyakorlatban, mint amennyire kedvezőnek tűnik rátekintés alapján.

Abban az esetben ugyanis, amennyiben egy-egy szállítási tagozat ellátási forrása „kimarad” az anyagmozgatás rendszeréből, ez azt jelenti, hogy a megkerült ellátási forrás funkcióját magára kell vállalnia a megkerülőnek. Pl. ahhoz, hogy a magasabbegység raktárait megkerülve a hadsereg közvetlenül rászállítson az ezredekre, ahhoz elengedhetetlenül az szükséges, hogy a hadsereg hadtáp hadművelleti osztálya szállítási terveit egységkig lebontva dolgozza ki (ehhez viszont hiányosak az információi), a mozgóbázis raktárainál pedig az anyagi eszközök ellátás érdekében csoportosítását (az egységek igényeinek megfelelően) végre kellene hajtani stb.

Egyes anyagfajták szállítása viszonylatában, mint pl. hajtóanyag vagy „egy-

helyen" felhasználásra kerülő azonos lőszer stb. ez a módszer alkalmazható, alkalmazni is kell, de nem általánosítható.

Módosul a helyzet magasabbegységek viszonylatában, vagyis csapat tagozatban. Ezen a területen már jobban megvalósítható lenne az egység raktárak megkerülésével közvetlenül a felhasználókig hadosztály járművekkel való kiszállítás.

Általánosítani ezt a módszert azonban csapatok szállítási tagozataiban is csak meghatározott szervezeti módosításokkal, az anyagi eszközöknek gépesített lövész- és harckocsialegységek részére történő „egységcsomagok” komplettírozott készletek megalakításával célszerű.

A csapatok anyagi biztosításában meghatározó szerepet játszik a szállítás (az anyagáramlás), következésképpen az anyagáramlás sebességének is fontos szerep jut. Ezért ahogyan az ellátás feltételeinek megteremtése az előjáró kötelme, az anyagáramlás feltételeinek biztosítása is oda tartozik, ugyanis alárendeltjei számára ő szab feladatokat.

Az anyagáramlás sebességének növelése azonban már nemcsak előjárói feladat, ugyanis ezen a területen a legtöbbet mindig a végrehajtók tehetik, s ez egyben alapvető kötelességük is.

HADTÁPVEZETÉS, RENDSZERSZERVEZÉS ÉS ADATFELDOLGOZÁS

A magasabbegység PK HTPH, HTP TÖF és szolgálatiág főnökök helye és szerepe a magasabbegység vezetésében

*Kalmár Lajos alezredes, Varga Imre őrnagy,
Tugyi Kálmán főhadnagy*

Hadtápszolgálatunk korszerű fejlődésének szükségszerű követelménye a htp. vezetés színvonalának céltudatosan folyamatos növelése. Adott technikai, gazdasági, szervezeti szinten a hadtápvezetés színvonalát meghatározóan befolyásolja a htp. tisztek elméleti, gyakorlati kiképzettsége, a jó tapasztalatok általánosítása. A csapathadtáp vezetés gyorsabb ütemű javításának elősegítése céljából a szerkesztőség az elkövetkező négy negyedév számaiban folyamatosan kíván lehetőséget biztosítani a htp. vezetés tapasztalatainak széles körű publikálására. Ezért – az alább közölt cikk kapcsán – felkérjük a HTPH-eket, HTP TÖF-öket, a htp. törzsek állományába tartozó tiszteket, a htp. szolgálati ágak vezetőit, hogy a szóban forgó témával kapcsolatos cikkek, tanulmányok beküldésével támogassák a szerkesztőség célkitűzéseit

a Szerkesztőség

A tudományos-technikai forradalomban, a szocialista nagyiparban, a KGST együttműködés területén elért eredmények meggyorsították a szocialista országok fegyveres erőinek – így a Magyar Néphadseregét is – korszerű fegyverekkel való ellátását. A létrehozott korszerű fegyverrendszerek, fegyverzetekben levő lehetőségek (találati valószínűség, hatékonyság, manőverező képesség, védettség stb.) visszahatottak a harc megvívásának módjára. Megváltoztak az eddig évszázadok óta alkalmazott harc szabályai, a harcot vívó szervezetek (létszám, fegyverzet, technika, felszerelés) összetétele. A csapatok tűz- és manőverező képessége a II. világháború óta többszörösére nőtt. Hogy a fegyverrendszerek, fegyverek folyamatosan alkalmazhatók legyenek, korszerű, hatékony karbantartási, kiszolgálási és ellátási rendszert is létre kell hozni. Így szükségessé vált a hadtápbiztosítás korszerűsítése is, mert a megnövekedett feladatokat csak úgy lehet maradéktalanul végrehajtani, ha a hadtápszolgálat általános technikai fejlődésének üteme megegyezik a harci-technikai eszközök, általános fejlődési ütemével.

A korszerű eszközökkel való ellátottság visszahat a vezetés módjára, megköveteli a gyorsabb, megalapozottabb, hatékonyabb döntést. Napjainkban a parancsnok harcra vonatkozó elhatározásának hadtápbiztosításának kidolgozására és megszervezésére 4–6 óra áll rendelkezésre, míg a II. világháborúban ez több

nap volt. Tehát – többek között – a vezetés hatékonyságán múlik a feladat végrehajtásának sikere, vagy sikertelensége, melyhez hozzájárul a hadtápszolgálat tevékenysége, vezetésének hatékonysága. A magasabbegység hadtáp törzsében a feladatok kidolgozását és a csapatok részére történő lejuttatását úgy kell megszervezni, hogy a csapathadtápoknak minél több idejük legyen a feladatok megszervezésére és végrehajtására.

Tanulmányunkban a magasabbegység hadtáp törzsének vezetői tevékenységével kívánunk foglalkozni, mivel úgy látjuk, hogy e területen megoldandó feladatok még nem kerültek teljes mélységig feldolgozásra, igen sok az ötletszerűség, az egyén rátermettségéből, felkészültségéből, tehát a szubjektumtól való függés. Az e témában megjelent módszertani segédletek a vezetéssel kapcsolatos tevékenységekből csak a formai jegyek, követelmények bizonyos részét adják meg.

Tanulmányunkkal az e területen levő ismeretanyag hiányt szeretnénk pótolni. Az anyag közreadása, reméljük kellő visszhangra talál, a felvetett gondolatokat kiegészítik, hozzájárulnak a magasabbegység hadtápvezetése fejlesztéséhez, korszerűsítéséhez. A fentiekből kiindulva vizsgáltuk a magasabbegység hadtáp vezetése jelenlegi rendszerét, a napi tevékenységek során felmerült problémáinkat, feladatokat. Egységes álláspontot alakítottunk ki a hadtápvezetés megszervezéséről, a fegyvernemi törzsekkel történő együttműködéséről, illetve az előljáró és alárendelt tagozatok, optimálisnak tartott kapcsolatáról.

A hadtápvezetés tárgyát vizsgálva megállapítható, hogy a felvetődő kérdések igen széles körűek, egyenként is nagy jelentőségűek. Így tanulmányunkban csak a főbb kérdéseket dolgozzuk ki részletesen.

Mielőtt rátérnénk a hadtápvezetés rendszerének ismertetésére, célszerűnek tartjuk a katonai vezetés általános kérdéseit röviden áttekinteni.

A katonai vezetés – párt és állami vezetés szerves része – az a céltudatos, tervszerű tevékenység, amely – a párt honvédelmi politikájának és az állam katonai doktrínájának megfelelően – az ország honvédelmi felkészítésére, a fegyveres erők megszervezésére, fenntartására, fejlesztésére, harckészültségének folyamatos biztosítására, illetve háború esetén a fegyveres küzdelem megvívására irányul.

A katonai vezetés rendszere a katonai felső (hadászati) vezető szervezeteken keresztül illeszkedik a politikai (államvezetési) rendszerbe. A katonai vezetés helyének értelmezésekor igen lényeges annak hangsúlyozása, hogy a Magyar Népköztársaság fegyveres erőinek egész tevékenységét a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága irányelvei alapján a Kormány irányítja.

A párt Központi Bizottsága egyrészt a Minisztertanácsban és a Honvédelmi Bizottságban dolgozó káderek útján, másrészt az MSZMP Néphadseregi Bizottsága tevékenységét közvetlenül irányítja és ellenőrzi. A hadseregben tevékenykedő párttagok kötelessége, hogy a vonatkozó párthatározatokat végrehajtsák.

A fegyveres erőknél az egységes tevékenységet az egyszemélyi parancsnoki rendszer biztosítja, mely abból áll, hogy a parancsnok a csapat valamennyi – a harc megvívásától, a politikai, a gazdasági stb. – funkcióját egyesíti. Ez a tény azonban nem zárja ki az ágazati felelősséget, sőt azt erősíti.

A hadtápvezetés a katonai vezetés szerves részét képezi, mely a parancsnok, a parancsnok hadtáphelyettese, a hadtáp szolgálatiág-vezetők és az alegységparancsnokok útján valósul meg. A hadtápvezetésben is követelmény, hogy a vezetés tudományos alapokon legyen megszervezve. Figyelembe kell venni a vezetés tudomány-ágak eredményeit, valamint azt, hogy a hadtáp vezető szervnek minden

szinten rendelkeznie kell a döntéshez szükséges mennyiségű, értékelt és feldolgozott információval, hogy biztosítsa a csapatok harca, harcászultsága, kiképzése és napi élete hadtápbiztosítására vonatkozó központi célkitűzések optimális megvalósítását, az anyagi- és pénzkeretek szabályszerű felhasználását, valamint a hadtáp vezető szervek, egységek és alegységek felkészítését, összehangolt és folyamatos működését.

A vezetési tevékenységet vizsgálva megállapítható, hogy abban számos olyan tevékenység van, melyek rendszeresen visszatérőek, egyértelműek, előre programozható megoldási eljárásokkal megoldhatók; azaz szabályozhatók. Emellett van olyan is, amelyek csak részben szabályozhatók és amelyek egyedi problémamegoldást és sajátos utasítást igényelnek. Félreérthetetlenül ezen utóbbi típusú funkció gyakorlása igényli a hadtáp vezetőtől a legnagyobb erőfeszítéseket. Ezen egyedi, sajátos, rendszerint alapvető jelentőségű problémák megoldása köti le elsősorban a vezetés figyelmét és energiáját. Tehát nem közömbös, hogy mennyire szűkíthető le a szabályozhatatlan tevékenységek aránya, a teljessen, vagy csak a részben programozhatók javára. Ha ezt a szabályzást előre elvégezzük, minden érintett hadtáp vezető – úgy a HOPK HTPH, HTP TÖF, ho. szolgálatiág-főnök, alárendelt PK HTPH-ek, szolgálatiág-vezetők – jelentős időtöbbletbe jutnak, melynek következtében elmélyült helyzetelemzést, több döntési variáció mérlegelését és a végrehajtás nagyobb mélységig történő szabályozására van lehetőség.

Az általános elvi kérdések tisztázása után a különböző szolgálati személyek konkrét vezetői tevékenységére térünk.

A magasabbegységparancsnok és hadtáphelyettese

A magasabbegység hadtáp vezetésének alapját, az egyszemélyi parancsnoki rendszerből fakadó, szigorú követelmények betartása képezi. Felelősségeit a hadtápszolgálat irányában a „Szolgálati Szabályzat” 72-73. pontja határozza meg:

„a parancsnok teljes és osztatlan felelősséggel tartozik a rábízott katonai szervezet eredményes tevékenységéért..., a gazdálkodásért.” – így a hadtápszolgálat tevékenységéért és gazdálkodásáért is.

Felelőssége mellett kiemelt kötelessége biztosítani, hogy a csapathitelek rendeltetésüknek megfelelően kerüljenek felhasználásra. Tartssa és tartassa be a gazdálkodásra vonatkozó előírásokat. Biztosítsa, hogy a gazdálkodás valamennyi szolgálati ágnál hatékonyan az „ésszerű, takarékos gazdálkodás” elvei alapján valósuljon meg.

A fentiek alapján meghatározottak, egyértelműen vonatkoznak a magasabbegység parancsnokra is. A magasabbegység parancsnoka, a hadtápszolgálat feladatait a hadműveleti magasabbegység-parancsnok parancsai, intézkedései, annak hadtáphelyettese intézkedései, a vonatkozó rendeletek, parancsok, utasítások alapján szabja meg. A gazdálkodás parancsnoki irányításához ismerni kell: a gazdálkodás elveit, általános követelményeit, fontosabb szabályait. A hozzáértő követelménytámasztáshoz fel kell használni a szakmai vezetőállomány felkészültségét és javaslatait.

A magasabbegység a harc megvívásához, a harcászultság fenntartásához, a kiképzési feladatok végrehajtásához, a mindennapi élet biztosításához, valamint az ellátási színvonal előírt ütemű javításához, meghatározott mennyiségű anyaggal, technikai eszközzel és hitelkerettel rendelkezik. Ezek mennyiségét normák, előírások határozzák meg. A hadtápvezetés végső fokon ezeknek az eszközöknek

a leggazdaságosabb, leghatékonyabb felhasználását jelenti a harc megvívása, a hadrafoghatóság állandó biztosítása, az élet- és munkakörülmények folyamatos javítása céljából.

Az állandó harc-készültség időszakában a magasabbegység parancsnoka a meghatározott feladatokat kettő- és éves távra, a parancsnokhelyettesek, fegyvernemi- és szolgálati- főnökök bevonásával tervezi meg. A feladatok feldolgozásakor, szükségszerűen jelentkeznek a hadtápbiztosítással kapcsolatos feladatok, követelmények is. Ezen követelményeket a magasabbegység parancsnoka összegzi és meghatározza a hadtáphelyettesénekk.

A hadtáphelyettes a kapott feladatokat információi, ismeretei alapján összegzi, kialakítja elgondolását, melyet hadtáptörzsével ismertet. A hadtáptörzs a megadott főbb „vezérfonalak” alapján a feladatokat feldolgozza, részletes terveket, számvetéseket készít. A hadtáptörzs munkáját a magasabbegység egész tevékenységével összhangban, a magasabbegység, illetve az egységek előtt álló fő feladatok figyelembevételével és a korábbi tapasztalatok felhasználásával tervezi. A tervezés alapjául szolgál:

- a seregtestparancsnok és parancsnok hadtáphelyettes követelményei;
- a magasabbegység-parancsnok követelményei;
- a magasabbegység, egységek előtt álló harc-készültségi, kiképzési, gazdálkodási és egyéb feladatok;
- a rendelkezésre bocsátott anyagi és hitelfedezetek;
- az előző gazdálkodási időszak tapasztalatai, anyagi- és pénzmaradványok, megtakarítások.

A magasabbegység-parancsnok hadtáphelyettese – törzsével kialakítja a magasabbegység hadtápszolgálata elgondolását, amelyben kidolgozza két évre – a végrehajtandó feladatokat. Ez alapján készül el a naptári terv, mely egy évre részletesen tartalmazza a feladatokat. A fenti okmányok felhasználásával készül el a két éves intézkedés. E tervek felhasználásával készül a havi munka- és ellenőrzési terv, melyben konkrétan behatárolásra kerül a hadtáptörzs tevékenysége. E tervben lehetőség nyílik a naptári tervben nem szereplő – időközben felmerülő – feladatok megtervezésére is.

Összességében a terveknek tükrözni kell a meghatározott feladatokat, realitásnak kell lenni. Nagy jelentőséggel bír az előrelátó, komplex tervezés, mely biztosítja a gazdálkodási időszakra, a katonai feladatokhoz rendelkezésre álló anyagi-technikai eszközök összehangolt elosztását, felhasználását. Továbbá érvényesíti a gazdálkodás főbb követelményeinek megvalósítását, így:

- a gazdálkodás hatékonyságát,
- a tervszerűséget és szervezettséget,
- az ésszerű takarékoság elvét,
- a társadalmi tulajdon védelmére vonatkozó előírásokat, főbb rendszabályokat,
- a személyi állomány szolgálati és életkörülményeinek javítását.

A parancsnok hadtáphelyettes – a kialakított tervfeladatok, tervcélok megvalósítása és összehangolása érdekében, hogy a végzett munka eredményessége, a legmagasabb színvonalú legyen, a végrehajtásra összpontosít. A gazdálkodási feladatok tervszerinti végrehajtását figyelemmel kell kísérni, meg kell követelni és a változó helyzetnek megfelelően, időben pontosítani kell.

Döntőnek kell tekinteni a feladatok végrehajtásának irányítását, az aláren-

delt hadtápok – parancsnok hadtáphelyettesek, szolgálatiág-vezetők – irányába. A gazdálkodást – a szakterületen közvetlenül – irányítók, teljes felelősséggel tartoznak a megszabott követelmények érvényesítéséért. Mindezeket a követelményeket, az „állapotért való felelősség” elve szem előtt tartásával kell megvalósítani.

A magasabbegység-parancsnok hadtáphelyettesnek megfelelően kell a törzsben folyó munkát is irányítani, koordinálni. E tevékenységében messzemenően támaszkodnia kell a hadtáp törzsfőnökre. A hadtáptörzs beosztottainak tevékenységét alapvetően a „szervi határozvány” és „működési utasítás”, valamint a szakutasítások határozzák meg. A hadtáphelyettes ezen okmányokban foglaltak alapján támaszt követelményeket, illetve ezek alapján kötelessége minden személynek munkáját a törzsben végeznie.

Tanulmányunkban a továbbiakban, a hadráptörzsben, a különböző szolgálati személyek vezető tevékenységeivel kívánunk foglalkozni. A hadtáptörzs elsődleges szolgálati személye a parancsnok hadtáphelyettes, aki alárendeltjei felé az egy személyi parancsnok hatáskörét gyakorolja és felelősségét viseli. Felelős: a magasabbegység harcászultságáért és a mozgósítás hadtápbiztosításáért, a hadtápkiképzésért, az alárendelt hadtáptörzsek (hadtápegységek) felkészítéséért, az egészségügyi szolgálat irányításáért, a csapatgazdálkodás megszervezéséért és irányításáért, (a rendelkezésre álló hitelekkel és anyagi készletekkel való célirányos gazdálkodás irányításáért), az alárendelt szolgálati ágakhoz tartozó anyagok használatának, hadrafoghatóságának, tárolásának, nyilvántartásának, a szállítások összehangolásának, a hadtáp objektumok használatának, hasznosításának, elosztásának, felújításának megszervezéséért.

A vezető hármás követelménye vonatkozik a parancsnok hadtáphelyettesre is, azaz: a politikai megbízhatóság, a szakmai felkészültség, illetve a megfelelő vezetőkészség. Mindezen követelmények megvalósításának feltétele az adott feladatokhoz szükséges követelmények összessége. Ezen követelmények az előjárói parancsokban, intézkedésekben, a két éves elgondolásban, az éves tervben, valamint a hadtáptörzs havi munkatervében, javaslatában összegeződik. Mindezek alapján a parancsnok hadtáphelyettes, szakágakra és személyekre bontva, meghatározza a feladatok végrehajtásának idejét, módját, főbb követelményeit. Ezen követelmények értendők a hadtáptörzsrre, valamint az alárendelt állományra. A PK HTPH hetenként a hadtáptörzs tisztjeit beszámoltatja a végzett munkáról, értékeli tevékenységüket, illetve meghatározza a soronkövetkező hét feladatait. A törzs személyi állománya munkakezdés előtt a parancsnok hadtáphelyettesnél, vagy a hadtáp törzsfőnöknel jelentkezik. A parancsnok hadtáphelyettes havonta a parancsnoki értekezlet előtt beszámoltatja a hadtáptörzset a tárgyhónapra meghatározott feladatok végrehajtásáról, értékeli a végrehajtást (mely értékelés alapot ad az időszakos – 8 hónapos, éves, két éves – beszámoló jelentések elkészítéséhez).

Az alárendelt vezetését, személyes kapcsolat (értekezlet, eligazítás, ellenőrzés), valamint adminisztratív (írásos anyagok, intézkedések, géptáviratok) és híradó eszközökön – szóban – végzi. A parancsnok hadtáphelyetteseket esetenként egy gazdálkodási időszakban 1–2 alkalommal beszámoltatja, esetenként a szükséges mértékben az egység szolgálatiág-főnököket is. Általában 1–2 havonként értekezletet tart, amikor a magasabbegység hadtápszolgálata előtt jelentősebb feladat áll (időszak tervezése, gyakorlatok, népgazdasági munka stb.), valamint a végzett munka, időszak értékelése történik.

Írásos alapintézkedés a kétévre szóló feladatszabás, amely a gazdálkodási időszak második évében kiegészítésre kerül. Az ellenőrzések tapasztalatainak összegzéséből, az újjól jelentkező feladatok kapcsán, intézkedés kerül kiadásra időszakonként 2-5 alkalommal. Az ellenőrzések alkalmával, személyesen tájékozik az adott egység helyzetéről, majd intézkedik a hiányosságok megszüntetésére. Vezetői tevékenységet fejt ki a magasabbegység különféle bizottságaiban (pl.: gazdálkodási bizottság, üdültetési bizottság stb.).

A magasabbegység-parancsnok hadtáphelyettes által megszabott feladatok végrehajtását – a hadosztály hadtápegységek és az egységek hadtápszolgálati felé – a hadtáp törzsfőnök, mint az alárendelt hadtápok szolgálati előjárója koordinálja. Tevékenységének fő területei: a harcckészültségbe helyezés hadtáp feltételeinek biztosítása, harcckészültségi feladatok tervezése, a mozgó-anyagi készletek megalakítása, lépcsőzése, tárolása, málházához való előkészítése, szállíthatósága, a hadtáp kiképzéssel kapcsolatos tervezési, szervezési, ellenőrzési feladatok végrehajtása, a gazdálkodás meghatározott szintű feladatainak összehangolása, a hadtápvezetéssel kapcsolatos tervezési-szervezési tevékenység végzése, a tudományos kutatómunka összefogása, a hadtáptörzs ügyvitelének ellenőrzése.

A feladatok eredményes végrehajtása érdekében, együttműködik a párt- és politikai szervekkel, a hadművelleti alosztállyal, a fegyvernemi- és szolgálatiágfőnökökkel; a gyakorlatok, törzsfoglalkozások, ellenőrzések tervezésében és végrehajtásában, a csapatok ellátásában, mindennapi életében jelentkező problémái megoldásában. Részt vesz és összefogja a szakellenőrzést végrehajtó bizottság munkáját.

Mindezen tevékenység alapfeltétele a hadtáptörzs vezetési rendjének, tevékenységének, irányításának kidolgozása, melyet felelősségénél fogva, a hadtáp törzsfőnöknek kell végrehajtania. Összefogja és irányítja a hadtáptörzshöz áramló információkat, irányítja az elemzések végrehajtását és megalapozott információkat, döntés előkészítési alternatívákat bocsát a parancsnok hadtáphelyettes részére.

Vezetési módszerében érvényesül a parancsnokkal szemben támasztott követelmény, valamint a törzsmunkát végzők kollektív, elvtársias vezetési tevékenysége. A hadtáptörzsön belül, a feladatok megszabásának fő irányát, követelményeit, a parancsnok hadtáphelyettes szabja meg. A hadtáp törzsfőnök a megvalósítás folyamán megszabja a részfeladatok kidolgozásának rendjét, a kidolgozott anyagokat ellenőrzi és egységessé teszi.

A hadtáptörzsön belül a különböző szakágak – szállító, üzemanyag, ruházat, élelmezés, egészségügyi – élén a szolgálatiág-főnökök állnak, akik közvetlenül a magasabbegység-parancsnok hadtáphelyettesnek vannak alárendelve. Szakmai előjáróik az alárendelt egységek, alcységek megfelelő szolgálatiág-vezetőinek, a szakágak beosztottainak. Az előjárók intézkedései alapján vezetik a harcckészültség és mozgósítás anyagi-, egészségügyi biztosításának tervezését, szervezését, végrehajtását, a frissítést és nyilvántartást. Személyesen végzik az alárendeltségükbe tartozó tisztí és tiszthelyettesi állomány szakmai kiképzését.

Az alárendelt egység szolgálatiág-főnökök szakmai irányítása a parancsnok és parancsnok hadtáphelyettes útján kiadott intézkedések, operatív távmondatok, szakági berendelések útján, vagy a helyszínen személyes kapcsolattartással valósul meg. A személyes kapcsolattartás útja: a beszámoltató, a feladatszabó értekezletek, a közvetlen személyes megbeszélések, az ellenőrzések, valamint a távbeszélőn való érintkezés.

A tervező, szervező és irányító munkájukat, döntésük, javaslatuk megtételét nagymértékben befolyásolja a rendelkezésükre álló személyes információk minősége és mennyisége. Rendelkezniük kell a harcükszültség és mozgósítás legfontosabb mutatóival (készletek mennyisége, létszám, technikai eszközök darabszáma, hadrafoghatósága stb.), valamint a békegazdálkodás irányításához szükséges operatív adatokkal (készletmutatók, költségvetési előirányzatok nyilvántartása, károk kimutatása stb.). Ezen adatok pontosítását negyedévenként, havonta, illetve esetenként (szükség szerint) végzik.

Intézkedési jogkörük csak a szakterületükön folyó gazdálkodás, ellátás vezetésére irányul. Hatáskörüket meghaladó kérdésekben – javaslataik alapján – a parancsnok hadtáphelyettes dönt és ad utasítást a feladatok végrehajtására. Ettől eltérőek az egészségügyi szolgálat főnök KÖJÁL kérdésekben hozható intézkedési, utasításai.

Ezen feladatok végrehajtásáról írásos és szóbeli jelentések, illetve helyszíni ellenőrzések útján győződnek meg.

A magasabbegység parancsnokhelyettesei és a fegyvernemi főnök a hadtápszolgálatot érintő kérdésekben elsősorban a parancsnok hadtáphelyettest, illetve a hadtáp törzsfőnököt keresik meg, mely kérdéseket önállóan, vagy az érintett szolgálatiág-főnökkel folytatott megbeszélés alapján döntenek el. Több szolgálati ágat, vagy a hadtáp egészét érintő kérdésekben, az érintettek javaslatai munkaértekezleten történő meghallgatása után történik döntés.

A döntések meghozatala után, a hadtápszolgálatot érintő feladatok a hadműveleti, illetve fegyvernemi törzsek által készített „szervezési intézkedés”-ekbe kerülnek bedolgozásra. Kiemelt fontosságú feladatok (pl.: gyakorlat, népgazdasági munka stb.) esetében az ellátási, biztosítási tevékenység egységes értelmezése, koordinálása érdekében, az érintett szakállomány (egységek parancsnok hadtáphelyettesei, szolgálatiág-főnök) részére berendelőnapon részletes feladat-szabást, tájékoztatást, eligazítást tartunk. Amennyiben a feladat kisebb horderejű, elegendőnek tartjuk, ha a kívánt intézkedések (anyagbiztosítással kapcsolatos átcsoportosítás stb.), operatív távmondatok, géptáviratok útján, híradó eszközökön szóban jutnak le a végrehajtókhoz. A kiadott feladatok végrehajtásának folyamatát, befejezését, segítő- és kontroll-ellenőrzések alkalmával, illetve jelentéstételre való kötelezés útján, kísérjük figyelemmel.

A feladatok pontos értelmezése, meghatározott és egyértelmű végrehajtása érdekében igen fontos, hogy folyamatos kapcsolat, együttműködés legyen az előljáró hadtáptörzsszel. A felvetődő kérdés súlyától függ, hogy az előljáró törzsnél milyen szolgálati beosztású személyt keresünk meg. Általános elvként elfogadjuk, hogy elsősorban a saját beosztásnak megfelelő szolgálati személyt (pl.: HTP TÖF az előljáró HTP TÖF-öt) keressék meg és ha a felvetett kérdésre nem kap választ, akkor fordul a magasabbegység hadtáptörzssén belül, vagy a hadműveleti magasabbegységben más szolgálati személyhez.

A szolgálati viszonyban nem állókkal is igen fontos a megfelelő kontaktus (ellátó központok, szolgáltató vállalatok, mosodók stb.) kialakítása. Ezeknél elsősorban a munka jellegéből adódó munka- és elvtársi kapcsolattartás, kölcsönös tisztelet, tájékoztatás dominál.

A vezetés bonyolultsága, sokoldalúsága miatt felvetett kérdések tekintetében nem tudunk minden részletemenően kitérni. Reméljük észrevételeikkel, kiegészítéseikkel hozzájárulnak a hadtápvezetés fejlődéséhez, egységes értelmezéséhez.

Rendszerépítés és adatfeldolgozás jelenlegi helyzete, fejlesztésének várható iránya az MN hadtápszolgálatban

*MN HTP Rendszerszervezési és Adatfeldolgozó Központ
szerzői kollektívája*

Az MNHF HM h. elvtárs szakmai kiképzési csoportjának továbbképzése keretében az MN HRAK szervezésében bemutatásra került az MN hadtápszolgálatában folyó rendszerépítés, adatfeldolgozás helyzete és a hadtápvezetés elgondolása a további fejlesztésre. E bemutató célja alapvetően az volt, hogy az MN hadtápszolgálatának vezető állománya megismerje és a saját szakterületén felhasználja az elmúlt tíz év során kiépített rendszereket és adatfeldolgozás során elért eredményeket. A bemutató során referátum és korreferátumok hangzottak el. A megnyitó referátumot Dr. Lapos Mihály ezds. elvtárs MN HTP TÖF tartotta. A referátum bevezető részében visszatekintett az elmúlt tíz év során megtett útra, méltatta az elért eredményeket, majd az alábbiakat hangsúlyozta.

Gépi adatfeldolgozással a hadtápszolgálatban egy évtizede foglalkozunk. Nálunk elsősorban a könyvelőgépekre alapozott, főként a gazdálkodási tevékenységet szolgáló adatfeldolgozási feladatok alakultak ki és terjedtek el a központi raktáraknál, ellátó központoknál és a csapatok mintegy 8–10 százalékánál.

Az elektronikus számítógépek alkalmazása is teret kapott a hadtápszolgálatban. A saját kezelésben levő, másrészt az MN más elektronikus számítógépcin végezzük a különböző statisztikai, nyilvántartási, tervezési, elszámolási feladatok feldolgozását, sőt komplex rendszerszervezés eredményeképpen első ízben hoztunk létre az anyagi-technikai biztosítási ágazatok között olyan átfogó tervezési, ellátási és nyilvántartási számítógépes rendszert, amely az „M” anyagi-technikai biztosítás terén a csapatok lényeges megterhelése nélkül központilag szolgáltat adatokat a hadtápvezetés különböző szintjeire.

Tábori körülmények között főként a gépkocsiba szerelt könyvelőgépek alkalmazása honosodott meg.

HLÉHDS-nél és HÁVP-nál is megkezdjük kísérleti alkalmazásukat;

– kialakítjuk az MN hadtáp háborús információrendszerét, szabályozzuk a htp. helyzetnyilvántartás és hadtáp összefoglaló jelentések egységes rendjét, biztosítva a gépi adatfeldolgozás alkalmazásának lehetőségét hazai gyártású technikai eszközök, az MN valamennyi tagozatára kiterjedően;

– megkezdjük a helyzetről szóló, valamint a jelentésekhez szükséges nume-

rikus információk gépreszervezését és a gépi adatfeldolgozás bevezetését fő iránnyal az elvonuló szárazföldi csapatokra;

– folytatjuk a htp. törzsek asztali, programozható kiselektronikus eszközökkel történő ellátását.

A következő tervidőszakban tervezett feladatok megvalósításával olyan helyzetbe kerülünk, hogy a htp. „M” anyagi-technikai biztosítás és a hadtápgazdálkodás valamennyi területén komplex módon rendszerbefoglalva uralkodóvá válik a gépi adatfeldolgozás, létrejönnek az alapok a htp. felsővezetés és szolgálat főnökségek részére szükséges információk számítógépes gyűjtéséhez, csoportosításához, tárolásához és szelektív szolgáltatásához, másrészt a hadtápbiztosítás valamennyi főágazatát átfogó komplex rendszerszervezések beindításához.

A háborús hadtápvezetés terén a törzsek munkáját hatékonyan segítik a magasabbegység MAFP-ok és seregtest MSZK számítógépes feladatai, kialakulnak a gépi adatfeldolgozásra épülő háborús hadtáp információrendszer – egységes hadtáp helyzetnyilvántartás és hadtáp összefoglaló jelentések – teljeskörű bevezetésének szervezeti, technikai és programbiztosítási, a hadtáptörzsek kisgépesítésének feltételei.

Befejezőként kihangsúlyozzuk, hogy a rendszerépítéssel párhuzamosan nagy figyelmet kell fordítani a törzsek munkamódszerének, munkastílusának korszerűsítésére, mert a belépő eszközök ezt egyértelműen igénylik, enélkül ezen eszközök „teherként” jelentkeznek a törzseknél, s nem szolgálják hatékonyan azt a célt, amire hivatottak.

Közép- és néhány szolgálati ágnál felsőszinten az adatfeldolgozásból nyert statisztikai adatszolgáltatás következtében javult a vezetés információellátottsága, az értékelő-elemző munka színvonala.

A tábori körülmények között folyó gépi adatfeldolgozás jól szolgálta a törzsek tevékenységének segítését, a gépi adatfeldolgozás mintegy 2–3-szorosára csökkentette a gépen feldolgozott hadtápokmányok elkészítésének idejét, növekedett a kidolgozott változatok száma, javult a számvetések, tervek pontossága.

Néhány hadtáptörzsz megbarátkozott a gépek alkalmazásával a feladatokat szervesen beépítette munkájába, amely ma már ezen eszközök alkalmazása nélkül akadozik.

Szölt azokról a nehézségekről is amelyek a hatékony, eredményes munkát gátolják. Megállapította:

a kidolgozott feladatok egyedi jellegűek, kapcsolataik lazák, ennél fogva mind az adatok gyűjtésében, mind feldolgozásában sok a párhuzamosság, a feladatok többsége számvetési, nyilvántartási jellegű, kevésbé sikerült előrelépni a döntéselőkészítés, a tervezés, a hatékonyságszámítás, az operatív vezetést szolgáló rendszeres adatszolgáltatás terén.

A szolgálati ágak és főként az össz-szolgálati hadtápvezetés információellátása eléggé differenciált, a rendelkezésre álló számítástechnikai eszközeink ma még nem a kívánt és lehetséges mértékben szolgálják a vezetés rendszeres információ ellátását.

Az információellátást hézagmentesen csak a nagy átfogó, komplex rendszerek képesek megoldani. Ilyenek az ATB, az „M” anyagi biztosítási rendszer stb.

Az ATB valamennyi ágazatát átfogó egységesítési törekvések az egyeztetés bonyolultsága miatt kissé lassították a rendszerépítés ütemét, amely most az el-

sődleges feladatok szétválasztásával, a munka konkrétabb behatárolásával érezhetően felgyorsult.

Az „M” anyagi-technikai tervezési, ellátási és készletnyilvántartási rendszer szervezése során szerzett tapasztalatok egyértelműen azt bizonyítják, hogy az egyedi feladatok helyett térjünk át a funkcionális folyamatok egységesítésén, az információrendszer integrálásán alapuló adatfeldolgozási rendszerek kialakítására. Pl. a régi „M” tervezési rendszerben az 5 hadtáp szolgálatnál 40 norma vezetési alaphoz tartozó szükséglettervezési módszer szerint történt a számvetés. Az új számvetési rendszerben az egységesítés következtében 21 szükséglettervezési módszer szerint történik, ezt 12 szükséglettervezési program realizálja, a többi (9) egységesített több szolgálatot kiszolgáló „közös” módszer.

Az információrendszer integráltsága ezen rendszer esetében abban áll, hogy jelenleg 15 adattár szolgálja ki valamennyi szolgálat információ igényét a korábbi 41 helyett.

A tábori körülmények között folyó adatfeldolgozási feladatok zöme a tervezéshez szükséges számvetések elkészítésére irányul. E területen is várat magára a számítógépekkel kiszolgált információrendszer kiépítése.

A szárazföldi magasabbegységek és seregtestek hadtápvezetési pontjain települt szervek egy része még nem igényelte a számítógépes feladatok kidolgozását, ennél fogva azok alkalmazása csak néhány szervre korlátozódik.

Az adatfeldolgozás főként a szárazföldi csapatoknál terjedt el, és lényegében hiányzik a honi légvédelmi seregtest, HÁVP alárendelt csapatainál.

Szükségesnek látszik, hogy a háborús gépi adatfeldolgozási feladatok kidolgozása terén a hadtáp felsővezetés és a középírányítás szintjén is előrelépjünk.

Mind abéke, mind a háborús hadtáp vezetés terén az egyedi feladatok helyett komplex adatfeldolgozási rendszereké a jövő.

Az ilyen szemléletű szervezésnek az a feltétele, hogy a hadtápbiztosítás egyes területein a rendezetlen folyamatokat szakmailag rendbe tegyük, azokat le szabályozzuk és a szervezők számára konkrétan meghatározzuk az információrendszer létrehozásával szemben támasztott követelményeket, leírjuk az információk folyamatokat, azok kapcsolatait, tartalmát, megjelenítésének formai követelményeit, gyakoriságát.

Elemezte referátumában azokat az elvégzendő feladatokat, amelyek nélkül a továbblépés nem lehetséges.

Ennek megfelelően az ATB pénzellátás elvén alapuló gazdálkodás számítógépes információépítése csak úgy lehetséges, ha az MN Élelmezési Szolgálat Főnökség és Törzs Közgazdasági osztály közös koncepciót alakít ki és közösen fogalmazzák meg azokat a követelményeket, amelyek alapján a szakemberek dolgozhatnak, vagy az MNHF-ség számítógépes információ bázisának (de egyáltalán a nagyrendszerek) létrehozásában a szakági vezetésnek milyen feladatai vannak. Kijelentette, a koncepció és a feladat megfogalmazásában alapvető feladata és felelőssége van a szakági vezetésnek. Majd vázolta a soronkövetkező és távlati feladatokat.

A következő tervidőszakban a béke hadtápvezetés terén célul tűztük ki a hadtáp „M” anyagi-technikai tervezés, ellátás és nyilvántartás gépi adatfeldolgozásának megszilárdítását, a hadtápgazdálkodás csapat, ágazati és összhadtáp szintjén a gépi adatfeldolgozás teljeskörű kiépítését az ATB egyes elemei beépítésével és kiterjesztésével, a komplex rendszerépítés előkészítését a közlekedési és

eü. szolgálat területén, az MNHF-ség központi adatbankjának továbbfejlesztését, az MN hadtáp információrendszerének korszerűsítése útján.

A célkitűzésnek megfelelően az alábbi feladatok végrehajtásával számolunk:

– folytatjuk a CSSZR további rendszer állítását, első ütemben az MN 5232 és az MN 6025 csapatainál és megkezdjük a laktanya, valamint a helyőrség CSSZR-ek létrehozásának mindenoldalú előkészítését;

– befejezzük az MN elm. szolgálat bázisán az MN ATB pénzellátás elvén folyó gazdálkodás információ és gépi adatfeldolgozás rendszerének kialakítását és az ATB más rendszerelemeinek a korábbi egyedi feldolgozások összekapcsolásával és beépítésével végrehajtjuk a rendszer kiterjesztését az MN hadtápgazdálkodása valamennyi területére;

– a fentiekkel összhangban folyamatosan fejlesztjük az MNHF-ségi számítógépes adatbázis szolgáltatásait a gazdálkodás területén, másrészt a hadtápbiztosítás valamennyi ágazatára kiterjedően kialakítjuk a SZF-ségek és a felső hadtápvezetés folyamatos és differenciált tájékoztatását szolgáló számítógépes információrendszert és megkezdjük bevezetését;

– megkezdjük a közlekedési és eü. biztosítás alapvető folyamatait átfogó komplex rendszerszervezés előkészítését, számbavéve a két területre már kidolgozott és adaptálásra kerülő számítógépes feladatok beépíthetőségét (eü. és szállítás statisztikák, szállítások számítógépes diszpécser irányítása stb.).

A háborús hadtápvezetés terén – figyelembe véve a TACSVER MN hadtáp területén történő építésnek elhúzóadását – azt a célt tűzzük ki, hogy a következő tervidőszakban végrehajtjuk az 5232-nél a Mobil Adatfeldolgozó Pontokra és Mozgó Számító Központra kidolgozott számítógépes feladatok alkalmazásának kiterjesztését az MN 6025 és HÁVP területére, továbbá kialakítjuk az MN hadtáp valamennyi vezetési szintjét érintően az egységes helyzetnyilvántartási, jelentési rendszerét és megkezdjük – ahol lehetséges, összekapcsolva – a gépi adatfeldolgozások bevezetését hazai technikai bázisra alapozva.

Meghonosítjuk az asztali, programozható kisszámítógépek alkalmazását a htp. vezető szervek munkájában.

A célnak megfelelően:

– vizsgáljuk a szárazföldi csapatok magasabbegységei és seregstestjei HVP-in alkalmazott programok adaptálhatóságát az MN 6025-nél és HÁVP-nál és megkezdjük kísérleti alkalmazásukat;

– kialakítjuk az MN hadtáp háborús információrendszerét, szabályozzuk a htp. helyzetnyilvántartás és hadtáp összefoglaló jelentések egységes rendjét, biztosítva a gépi adatfeldolgozás alkalmazásának lehetőségét hazai gyártású technikai eszközön, a MN valamennyi tagozatára kiterjedően;

– megkezdjük a helyzetről szóló, valamint a jelentésekhez szükséges numerikus információk gépszervezését és a gépi adatfeldolgozás levezetését fő iránynyal az elvonuló szárazföldi csapatokra;

– folytatjuk a htp. tisztek asztali, programozható kiselektronikus eszközökkel történő ellátását.

A következő tervidőszakra tervezett feladatok megvalósításával olyan helyzetbe kerülünk, hogy a htp. „M” anyagi-technikai biztosítás és a hadtápgazdálkodás valamennyi területén komplex módon rendszerbefoglalva uralkodóvá válik a gépi adatfeldolgozás, létrejönnek az alapok a htp. felsővezetés és szolgálat fő-

nökségek részére szükséges információk számítógépes gyűjtéséhez, csoportosításához, tárolásához és szelektív szolgáltatásához, másrészt a hadtápbiztosítás valamennyi főágazatát átfogó komplex rendszerszervezések beindításához.

A háborús hadtápbiztosítás terén a törzsek munkáját hatékonyan segítik a magasabbegység MAFP-ok és seregtest MSZK számítógépes feladatai, kialakulnak a gépi adatfeldolgozásra épülő háborús hadtápbiztosítási információrendszer – egységes hadtápbiztosítási nyilvántartás és hadtápbiztosítási összefoglaló jelentések – teljeskörű bevezetésének szervezeti, technikai és programbiztosítási, a hadtápbiztosítás törzsek kiszervezésének feltételei.

A referátum után Dr. Varga József alez. az MN HRAK parancsnoka részletesen ismertette a rendszerépítés és adatfeldolgozás területén folyó tevékenységet, a feladatok konkrét alkalmazását a hadtápbiztosítás egyes területein:

- a jóváhagyott központ elgondolás alapján – a közlekedési szolgálat kivételével – befejezzük a hadtápbiztosítás „M” anyagi-technikai biztosítás számítógépes rendszerterveinek kidolgozását, az eü. szolgálatban megtörtént a rendszer bevezetést és befejezés előtt áll az üz. szolgálat programjainak kidolgozása R-40 ESZG-re;

- a rendszer végleges bevezetéséig a tagozati összesítések kiiktatása, a hadtápbiztosítás anyagi és technikai helyzet mindenkori áttekinthetősége céljából kidolgoztuk és bevezettük az „M” anyagi harcérték jelentések számítógépes rendszerét;

- az MNHF-ségi központi számítógépes adatbázis építésének első ütemeként felmértük az állománytáblákhoz kötődő adatszolgáltatási igényeket, melyek figyelembevételével a következő évben végrehajtjuk az állománytábla információk gépszervezését, amely lehetővé teszi, hogy az érintettek egy helyről, a kívánt bontásban kapják a részükre szükséges adatokat. Adatszolgáltatást már a Fertőd-II feladatra tervezzük bevezetni;

- az ATB rendszerszervezés MNHF-ségi feladatát az MN HTP TÖF elvtárs érintette. Véleményünk szerint jelentősen felgyorsítaná a munkát az elgondolások mielőbbi egyeztetése, jóváhagyása és a kidolgozása, valamint a rendszerépítésre vonatkozó intézkedési tervek kiadása. A rendszer keretében kívánjuk rendezni az MN raktárhelyzet és kihasználhatósági mutató nyilvántartását, valamint az ellátási szállítások és számítógépes diszpécser irányítását;

- a csapatszámveteli részlegek építésére irányuló munka három területen folyik; a ceglédi tüzegegységénél a kidolgozott egyedi hadtápbiztosítás programok felhasználásával folyamatban van az 1978. évi gazdálkodási nyilvántartások felvitele PC-4000 KESZG-re. A készletét 60–70%-os;

- az MNHF-ségen elkészült a csapatgazdálkodások komplex számítógépes adatfeldolgozási rendszerjavaslata, melynek elbírálása és jóváhagyása után a programok kidolgozását, valamennyi szolgálati ágat érintően 1980. év végéig tervezzük;

- elkészült a gépek rendszerbeállításának ütemterve és folyamatban van a CSSZR fejlesztés szervezeti, állományfelkészítési, technikai, elhelyezési előkészítése. A gépek első csoportjának (16 db) beérkezésével 1979 augusztusától számolunk;

- kidolgoztuk az MN HTP HDM Ü. harcértéknyilvántartás számítógépes feladatát, amely adatot szolgáltat a szolgálathoz tartozó főnökségek napi harcértékéről, a távollévókról szervenként és vezetési csoportonként. A feladat át-

dolgozását tervezzük olyan igénnyel, hogy a jelenleg még manuálisan vezetett értesítési kartonokat is számítógépen készítsük;

- a számítógépes adatfeldolgozás segítségével készülnek szervezési időszakonként a hadtáp „B” és „M” létszámkimutatások, az igényelt összegfokozatok szerint, szakmai számonként, állománycsoportonként, valamint összesítve (ti., tts., honv., katona összesen, kpa., pa.) összesen és mindösszesen bontásban, Segítségével készült az MNHF-ség szervezési adataira, létszám adatszolgáltatás a tervezéshez;

- kidolgoztuk a vezető állomány, valamint a tudományos munkával foglalkozók tájékoztatására szolgáló könyvtári számítógépes programokat. A számítógépen nyilvántartjuk a tudományos, illetve szakirodalom érdeklődésre számot tartó cikkeit, előfordulási helyét, évét, ezáltal lehetőség nyílik az érdeklődőknek arra, hogy a számítógéptől lekérjék azt az irodalmat, amely számukra szükséges;

- már több éve folyik az egészségügyi alapellátás csapattagozati eü. statisztikájának számítógépes feldolgozása az MN AK MINSZK-32-es számítógépen, amelynek átszervezése R-40 ESZG-re most van folyamatban;

- a HRAK kis számítógépen történik a kórházi fekvőbeteg forgalmi statisztika feldolgozása. A számítógép negyedévenként áttekintő adatot szolgáltat a betegek igényjogosultság, beutaló szerv - ápolási napok - kibocsátási mód - diagnosztikai munka - betegségfajták - műtétek - szövödmények száma, belgyógyászati kezelés a többi osztályokon kapott kezelés szerinti bontásban. Az adatok alapot adnak a felső vezetésnek a kórházfejlesztési koncepció, a helyi vezetésnek pedig a kórházi belső munkaszervezés kialakításához;

- korábban lyukkártyás gépparkon, jelenleg kiselektronikus számítógépen végezzük a kórházi felülvizsgálati statisztika kidolgozását, amely tartalmazza a htp. állomány minősítésének betegségnemenkénti megoszlását, alakulatok szerinti tagozódását, a nem ht. állomány FÜV minősítésének betegségnemenkénti, alakulat, kórházak osztályok szerinti megoszlását, végül a számítógép kimutatást készít a kórházak FÜV bizottságának munkájáról. A feladat átdolgozása az újabb igények figyelembevételével folyamatban van és a központi kórházon kívül kiterjesztésre kerül az MN valamennyi kórházára;

- havi gyakorisággal rendszeresen végezzük kis számítógépen a Magyar Néphadsereg kórházi gyógyszerári fogyóanyag forgalmának nyilvántartását. E feladat keretében havi raktárforgalmi kimutatást, anyagfelhasználási kimutatást osztályonként, halmozott raktárforgalmi kimutatást és gyógyszerári fogyóanyag nyilvántartást készítünk mennyiségben és értékben, egységes kódrendszerek alkalmazásával. A rendszer kiterjesztése és összekapcsolása az MN ÜEK területére, terveink között szerepel;

- az EÜSZF-ség részéről megfogalmazott igény az eü. műszerek egyedi nyilvántartásának számítógépes megoldása. A programok kidolgozása megtörtént, az adat felvételezés folyamatban van;

- csak a teljesség kedvéért, a többi ellátó központokhoz hasonlóan az MN EÜEK-nél is eredményesen folyik könyvelőgépeken adatfeldolgozás az anyag és értéknyilvántartás és a számvitel egyéb területein;

- a KSZFI területén a számviteli alosztály útján helyi középgepen rendszeresen végzik a szállítmánylevelek adatainak feldolgozását;

- a fenti adatokra támaszkodva a középgepről kapott adathordozó segítségével szállítási statisztikát készítünk a teljesített szállítások főbb mutatóiról, térítésekről, amelyek alapján pontosabbá, gazdaságosabbá tehető a szállítási

költségkeretek elosztása és évközbeni átcsoportosítása. A programok kidolgozása folyamatban van R-10-es ESZG-re és terveink szerint a feladatot 1979 év végén bevezetjük;

- megkezdődött a közlekedési információrendszer kialakítását előkészítő átfogó rendszerfelmérés is;

- huzamosabb idő óta folyik a rövidtávú üzemanyagellátás tervezésével, elszámolásával kapcsolatos gépi adatfeldolgozás az MN MINSZK-32-es számítógépén. A tervidőszak elmúlt félévében a feladatot korszerűsítették, és jelenleg naprakészen szolgáltat adatokat az üzemanyag felhasználási alapokról, a fogyasztási és kiutalási keretekről, valamint ezek elszámolási mutatóiról;

- befejeztük a központi üzemanyagraktárak középgepes számítógépes rendszerének kiépítését. Ennek eredményeként az öt közp. üza. raktár lyukszalagos adathordozók előállítására alkalmas könyvelőgépeken végezzük az üza. raktárak anyagforgalmának nyilvántartását, valamint a raktárak ellátásával összefüggő számviteli adatfeldolgozási feladatokat;

- az üza. raktáraktól érkező lyukszalagos adathordozók felhasználásával a HRÁK végrehajtja havi gyakorisággal mindazon adatfeldolgozási feladatokat, amelyek az ÜEK részére szükségesek. Nevezetesen: a raktári adathordozók ellenőrzését, hibalisták, havi göngyöltett forgalmi kimutatások készítését, a készletfigyelést, a raktári készletek nyilvántartását, a szállítónkénti teljesítést mennyiségben és értékben, a terítésköteles alakulatok vételezési adatainak felfektetését, valamint a természetbeni ellátásra utalt alakulatok vételezési adatainak összesítését. A feladat programjai kidolgozásra kerültek, folyamatban van az éles adatok felvétele és várhatóan 1979 január 1-ével a feladat bevezetésre kerül;

- 1976 óta a ZMKA számítógépén rendszeresen folyik az élm. normák, valamint az ételkészítmények receptjeinek kidolgozására irányuló számítógépes feldolgozás;

- az ÉEK részére kiselektronikus számítógépre kidolgozásra került a napi utalványozás, a napi és havi forgalmi kimutatás számítógépes feladat. A rendszer feltételezi, hogy az MN valamennyi élm. raktárától az aktuális adatok a kisszámítógépre kerülnek. Az élm. szolgálat MN egészét átfogó számítógépes feladata a negyedévi élm. elszámolás és jelentés, amelyet korábban lyukkártyás gépparkon (hosszú késedelmi idővel) - jelenleg R-10-es ESZG-n oldunk meg, lényegesen rövidebb idő alatt és több szolgáltatással;

- a korábban lyukkártyás gépparkon futott ruházati anyagok selejtítési kimutatás feladatot R-10-es ESZG-re átszerveztük. A feladat lehetőséget ad a rendszerből kivont ruházati anyagok típusairól, mennyiségéről, részben méreteiről, alakulatonkénti és raktáranként, eredményei alapot szolgáltatnak a ruházati megrendelések tervezéséhez, realizálásához. A feladat keretében havi gyakorisággal gyűjtjük a selejtítésről szóló jelentéseket és éves feldolgozással áttekintést adunk mind a rendszerből kivont anyagokról, mind a jellemző paramétereikről. A REK a többi ellátó központhoz hasonlóan középgepeken végzi a nyilvántartással, számvittel kapcsolatos adatfeldolgozási feladatokat. Tervezzük, hogy a kiselektronikus számítógép rendszerbeállításával az előbbi feladatokat kiváltjuk, és több változatban biztosítjuk a ruházati gazdálkodással kapcsolatos tervezési, ellátási, (felszámítási kimutatás készítési) nyilvántartási, számviteli feladatok számítógépes megoldását;

- több éve kísérletezünk, ez évben megvalósul a szociális-kommunális ellátással kapcsolatos statisztikai adatszolgáltatás számítógépes megoldása. A feladat

keretében adatokat szolgáltatunk az óvodák, bölcsődék, üdülők jellemző szolgáltatásairól. Ennek eredményeképpen információk állnak rendelkezésre az óvodai, bölcsődői, üdültetési fejlesztés tervezéséhez, normatívák kialakításához.

A háborús hadtápvezetés érdekében:

- két évvel ezelőtt kidolgozásra kerültek a ho. htp. vezető szervezetben alkalmazásra kerülő gépi adatfeldolgozási feladatok. A feladatokra építve a Fertőd-I. szervezési időszakban beszereztük és rendszerbe állítottuk a könyvelőautomatákkal felszerelt Mobil Adatfeldolgozó Pontokat (8 db). A MAFP-ok a megyék htp. törzsei többségével a htp. törzsek munkájába szervesen beépítve számvetéseket készítenek a PK HTPH elhatározásához, kimutatásokat a htp. intézkedésekhez és teljességgel kidolgozzák a htp. biztosítási terv számvetéseit. E feladatok - ott ahol a törzsek kezelésüket megismerték, kiiktatták a thp. törzsek korábbi manuális munkáját, kulturáltan és pontos adatokat szolgáltatnak a döntésekhez és tervezéshez;

- a HDS thp. törzs érdekében elkészítettük a Mobil R-10 ESZG-re alapozva a helyzetnyilvántartáshoz, az elhatározáshoz, a htp. biztosítás szervezéséhez adatokat szolgáló számítógépes feladatok megfogalmazását és ezt a rendszer-jellegű számítógépes feladatot 1979 májusában tartandó szövetséges gyakorlaton bevezetésre tervezzük.

A következő korreferátum a közgazdasági osztály és a HRAK közös szerkesztésében a CSSZR-ek jelenlegi helyzetéről, korszerűsítéséről és fejlesztésének irányairól hangzott el. A korreferátum bevezetőjében vázolta a csapatgazdálkodás rendszerében bekövetkezett változásokat és az ezzel járó adminisztráció-növekedést a megalapozottabb döntés előkészítésének szükségességét, a gazdálkodást irányító vezető állomány munkájának megváltoztatását, mindezek a manuális munkák gépesítését tette szükségessé. Ezen a területen mintegy 10 éve folynak kísérletek. Fokozatosan ESZR-ek kerültek létrehozásra ASCOTA 170 típusú könyvelő automaták beállításával.

Jelenleg úgy ítéljük meg, hogy a könyvelőautomaták a csapatoknál folyó számviteli feladatok gépesítése terén a fejlődés kezdeti, szükségszerű és eredményes szakaszát jelentették. Mindamellett úgy látja a vezetés, hogy a jelenlegi helyzetben a gazdálkodás számvitelével kapcsolatos feladatokat a könyvelőautomaták mintegy 40-50%-ban tudják segíteni a fejlődéssel járó fokozott követelményeknek növekvő igényeknek, már kevésbé felelnek meg. Ugyanakkor a számítástechnika terén bekövetkezett gyors változások, mindenek előtt a miniszámítógépek megjelenése, kínálkozó lehetőséget nyújtottak csapatszinten egy előnyösebb adottságokkal rendelkező gépi eszköz alkalmazására.

A könyvelőgépek alkalmazásával lehetőség volt a manuális nyilvántartási munkák gépesítésére, míg számítógép alkalmazásával a gazdálkodás más folyamatainak - tervezési, beszerzési, elosztás, elszámolás - gépesítését is meg lehet oldani, amellyel komplex rendszert alkotó, nagy mértékben automatizált számviteli adatfeldolgozás alakítható ki, amelyben a napi forgalmi adatok feldolgozása, a kapcsolódó nyilvántartásokon történő átvezetése, az időszakos anyagel-számolás összeállítása, gépi úton valósítható meg.

Korlátlanul alkalmazhatók a számvitel fejlett módszerei - értéknyilvántartás, kettős könyvvitel, költség elemzés és elszámolás - mivel az ezzel kapcsolatos számításokat a gép automatikusan végzi.

Ennek megfelelően kezdődtek meg 1976–77. évben a kísérletek a Prakti-komp-4000 kiselektronikus számítógép alkalmazási lehetőségeinek vizsgálatára.

A gép alkalmazhatósági lehetőségei felmérésére a szükséges tapasztalatok megszerzése érdekében 1977–78-ban négy hadtáp szolgálati ágra kiterjedően a ceglédi tüzegegységénél kísérletet folytattunk. A kísérlethez kidolgoztuk a szakmai követelményeinket, mely alapján a gépi programok elkészültek, illetve befejezés előtt állnak.

A kísérleti rendszerben a működés vezérlő elemét továbbra is a szolgálati ágak képezik. Meghatározzák ágazati adatfeldolgozás és információ helyi követelményeit, rendjét, elvárásait, biztosítják a feldolgozás alapfeltételeit. A gazdálkodás tervezése, szervezése, elszámolása, elemzése során támaszkodnak a CSSZR tevékenységére.

A kísérletek egyértelműen bizonyították, hogy a PC-4000 KESZG alkalmas a CSSZR-ek munkájának gépesítésére.

Most a kísérlet stádiumában egyértelműen le kell szögezni, hogy így ez a rendszer akkor tevékenykedik megfelelően, ha a parancsnok hadtáphelyettesek, a fegyvernemi főnökök, szolgálatiág-vezetők, mindazon tevékenységet elvégzik, amelyek alapul szolgálnak az adatfeldolgozásnak, valamint a rendszer által szolgáltatott adatokat megfelelően használják a gazdálkodási munka irányításában, szervezésében.

Ez a rendszer lehetővé teszi, sőt elvárja, hogy a középírányítók, masabbegegységek, seregtestek szintjén kialakuljon mind a gazdálkodást irányító, a csapatokat, a csapatszámvitelket ellenőrizni tudó szervek rendszere, mivel nagytömegben belépő számítástechnikai eszközökkel felszerelt csapatszámviteli részlegeket központi helyről irányítani már nem lehetséges.

Összességében a kísérlet eddigi tapasztalatai alapján úgy látja a vezetés, hogy a PC-4000-re kidolgozott rendszer bebizonyította életképességét.

További tevékenységünket alapvetően ezen a területen három fő irányban tervezzük a következő években folytatni:

- a jelentett egységénél továbbfolytatjuk a kísérleti feldolgozást úgy, hogy a kezdeti „gyermekbetegségek” kiküszöbölésével egyre jobban bekapcsolódnak és beépüljenek a szolgálati ágak gazdálkodási rendszerébe. Az erre vonatkozó intézkedések részben kiadásra kerültek, részben kidolgozás alatt állnak;

- a kísérleti továbbfejlesztés keretében 1979–80-ban 34 db gép kiadását tervezzük. Az 1979-ben kiadásra kerülő gépek működtetéséhez 1979. január 1-től 16 helyre került a CSSZR állománytábla kiadásra. Az állomány felvétele után a felkészítést a ceglédi bázison 1979. márciustól tervezzük. A gépek rendszerbeállításának előkészítésére és végrehajtására vonatkozó intézkedéseket 1979. januárban az MN REVA SZF-séggel együttműködve ki lett adva és megkezdődött a csapatok felkészítése;

- a kísérlet teljeskörűvé tétele érdekében kidolgoztuk a csapatgazdálkodás komplex – az egység valamennyi anyagi, technikai ágazatát felölelő – adatfeldolgozási információ rendszerének rendszerjavaslatát. Jelenleg végezzük az érintett főnökségek bevonásával a rendszerjavaslat egyeztetését. A szükséges átdolgozás után jóváhagyásra előterjesztjük, majd az MN REVA SZF-ségnek átadjuk a rendszerterv és a gépi programok kidolgozását. Részenkénti bevezetésével 1980-ban számolunk, teljeskörű bevezetése a következő öt éves tervidőszak feladata.

Természetesen az új, korszerűbb rendszer csak az érintettek egyetértésével, támogatásával képes eredményesen funkcionálni. Nem misztifikálni akarjuk a csapatgazdálkodást, de törvényszerűen jelentkezik a magasabb követelmény a rendelkezésre bocsátott pénzeszközök minél célszerűbb és az igényeket kielégítő felhasználás. Ehhez pedig gyors és pontos könyvelés és megbízható adatszolgáltatás szükséges, ezt fogja a gép – a kis ESZG – szolgáltatni, ha a munkafeltételeit megfelelően biztosítani tudjuk. Ehhez kell a vezető állomány megértése és következetessége.

A feldolgozók részéről először Gombás Kálmán ezds. elvtárs tartotta meg korreferátumát, melynek bevezető részében a mozgósítás htp. biztosításának tervezése korszerűsítésének folyamatát vázolta.

Az ezzel kapcsolatos első kísérlet 1969-ben történt és ezt követően a körülmények és előfeltételek változásának függvényében 1973-ban és 1977-ben hajtottunk végre korrekciót.

Az egyes időszakok módszerei a következők voltak:

– 1969 előtt, valamennyi szolgálat felülről lefelé tervezett, manuális munkával. Ez a SZF-ségek állományát több hónapra keresztül rendkívül módon terhelte;

– 1969-ben bevezettük az alulról felfelé történő tervezést. Ez viszont a csapatok hadtáptiszti állományát terhelte le. Ezért a tervezési módot több esetben korrigáltuk;

– 1973-ban törvényesítettük a hiány, felesleg jelentéseket;

– 1975-ben megtörténtek a kísérletek a htp. „M” készség jelentések gépi úton történő feldolgozására. Azonban az alapvető problémát ez sem oldotta meg, sem a csapatok, sem az MNHF-ség szervei nem mentesültek a manuális munka alól;

– az akkori gépparkkal, a rendelkezésre álló 6 hét alatt, az öt szolgálati ágra vonatkozó bizonylatok nem voltak feldolgozhatók, ezért párhuzamosan manuális összesítést kellett eszközölni;

– változatlanul a csapatok minden tervezési folyamatot manuális munkával hajtottak végre.

A fordulópontot gyakorlatilag az 1977-es év hozta. Erre az időpontra a htp. rendszerszervezési és adatfeldolgozó központnál létrejöttek a központi tervezés kedvező személyi és technikai előfeltételei.

Együttműködésben az MNVK Agt. Csf.-séggel, SZF-ségekkel és seregest hadtáptörzsekkel 1977 tavaszára kidolgoztuk az új korszerű tervezési rendet.

Ez azt jelenti, hogy:

Mentesítjük a csapatokat a számvetések készítésével járó manuális munkától (megszűnik a HKSZ, illetve hadinormák és állománytáblák több ezer adata alapján történő számvetések elkészítésének folyamata).

Tehermentesítjük az EK-okat a hiány-felesleg jelentések kézi rendezésétől és feldolgozásától.

Minden számvetés gépi úton történik, ezáltal biztosított a maximális pontosság.

A vezetés valamennyi szintje részére biztosítjuk a megegyező adatokat, okmányokat és azok folyamatos naprakészességét.

A jelenlegi 2 évenkénti megismétlődő részletes tervezés időszaka 6-8 évre tolódik ki.

Csökkentjük a felterjesztendő jelentések számát.

A htp. „M” készség jelentés csak a szöveges összefoglalásra korlátozódik. Nem szükségesnek magasabbegység és seregtest szintű összesítések.

Az MNHF-ség vezetése számára bármikor naprakész adatokat tudunk szolgáltatni.

A titokvédelmet szilárdítjuk azáltal, hogy nem szükségesnek az EK-oknál MN-szintű adatok tárolása.

Perspektívában a rendszerhez csatlakoztathatók a HKSZ mutatók. Ez esetben az előírt időszakos egyeztetések kiküszöbölhetők.

Járulékos adatszolgáltatást is biztosít (szakmai számonként, rendfokozat szerinti létszámok).

A jelentett előnyök mellett az a probléma, hogy a csapatok által felterjesztett készségjelentések pontatlanok, ami a gépi feldolgozást hátráltatja. Ezért tervezzük magasabbegység szinten levezetni egy kontrollt.

A fejlődés jelenlegi szakaszának megítélésünk szerint a javasolt rendszer felel meg a legjobban. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy ezt tekintjük véglegesnek. Várhatóan az 1979-ben kiadásra kerülő új HKSZ-M direktíva bizonyos korrekciókat igényel, távlatokban pedig még korszerűbb módszerek tervezhetőségének lehetőségeit is vizsgálunk kell. Előzetes megítélésünk szerint egy olyan módszert is járhatónak tartunk, ahol központilag az „M” szükségleteket számoljuk csak ki és minden további számvetést a végrehajtók végeznek.

De ez a rendszer arra is alkalmas, hogy a seregtesteknél, illetve magasabbegységeknél a gépi feltételek létrejöttének függvényében egyes feladatok lelépeshetőkké váljanak.

A szolgálat főnökségek részéről tartott korreferátumot *Balogh Lajos alez.*

A jelenlegi szakágazati rendszerépítési és vezetésgépesítési feladatainkat a központi rendszerépítési koncepció, az MN hadtápvezetés által támasztott követelmények és gazdálkodási tevékenységünk, ellátási rendszerünk sajátosságai határozzák meg.

Rendszerépítési munkánkat egyre jobb együttműködésben végezzük a Hadtápvezetés Rendszerszervezési és Adatfeldolgozó Központ (MN HRAK) vezető- és szakállományával.

Az MN üzemanyag szolgálatában a rendszerépítési, korszerűsítési tevékenység alapvetően két területre összpontosítható.

- MN ÜSZF-ség által végzett rendszerfejlesztésre,
- MN ÜEK és alárendeltjeinél folyó rendszer korszerűsítésére.

E két területen a tevékenység összehangoltan tervszerűen folyik, azonban a gazdálkodás irányításában és a végrehajtásban meglévő sajátosságok, a két szint információ igények különbözősége szükségessé tette a követelmények differenciálását, a központi elgondolás maradéktalan érvényrejuttatását.

Szolgálat Főnökségi szinten dolgoztuk ki az MN katonai szervezetei üzemanyag-szükségletének tervezését, üzemanyag és üzemanyag-technikai eszköz elszámolását.

A Magyar Néphadsereg üzemanyag-szükségletének számítógépes feldolgozásával lényegesen egyszerűsítettük a csapatok ezirányú tervező munkáját, pontosabb adatok állnak rendelkezésünkre a költségvetésünk tervezéséhez.

Az üzemanyag-szükséglet tervezés éves feladat, amihez a csapatok megkapják a szükséges bizonylatokat, a km és üzemóra (kiszabotokat) igénybevételi normákat.

A kitöltött tervezési bizonylatok többlépcsős ellenőrzés után kerülnek feldolgozásra, melynek eredményeképpen minden katonai szervezet részére az adott gazdálkodási évre üzemanyag-fogyasztási kereteket adunk ki, annak felhasználásáról a gazdálkodási év végén meghatározott szempontok szerint el kell számolni.

Az üzemanyag- és üzemanyag technikai elszámolás gépi programjának kialakítása úgy történik, hogy szorosan kapcsolódjék egyrészt a csapatszámveteli részlegek nyilvántartási tevékenységéhez, másrészt a másik fő terület az MN ÜEK és központ üza. raktárak adatfeldolgozási rendszeréhez.

Az elszámolás feldolgozásából nyert információk lehetővé teszik a csapatok üzemanyag és üzemanyag-technikai eszköz gazdálkodásának elemzését, pontos adatot kapunk a hiányok-károk alakulásáról, a csapatoknál levő készletek változásáról.

Ezenkívül számos – a további tervező-elemző munkánkhoz szükséges statisztikai mutatószámot dolgozunk ki, amelyek elősegítik a realisabb normaképzést, a racionálisabb tervezést.

Szintén főnökségi szintű feladat a csapatok „M” üzemanyag és üzemanyag-technikai eszköz tervezése, melynek program kidolgozása folyamatban van, bevezetése a közeljövőben várható.

A jelenlegi helyzetet az jellemzi, hogy gazdálkodási rendszerünk fejlesztésével az MN ÜEK létrejöttével megváltozott az ellátási tevékenységünk irányítása, szervezése, ennek következtében módosult az adat és információ szolgáltatási rendszerünk is.

Az MN ÜEK és alárendeltjeinél az adatfeldolgozási rendszer kialakítását már eredetileg is úgy végeztük, hogy biztosítsa a különböző vezetési szintek részére a meghatározott információkat, könnyen továbbfejleszhető, korszerűsíthető legyen.

Az MN ÜEK alapvetően a központi gazdálkodással kapcsolatos beszerzési, elosztási, számlázási, nyilvántartási funkciókat látja el. Információ rendszerének alapját a központi üzemanyagraktárak számviteli részlegeinél folyó adatfeldolgozási nyilvántartási tevékenység képezi.

A központi üzemanyagraktárak számviteli részlegei végzik az elsődleges adatfeldolgozást, a központi készletek raktári nyilvántartását, valamint a csapat-számvittel kapcsolatos tennivalókat.

Ennek keretében:

- a központi üzemanyag-készletek,
- üzemanyag-technikai eszközök, és csapatvételezések nyilvántartását.

E feladatok elvégzésére raktáranként 2–2 db ASCOTA 170/35 TM 20 LS könyvelőautomata áll rendelkezésre, amelyek az elsődleges feldolgozással egyidejűleg előállítják a másodlagos adathordozót – a lyukszalagot – biztosítva az adatfeldolgozás továbbfejlesztését.

A központ raktárak rendszeres adatszolgáltatást végeznek az MN ÜEK számviteli alosztálya felé, ahol a kapott adatokat feldolgozva differenciáltan információkat biztosítanak a különböző vezetési szintek részére gazdálkodás irá-

nyításához, a beszerzések tervszerű ütemezéséhez, az anyagok és eszközök optimális terítéséhez.

Majd szólt a közeljövőben bevezetésre kerülő korszerű adatfeldolgozási rendszerről.

A korszerűsített rendszer alapját a PC-4000-es KESZG képezi, amely a központ üza., raktárak ASCOTÁ-in előállított lyukszalagokat dolgozza fel.

A lyukszalagok raktáranként egy hónap alatt végbement anyag- és eszközmozgásokat tartalmaznak.

A feldolgozás az MN HRAK-nál a lyukszalag ellenőrzésével kezdődik, amelyet a számítógép a megadott törzsdatok alapján automatikusan elvéggez.

A feldolgozás során elkészülnek azok a táblók, amelyek az MN ÜEK gazdálkodási tevékenységéhez szükségesek.

Üzemanyag és üzemanyag-technikai eszközök forgalmi és készlet táblója

A tábló adatai alapján lehetővé válik a központi készletgazdálkodás tervszerűbbé tétele, a tároló kapacitások kihasználásának az optimális szinthez közelítése, az ipartól és importból beérkező anyagok tervszerű elosztása.

Összefoglalásként jelentette:

- lényegesen csökkenti az MN ÜEK és az alárendelt központ üza. raktárak nyilvántartási munkáit;
- megszünteti a jelenleg még funkcionáló havi és negyedévi jelentéseket;
- a raktárkapacitások célszerű kihasználásával, az anyagok tervszerű elosztásával hatékonyabbá teszi a központi készletgazdálkodást;
- megfelelő információkat biztosít az MN ÜSZF-ség részére a központi készletek mennyiségéről, megrendelések teljesítéséről, a csapatok ellátottságáról;
- lehetővé teszi a központi készletű anyagok gazdálkodásában a kettős könyvvitel bevezetését, tovább szilárdítja az anyagi és pénzügyi fegyelmet.

Továbbiakban fejlesztési elgondolásaink között szerepel a költségvetésünk számítógépes tervezésének kidolgozása, a főnökségi szintű számítógépes feladataink további tökéletesítése, az elektronikus számítógépes feladataink további tökéletesítése, az elektronikus adatfeldolgozás lehetőségeinek további hasznosítása.

A csapategészségügyi szolgálat gyógyító munkáját átfogó nagy számítógépet - R-40-re tervezett - rendszer, másrészt az egészségügyi szolgálat távlati számítógépes fejlesztési elgondolásáról *Dr. Simon Pál o. ezds. kórházparancsnok* tartotta meg korreferátumát.

„A személyi állomány megbetegedéseinek értékelése” című feldolgozás eredete a hatvanas évek közepére esik, amikor is lyukkártyán, majd különböző számítógép típusokon történt a feldolgozás (MINSZK-22, MINSZK-32). Ennek az alapvető hiányossága az volt, hogy az eredménytáblák nagy tömege nehezen volt kezelhető. Jelentős eredményeként kell viszont elkönyvelnünk, hogy hozzájárult az alkalmazókat a gépi munkavégzéshez.

A rendszer módosítása azzal a céllal készült el, hogy olyan eredménytáblázatokat szolgáltatson, amelyek kielégítik a szolgálat egyes vezetési szintjeit, használható eredményeket adnak vissza az adatszolgáltatónak, felesleges adatot nem tartalmaznak, sőt mindjárt értékel is a számítógép, felhívja a kedvezőtlen tendenciákra a figyelmet. Külön meghatároztuk még, hogy a beérkezett információk ne vesszenek el, hanem további elemzés végett hozzáférhető módon maradjanak meg.

A feldolgozás alapelve: a csapategészségügyi szolgálatban az orvoshoz fordulásnak valamennyi esete – első és ugyanazon betegséggel az ismételt jelentkezések is – a megállapított diagnózisok – beleértve a felvételi és záródiagnózist – a gyógyulás érdekében igénybe vett ellátási szakaszok (csapatgyengélkedő, polgári és katonai kórház) és a szükséges időtartam, valamint az egészségügyi állapotban bekövetkezett változás (kimenetel) között összefüggések elemzése. Adatokat kapunk az ápolási időre, a szakrendelésre utaltak arányára és nem utolsó sorban a szolgálatból kiesett napok $\frac{0}{100}$ -os arányára.

A kísérleti feldolgozás az MN 5232 bevonásával 1 1/2 évig tartott és eredményesen lezárult, az MN szintű kiterjesztése jövő évről várható.

Eredményeink:

– a szolgálat valamennyi szakirányítási szintje (ezred, hadosztály, seregtest, EÜSZF-ség) a szakmai vezetése alatt álló terület vonatkozásában kap adatokat, azonnal értékelve. (A kézenforgó táblák az MN EÜSZF-ség szintjére szolgálnak.);

– azonnal látható, melyek a leggyakrabban előforduló megbetegedések állománycsoportonként és azon belül a hivatásos állomány korcsoportjai szerint is;

– jelzik, hogy milyen ellátási szakaszt meddig vettek igénybe, milyen volt a betegség kimenetele;

– ezeken kívül a legértékesebb mutatók szerint még további elemzés készül, méghozzá a számítógépbe beépített kedvezőtlen értékeket megadva, és felhívta a figyelmet, hogy milyen területeken kell a szakmai vezetésnek beavatkoznia.

Míndezek kapcsán minden utólagos kéziszámolás, papírmunka nélkül azonnal látható:

– melyik az a megbetegedés, amely leginkább veszélyezteti a személyi állomány egészségi állapotát;

– melyik betegség okozza a legtöbb gondot az egészségügyi szolgálatnak;

– melyik állománycsoport – hivatásos állomány melyik korcsoportja van a legveszélyeztetettebb helyzetben;

– milyen nagy az egészségügyi szolgálat leterheltsége;

– melyik betegség, milyen állománycsoportnál jár a leggyakrabban a FÜV minősítés negatív változásával.

A főbb kérdések mellett még számos összefüggés elemezhető, az archívumban tárolt anyag pedig még többre nyújt lehetőséget. A kísérleti rendszer feleslegessé tett minden e tárgyú manuális munkát, soros és soronkívüli jelentéseket.

A fejlesztést úgy tervezzük, hogy beépüljenek a gondozás részét képező szűrővizsgálatok adatai is, elsőként a magasparancsnoki állomány részére olyan adatbankot kívánunk kialakítani, ahol minden személy valamennyi fontos egészségügyi adata azonnal elérhető és az alapellátás ezen rendszerét a később kialakításra kerülő kórházi rendszerekkel kívánjuk összekapcsolni.

A fentebb ismertetett rendszer kiterjedt volumene is előre jelzi, hogy az egészségügyi szolgálat más munkaterületei mellett a gyógyító-megelőző ellátás szorul rá legjobban korszerű információs rendszer létrehozására. Ez pedig számítógépek széles körű alkalmazása nélkül nem képzelhető el.

Az egészségügyi ellátás bonyolult volta, sokrétűsége a hadtáp alrendszer keretén belül önálló ágazati alrendszer létrehozását igényli. Az ágazati önállóságot az információk sajátos tartalma, nagy mennyisége, hozzáférhetőség változatos

módjai teszik szükségessé – pl.: az életmentő orvosi beavatkozáshoz azonnal kell ismerni a legkülönbözőbb adatokat, a folyamatos gondozás is állandóan igényli a korábbi kórtörténekek ismertetését, ugyanakkor a vezetés, irányítás szintjén mind-czeknek értékelt, elemzett összesítésére van szükség.

A távlati fejlesztési elgondolás megvalósítását fokozatosan, javasoljuk kiépíteni. Előbb az egészségügyi szolgálat minden tagozatában hozzá kell szokni a számítógép szervezettséget igénylő munkarendjéhez, meg kell alakítani és ki kell képezni a munkacsoportokat, gondosan meg kell fogalmazni a további feladatokat és elsőként a legnagyobb információ igényű kórház-rendelőintézeti egységeket célszerű ellátni úgynevezett terminálokkal – például R-10 nagyságrendű számítógépekkel – támaszkodva egy nagykapacitású háttérszámítógépre.

Az így kiépülő rendszer – háttérszámítógép és a csatlakozó terminálok hálózata – kielégíti az ü. szolgálat teljes béke információs igényét és előkészíti a háborús feladatok végrehajtását.

A HM ötéves feladattervében foglaltak szerint az anyagi-technikai biztosítás (ATB) rendszerének szervezése keretében több nagyrendszer, nevezetesen a központi biztosítású anyagok, továbbá az ágazati pénz- és pénzkeret gazdálkodás rendszerszervezése már ebben a tervidőszakban megindult. Ez utóbbinak a gazdája az MNHF-ség. Ezen belül az ágazati pénzgazdálkodási rendszer szakági felelőse az MN Élelmezési Szolgálat Főnökség.

E megszabott feladat koncepcióját és az élm. szolgálat területén folyó feldolgozási munkákról *Pály István ezds. elvtárs szolgálat főnök* tartott korrekciót.

Az ágazati pénzgazdálkodás körébe tartozó szakanyagainkra (ez az a terület tehát, amelynek eredményei majd konvertálhatók, a hadtáp más területein is elhelyezhetők lesznek):

- ellátó anyagraktárak;
- ellátó központok;
- szolgálati ág főnökség

relációban 1976-ban elkészült a készletgazdálkodás adatfeldolgozási és információs rendjére vonatkozó nagybani rendszerjavaslat. Az ebben foglaltak alapján 1977 januártól júliusig PC-4000-es géppel kísérletet folytattunk, amelynek eredményeként megállapítható volt, hogy az elgondolásban foglaltak helytállóak.

A munka folytatásának érdekében kidolgoztuk az ágazati követelményeket, elkészítettük a rendszertanulmányt. Véleményünk szerint az ágazati pénzgazdálkodás számítógépre alapozott típusrendszere biztosítani tudja:

A funkcionáló szervezetek (központ hadtáp élelmezési anyagraktárak – ellátó központ osztályai, alosztályai) közötti összhang javítását.

A szervezetek, folyamatok kapcsolódásainál a párhuzamos tevékenységek és a manuális adminisztratív munka arányának csökkentését.

A központhadtáp szakági vertikumában (élelmezési anyagraktárak – ellátó központ – szolgálat főnökség) a manuális HJT kötelezettség teljes kiiktatását.

A gazdasági tevékenységekhez, folyamatokhoz kapcsolódó adatfeldolgozási és információs tevékenységek többségének gépesítését.

A tervezett rendszer működésének ismertetése túlnőne az előadás keretein. Evégett a legjellemzőbb folyamat nagybani ismertetésére, szemléltetésére töreksem.

A rendszer működésének gerincét a központhadtáp élelmezési anyagraktárak

áruforgalma operatív irányításának, végzésének naponkénti folyamatai alkotják. A rendszeresen és szabályozott módon érkező manuális bizonylatoktól – bemenő adatként – a folyamatot irányító munkahelyen gépi adatfeldolgozásra alkalmas adathordozó készül.

Az adathordozók rögzített anyag kód, mennyiségi adat, műveleti kód segítségével a kis számítógép elvégzi az utalványozást amelynek értékeit később számlázza, könyveli, a mennyiségi adatait halmozza nyilvántartási és áruforgalmi statisztikai céllal. Egyúttal elvégzi a pénzügyi műveletek könyvelését és a szállítói teljesítések regisztrálását is.

A tervezett rendszer az MN Élelmezési Ellátó Központ – ezen belül az Áruforgalmi Osztály a Pénzügyi és Számviteli alosztály – és az alárendelt öt élelmezési (vegyes) raktár meglévő szervezetére épül.

A rendszerszervezés során nem a meglévő manuális és közép-gépes módszerek „számítógépesítésére” törekszünk. Az elektronikus adatfeldolgozás előnyeit kihasználva fejlettebb módszereket, bizonyos fokú integráltságot kívánunk bevezetni munkánkba.

A jelenleg folyó (funkcionáló) feldolgozásokat az MNVKF elvtárs 1978 április 21-i vezetői értekezletén elhangzott állásfoglalásának megfelelően az élm. szolgálat átfogó komplex rendszerébe lesz foglalva, tehát beépülnek a már vázolt feladatok sorába ezek pedig:

Az élelmezési normák képzése, karbantartása

Ez az eljárás biztosítja, hogy az élelmezési normák – nagyszámú élelmiszer-komponenseikből eredően – aktuális pénzügyi, élettani és közgazdasági mutatókat tükröznek.

Ételkészítmények tervezése, azok karbantartása

Az ételkészítmények számítógéppel történt számítása során több mint 1200 étel, ételváltozat gazdasági, élettani, technológiai mutatóját kaptuk meg.

A feldolgozás hasznosságát a jelenleg rendszerben levő, csapatoknál alkalmazott „Ételrecept-gyűjtemény” és az „Étlaptervezési segédlet” használata bizonyítja.

Az alkalmazott módszer lehetőséget nyújt, mind az újabb ételkészítmények tervezéséhez, mind a meglévők – árváltozásokból eredő – karbantartásához.

Elszámolás a csapatélelmezésről

A csapatélelmezés sokoldalú és egyetlen rendszeres írásbeli eszköze. Negyedévenként tájékoztat az élelmezési pénzgazdálkodás állapotáról, a készletgazdálkodás szabályainak betartásáról, a számítógépes feldolgozás eredményeként az egy főre jutó élelmiszer-fogyasztás alakulásáról. A feldolgozás eredménytáblái terveink szerint kielégítik mind a hadosztály szintet, mind a seregtest szintet. Természetesen a felső szintű szakági vezetés igényeit is.

A szakági rendszerbe soroljuk a következő ötéves tervidőszakban realizálható további két feladatot, nevezetesen:

- a közép- és hosszútávú prognosztizálási módszereket;
- a fogyasztási igényfelmérési (szociológiai) eljárásokat.

A felsőszintű tervezés körében végzett munkák között szoros kapcsolat áll fenn, ezt segíti a közös törzsadatállományok alkalmazása. (Élelmiszer-, élelmezési norma-, készítmény-törzsadatok).

A magunk részéről egytörtünk a HRAK pk. azon elgondolásával, amely szerint az elszámolás adatai részét képezhetik a hadtápbiztosítás adattárának.

Célunk a rutinjellegű élőmunka jelentős kímélésén túlmenően, hatékonyság elérése az elektronikus adatfeldolgozásban rejlő lehetőségek hasznosításával.

A foglalkozás főbb tapasztalatainak összefoglalása, következtetések

A foglalkozás tanulságainak levonását megelőzően hangsúlyozni kell, hogy a hadügy forradalma semmiképpen nem jelenti az alkotó emberi gondolkodás, a semmiféle technikai eszközzel nem helyettesíthető döntési készség kiváltását akár a legkorszerűbb számítógépekkel sem. A gépek mindig és mindenkor csak az embert kiszolgáló eszközök maradnak a tevékenységek folyamatában, a vezetésben a meghatározó mindig az ember, a parancsnok, a vezető marad.

Éppen ezért, hogy az alkotó emberi gondolkodást, tevékenységet minnél jobban kibontakoztathassuk, egyre inkább sürgetőbbé válik, hogy a napjainkban bonyolult, sokoldalú hatásoknak kitett vezetőket az időrabló, manuális tevékenységtől a számítógépek felhasználásával mindjobban tehermentesítsük. Ma már bűnnek számít az olyan nézet, amely a modern technika rendelkezésére állásának viszonyai között a vezetőt arra kárhoztatja, hogy olyan manuális számvetésekkel, nyilvántartásokkal, információ gyűjtési-tárolási-továbbítási feladatokkal terhelje, amelyet a számítógépek képesek kiváltani.

A megállapítások igazságát jól példázza az alábbi történet:

Az amerikai holdraszállás megszervezésekor a komputerok tömege számította ki a fellövés, holdirányítás paramétereit, pályamódosítás faktorait. Ezeket manuális emberi munkával nem lehetett volna végrchajtani. Amikor a holdraszállás pillanata elkövetkezett, az Armstrongot, az űrhajóst kísérő komputerok a töménytelen információ befogadására már nem voltak képesek, és ekkor lépett előtérbe az ember, az emberi gondolkodás, leleményesség, a nagyfokú fizikai állóképesség – az űrhajós kikapcsolta a kísérő komputerokat és kézi irányítással hajtotta végre sikeresen holdraszállását.

Szeretnénk, ha a jelenlevők megértenék, hogy amit ma bemutatunk nem az ember helyett, hanem a vezető szolgálatába kívánjuk állítani. Ebben a felfogásban minden szintű vezetőnek, mindnyájunknak, akik itt vagyunk személyes érdeke fűződik ahhoz, hogy a számítástechnikai eszközöket minél előbb, minél cészerűbben és hangsúlyozzuk, minél konkrétan, saját szolgálatunkba állítsuk.

Amit ma a bemutatón látni lehetett biztos, hogy az előbbieken megfogalmazott szándék a vezetők többségének tudatában él, az eredmények erről tanúskodnak. Nincs szűgyenkezni valónk az egys vezető szervek, szolgálatfőnökségek többségében saját kezdeményezésből fakadó eredményei láttán. Az egészségügyi szolgálatban, az üzemanyag, élelmezési szolgálatban, de a többi szolgálati ágaknál is kézzelfogható eredmények vannak, főként a napi gazdálkodási tevékenységekkel összefüggő nyilvántartások, számvetések, tervek gépesítése terén. A számítógépről kapott statisztikai és egyéb adatok ma már érezhetően segítséget nyújtanak a vezetésnek. Tábori körülmények között, főként a szárazföldi csapatoknál ho. és hds. szinten jelentős lépések történtek a vezetés számítógépekkel történő kiszolgálása érdekében. Mindnyájan éreztük azonban az eredmények mellett, hogy az adatfeldolgozási feladatok többségükben egyedi jellegűek, nem képezhetnek rendszert, sok a fehér folt és ennek következtében számos területen korántsem kihasználtak a technikai eszközök nyújtotta lehetőségek.

Felvetődik a kérdés, milyen rendező elvek alapján kell továbblépni. Éves MNHF-i feladatszabó értekezleten az ezirányú feladatok konkrétan lettek meghatározva.

Miről is van szó.

Mindenek előtt arról, hogy a látottak alapján szilárdítsuk meg és széleskörűen terjesszük el az eddigi eredményeket. Végig kell vinni és valamennyi szolgálatunknál meg kell szilárdítani az „M” anyagi-technikai tervezés számítógépes rendszerét és ha energiánk jut erre, a Magyar Néphadsereg egészének szolgálatában ezt a hasznos, sok ember munkáját kiváltó és helyettesítő, a tervezést, ellátást, nyilvántartást és az elemzést mindenképpen pontosabbá tevő, javító rendszert más fegyvernemi anyagi szolgálatoknak is felhasználásra fel kell ajánlani. Amit az üzemanyag szolgálatnál láttunk, a központi raktárak, ellátó központ vezetési folyamatainak gépesítése terén, mindenképpen célszerűnek tartjuk kiterjeszteni a többi szolgálati ág középszintű végrehajtó szerveire is. Az egészségügyi szolgálat statisztikai adatfeldolgozási feladatai példaképpül szolgálhatnak a többi szolgálati ág vezetését szolgáló statisztikai adatszolgáltatási rendszerének kialakításához. Ezek a feladatok jelentős segítséget nyújtanak mind az operatív vezetéshez, mind az elemző-értékelő és tervezési tevékenység tényszerűbb végrehajtásához.

Amit a tábori viszonyokra vonatkozó feladatokkal kapcsolatban meg lehet említeni, az az igény, hogy az elvonuló szárazföldi csapatoknál elért eredményeket célszerűnek tartjuk kiterjeszteni a honi légvédelmi, hátszázgvédelmi és egyéb hátszázgái csapatok vezetési tevékenységére is.

A csapatszámviteli részlegekről vegyes benyomásokat kaptunk. E területen elért eredmények jelentős problémákkal párosultak. Úgy gondoljuk, a csapatok korszerűbb, kis számítógépekkel történő ellátását fel kell használni arra, hogy a számvitel, a bizonylati fegyelem terén meglevő lazaságokat felszámoljuk, és minden vonatkozásban rendezzük sorainkat. Mindenképpen célszerűnek látjuk, hogy a közeli hetekben, legkésőbb január végéig készítsünk elő átfogó intézkedést a csapatszámviteli részlegek bevezetésének előkészítésére, a szolgálati ágak, a helyi vezetés e területen jelentkező feladatainak szabályozására és a seregestest pk. HTPH-ek e kérdésben szükséges felelősségének, tevékenységének meghatározására.

Az anyagi-technikai biztosítás rendszerszervezéséből ránk háruló feladatokat a 00080 HM Direktíva, a HM ötéves feladatterve egyértelműen meghatározza. Itt olyan rendszer kiépítéséről van szó, amely valamennyi – pénzgazdálkodást folytató – anyagnemfelelős szerv területére kiterjeszthető. Szükségesnek tartjuk, hogy főnöki értekezleten az ezzel járó feladatok részletesen értelmezve legyenek és bár az élelmezési szolgálat bázisán, de mindenképpen egységes összhadtáp követelmények szerint a munkát felgyorsítani – ehhez minden feltételünk megvan – és a HM ötéves feladattervben foglaltaknak megfelelően a tervidőszak végére a kívánt eredmények biztosítottak lesznek.

A résztvevők örömmel hallgatták az MNHF-ségi központi számítógépes adatbázis kialakítására vonatkozó elgondolást. Egyet kell értenünk abban is, hogy ezt a munkát csak részenként, mindenképpen a többi rendszer építési feladatainkkal összhangban lehet és kell végeznünk. Első ütemben az állománytáblákból szükséges és a szolgálatfőnökségek, azok alárendelt szervei által használható információk gépreszervezését célszerű végrehajtani. Ugyanakkor felhívjuk a

figyelmet arra is, hogy más kérdések ilyen irányú megoldása is sürget bennünket. Ide tartozik az MN raktárhelyzetének és kihasználtságának számítógépes nyilvántartása, a szállítások számítógépekkel irányított diszpécser szolgálatának megoldása.

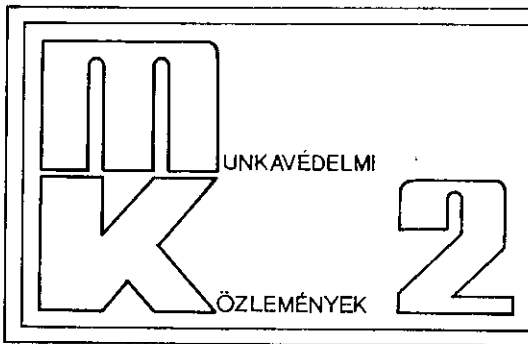
Előreláthatóan a Tábori Automatizált Csapatvezetési Rendszer eszközeinek és feladatainak beérkezésével mintegy 8–10 év múlva lehet számolni. Ennek figyelembevételével reálisnak látszik az a célkitűzés, hogy első ütemben kísérleti jelleggel, majd később a hadtáp vezető szervek munkájába beépítve, elsősorban az elvonuló szárazföldi csapatoknál ezredtől a legfelsőbb hadtáp vezetésig olyan összefüggő rendszer épüljön ki, amely megoldja a hadtáphelyzet mindenkori nyilvántartását, az előjárók rendszeres tájékoztatását, az elhatározás meghozatalával, a hadtápbiztosítás tervezésével összefüggő számvetések gépi úton történő előkészítését. Nagy figyelmet érdemel a foglalkozáson bemutatott kis minikomputer, a hadtáptörzsek munkájába történő beépítésének előkészítése. Viszonylag kevés pénzfordítást igényel, szolgáltatásai gazdagok, a helyi vezetés számvetési feladatainak elvégzésére képes. Ugyanakkor folytatni kell a törzsek kisszámítógépekkel történő ellátását és célszerű lenne megvizsgálni olyan parancsnoki és törzskészlet kialakítását, benne kézi és zsebszámológépekkel, amelyek megoldanák a hadtáptörzsek ezirányú gondjait.

Az általános, valamennyi szolgálati ágra kiható feladatok mellett még ebben a tervidőszakban az egészségügyi és közlekedési szolgálatnak fel kell készülni arra, hogy mint fő hadtápbiztosítási ágazatok, saját számítástechnikai rendszerüket az összhadtáp rendszerbe illeszkedően a következő tervidőszakban kialakíthassák.

Összességében reálisnak ítéltető meg a Hadtáp Rendszerszervezési és Adatfeldolgozó Központ profiltisztítási célkitűzései, s ebből a célból a közeljövőben vizsgáljuk a Mobil R-10, tábori körülmények közötti, hadtáp vezető szervek érdekében történő alkalmazásának célszerű változatait, a kisszámítógépek ellátó központ szinten történő leadásának szervezeti, elhelyezési és üzemeltetési kihatásait. A Beruházási Fenntartási Főnökséggel együttesen vizsgáljuk egy közös központi, nagy teljesítményű elektronikus számítógép beszerzésének, telepítésének és közös objektumban történő üzemeltetésének lehetőségeit.

A Mobil R-10 ESZG alkalmazásának tervezésénél figyelembe kell venni az MNVKF elvtárs által legutóbbi hadijátékunkon elmondottakat, mely szerint január végéig előterjesztést kell készíteni a mozgó központhadtáp csapatok vezetését szolgáló számítógépes feladatok kialakítására R-10 ESZG-re alapozva.

Végezetül meg kell állapítani, hogy a bemutatóval egybekötött, gépi adatfeldolgozást reprezentáló foglalkozás jó ügyet szolgált, felkeltette a résztvevők érdeklődését, figyelmüket konkrét lépések megtételének irányába fordította. Úgy ítéltető meg, hogy minden lehetőség megvan arra, hogy még ebben a tervidőszakban a gépi adatfeldolgozás terén jó alapokat rakjunk le a következő tervidőszakban történő intenzív előrelépéshez, komplex, a hadtápvezetés minden szintjét hatékonyan szolgáló adatfeldolgozási rendszerek kiépítéséhez.



*Összeállította: az MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség
baleset-elhárítási és munkavédelmi osztálya*

TARTALOM

1. Dr. Vasvári Ferenc mk. őrnagy
A munkavédelem szemléletformálás módszerei és lehetőségei a katonai felső-
oktatásban és üzemi munkában.
2. A katonai tevékenységhez kapcsolódó munkahelyi környezeti károsító hatá-
sok, egészségkárosodások veszélyei.
MIKROKLÍMA
3. Így történt . . .

Felsőoktatási intézmények VII. Országos Munkavédelmi Ankétja 1978

*Az utolsó „Munkavédelmi Közlemények”-ben Farnadi Tibor mk. őrgy. pá-
lyamunkájának – amely az Ankéton III. díjat nyert, és a HM különdíjában ré-
szesült – rövidített szövegét közöltük.*

*Következő számunkban Mikó Lajos alezredes elvtárs – III. díjat és a HM
különdíját kiérdemelt – pályázatának ismertetője jelenik meg.*

*Most Dr. Vasvári Ferenc mk. őrgy. – II. díjat és a HM különdíját elnyert –
pályamunkáját közöljük.*

A munkavédelmi szemléletformálás módszerei és lehetőségei a katonai felsőoktatásban és az üzemi munkában

Dr. Vasvári Ferenc mk. őrnagy

1. Szemléltetés lehetőségei a katonai felsőoktatásban

A technikai fejlődés során a korszerű haditechnikai eszközök is egyre bonyolultabbá válnak és különféle egymástól jellegében eltérő megoldások (elektronika, hidraulika, pneumatika, mechanika) komplex rendszerét alkotják. A haditechnikai eszközök nagy többsége mobilizált. Mindebből következik, hogy az üzemeltetést és javítást irányító szaktisztek képzésében a komplex munkavédelmi szemlélet kialakítása, elősegítése a biztonsági rendszabályok ismeretein túl egyre fokozódó követelmény.

A csapatok javítóműhelyeiben, a központi javítóüzemekben, ahol a ráfordítási idők csökkentése mellett a munkaintenzitás növelésével a baleseti veszélyek is fokozódhatnak, ott a kedvező munkahelyi morálon alapuló munkavédelmi szemléletre is szükség van a javítók és irányítók vonatkozásában egyaránt.

A Magyar Néphadsereg katonai főiskoláin az üzemmérnöki szinten folyó tisztek képzésében a balesetelhárítás, a munkavédelem, biztonságtechnika, egészségvédelem vonatkozásában a tudatosság elérése, a felelősség tudatának kialakítása az egyik fő célkitűzés, melynek elősegítő eszköze a szemléltető oktatás és nevelés.

- A felsőoktatás általánosan jellemzően a nagy mennyiségű tananyagok és viszonylag kevés óraszám miatt az előadásos oktatásra van utalva. A biztonsági és óvórendszabályok elsajátítása legtöbbször e módszerrel történik, mellyel a növendékek mint száraz tényanyagot sajátítanak el, s mint logikai ok-okozati összefüggéseket memorizálják. A tananyag érzelmi, érzékszervi kötődése viszonylag alacsony fokú.

- A gyakorlati munka részben kiegészíti, színvonalasabbá teszi a tanszékek oktató munkáját, amely közelebb hozza a növendékeket az élet követelményeihez, a feladatok, a rendszabályok betartásához és betartatásához. A szaktantermek, kabinetek, laboratóriumok, műhelyek, de a nyári gyakorlati munka körülményei is felidéznek az elsajátított tananyagot és vizuális és más érzékszervi tapasztalás útján mélyebben rögzíti azt.

- A munkavédelmi nevelés kell, hogy összekapcsolja, kiegészítse a fenti két módszert, melyben az oktató egyéniségétől függően igen nagy lehetőség rejlik, mivel közvetlen gyakorlati példamutatása motiválja a növendékeket. A követel-

ménytámasztás a gyakorlati munkában, a viselkedés, magatartás, fegyelem, a munkahelyi, laboratóriumi rend betartása (bár ritkán a kényszerítő eszközök is) fokozzák a tevékenységek tudatosságát, a szemlélet kialakítását.

Igyekeztem e néhány gondolattal vázolni az oktató-nevelő munka tudatformáló lehetőségét, melyet a felsőoktatásban elvi és gyakorlati komplex feladatként szükséges kezelni. Ennek hatékonyságát a szemléltető módszerekkel, értelmi-érzelmi hatásokkal tovább fokozhatunk.

Szemléltetési lehetőségek a felsőoktatásban

A szemléltetés tárgyalásánál pusztán a tárgyi lehetőségeket, módszereket kívánom bemutatni, amelyek az oktatásban, propagandában hasznosak lehetnek. Az oktatás módszereinek, az oktatás technológiájának, vagy az oktató személy adottságainak vizsgálata, elemzése túl nő a szemléltető metodika keretein. Azonban utalnék arra, hogy a szemléltetés érzelmi hatásokat, motivációkat kiváltó módszer, ezért az oktató nemcsak a hallgatók értelmére hat, hanem a demonstrációs eszközök, tárgyak bemutatásával az érzelmeiken keresztül helyes irányba befolyásolja a hallgatók képzeletét.

A *makettek* a legalkalmasabb szemléltető eszközök arra, hogy bemutassuk velük a gépek, berendezések leghelyesebb elhelyezését, azok technológiai sorrendjét, a közlekedési utakat, az anyagáramlás útját stb.

A *modellek* a berendezések arányosan kicsinyített, működőképes másolatai, melyek célszerűek lehetnek a működési mechanizmus, a veszélyes szerkezeti elemek (forgó, vágó, sajtoló, felmelegedő stb.), a biztonságtechnikai berendezések, megoldások bemutatására.

A *metszetek* a külső felületek, horító elemek által elfedett belső szerkezetek elrendezését, működési mechanizmusát magyarázó előadások, ismertetők igen hatékony kiegészítői.

Eszközök, szerszámok, oktatótáblák, rajzok és a mágnestábla is alkalmas a szemléltető oktatásra, mellyel különféle munkavédelmi, biztonságtechnikai szituációkat állíthatunk be.

A *kiállítások* megrendezése is a szemléltetés, a demonstráció eszköze. Nagyon meggyőző erejű, demonstrációs lehetőség rejlik a balesetveszélyes, vagy a korábban már balesetet (sérülést) okozó begyűjtött eszközök, szerszámok, kiállításában, mely lehet alkalmi jellegű, vagy állandó, vitrinben vagy erre a célra berendezett helyiségben. A kiállított eszközök mellé célszerű kiírni annak veszélyforrását, jellemzését, az okozott baleset idjcjét és hatását, amelyekkel a figyelmet a tanulásra koncentrálnhatjuk.

Kabinet szaktanterem különösen a felsőoktatás szintjén alakítható ki hatásos módon, ahol a legáltalánosabb baleset-elhárítási, biztonságtechnikai megoldások, ergonómiai kialakítások mutathatók be.

Az *audiovizuális oktatás* technikai eszközeivel nagy lehetőséget biztosítunk a szemléltetésre. A munkavédelmi oktatással foglalkozó szakemberek általános véleményéhez csatlakozva megállapítható, hogy fokozódó igényként merül fel az oktatás során a szemléletesség, a szemléltetés, az aktivizálás, a motiválás és a folyamatos ellenőrzés. Ezen igények, követelmények megvalósítására a korszerű audiovizuális berendezések kiválóan felhasználhatók, az előadásos ismeretközlési forma legalacsonyabb határfokával szemben.

II. Oktatási, nevelési módszerek az üzemi munkában

Szöbeli oktatási, nevelési módszerek

A munkavédelmi szemlélet kialakítását a tudatformáláson belül a munkavédelmi felvilágosítás és a propaganda segíti elő. A szemléletformálásban, nevelőmunkában nem lehet mereven különválasztani a propagandamunkát a demonstrációs módszerektől, a felvilágosítástól. A három együttesen szolgálja a hatékonyságot, a három módszer harmonikus alkalmazása kell, hogy érvénycsüljön a körülményektől, adottságoktól, lehetőségektől és igényektől függően. Ebből is látható, hogy az adott munkavédelmi helyzet felismerése milyen sokoldalú felkészültséget, a metodikai lehetőségek alapos ismeretét igényli.

Demonstrációs eszközök, módszerek

A demonstrációs és propaganda módszerek alkalmazása elsősorban a gyakorlati munka szempontjából jelentős, annak eredményességét szolgálja.

A módszerekben rejlő lehetőségek sokaságának, sokféleségének harmonikus alkalmazása mindig az adott üzem, objektum és a dolgozók, hallgatók képzettségétől, kvalitásától függ. E módszerek közül azonban nem lehet sem az egyiket, sem a másikat előtérbe helyezni, mert előbb-utóbb elveszti figyelemfelkeltő, motivációs, mozgósító hatását. Ezért lehetőleg a módszerek rövid, de sokoldalú alkalmazására kell törekedni, mert egymagában egyik eszköz sem lehet eredményes.

Előfordulhat, hogy a helyi körülményektől függően, vagy pl. évszakváltás, rekonstrukció, új technológiai bevezetése stb. esetén egyik vagy másik módszer előtérbe kerül.

A propagandamunka akkor éri el célját és válik hatásossá, ha minden személyt meggyer arra, hogy aktívan közreműködjön a munkavédelmi feladatok megvalósításában, a szabályok betartásában.

Az üzemekben leggyakrabban alkalmazott szemléltető propaganda módszerek, eszközök közé tartoznak a munkavédelmi filmek, az üzemi sajtó, a különféle feliratok, brosurák, a hirdótábla, valamint a plakátok, amelyek mozgósító hatását részletesen tárgyaltam.

III. Összefoglalás

A tanulmányban a demonstrációs és propaganda módszerek komplex és sokoldalú alkalmazását kívántam bemutatni, amelyek harmonikus alkalmazása, a tapasztalatok szerint, kedvezően befolyásolják a munkavédelmi szemlélet alakulását, a közösségi szellem formálását és összhatásukban a balesetek elkerüléséhez vezetnek.

A tanulmányban a többéves összegyűjtött tapasztalatokat rendszereztem és elemeztem. E tanulmány újszerű lehet abban, hogy az ismertetett módszereket, tapasztalatokat rendszerezve, egységbe foglalva és ezzel kellő áttekintést nyújtva a szakembereknek a metodika lehetőségeiről – segítséget nyújthat oktatók és vezetők számára, akik a helyi viszonyok alapján adaptálhatják, alkalmazhatják. A tanulmány kidolgozása során arra törekedtem, hogy a konkrét szakmai példákkal történő alátámasztás mellett, lehetőleg általánosítva, s így széles körben felhasználható módon mutassam be a módszerek gyakorlati alkalmazását.

A tapasztalatok alapján úgy vélem, hogy a mozgósítás, tudatosítás, szemléletformálás módszere nem elég kiforrott, s a technika, termelés rohamos fejlődésével

dése mellett ez hosszabb ütemben fejlődik. Ezért is érzem szükségességét egy olyan tanulmánynak, amely megfelelő emberközpontú propagandát nyújt és elősegíti a dolgozó emberek, vezetők mozgósítását. E metodikai lehetőségek tapasztalatait – véleményem szerint –, ha szerény időráfordítással is, de be kellene építeni a műszaki felsőoktatás tematikájába, különösen az üzemmérnök, munkavédelmi szakmérnök képzés terén.

A katonai tevékenységhez kapcsolódó munkahelyi környezeti károsító hatások, egészségkárosodások veszélyei

IV.

A munkavédelmi közleményekben sorozatunk következő témája:

3. A mikroklíma

A feladat végrehajtásának fontos feltétele, hogy a feladatot végző ember számára a szolgálati és munkahelyiségekben olyan környezeti klímát (mikroklímát) biztosítsunk, amely megfelel az emberi test hőélettani szempontból megkívánt igényeinek. A hőélettani szempontból megfelelő mikroklíma paramétereit, az ember és a tartózkodási tér közötti kölcsönkapcsolat határozza meg.

1. Az emberi szervezet hőleadása

Az emberi életfolyamat egyik alapja a szervezetben folyó, hőtermeléssel járó oxidáció. A szervezet által termelt hő egy része magának az emberi testnek közel állandó hőmérsékleten való tartására szolgál, más része pedig a környezetnek adódik át. Normál körülmények között a hőtermelés és hőleadás között egyensúly van. Az egyensúlyt a szervezet bizonyos határok között a hőtermelés és hőleadás mértékének szabályozása útján tartja fenn. Ha a szervezet hőegyensúlya a normális állapottól eltér, akkor kisebb változások esetén kellemetlen közérzet, nagyobb eltérés esetén a szervezet rendellenes működését jelző rosszullet jelentkezik.

Szolgálati, illetve munkahelyen az ember termikus szempontból vett jó közérzetét (komfort-érzet) akkor lehet megvalósítani, ha a szervezet szabályozó képességét nem vesszük túlzottan igénybe és ha a test hőleadásának lehetőségeit az élettani arányosságoknak megfelelően lehetővé tesszük.

A környezet felé történő hőleadás fajtái:

- a) hővezetés és hőáramlás a bőr és ruhafelületekről az alacsonyabb hőmérsékletű környezeti levegő felé;
- b) sugárzás az előbbi felületekről a környező határoló felületre (pl. hárcai eszközök felületei felé);
- c) vízgőz leadása, amely a veríték elpárolgása útján, valamint kilégzés útján folyhat.

A fentiekből a hővezetéssel, hőáramlással és sugárzással leadott összes hőmennyiséget száraz hőnek (érezhető hőnek) a párolgás és kilégzés útján leadott hőmennyiséget nedves, vagy rejtett hőnek nevezik.

A szervezet teljes hőleadásának mértéke függ a munkavégzés módjától (szellemi munka, könnyű testi munka, nehéz fizikai munka), intenzitásától, a tartózkodási tér mikroklímájától, valamint egyéni adottságoktól. Ezekről a tényezőktől függően a szervezet összes hőleadása kb. 70–400 kcal/ó/fő érték között van.

Azt a körülményt, hogy az egyes hőleadási módozatok milyen mértékben jutnak szerephez a test hőleadásakor, az alábbi klímátényezők határozzák meg:

- a tartózkodási tér levegőjének hőmérséklete (hőmérséklet eloszlása). Ez a hővezetés és hőáramlás útján leadható hőmennyiség mértékét befolyásolja;
- a tartózkodási tér levegőjének relatív nedvességtartalma, amely elsősorban a párolgás útján leadható hőmennyiséget befolyásolja;
- a tartózkodási tér levegőjének áramlási sebessége és iránya, amely a hőáramlásra és párolgásra van hatással, végül
- a tartózkodási helyiséget határoló és a helyiségben levő berendezési tárgyak felületi hőmérséklete, amely a sugárzás útján leadható hővel van összefüggésben.

A klímátényezők tehát fizikai paraméterek, amelyek jól definiálhatók és mérhetők. Joggal gondolhatjuk, hogy az optimális értékeket pontosan lehet definiálni. Ilyen definícióknak a kialakítása azonban nagyon nehéz, mert maguk a klímátényezők is sok tekintetben még nem tisztázott kölcsönös összefüggésben állnak egymással. Másrészt pedig adott klímátényezők mellett is nagy eltérés tapasztalható az emberek komfort érzete között.

A KÁBESZ tartalmazza a mikroklímára vonatkozó előírásokat, amelyeket a továbbiakban részletesen ismertetünk.

2. Követelmények a mikroklímával szemben

Az optimális mikroklíma mellett – a munkavégzés intenzitását és a ruházódást is figyelembe véve – az emberi szervezet hőleadása megközelítően a kényelemérzet mellett történik.

A munka, illetve szolgálati hely kellemes klímáját adott körülmények között négy klímátényező értékeinek összehangolása biztosítja. Ezek a levegő hőmérséklete, relatív nedvességtartalma, áramlási sebessége és a környező felületek hőmérséklete.

E négy paraméternek különböző kombinációi azonos komfort érzethez vezethetnek. Éppen ezért a mikroklímára vonatkozó különböző előírások a kérdést úgy egyszerűsíthetjük le, hogy a klímátényezők közül egyeseket állandó értékűnek tételezünk fel, másokat pedig a munkavégzés módjától függően állapítanak meg. Az ilyen módon kialakított normák, mivel munkaegészségügyi vizsgálatokon és megfigyeléseken alapulnak, az emberek többségének komfort igényét kielégítik.

Legegyszerűbb az az előírás, amely a munkahelyeken a hűvös, hideg időszakban biztosítandó hőmérsékletre vonatkozik. A hideg időszakban biztosítandó léghőmérsékletek a következők:

- szellemi munkánál 20–22 °C,
- könnyű fizikai munkánál 18–20 °C,
- közepes fizikai munkánál 14–18 °C,
- nehéz fizikai munkánál 12–14 °C.

Ez az előírás érvényes olyan helyiségekre, ahol a levegő relatív nedvességtartalma 50–60% körül van, áramlási sebessége kisebb mint 0,3 m/sec és a helyiségben a sugárzás útján történő hőleadást jelentősen befolyásoló meleg felület nincs.

A négy paraméter értékeinek kombinációi mellett létrejövő azonos hőérzetet az effektív hőmérséklet fejezi ki. Yaglan dolgozta ki a nomogramot amellyel ezt meg lehet állapítani.

Előírások az effektív hőmérsékletre vonatkozóan a következők:

szellemi munkánál 20–32° effektív hőmérséklet,
könnyű fizikai munkánál 19–31° eff. hőm.,
közepes fizikai munkánál 15–29° eff. hőm.,
nehéz fizikai munkánál 13–27° eff. hőm.

Hősugárzásnak kitett munkahelyek mikroklímáját az ún. száraz kataértékkel jellemzik. Lényegében azt fejezi ki, hogy a környezet hőmérsékletének, légmozgásának és hősugárzásának hatására időegység alatt mennyi hőt vesz fel, vagy ad le az egyén.

Az előírások szerint a mikroklímát befolyásoló tényezőket ilyen esetben úgy kell kialakítani, hogy műszakátlagban (8 óra) a hőterhelés + 1 Kata értéknel nagyobb ne legyen.

3. Mikroklímát meghatározó mérések

A mikroklímát jellemző paranéterek meghatározására szolgáló mérőműszerek rendkívül egyszerűek. Ez azonban nem jelenti azt, hogy magának a mérésnek lefolytatása is egyszerű. A követelményeket kielégítő, korrekt mérési adatok szolgáltatásának biztosítására a vizsgálat megtervezésétől a mért eredmények értékeléséig körültekintő munkára van szükség.

a) Levegő hőmérsékletének mérése

A környezet levegőjének hőmérsékletét általában folyadéktöltésű hőmérővel mérik. Erre a célra pontosabb mérések esetén elektromos ellenállás hőmérőket is felhasználhatnak. A mérésekhez mindig a megfelelő tartományban mérő hőmérőt kell kiválasztani. A mikroklímás mérésekhez (általában –20 °C és 60 °C mérési tartományban) célszerű olyan hőmérőt használni, amelynek 0,2 °C-os skálabeosztása van.

A hőmérséklet mérés csak akkor lehet pontos, ha a hőmérő teljes teste a mérendő környezetben van. A leggyakoribb mérési hibát az okozza, hogy ha a hőmérőt hősugárzás éri.

A hőmérséklet méréseknél célszerű a különböző mérési helyek között az egyidejűség biztosítása, amely megfelelő számú hőmérő használatát és egyidejű leolvasását kívánja meg.

b) Levegő nedvességtartalmának mérése

A légköri levegő mindig tartalmaz több-kevesebb vízgőzt. Telítettnek mondjuk a levegőt, ha a benne levő vízgőz résznyomása megegyezik a levegő hőmérsékletének megfelelő telített gőz nyomásával.

Relatív nedvességtartalom az a viszonyszám, amely megadja, hogy 1 m³ térfogatú levegőben valamely hőfokon ténylegesen meglévő vízgőzmennyiség hányad része az ugyanehhez a hőfokhoz tartozó telítési vízgőzmennyiségnek. Általában százalékosan fejezik ki.

Meghatározására a pszichrométer szolgál, amely lényegében két higanyos hőmérőből áll. Az egyik hőmérő higanygömbjét jó nedvszívó anyaggal (pl. gézrel) burkolják, majd nedvesítik. Ez a nedves hőmérő a nedves gézről a víz párolgásnak indul, a környezet vízgőzzel telítődik. A víz elpárolgotatásához szükséges hő a nedves hőmérő higanygömbjének környezetéből kerül elvonásra, a hőmérséklet tehát csökken. A két hőmérő közötti hőmérséklet különbséget (pszichrometrikus különbség) felhasználják a relatív nedvességtartalom meghatározására, valamint az effektív hőmérséklet megállapítására.

c) Levegő áramlási sebességének mérése

A tér mikroklímáját meghatározó tényezők közül egyik legfontosabb a levegő áramlási sebessége és a légáramlás iránya. Ezekre a vizsgálatokra anemométert használnak. Ezek a műszerek meghatározott sebességtartományban mérnek. Nagyobb sebességek mérésére kanalas (2–50 m/sec), kisebb sebességekre (1–10 m/sec) szárnylapátos anemométert használnak. A szolgálati helyek nagy többségénél a levegő áramlási sebessége kicsi, itt a mikroklímás adat felvételére hődrótos anemométer felhasználása ajánlott.

d) Felületi hőmérséklet mérése

A felületi hőmérséklet gyakorlatot kielégítő pontosságú meghatározásának legegyszerűbb eszköze a tapintó hőmérő. A tapintó hőmérő érzékelője termoclem, villamos mérőműszere célszerűen hőfokra van kalibrálva. A felület egy pontjának hőmérséklete mérhető, kis hőtehetetlensége lehetővé teszi adott felület több pontjának gyors megmérését.

e) Katatermometria

A levegő hőmérséklettől, az áramlási sebességtől és a környező felületek hőmérsékletétől függő összetett hőcsere mértéke különlegesen kiképzett hőmérővel, az ún. katabőmérővel határozható meg. A mérőfolyadék 35–38 °C hőmérsékletek közötti változási idejét mérve a leadott vagy felvett hőmennyiség számítható.

4. Mikroklíma ártalmai, védekezés

A szolgálati, illetve munkahely levegőjének oxigéntartalma, hőmérséklete, páratartalma a légmozgás sebessége és a sugárzó hő külön-külön, de együttesen is károsítólag hathat az egészségre.

A leggyakrabban előforduló hőártalmak: hőségcs, hőajulás és hőséguta. Általános tüneteik a gyengeség, fejfájás, hasi fájdalmak, szapora légzés, esetleg eszméletvesztés.

Alacsony hőmérsékletű szolgálati helyek veszélye különösen akkor jelentős, ha egyidejűleg magas a relatív nedvesség. A közismert hűléses betegségeken kívül – különösen megfelelő védőöltözet, valamint mozgás hiányában – idült izületi bántalmak léphetnek fel.

Az ártalom elleni védekezést alapvetően műszaki elhárítással, hatásos egyéni védőöltözetek biztosításával, valamint szervezéssel (munkaszünetek beiktatása, konyhasó tartalmú védőitalok biztosítása) kell megoldani.

Igy történt . . .

1978 második felében beérkezett II. sz. Adatlapok alapján válogattuk az alábbi jellemző baleseteket.

Általános és régi tapasztalat, hogy nagyon sok az olyan sérülés, amely konkrétan a munkavédelmi előírások be nem tartása vagy elővigyázatlanság következménye, – nem pedig az olyan könnyen elfogadott „véletlen baleset”. Az itt közölt (sajnos nagyon tipikus) balesetek sem történtek volna meg, ha több gondot fordítanak a baleset-elhárítási előírások megtartására; ha használják az egyéni védőeszközöket és nagyobb figyelemmel dolgoznak.

A munkabalesetek között zömmel könnyű, vagy kevésbé súlyos természetű sérülés (zúzódás, kisebb nyílt seb, „csak” láb- vagy kéztörés) a baleset következménye.

Mondhatnánk, hogy ez természetes, hiszen a gépek mellett többnyire kézzel dolgoznak, anyagmozgatásnál gyakran nehéz tárgyakat és gépeket emelnek vagy

raknak teherautóra kézi erővel, és ezek a súlyos tárgyak ugye könnyen az ember lábára esnek. Mondhatnánk, de ez nem igaz, ezek a balesetek sem „véletlen” történnek. Azonkívül a munkának soha nem természetes velejárója a sérülés, a baleset.

Nem szükségszerű, hogy gépjárművek javítása során valaki eltörje a kezét egy hibás szerszám, vagy egy rossz mozdulat következtében. Nem szükségszerű, hogy aki forgácsológépen dolgozik felsértse a kezét – rosszabb esetben elveszítse ujjait. Nem szükségszerű, hogy az asztalosműhelyben a körfűrész vagy szalagfűrész megrágja az ember kezét. Pedig gyakran megtörténik.

– K. M. örv. az asztalosműhelyben gyalugéppel dolgozott, az egyik lécmegmunkálása közben – a fa rejtett csomója miatt – a lécmegcsúszott, a gyalugép bal kezének középső ujján sérülést okozott.

– V. I. pa. faliújság készítéséhez léceket darabolt; fűrészelés közben nem vette észre a fa csomóját, a lécmegcsúszott, a fűrészgép elvágta bal kezét.

– K. I. honv. lécdarabolás közben a körfűrész (a fa rejtett hibája miatt) a léccet megrántotta, és K. I. bal kezét a fűrész elvágta.

A leírt balesetek körülményei nagyon hasonlítottak egymásra. Mintha ugyanaz a baleset történt volna meg többször, különböző helyeken. A hamis magyarázat: az anyag hibája; pedig a gépeken levő védőeszköz használatával, nagyobb elővigyázatossággal megelőzhetőek az ilyen jellegű balesetek. A gépkezelt utasítások megtartását és a védőeszközök használatát mindenhol meg kell követelni, mert nagyon sokszor kell „csomós faanyagot” megmunkálni.

Köztudott, hogy a konyhákban fokozott óvatosságot követel a gyakran víz-csúszós kövezet, a forró edények és éles konyhai eszközök használata. A józan ész és a munkavédelmi szabályok ugyanazt kívánják: a konyhák padlóját tisztán kell tartani, lehetőség szerint csúszásgátló padlózattal ellátni, – még akkor is ha ez több munkával jár; gyakorlott szakácsoknak, konyhai dolgozóknak is használni kell az egyéni védőeszközöket (láncesztyű, láncoktény) késsel való munka közben.

– J. J.-né az alakulat konyháján a kiloccsant víz okozta síkos kövön megcsúszott, esés közben egy kondérhoz ütötte jobb karját – haránttörést szenvedett. Alig egy hónap múlva ugyanitt egy szakácsnő vacsora osztás közben a felázott, zsíros konyhakövön megcsúszott és elesett, bal lába és csípője megrándult.

– B. L.-né konyhai munka során húsdarabolás közben a húsvágó bárdal rávágott bal kezére, mutatóujját eltörte.

– Z. K.-né a mosogatáshoz szükséges forró vizet szállította, az ajtóban megbotlott, esés közben bal lábát leforrázta.

Hasonló veszélyeket rejtenek a legénységi körletekben található lépcsők és mosdók – főleg felmosás után.

– D. J. honv. a lépcsőfeljárón felmosás után közlekedett, megcsúszott, jobb térdén zúzódást szenvedett.

– S. L. honv. munkavégzés után zuhanyozni ment, a nedves kövön megcsúszott, az esés következtében bal sípcsontja eltört.

A munkavédelmi és más előírások között is szerepel, hogy a lépcsőket a mosdó- és fürdőhelyiségeket csúszásgátló padlóburkolattal kell ellátni, ahol ez ideig nincs, ott lehetőség szerint pótolni kell. A csúszásgátló padló, a lépcsőburkolat és a védőkorklát kötelező, de nem árt az óvatosság sem, – mivel naponta átlag két-három elcsúszásból eredő baleset történik.

Az anyagmozgatás is a sűrűn sérülést okozó tevékenységfajták közé tartozik:

– K. J. polgári alkalmazott nagysúlyú csomagológép kézi erővel történő platóra rakása közben szenvedett balesetet; a platóra emelés közben a gép megcsúszott, és K. J. jobb kezét a tehergépkocsi oldalfalának nyomta, jobb kezének középső ujját eltörött.

– K. I. honv. társaival szivattyút rakott fel teherautóra; a daruval emelt gépet a platóra tolták fel, miközben K. I. jobb kezének ujjait a platóhoz szorították; a sérülés olyan súlyos volt (roncsolásos törés), hogy középső ujját csonkolni kellett.

Hasonló balesetek történnek a néphadsereg népgazdasági munkáin is. Olyan körülmények közé kerülnek a dolgozó katonák, ahol a baleseti veszélyeket nem ismerik. A munkavezetőknek gondoskodni kellene a speciális munkavédelmi szabályok ismertetéséről, ez azonban nem mindig történik meg sem a helyi, sem a katonai vezetés részéről.

– E. J. hallg. (népgazdasági munkavégzés közben) keze a szállítószalagot továbbító henger és a gépház közé szorult, bal kezének két ujját eltörött.

A közlekedési balesetek ismertetésénél el kell mondani, hogy emelkedik a hivatásos állomány saját gépjárművel történő baleseteinek aránya.

A sorállomány közlekedési balesetei között gyakoriak a vasúti balesetek; rendszeresen előfordul, hogy a szabadságról visszatérő katona elalszik a vonaton, ébredés után az állomásról kiinduló, vagy a már robogó vonatról leugrik – súlyos (nem egyszer hálás kimenetelű) balesetet szenved.

Ezeket a katonákat többségükben fegyelmezett, kötelességtudó embereknek ismerik alakulatuknál. Fegyelmi jellemzőik között több a dicséret mint a fenyegetés; s talán éppen kötelességtudatuk magyarázza, hogy az ébredés utáni „elkésések a laktanyából” – ijedtség meggondolatlanságra, a mozgó vonatról való leugrásra készíti őket, pedig ez köztudottan életveszélyes cselekedet. Az így megsérült katonák mindegyike ugyanazt az indokot hozza magyarázatképpen: „Féltem, hogy ha nem vonulok be időben a laktanyába, fenyítésben részesítenek”. Az illetékes (vonattal megközelíthető) alakulatoknál indokolt, hogy az ilyen és hasonló vasúti balesetek megelőzésére alkalmanként figyelmeztessék a sorállományt.

A másik jellemző közlekedési baleset-csoport a szabadság, eltávozás ideje alatt történő gépjárművezetésből (nem egyszer ittas vezetésből) eredő balesetek csoportja. A sorállomány jelentős része rendelkezik otthon motorkerékpárral, amit otthonlétük alatt használnak, – és igen gyakran sérülést szenvednek.

– B. J. honv. eltávozáson motorozott, a motor első kereke a homokban kifordult; B. J. egyensúlyát veszítve elesett, a motor a vállára zuhant – kulcsfontörést szenvedett. B. J. honv. kb. fél liter tömény-szeszt fogyasztott mielőtt motorra ült.

Az idézett balesetek mindegyike jellemző, gyakran előforduló. Megelőzésük mindannyiunk érdeke.



**ЗАРУБЕЖНОЕ
ВОЕННОЕ ОБОЗРЕНИЕ**

Az erkölcsi tényező a korszerű háborúban

Irta: V. Katerinyics ezredes

(Fordítás a Zarubezsnoje Bojennoje Obozreniye folyóirat 1978. évi 7. számából)

A világon éles és megfeszített küzdelem folyik a béke és a háború erői között. Ez olyan körülmények között zajlik le, amikor az erőviszonyok a nemzetközi küzdőtéren a szocializmus javára változnak meg.

Az imperializmus visszahozhatatlanul elvesztette lehetőségét, hogy az emberiség sorsát egyedül oldja meg. A Szovjetunió és a szocialista közösséghez tartozó többi ország aktív külpolitikája révén a béke alapjai sokkal szilárdabbak lettek. Erősödnek és szélesednek a nemzetközi feszültség enyhülésének tendenciái.

A reakciós erők azonban, aktívan szembeszállva ezekkel a pozitív folyamatokkal, olyan lépések megtételére szánják rá magukat, amelyek arra irányulnak, hogy gátat vessenek a világon végbemenő társadalmi haladásnak. Soha nem látott méretekben bontakoztatták ki a háború anyagi és erkölcsi előkészítését, fokozzák a fegyvenkezési hajsza ütemét, a világnak hol ebben, hol abban a térségében provokálnak fegyveres konfliktusokat. A történelem még nem ismert olyat, hogy békében ilyen erőteljesen folyt volna a népek közötti gyűlölet szításának kampánya, hogy ennyi erőt és eszközt fordítottak volna a „lélektani hadviselésre”, amelynek célja, hogy aláassa a szocialista országok erkölcsi potenciálját.

Ma a politikai és a katonai vezetők túlnyomó többsége az imperialista országokban nemcsak mint az állam katonai erejének egyik legfontosabb elemeként ismeri el az erkölcsi-politikai tényező szerepét és jelentőségét, hanem gyakorlati lépéseket is tesz annak sokoldalú biztosítására. „Az erkölcsi tényező – írja a nyugati katonai sajtó – mind háborúban, mind békében rendkívül fontos. A szó tágabb értelmében ez határozza meg fegyveres erőink egész megbízhatóságát”.

A kapitalista országok haderőinek szabályzatai és utasításai egész oldalakat szentelnek az erkölcsi tényezőnek. Az Amerikai Egyesült Államok hadseregének harcászati szabályzatában többek között ez áll: „A haditechnikai eszközök fejlesztésében elért nagyobb eredményektől eltekintve a háború sikere az embertől függ. Az ember változatlanul a háború legfőbb eszköze... Napjainkban minden-

fajta háborúban fontos szerepet játszik az emberek agyáért vívott harc. E harc sikere döntő feltétele lehet a nemzeti célok elérésének”,

Hasonlóképpen ítélik meg az erkölcsi tényező szerepét és jelentőségét az angol katonai szaktekintélyek is. „Még ha a csapatokat a legkorszerűbb fegyverrel és harcteknikával látjuk is el – írja »Army Quarterly and Defence Journal« hadtudományi folyóirat –, nem vívható ki a győzelem, ha a személyi állomány nincs felkészülve e fegyverek alkalmazására, nincs felkészülve arra, hogy feláldozza életét a győzelemért. Az emberek agyáért vívott csata az atomfegyver korszakában a fő csata, amelynek kimenetelétől függhet magának a nyugati világnak a léte”.

Az ilyen és ehhez hasonló megnyilatkozások nemcsak azt tükrözik, hogy burzsoá katonai szaktekintélyek elismerik az ember döntő szerepét a harcban, hanem azt is, hogy rettegnék azoktól a mélyreható folyamatoktól, amelyek a kapitalizmus általános válságának kiéleződésével és a nemzetközi küzdőtéren kialakult erőviszonyok megváltozásával együtt egyre nyilvánvalóbban megmutatkoznak a burzsoá hadseregekben.

Burzsoá katonai szociológusok véleménye szerint napjaink viszonyai között, amelyekre a világforradalmi folyamat töretlen fejlődése jellemző, rendkívül élesen vetődik fel a csapok erkölcsi-eszmei szilárdságának problémája. A tőkésországok fegyveres erői, amelyekben a társadalom különböző rétegei képviselik magukat, egyáltalán nem olyan szervezet, amely elszigetelhető lenne a világban végbemenő társadalmi folyamatoktól. A hazafias és demokratikus erők, a haladó eszmék minden akadály ellenére rányomják a bélyegüket a laktanyákban uralkodó politikai légkör alakulására. A laktanyákban ellentétes tendenciák csapnak össze, s – ha nem is gyakran – előfordulnak olyan esetek, amelyek a katonai és matróztömegek körében végbemenő politikai erjedési folyamatokat jelzik. „Minél nagyobb a nép felháborodása – mutatott rá V. I. Lenin – annál megbízhatatlanabbá válik a sereg” (Összes Művei, 11. kötet).

Az utóbbi időben külföldi katonai személyiségek és a burzsoá sajtó nem véletlenül egyre gyakrabban „csap zajt” azzal kapcsolatban, hogy a polgári lakosság és a katonák körében „a honvédelem iránti akarat erőzítője”, az „erkölcsi értékek értékcsökkenése” tapasztalható, mint „a szolgálat és az önfeláldozás készsége”, valamint a „bomlasztás javát szolgáló hangulatok” elterjedése, egyes katonák pedig „lelkesednek a marxizmusért”. Még maga Haig amerikai tábornok, az európai NATO-erők főparancsnoka is kénytelen beismerni: „Akarjuk-e vagy sem, a marxista rendszer az utóbbi tíz esztendőben komoly vonzerőre tett szert a világ lakossága szemében”.

Az amerikai haladásnak úgy vélik, hogy a fent nevezett szimptomák a vietnami háború idején terjedtek el az Amerikai Egyesült Államok fegyveres erőin belül. Miként az „Actualité” francia folyóirat írta, „Vietnam méreggá változott az amerikai hadsereg ereiben”.

A személyi állomány politikai elégedetlenségének kinyilvánítása ma is folytatódik az imperialista hadseregekben. A Bundeswehrben például olyan katonabizottságok alakultak, amelyek feladatként szabták meg a katonák szolgálati körülményeinek és anyagi helyzetének javítását. Illegálisan működő bizottságok jöttek létre 1973-ban Olaszországban, 1974-ben pedig Franciaországban. Az olasz hadbírók – a külföldi sajtó adatai szerint – csak egyetlen év alatt hétezer elmarasztaló ítéletet mondtak ki olyan katonák ügyében, akik megpróbáltak részt venni a haladó politikai szervezetek tevékenységében.

Az erkölcsi tényezőt – tanítja a marxizmus-leninizmus – mindenekelőtt a társadalmi-politikai államrend sajátosságai és fejlődésének tendenciái határozzák meg. A kapitalizmus szülte antagonisztikus ellentmondások folytán az imperialista burzsoáziának korlátozott lehetőségei vannak az ország erkölcsi potenciáljának megteremtésében és a háborúban történő felhasználásában. Az igazságtalan gazdasági és társadalmi-politikai rend, az imperialista politika népellenes jellege, a hódító, önző célok, amelyek miatt a háborús készülődések folynak és háborúk robbannak ki, nagy nehézségeket okoznak az uralmon levő köröknek és a hadvezetésnek abban, hogy hosszabb időn át magas szinten tudják tartani a lakosság és a hadseregekben szolgáló személyi állomány erkölcsi szellemét. Annál inkább vonatkozik ez a háborús időszakokra, amelyek a lehető legnagyobb mértékben kielezik a tőkés rendszer antagonisztikus ellentmondásait, és – mutatott rá V. I. Lenin – felvilágosítják a tömegeket. „A háborukat ma a népek vívják – írta V. I. Lenin –, és ezért most különösen fényesen érvényesül a háborúnak az a nagy-nagy tulajdonsága, hogy valóban, az emberek milliói szeme láttára leleplezi a nép és a kormány közti összhang hiányát, amit eddig csak egy kis létszámú öntudatos kisebbség láthatott” (Összes Művei, 9. kötet).

Ugyanakkor a marxista-leninista tudomány megköveteli, hogy minden egyes ország erkölcsi potenciáljának megítéléséhez nem elvontan, hanem a konkrét történelmi helyzetnek megfelelően kell közeledni. A történelem azt bizonyítja, hogy a burzsoázia be tudja rántani a dolgozó tömegeket az igazságtalan, rabló háborúba, s bizonyos mértékben fel tudja használni a nép erkölcsi erőit saját militarista céljaihoz. Szemléletesen tanúsítja ezt a fasiszta Németország példája, amely a második világháború kirobbantója volt, valamint más imperialista államok csete, amelyek háborút viseltek a népek nemzeti felszabadító mozgalma ellen. A fegyveres erőket az imperialisták nemegyszer használták fel saját országukon belül büntető célok érdekében.

A csapatok erkölcsi szellemének problémáját napjainkban a tőkésországok vezető körei oly módon próbálják megoldani, hogy az ország egéscét vagy közvetlenül a fegyveres erőket átfogó rendszabályok egész komplexumát foganatosítják. Időnként bizonyos rendszabályokat még az imperializmus katonapolitikai csoportosításának vagy a csoportosítás – például a NATO – szövetséges haderőinek szintjén hajtják végre.

Meg kell mondanunk, hogy az imperialisták – a csapatok erkölcsi szellemének megteremtése és erősítése érdekében kifejtett erőfeszítéseikben – mindenekelőtt a lakosság és a fegyveres erőknél szolgálatot teljesítő személyi állomány azon rétegeire támaszkodnak, amelyeknek imponál a burzsoá rend, annak politikája, ideológiája és erkölce. Ismeretes, hogy az utóbbi években a tőkésországokban fokozódott a katonák politikai kiválogatása, egyre inkább jellemzővé válik a zsoldosokkal történő hadkiegészítés elve. Az Amerikai Egyesült Államok fegyveres erőit például teljes mértékben zsoldosokkal egészítik ki. A többi NATO-ország hadseregében a zsoldosok mintegy felét teszik ki a személyi állománynak, egyes harc alakulatoknál pedig, különösen a hadászati rendeltetésűeknél, túlnyomó többségüket.

Tekintetbe kell vennünk, hogy a zsoldos személyi állomány hosszú ideig szolgál, jelentős mértékben el van szakadva a néptömegektől, és szolgálatának egész ideje alatt nemegyszer esik át politikai próbán és kiválogatáson. A szolgálat teljesítésének és az ismeretek elsajátításának rendje, a beosztásba való kinevezés, a pénzilletmény összege mind olyan módon épül fel, hogy ösztönözze az

alkalmasakat, illetve elriassza vagy elszigetelje az alkalmatlanokat. Különösen gondos kiválogatás történik a szolgálat első két évében. Ebben az időszakban ellenőrzik mindenekelőtt a politikai megbízhatóságot, az erkölcsi szilárdságot, a vezető körök iránti odaadó hűséget, a fizikai és erkölcsi túterhelések elviselésének, a hajlandóságnak a képességét. Az „Air Force Times” amerikai lap adatai szerint az első határidőre toborzott katonáknak mintegy egyharmada kiszorodik.

A katonák gondos politikai kiválogatása lehetővé teszi a vezető körök és a parancsnokság számára, hogy a fegyveres erőkhöz belül a sorállományúak és a tisztesek körében olyan megbízható magot hozzanak létre, amely a többségében polgári rétegekből feltöltött tisztikarral együtt hangadó lehet a laktanyákban.

A mai imperialista hadseregek személyi állománya morális szellemének biztosítása szempontjából nem kevésbé fontos jelentőséget tulajdonítanak a dühödt kommunista- és szovjetellenesség zászlaja alatt, a megtévesztés raffinált módszereinek alkalmazásával folytatott aktív és erőteljes ideológiai megdolgozásnak.

A vezető körök két feladatot állítanak az ideológiai megdolgozó apparátus elé. Először azt, hogy a személyi állományt tévesszék meg a háborús készülődések igazi indítékait illetően. Másodsor azt, hogy a katonákat tegyék immunissá a szocializmus, béke és haladás eszméivel szemben. E feladatok megoldásának eszközt az imperializmus katonái ideológusai abban látják, hogy a katonáknak valamiféle serkentő impulzusokat, konstruktív eszméket adjanak, s olyan formában tálalják nekik a háborúra és a konfliktusokra való felkészülés politikáját, hogy „lélekkel és szívvel fogadják be őket”.

Érezhető azonban, hogy az imperialisták nem tárhatják fel őszintén a katonák előtt a háború igazi okait. A valódi okok helyett valamiféle pótlókat, helyettesítőket igyekeznek beadni nekik, ezt pedig napjaink viszonyai között rendkívül nehéz megoldani. A lelepleződés előbb vagy utóbb elkerülhetetlen. Nos, ez az, amiért a mai burzsoá ideológia legjellemzőbb vonását a „konstruktív eszmék”, egyszerűen mondva, az eszmei zsákutcából való kijutás útjának állandó keresése jelenti.

Amíg az új, a mai viszonyoknak megfelelő „eszmények” kutatása folyik, a külföldi katonái propaganda – a különleges feladattal megbízott kutatóközpontok ajánlásaira támaszkodva – a kapitalizmus fölényeiről szóló különféle kitalációkkal próbálja lelkesíteni a fegyveres erők személyi állományát, úgyesen zsonglőrködve az olyan szavakkal, mint a „szabadság”, „az emberi jog”, „népjólét”, „felvirágzás”, „haza”, „béke”, „biztonság” stb. Állandóan szítja a kommunista- és szovjetellenesség lángját, ideológiai eszközzé próbálva degradálni őket, olyan céllal, hogy a tömegeket bevonják az imperializmus agresszív politikájának megvalósításába. A kommunistaellenesség feladata még, hogy egyfajta politikai és lélektani akadály legyen az imperialista államok hadseregeibe behatoló progresszív hangulatok útjában, valamiféle „védőoltás” a szocializmus és a béke eszméi ellen.

Az utóbbi időben, különösen pedig az amerikaiak vietnami agressziójának kudarca után, az imperializmus katonái ideológusai egyre inkább egyetértettek abban, hogy a hadsereg erkölcsi szellemének legfontosabb forrását a nép támogatása jelenti, hogy a néptől teljesen elszakított hadsereg nem más, mint „hadsereg – gyökerek nélkül”.

Ily módon, a következő dilemma elé kerültek: egyrészt, az erkölcsi tényezőnek a háborúban történő kihasználásához a nép támogatása, továbbá az szük-

séges, hogy a nép befolyásolni tudja a hadsereg személyi állományát, másrészt viszont félnek ettől a befolyástól, mivel az rendszerint nem az imperializmus és politikája javát szolgálja. Ebből következik a vezető köröknek az a törekvése, hogy a hadsereget elszigeteljék a néptől és mindenekelőtt annak haladó részétől, a dolgozó tömegektől.

A „nép – hadsereg” problémát az imperialisták elsősorban a lakosság és a fegyveres erőknél szolgálatot teljesítő személyi állomány ideológiai megdolgozásával próbálják megoldani, aminek – külföldi katonai szociológusok véleménye szerint – meg kell teremtenie bizonyos érdekközösséget, egyfajta hidat kell képeznie a népet és a hadsereget tőkésországokban elválasztó szakadék felett. E megdolgozás alapját néhány sablontétel képezi. Először is, a „szovjet katonai vesztélyről” szóló legenda propagálása, azzal a céllal, hogy a népet és a hadsereg személyi állományát állandó feszültségben tartsák, s erősítsék bennük „honvédelmi” törekvésüket. Másodszor, az imperialista országok hadserege osztályjellegének elrússulása, mely hadsereg, állítólag, a nép érdekeit védelmezi „mind a külső, mind a belső ellenség ellen”. Harmadszor, azok a kísérletek, amelyek arra irányulnak, hogy a fegyveres erőket, a katonapolitikai tömböket a béke eszközeként tüntessék fel, s kimutassák, hogy napjaink viszonyai között ezek már nem az agresszióknak, nem az idegen területek bekebelezésének eszközei, hanem egyetlen célt követnek, hogy „az erő pozíciójából megakadályozzák az újabb háború keletkezését”.

Az effajta propagandával egyidejűleg még egy feladatot oldanak meg. A hadsereg elszigetelődnék a lakosság haladó rétegeitől, amelyeket „felforgató elemeknek”, „Moszkva ügynökeinek”, „belső ellenségeknek” tüntetik fel.

Kétségtelen, a burzsoáziának azon kísérletei, amelyek arra irányulnak, hogy valamiféle „egységet” teremtsenek meg a hadsereg és a nép között, minden szilárd alapot nélkülöznek. De azért teljesen nem hagyhatók figyelmen kívül, különösen nem a két ellentétes társadalmi rendszer közötti ideológiai küzdelem kiéleződésének viszonyai között, mivel az erőteljes háborús készülődéseknek és a szovjetellenes hisztéria felszításának sok-sok éve alatt a militarizmus mélyen behatolt az imperialista országok életébe, embermilliók agyát fertőzte meg.

A csapatok erkölcsi szellemének fontos összetevője a fegyelem. „Minél szilárdabb a fegyelem, annál jobb a csapatok morális szelleme”, – írja az „Army” amerikai folyóirat. A fegyelemnek, hogy az erkölcsi tényező alkotórésznék szerepét betölthesse – jelentette ki Baudissin nyugatnémet tábornok –, „a katonák belső indítékaira, „lojalításukra kell épülni”. Ezt a – burzsoá társadalom viszonyai között – megoldahatatlant feladatot ma próbálják megoldani az Amerikai Egyesült Államok, Nagy-Britannia, a Német Szövetségi Köztársaság, Franciaország és több más ország fegyveres erőinél. Egyre következetesebb rendszabályokat fogantatosítanak, amelyek arra irányulnak, hogy – egyrészt – elleplezzék a fegyelem kizsákmányoló jellegét és új, burkoltabb formákba kényszerítsék azt, másrészt hogy a büntető (elnyomó) rendszabályokat a mai helyzethez igazítsák, „demokratikus” jelleget kölcsönözve nekik, más szavakkal kifejezve, hogy „vaskezzel, de bársonykesztyűben uralkodjanak”.

Figyelembe véve a fegyveres erők teljesen vagy felerészt zsoldos jellegét, a parancsnokság mindenekelőtt igyekszik megteveszteni a katonákat a rengeteg, szerződésben vállalt kötelezettséggel, amelyek nemteljesítése rendkívül szigorú, elsősorban anyagi kihatású szankciókat von maga után. A katonákat az eddigiek-nél gyakrabban vonják felelősségre bírósági úton és nem fenytéssel, amelynek

következtében bizonyos szolgálati szigorításokat vezettek be. Egyre szélesebb körben alkalmazzák az olyan büntetéseket, mint „leszerelés megszégyenítéssel”, „leszerelés rossz magatartásért”, „leszerelés az alkalmazás nemkívánatos volta miatt”. Az effajta gyakorlatot kommentálva, az „Army” folyóirat így írt: „A megtiszteltetónél rosszabb” feltételek mellett, leszerelni a hadseregből komoly eseményt jelent, olyant, amely rendkívül hosszú ideig tartó következményekkel jár. Ilyen indoklásával leszerelni azt jelenti, hogy az érintett katonaaállományú személy elveszti minden olyan jogát és előjogát, amelyek a veterán katonákat megilletik. Ráadásul a többségük előítéletekkel találja magát szembe a polgári életben, elsősorban a munkaalkalmak keresése során”. Más szavakkal kifejezve, a katona valamiféle „megbélyegzett” lesz. Olyan körülmények között, amikor az imperialista országokban állandó jelleggel többmillió a munkanélküliek hadserege, a leszerelés rendkívül komoly megtorló rendszabály. Az „Air Force Times” újság adatai szerint az Amerikai Egyesült Államokban az utóbbi 26 esztendőben körülbelül 650 ezer embert szereltek le így. Közülük aztán sokan meg-lakoltak politikai meggyőződésükért, hadseregellenes beállítottságukért és megnyilatkozásaikért.

A megtorló intézkedések fokozása mellett tapasztalható egy másfajta folyamat is, amely azokkal a próbálkozásokkal kapcsolatos, hogy a fegyelmet az „ön-tudat elemével” itassák át, valamiféle erkölcsi és anyagi ösztönzőket találjanak ki, amelyek kezdeményezésre serkentenéek, felkeltenék az érdeklődést a kato-nai szolgálat iránt, s arra ösztönöznének, hogy „jobban végezzék el a munkát”. Erre a célra széleskörűen alkalmazzák a rendkívül raffinált ideológiai megdol-gozást, valamint a különféle szolgálati elismeréseket. Jellegükről ékesszólóan ta-núsítja az indokinában folytatott amerikai agresszió egyik résztvevőjének követ-kező beismerő szavai: „Öldöstük, megnyomorítottuk, kinoztuk a vietnami lakos-ságot. Tehergépkocsikkal gázoltuk el a falvak lakóit, agyonlőttünk öregeket és terhes asszonyokat, hogy háromnap szabadságot kapjunk, amit minden vietnami megöléséért beigérték nekünk. Hogy bizonyítani tudjuk: valóban megöltük őket, levágtuk a fülüket”.

Az Amerikai Egyesült Államok, Nagy-Britannia, a Német Szövetségi Köz-társaság és számos más nyugati ország katonai szaktekintélyei egyre gyakrabban kifejezik meggyőződésüket arról, hogy napjaink viszonyai között „az erkölcsi szellem alapját” a csapatok irányítása és vezetése képezi. H. Calloway, aki 1977 februárjáig az Amerikai Egyesült Államok hadseregügyi minisztere volt, kijelen-tette: „Az összekötő erőt, amely összetartja a hadsereget, és arra kényszeríti őt, hogy hatékonyan tevékenykedjék valamennyi szinten, a vezetői jelentik. Ha mi kiváló minőségű önkéntes hadsereget szeretnénk, kiváló vezetőkre van szüksé-günk. Én itt nem annyira a főtisztjeire, mint inkább a beosztott tisztjeire és a tiszthelyetteseire gondolok... Az ő kezdeményezésük és őszinte támogatásuk nélkül a fent kialakított politika nem sok sikerrel kecsegtet...”

A külföldi szakemberek azonban feltételezik, hogy a tisztikar – a csapatok erkölcsi szellemének egyik forrását jelentő küldetésük teljesítése céljából – spe-ciális kiválogatásra és kiképzésre szorul. D. Sealka ezredes cikkében, amely 1978 elején a „Royal Air Forces Quarterly” angol folyóiratban jelent meg, kifejti a burzsoá államok hadseregeiben szolgáló tisztekkel szemben támasztott újabb kö-vetelmények sorát. Legfőbb lényege az, hogy megtanítsák őket, miként próbál-ják elsimítani és álcázni a tisztek és a sorállomány közötti ellentmondásokat, to-

vábbá hogy ne csak parancsnokai legyenek a katonáknak, hanem „vezetői és menedzserei” is, akiket „tiszelni, szeretni kell, és félni kell tőlük.”

A szerző véleménye szerint egy tisztnak napjaink viszonyai között saját parancsnoki feladataik teljesítésén kívül mindenekelőtt tudnia kell „lelkésíteni, rábeszélni, meggyőzni a katonákat, jellemük és a tények erejével kényszeríteni őket az áldozatvállalásra, a lehető legnagyobb erkölcsi és fizikai áldozatvállalásra, még az életük feláldozására is.” Ezt csak olyan emberek érhetik el, írja D. Sealka, akiknek „természetes vezetői küldetésük” van. Éppen ezért azt javasolja, hogy a tisztiiskolákba „vezetői képességekkel” bíró fiatalokat vegyenek fel, és tanítsák meg őket arra, „hogyan kell megnyerniük a katonák jóindulatát”, valamint sajátítottassák el velük „az emberek közötti kapcsolatoknak és az emberek irányításának alapjait”. A szerző véleménye szerint az ez irányú képzésnek a tisztikar valamennyi felkészítési szakaszában szerepelnie kell: „ez a háború és a válsághelyzetek követelménye”.

A katonai szaksajtóban olyan vélemény olvasható, hogy ebbe a képzésbe be kell vonni pszichológusokat és pszichiátereket is, akik jól tudják, milyen situációkban és milyen feszült helyzetben „törhet össze az ember”, és mit kell tennie azért, hogy ez ne történjék meg. „A katonai alakulat élete, a katonai szervezet, a harc helyzet és a hadművelet okozta lélektani problémák annyira bonyolultak, hogy a megoldásuk megköveteli a pszichológusok és a pszichiáterek okvetlen és komoly részvételét... A személyi állomány tevékenységének megtervezése lehetetlen kvalifikált, tudományos részvételük nélkül” – mutat rá az „International Review of Army, Navy and Force Medical Services”.

Meg kell mondanunk, hogy az Amerikai Egyesült Államok, Nagy-Britannia és több más ország fegyveres erőinél már több éve próbálják megoldani „a tisztek vezetővé képzésének” problémáját. Ezekben az országokban még az 50-es években létrehozták az úgynevezett „vezetőképző iskolákat és tanfolyamokat”, ahol az összes baderőnem képviselteti magát tisztekkel és tiszthelyettesekkel. Ezek programjába felvették a korszerű burzsoá pedagógia és pszichológia által az „emberek vezetése” terén elért legújabb vívmányok tanulmányozását.

A csapatok magas fokú erkölcsi szellemének megteremtése és fenntartása szempontjából – számos burzsoá katonai személyiség véleménye szerint – nagy jelentőséggel bír a csapatok kiképzettségének foka, begyakorlottságuk, „pszichológiai felvérteztségük”. Senki közülünk nem mondhatja meg teljes meggyőződéssel – jelenti ki Wailland tábornok, az Amerikai Egyesült Államok hadseregének egykori vezérkari főnöke –, milyen formákat öltenek majd az eljövendő háborúk, de általános körvonalaik láthatók... Az elkövetkezendő háborús konfliktusok hevesek, feszítettek, halálosak lesznek. A fel nem készítették és a hanyagok elesnek majd. A harcmezőn nem lesz helye az olyan katonáknak, akik nem ismerik a maguk szakterületét, s nem rendelkeznek fizikai és erkölcsi állóképességgel”.

Ha az imperialista hadseregek személyi állományának „pszichológiai felvértezéséről” beszélünk, ebben a főszerepet az a törekvés játsza, hogy a katonákat megtanítsák az erőszakra, beléjük oltsák, hogy a szervezett erőszak nem egyéb, mint „az emberi kapcsolatok szabályozásához szükséges eszköz”, „az emberi természet törvénye”. A személyi állomány kiképzési rendszere, a lélektelen drill, a durvaság, a kegyetlenség és a megcsúfolás ösztönzése, a katonák által a szolgálati időn kívül elkövetett bűntettekhez és garázdálkodásokhoz való túlságosan elnéző viszony, az erő kultuszának dicsőítése, a faji felsőbbrendőség érzésének ki-

alakítása, mindez elősegíti azt, hogy a katonák gyilkosok, erőszakoskodók, szadisták legyenek, olyanok, akik nem élik át és nem ismerik a lelkiismeret-furdalás, a sajnálat, az együttérzés érzését, sőt, időnként élvezetet is nyújt számukra a halál, a kínszenvedés, a gyötrellem látványa. Nyilvánvalóan arra számítanak, hogy az ily módon begyakoroltatott katonák nem igen töprengenek el majd a háború kegyetlenségein, okain és kirobbantásuk igazi bűnöscin, hanem vakon teljesítik a parancsnokság minden utasítását.

A háború utáni években az imperialista országok fegyveres erőit számos háború és katonai hadművelet, többek között megtorló célzatú haditevékenységek folytatására használták fel saját népük ellen. Ezekben sok millió katona vett részt. Az uralkodó monopolista körök akaratát teljesítve vadállatias kegyetlenséggel számoltak le a szabadságukat és függetlenségüket védelmező népekkel. Erkölcsi szellemük színvonala – a külföldi sajtó megítélése szerint – összességében kielégítette az imperialistákat és a hadvezetést. A katonák politikai felvilágosodása, erkölcsi szellemük színvonalának nagymérvű csökkenése leginkább akkor fordult elő, amikor az agresszorok méltó választ kaptak, hosszabb időn át voltak kitéve veszélyhelyzeteknek, s a maguk bőrén érezték a háború borzalmait.

És mégis látnunk kell, hogy az imperialista hadseregekre – mint a kizsákmányoláson alapuló antagonisztikus társadalom eszközeire – jellemző hibák egyre erősebben jutnak kifejezésre, s mindenekelőtt személyi állományuk erkölcsi helyzetét, a katonák értelmi beállítottságát érintik. Ez a jelenség törvényszerű, és a burzsoá katonai ideológusok és szakemberek semmiféle mesterkedéssel nem tudják megakadályozni.



A csapatok hadtápbiztosításának sajátosságai a nagyvárosokért vívott harcokban

Írta: Kaczor Adolf alezredes

Megjelent a Przeład Kwatermistrzowski c. lengyel folyóirat 1978. évi 1. számában

A városokra mért csapás az anyagi eszközök intenzív felhasználásával, az emberekben és technikában elszennvedett nagymérvű veszteségekkel jár. Ez a hadtápbiztosítás feladatait és intenzitását jelentősen megnöveli.

A zászlóalj hadtápszervezete és munkája nagymértékben függ a város nagyságától, építkezése minőségétől, a földfelszín alatti berendezésektől, a nagyobb természetes, vagy mesterséges vízi akadályoktól, az ipari fejlettség fokától és a lakosság számától. Ezekről függően határozzák meg a város határában az alegységek és egységek elhelyezkedését és fedezékét, ezekről függően választják ki a hozzáférhető és a kiszállításnál használt utakat, rajtuk egyidejűleg megszervezve a forgalomszabályozást is. A hadsereg érdekeit szolgáló munkára használják fel a helyi ipari-javító és egészségügyi-gyógyító intézményeket. Tekintettel arra, hogy az ellenséges védelem a város peremén, avagy a város határain kívül is kiépítésre kerülhet – a hadtápszolgálat szervezése a kezdeti időszakban, a normális körülmények között vezetett támadáshoz lesz hasonló. A csapatoknak a város belsejébe való előnyomulása mértékében hatolnak előre a zászlóalj hadtápalagségei is, amelyek szétbontakozása a harcoló csapatokhoz minél közelebb történik, pl. a zászlóalj segélybely 300–500 méternyire, a többi hadtápalagség pedig 1 km-re. E közeli szétbontakozást az indokolja, hogy az utánszállítás és a kiürítés rendkívül bonyolult.

Az anyagi biztosítás megszervezésekor előre kell gondoskodni a lőszerral megrakott szállítóeszközökről, mert az utcai harcokban igen sok lőszert használnak el.

Elhúzóó harcok idején – nagyobb ipari gócek vagy városok birtokba vétele céljából nem ajánlatos a hadtápalagségeket a város központjában, a sűrű építkezésű kerületekben, favázás épületekben, vagy gyúlékony anyagokat tároló raktárak, vasúti csomópontok, nagyobb hidak, fontos ipari üzemek és egyéb jelentősebb objektumok közelébe telepíteni, mert ezek az ellenség fő célpontjait képezik. A hadtápalagségek katonáinak a fedésére az erős városi épületeket és berendezéseket, különösen a szuterén helyiségeket, az óvóhelyeket, alagutakat, metróállomásokat és a kommunális rendeltetésű, különféle csatornákat használ-

ják fel. A tervbevetett elhelyezési körleteket előzetesen meg kell vizsgálni, hogy nem fertőzöttek, aknásiítottak vagy sugárszennyezettek-e. Figyelembe véve, hogy a látási viszonyok korlátozottak, sok az egymáshoz hasonló utca, hasonlóan egymáshoz a romos városrészek, a hadtápegységek elhelyezési pontjait és a hozzá vezető utakat jól látható útjelzőkkel kell megjelölni. Ha a hadtápegységeket épületeken kívül helyezik el, akkor a fedezékeket az épületektől legalább magasságuk féltávolságára kell kiépíteni. Nem szabad megengedni, hogy a helyi lakosság a hadtápegységek által elfoglalt épületekben lakjanak. Mihelyt a harc-tevékenység közvetlenül a városba helyeződik át, a zászlóalj hadtápegységei úgy nyomulnak előre a zászlóalj után, hogy a közöttük levő távolság, a segélyhelyre vonatkozóan az 1 km-t, a többi alegységre vonatkozóan pedig a 3 km-t ne haladja meg. Az egészségügyi és a javító alegységek a harc menetétől függően naponta mintegy kétszer vonulnak előre, míg az ellátó alegységet csak egyszer célszerű mozgatni.

Után- és a hátraszállítási utakként a műszaki alegységek által megtisztított utakat kell kijelölni. Szükség esetén ezeket az utakat udvarokon, parkokban, kerítés és falattöréseken át jelölik ki. Különösen kedvező szállítási lehetőségeket nyújt a metró, vagy a különböző célú csatornahálózat.

A forgalomszabályozó pontok száma a város elfoglalt területének a nagyságától, az utcák állapotától, a fertőzött (sugárszennyezett) területek, a víziakadályokon való átkelést lehetővé tevő objektumok, valamint a gépjárművek számára veszélyes útszakaszok számától függ. A forgalomszabályozásnál útmutató táblákat, a forgalom irányát, a főútvonalaktól és terektől való távolságot, a városból kivezető utat, az utcaneveket jelölő táblákat, feliratokat használnak. A földfelszín alatti közlekedésnél különös gondossággal kell jelölni a felszínre vezető kijáratokat és kereszteződések esetében a haladási irányt.

Az ellenséges atomcsapások következményeinek a felszámolását a hadtápszolgálat elhelyezési körletében (a kiásást, az akadályoktól való megtisztítását stb.) a hadtápegységektől e célra kijelölt erők végzik. A mentőakciókhoz emelodarukat és a városban található alkalmas gépeket és berendezéseket is fel lehet használni. Az után- és hátraszállítási utakon a veszélyes szakaszokat megkürlik vagy szükség esetén sugármentesítik.

A hadtáp őrzése, védelme érdekében a házak és kerítések falán lőréseket nyitnak. Az ablakokat és ajtókat téglával, vagy homokzsákokkal torlaszolják el. Az épületen belüli, használatban nem levő átjárókat el kell reteszelni, az ellenség oldala felé kijáratral rendelkező földfelszín alatti helyiségeket pedig a hadtáp elhelyezési körlete határán túl el kell keríteni. A föld alatti helyiségek minden bejáratát éjjel-nappal őrizni kell. Éjszaka a korlátozott látási viszonyok esetén járőrözni kell. Állandóan kell őrizni a katonák és a polgári lakosság által használt vízforrásokat is. Nagyobb tüzek keletkezésekor a tűzoltásban a második lépcső és a tartalékok alegységei, valamint a városban tartózkodó lakosok vesznek részt.

Az anyagi szükséglet a harcfeladattól, a harc-tevékenység időtartamától, az ellenséges védelem jellegétől, valamint a csapatoknak az utcai harcokra való felkészültsége fokától függ. A városért vívott küzdelem első napja folyamán felhasználta anyagi eszközök összmenyiségének legnagyobb részét a lőszer képezi.

Az elhasznált légvédelmi lőszer összes mennyiségének körülbelül a fele az ellenséges repülőgépekre nyitott tüzeléshez szolgál, míg a többi részét a földi célokra, különösen a háztetőkön, padlásokon és az épületek magasabb emeletein

elhelyezett célokra használják fel. A harc további napjaiban a földi tüzérség és a gránátvetők lőszerének a napi felhasználása csökken.

A támadás előtt a tüzelőállásokban tüzérségi és aknavető löszert, az alegységeknél pedig gyalogsági löszert kell felhasználni. Ha az alegységek hosszabb időn át az egységtől elszakadva harcolnak, akkor vízkészletekről is gondoskodni kell.

A napi átlagos üzemanyag-felhasználás az alábbi lehet: benzinből – 0,15, gázolajból – 0,5 javadalmazás. A támadáskor elhasznált kisebb fogyasztás azzal magyarázható, hogy a városi harcok alatt a támadás üteme sokkal lassúbb mint normális körülmények között és a csapatok harci feladata sem éri el a szokásos mélységet.

A harcok alatti utánpótlás fontos forrásai lehetnek az ellenségtől zsákmányolt anyagok, valamint a városi bázisokon, raktárakban található eszközök. Az anyagi biztosítás egyébként szoros függvénye az utanszállításnak. Az utanszállítást városi harcokban az alábbiak jellemzik:

- a viszonylag rövid, de nehezebben járható szállítási utak;
- szükségessé válik páncélozott szállítóeszközök, lőszerhordozók és egyéb különleges járművek használatba vétele;
- földfelszín alatti közlekedési lehetőségek (metró, csatornák) is használhatók;
- a forgalom szabályozásához nagyszámú katonára van szükség.

Az alegységek anyagi eszközökkel való folyamatos ellátásának a biztosítása érdekében szükség merülhet fel arra, hogy átjárókat létesítsenek a rombolt utcákon át. Egyes esetekben az is előfordulhat, hogy a löszert és az élelmet az alegységekhez a háztetőkön és pdlásokon át vezető úton juttatják el. Az anyagi eszközöket vivő csoportok mellé ilyenkor vezetőket osztanak be, akik a harcoló és a hadtápegységek elhelyezését, valamint a kijelölt utakat és azok milyenségét jól ismerik.

A városban támadó alegység technikai biztosításánál figyelembe kell venni, hogy az utcán végzendő manőverezés lehetőségeinek a korlátozottsága, valamint a páncéltörő tűz hatékonyabbá válása miatt – a megsemmisített és megrongált harcjárművek száma nagyobb lesz mint ahogy az a normális körülmények közötti támadásnál lenni szokott. Ezen felül még figyelembe kell venni azt, hogy:

- a javításokat az ellenséggel való közvetlen harcrintkezés körülményei között kell elvégezni;
- a sérült harci technika hátraszállítása nehézségekbe fog ütközni, mert a sérült technika gyűjtőhely megközelítési útvonalán az ellenséges lövész- és gépfegyvertűz erőteljes;
- a figyelési lehetőségek hatósugara rövid;
- több különálló irányban folynak harcok;
- másfajta harctevékenységgel ellentétben, itt a javító alegységek hosszabb ideig fognak egyhelyben maradni, mivel a harcoló csapatok átcsoportosítása egy nap alatt kevesebbszer történik meg, ami egyébként a javítóműhelyek kapacitásának a jobb kihasználását biztosítja;
- a harci technika javításához mód van a városban levő üzemeket, műhelyeket és garázsokat is felhasználni.

A harctevékenység intenzívebbé válása, valamint az atomfegyver hatékonyabbá válása a városban, lényegesen növeli az egészségügyi veszteségeket. A

veszteségek nagy hányadát a hagyományos fegyverek vagy az összeomló házak által keletkezett sérültek képezik. A város menetből történő támadásakor a hagyományos fegyverek által okozott sérülések többszörösen kisebbek, mint a város megrohamozásakor. A harci gócpontok nagyobb száma miatt az egészségügyi katonák számát növelni kell. Ez magyarázza szokatlanul magas számú sérülésüket. Emiatt a sebesülteknek a rombolt épületek közül történő kiszállításához az egészségügyi alegységeket meg kell erősíteni. Ez a parancsnokokat a vezetés minden szintjén az egészségügyi szervek teljes létszámának a mindenkori fenntartására és amellet tartalékok képzésére is ösztönzi. A megfelelő időben nyújtandó egészségügyi segítség megkövetelheti, hogy az első lépcsőben levő zászlóaljokat egészségügyi csoportokkal erősítik meg azzal a feladattal, hogy az épületekben, pincékben, valamint más föld alatti létesítményekben kutasassék fel a sebesülteket és betegeket, valamint a romok alá temetetteket kimentsék. A sérültek felkutatására kijelölt csoportok az alegységparancsnoktól kapott utasítások alapján dolgoznak. A parancsnokok jelölik ki számukra a felkutatandó épületeket, illetve a kutatás irányát.

Az egészségügyi katonák és a sebesültek felkutatására kijelölt csoportok a szakaszokkal és a századokkal együtt mozognak előre, elsősegélyben részesítik a sérülteket és kihordják őket az újbóli sebesüléstől megóvó gyűjtőpontokra (pincékbe, föld alatti fedezékekbe). Ezeket a fedezékeket valamilyen egyezményes jellel (a falakra irt feliratokkal, vagy az ablakokba kifüggesztett géz, vagy köt-szerdarabokkal, a vízvezetékcsövekre aggatott jelekkel stb.) meg kell jelölni. A sebesülteknek a falhasadékokon, romokon való átszállítása, illetve padlásokból, pincékből, szuterénekből való kihordása megkönnyítése érdekében, az egészségügyi katonákat rudakkal, övekkel, sátorlapokkal és egyéb segédeszközökkel kell ellátni. A gyűjtőhelyekről és egyéb fedezékekből a sebesülteket a segélyhelyre a zászlóalj sebesültszállító járművei szállítják hátra. Tekintettel arra, hogy a városban vívott harcok alatt az egészségügyi alegységek kisebb távolságra települnek, gyakori jelenség lehet, hogy a zászlóalj segélyhelyekről a sebesülteket – a közbeeső állomások kikerülésével – közvetlenül a kórházakba szállítják.

A harctevékenység egészségügyi biztosításának megszervezésekor különös figyelmet kell fordítani a sebesültek és a betegek hátraszállítási útvonalainak a megjelölésére. Ez különösen fontos a peremvonal és a zászlóalj segélyhely között, mivel ezen a szakaszon az utak érintkezhetnek, vagy kereszteződhetnek a föld alatti közlekedési útvonalakkal a pince-átjárókkal.

A hosszantartó városi harcokban különös jelentőségűvé válnak az egészségügyi-higiéniai és a járványmegelőző intézkedések. Járványügyi szempontból komoly veszély forrása lehet a vízvezetékek és a csatornák normális működésében bekövetkező nehézségek. Ezek következtében elszennyeződhet a város területe és a lakosság fertőző betegségek elterjedésének van kitéve. Sok esetben az ellenség céltudatosan cselekszik olyan irányban, hogy a fertőző betegségek a lakosság körében elterjedjenek. A katonák tömeges megbetegedésének az elkerülése érdekében az egészségügyi szolgálat köteles minden újonnan elfoglalt városnegyedet egészségügyi-járványügyi vizsgálat alá venni. Amellet ellenőrizni kell a terület, a vízforrások, a vízművek és szivattyúk egészségügyi állapotát és ilyen szempontból kell megvizsgálnia minden zsákmányolt élelmiszert.

A katonáknak a helyi lakossággal való érintkezését korlátozni kell, amellet arra is fel kell hívni a figyelmet, hogy a lakosság mindennapi használati tárgyainak a felhasználása is megengedhetetlen.

ТЪЛ „ СНАБЖЕНИЕ СОВЕТСКИХ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ

A csapatszállítások tervezése, optimális módszerei

Irtta: R u g y e n s z k i j Z. mk. ezds.

Fordítás a Til i Szabzsényije 1978. évi 6. számból

A gazdasági-matematikai módszereket a szállításban csak az 50-es évek végétől alkalmazzák. A szovjet matematikusok csak típus feladatokat és modelleket dolgoztak ki. A gazdasági-matematikai módszerek a kibernetikával együtt való alkalmazása a SZU-ban csak napjainkban lett általánosan elismertté.

A gazdasági-matematikai módszereknek a szállításban három fejlődési és alkalmazási szakaszát lehet megjelölni.

Kezdetben a szállítások optimális terveinek a megállapítására a lineáris programozás és a modell módszereit alkalmazták, amelyekben a feladatok feltételei a kiegyenlítő és az egyenlőtlenség rendszere által lettek kiírva. Ezeknek a módszereknek az alkalmazása már az első tapasztalatok alapján élénk érdeklődést váltottak ki a szakemberek körében, azért mert lehetővé tették a szállítási gazdasági kapcsolatok optimalizálásának végrehajtását az országban, valamint a szállítások azon sémájának a kiválasztását, amely maximális népgazdasági hatást ad. A lineáris programozás módszerei ma is a legkedvezőbbek azokban az esetekben, amikor konkrét szállítási feladat megoldásában kell döntést hozni.

A második periódust (a 60-es évek végéig) a nem lineáris és dinamikus modellek kidolgozása és alkalmazása jellemzik, amelyek jobban tükrözik a valódi szállítási folyamatokat és mintegy 7-8%-kal emelik a tervezett döntések hatásfokát. Minél nagyobb méretűek a megoldandó feladatok, annál fontosabb a lyukszalagos programozásról való áttérés végrehajtása a nem lyukszalagosra.

A harmadik periódus – korszerű. Mivel nagyobb fejlődést kapnak a matematikai módszerek, amelyek lehetővé teszik a meghatározatlanság és a valószínű tényezők hatásának figyelembevételét a szállításokra.

Kidolgozzák és megvalósítják a tervezés és az irányítás automatikus rendszerét, többek között az automatizált vezetési rendszer ágazatait a vasúti, tengeri, folyami, gépkocsi, légi és csővezetékes szállításokban, valamint a tervezési számvetések automatikus rendszerét a szállításokban a SZU Állami tervezésének tervszámvetési automatizált rendszere állományában. Ilyen rendszereket hoznak létre most szervezési, információs és módszertani egység elvei alapján, ezek funkcionálása és komplex, szisztematikus megközelítései a szállítási folyamatok modellkésztésének.

Jelenleg állami, minisztériumi szinten sok olyan nehéz szállítási feladatok kidolgozását oldják meg az elektromos számítógépek segítségével, melyeket korábban kézzel csináltak.

Kezdenek elterjedni a gazdasági-matematikai módszerek a csapatszállítások tervezésében is.

A szállítási szervek időben kielégítik a katonai szervek igényléseit, habár ezek nem mindig átgondoltak. Vannak nálunk esetek, amikor szándékosan ésszerűtlen, rövidtávú, ismétlődő szállításokat terveznek, nem eléggé analizálják a szállítási tervet, pontatlanul állapítják meg a követelményeket.

Ezzel együtt az ésszerű szállítás és az eszközökkel való takarékoság megvalósítása optimális tervezési döntések meghozatalával lehetséges, amelyek keresése a gazdasági-matematikai módszerekkel van kapcsolatban.

Amint a gyakorlatok tapasztalatai megmutatják ezeknek a módszereknek az alkalmazása akkor különösen nagy hatású, amikor a gyakran változó helyzetben a sürgős és nagytömegű katonai szállítások sikere érdekében gyorsan kell korrigálni a terveket, a szállítási folyamatokat az egyik irányból a másikba átkapcsolni, különböző helyesbítő intézkedéseket elgondolni és végrehajtani.

Bármilyen esetben elsősorban a feladat tisztázást kell végrehajtani, vagy más szavakkal, meghatározni a feladat operatív felállítását. E körben emlékezni kell arra, hogy a döntés módszerének a kiválasztása közvetlenül a konkrét feladat lényegétől függ. Valójában milyen szállításokról is van szó? Milyen tagozatban kell ezeket végrehajtani? Stabilak-e a kiinduló és a fogadó pontok, vagy azok áttelepülnek a szállítások végrehajtásának a folyamán? Egy vagy több fajta szállítás szerepel? Egyes szállításokat, vagy azok összességét tervezik-e, mikor tekinthető szállítási hálózat teljesen leterheltnak, figyelembe véve a szállítások összes fajtáját? Egy, vagy többféle terhet kell szállítani? Milyen tervet kell kidolgozni: operatívát, vagy perspektívét? Milyen speciális feltételeket és korlátozásokat kell figyelembe venni?

A feladattisztázás függ az ezekre, vagy az ezekhez hasonló kérdésekre adott válaszoktól. És íme a feladat operatív felállítása meg van fogalmazva, hozzá lehet kezdeni a megoldás módszerének a kiválasztásához.

Ha például meg kell keresni az optimális tervét az üzemanyag két raktárból három rendeltetési helyre való szállításának – ez hat ismeretlen nagyság meghatározását jelenti, amikor mint egyenlőséget csak ötöt lehet összeállítani. De már négy feladó pont és öt rendeltetési pont esetén a szállítás 20 keresett terjedelmét kell megállapítani, felállítani, amikor is lehetőség van összesen 9 egyenlet összeállítására. Ilyen feladatokat nem lehet megoldani algebra segítségével, itt már a lineáris programozást kell alkalmazni, ha a szállítások terjedelme és a szállítási költségek lineáris függvénnyel vannak kapcsolatban.

„Szállítási költségen” az üzemanyag szállításának költségét értjük rubelben a feladási pont „i” és a rendeltetési pont „j” között. A két pont közötti távolságot kilométerben, a gördülőanyag menetidejét órában vagy napokban, végül a szállítás munkáját tonna-kilométerben mérjük. A fajlagos szállítási költséget mindig így jelöljük C_{ij} , az összesítettet az alábbi formula szerint számítjuk.

$$C = \sum_{ij} C_{ij} X_{ij}, \text{ ahol az } X_{ij} \text{ a szállítás tervezett terjedelme meghatározott}$$

két pont között. Ilyen formulát célfüggvénynek nevezünk. A feladatot az optimumkritérium alapján oldják meg, amely kifejezi a célfüggvény minimumának a feltételeit.

Meg kell jegyezni, hogy a megoldás menetének a leírása néhány oldal is lehet még kevés számú feladó és rendeltetési pont esetén is. Viszont a szállítások optimális terve az ESZG-n néhány percben megtalálható.

A gyakorlatban a szállítási feladatok gazdasági-matematikai módszerrel való megoldásának két alapvető fajtája van: matrix és hálós felállítás.

A matrix-ban (táblázatban) a feladat feltételeit jelölik: a feladási és a rendeltetési pontokat, a feladó pontokon a szükséges teher megléte, a rendeltetési pontokon az igény, valamint a szállítási költség mutatói a pontok közötti egészségügyi teher szállításakor.

Ezeknek az adatoknak az alapján összeállítják a szállítási tervének első-kezdő variánsát, amelyet aztán állandóan javítanak, amíg nem találják meg az optimális megoldást.

Nehezebb megoldani a sokindexes szállítási feladatokat. Például össze kell állítani a különböző terhek szállításának optimális tervét a teherfajták indexeivel r_1, r_2 stb. (az indexek száma $r = \delta_1$) különböző szállítási fajták, amelynek indexe K_1, K_2 stb. (a szállítási fajták száma $= \delta_2$), és a szállítóeszközök típusai felhasználásával, amelynek indexe Φ_1, Φ_2 stb. (a szállítóeszközök típusainak a száma $= \delta_3$), kiindulva az „ i ” ($i = 1, 2, \dots, m$) pontokból feladott különböző terhek meghatározott terjedelméből, továbbá az eljuttatásából a „ j ” ($j = 1, 2, \dots, m$) pontokra, a k fajta szállítóeszközök φ típusú gördülőanyaga meglétének a figyelembevételével ($N_{k\varphi}$ a k fajta szállítóeszközök típusú gördülőanyagában a fajlagos szükséglet az r fajta teher egységnyi részének az átszállításához az i pontról a j pontra (P_{ijrk}), ismerve a megfelelő szállítási költséget is ($C_{ijrk\varphi}$).

Ilyen terv összeállítása azt jelenti, hogy meg kell találni a szállítások volumenének optimális értékét ($X_{ijrk\varphi}$), ugyanakkor számításba kell venni a szállítási fajták szállító képességét és gazdaságosságát.

E célból az egyenlőségek és az egyenlőtlenségek segítségével a feladat következő feltételeit kell kifejezni:

- minden j pont igénye (szükséglete) r áruban kielégítést nyer;
- minden i ponton az r áru mennyisége megegyezik a szükséglettel;
- a szállítás minden fajtájában a felhasználandó szállítóeszköz típus mennyisége nem haladhatja meg a meglévő szállítóeszköz típus park nagyságát;
- egy szállításnak a volumene sem lehet kevesebb nullánál ($X_{ijrk\varphi} > 0$).

A feladat megoldása a célfunkció minimumának a keresésében áll:

$$\sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n \sum_{r=1}^{\delta_1} \sum_{k=1}^{\delta_2} \sum_{\varphi=1}^{\delta_3} C_{ijrk\varphi} \rightarrow \min.$$

Ilyen terjedelmesen néz ki egy ötindexes szállítási feladat matematikai leírása. A feladat megoldásának hatékonysága az alkalmazott számítástechnikai eszköz lehetőségeitől függ.

Előnyei vannak a hálós felállításnak, amikor a szállítási pontok (állomások, tengeri vagy folyami kikötők, repülőterek és az ezek közötti útszakaszok, az egyfajta teher feladásának és eljuttatásának terjedelme és az egységnyi szállítási költség nagysága adottak, de nem teljesek, mint a matrix felállítás esetén. A közlekedési úthálózat ábrázolását fel lehet vázolni matematikai grafikon formájában, amelynek a csúcsai a szállítási pontok, a húrjai pedig az ezek közötti útszakaszok. A feladat megoldása során nemcsak terjedelmek találhatók, hanem szállítási útvonalak is, megállapításra kerül a szállítások sűrűsége tagozatonként és a szállítási költségek közös összege az elfogadott kritériumok szerint. A hálós felállítás kiinduló információjának az előkészítése kevésbé munkaigényes, mint a matrix esetén.

A nagyméretű szállítási feladatok megoldását meg lehet könnyíteni a közlekedési úthálózat önálló területekre való osztásával. De hogy helyesen megtervezzük az egyes területeken belüli szállításokat, tudni kell a csapatok vagy az anyagi eszközök tranzit (központi) szállításoknak a bejáratát e területre, vagy kijáratát a területről. Azonban nagy távolságokra történő központi tranzitszállítások tervezése esetén semmi jelentősége nincs a hálózat részükre való tagolásának.

Mi arra törekedtünk, hogy a lineáris programozással megoldandó olyan szállítási feladat jellegéről adjunk általános képet, amely az összes gazdasági-matematikai módszerek közül a legkidolgozottabb és az esetek többségében alkalmazkodik a csapatszállítások tervezésének optimalizálására. Azonban vannak olyan feladatok, amikor az egy tonnára eső szállítási költségek a teher áramlása méreteitől függenek és az áramlás növekedése esetén jelentősen megemelkednek (pl. a vasút egyvágányú szakaszaiban a keresztezések számának növekedésével és a szakasz sebességének csökkenésével). Ekkor különösen az áramlások párhuzamos járatok közötti megosztása esetén, a lineáris funkció helyett a nem lineárisat kell megnézni: $C = \sum f_{ij} (X_{ij})$, ahol az $f_{ij} (X_{ij})$ – a szállítási költségek összegének konkrét nem lineáris függőségei az i és a j pontok közötti áramlásnak. Megközelítő megoldást lehet kapni akkor, ha helyettesítjük a nem lineáris funkciót ún. darab-lineárisal és ezután a lineáris programozást alkalmazzuk.

Nem ritka az ilyen feladat sem: a csapatszállítás optimális tervét ki kell dolgozni valamilyen meghatározott időszakra, mondjuk egy gyakorlat idejére, azaz meg kell oldani sokszakaszos feladatot.

Ez esetben kétféleképpen lehet megközelíteni a megoldást: kidolgozni minden napra külön-külön az optimális terveket vagy olyant, amely az egész periódusra biztosítja a minimális szállítási költségeket. Az első megközelítés esetén – statikai – nem mindig garantálható az általános optimum. A második megközelítés kapcsolatos a dinamikus programozás módszerének alkalmazásával.

Végül, az olyan optimizált feladatok részére, amelyeket néhány paraméter véletlen jellegének figyelembevételével oldandók meg, a sztochasztikus programozás módszereit alkalmazzák, amikor célfunkcióként kiválasztanak, vagy a keresett (ismeretlen) mutató matematikai várakozását, vagy a valószínűségét annak, hogy a nagysága nem kisebb a megadottnál. Ma még azonban a sztochasztikus programozás kevésbé kidolgozott, mint más módszerek, habár különös figyelmet érdemel mindazok részéről, akik tömeges szállítások tervezésével foglalkoznak. A valószínűségi megközelítésnek a sajátossága abban van, hogy nem meghatározott induló adatok jelentős mennyiségével rendelkezve, mégis határozott tervezési döntéseket kell kapni.

Bármilyen feladat matematikai felállításának formálása esetén nem szabad nem figyelmen kívül hagyni az induló információ megkapásának a reális lehetőségét, továbbá annak hitelességét, valamint a meglévő matematikai módszerek és számítógépek lehetőségét.

Ezen kívül tervezve a szállításokat, kiválasztva a szállítás útvonalát, figyelembe kell venni az utak átbocsátó képességeinek a korlátjait, mivel az összegzett teheráramlás nagysága természetesen nem haladhatja meg az utak átbocsátó képességét.

Úgy tűnik, hogy az „átbocsátó képesség” kifejezést nem kell magyarázni. Azonban a szakirodalomban, utasításokban és szaksegédletekben az „átbocsátó képesség” kifejezést általában úgy alkalmazzák, mint egyjelű méretet, amelyet

csak a közlekedési utak technikai berendezése, technikai állapota határoz meg. Azonban az átbocsátó képesség nemcsak az utak állapotától függ, hanem attól is, hogyan van a forgalom megszervezve, milyen a szállítási áramlat struktúrája. A vasutakra, mint ismeretes, különböző grafikonokat dolgoznak ki, és mindegyik meghatározott méretű forgalmat biztosít.

Egy és ugyanazon autópályán más és más az átbocsátó képesség szervezetlen forgalom esetén, vagy oszlop forgalom esetén. Ismert tények, hogy még az autószerződéseken is lehetnek nehézségek a rossz forgalom-szervezés miatt. A csővezeték teljesítménye nemcsak a cső méretétől és az átemelő állomás méretétől, hanem az átemelő berendezések teljesítőképességétől is függ, és így megy ez tovább és tovább.

Hogy milyen hatással volt a forgalom megszervezése az utak átbocsátó képességére a Nagy Honvédó Háború idején, jól illusztrálják „A vonatok a frontmentek” c. könyvben. A szerzők az egyik cikkben leírják, különböző intézkedések foganatosításával, az egész fronton sikeresen alkalmazták egy-egy rövid időre az átbocsátó képesség erőszakos megnövelését. Ilyen intézkedés volt a vonatok forgalma megszervezésének különböző módjai. Például egy sor front vasútszakaszon bevezették a „közvetlenül a nyomában” vonatindítást és „élő” szemaforkat alkalmaztak a forgalom vonatcsoportonkénti módjának bevezetésével. A háborús időszak tapasztalatai bizonyították, hogy az akadályok likvidálásában nagy szerepet játszottak az időben végrehajtott speciális forgalomszabályozó intézkedések.

A katonai autópályákon a jobb kihasználás érdekében forgalomszabályozási rendszert szerveztek.

Így a katonai szállítások tervezése és azok végrehajtása folyamatos és egymástól függő. Ha ez így van, akkor a katonai szállítások optimalizálását nem szabad elkülönítve tekinteni azok szervezésétől. Sőt, mi több, az optimalizált számvetéseket hadművelleti célokra kell alárendelni. A parancsnokság elgondolásával egyeztetett szállítási feladatok megoldására hatással vannak az alábbi követelmények:

- a szállítások adott sorrendjének a biztosítása,
- a szállítandó csapatok vezetésének folyamatossága,
- a csapatok szállítás alatti teljességének és harcképességének megőrzése,
- csak az éjszakai forgalom megszervezése,
- a forgalomszabályozó pontokon való áthaladás a meghatározott időben stb.

Nem mindegyiket kell matematikai, formalizációs és algoritmus számvetésnek alávetni, ezért a katonai szállítások tervezésének és szervezésének optimalizálása emberi-gépi feladat, amelyben a gép funkciója – különböző variációk munkaigényes számvetéseinek a gyors végrehajtása, ezek heurisztikus értékelése az elhatározásra jutás pedig már a szakemberek feladata.

Az elmondottakból olyan következtetést kell levonni, hogy a katonai szállítások tervezése és szervezése hatékonyságának és minőségének növelése érdekében, mindenkinek, aki ebben részt vesz, célszerű állandóan szélesíteni a saját matematikai látókörét. A grafikon elmélet, a matrix elmélet elemeinek az ismerete és a gazdasági-matematikai módszerek alkalmazása a katonai szállítási feladatok megoldása érdekében különösen szükségessé válnak napjainkban, amikor a népgazdaságban és a fegyveres erőknél is mind jobban terjednek a szállítási technikai eszközök és a vezetés automatizált rendszere.

FOLYÓIRATOKBÓL

I. Általános doktrinális kérdések

1. *Tudományos előrelátás, prognóziskészítés a hadügyben: a lényeg, objektív alapok és módszerek.*

A szerzők röviden ismertetik az előrelátás, a prognózis és a prognóziskészítés fogalmát, majd részletesebben foglalkoznak a prognóziskészítés területeivel, s végül közérthetően ismertetik a prognóziskészítés módszereit.

Vojennaja Miszl. 1979. 2. sz. 55-65. old.

2. *Hadigazdasági elmélet gyakorlati érdekéből történő továbbfejlesztésért.*

Valamely tudomány tárgyának és helyzetének pontos megállapítása nemcsak elméleti jelentőségű. Ebben a legtöbbször az a gyakorlati igény fejeződik ki, hogy a napi életben felmerült problémák megoldására vonatkozó elveket, elképzeléseket gyorsabban, célratörően és rendszeresebben alakítsák ki. Az NDK-ban eszmecsere folyik a hadigazdaság problémáiról, a társadalomtudományok közé való besorolásáról és a hadtudományhoz fűződő kapcsolatáról. A cikk az ezzel összefüggésben felvetődött nézetek összefoglalása az alábbi témakörök szerint: a háború, a hadsereg és a gazdaság kölcsönös viszonya, a gazdaságnak a háborúra és a hadseregére gyakorolt megnövekedett jelentősége napjainkban.

Militärwesen, 1978. 10. sz. 46-49 old.

II. Vezetés és gépesítés

1. *A raktározás fejlesztésének főbb irányai a Csehszlovák Néphadseregben.*

A Csehszlovák Néphadsereg hadtápfőnöke Jan Lux altbgy. elvtárs a raktárak építésének, berendezésének és a rakodási munkák gépesítésének kérdésével foglalkozik.

Til i Sznabzsenyije, 1979. 2. sz. 53-55 old.

2. *Az anyagi biztosítás új számítógépeinek alkalmazására való felkészülés*

Az anyagi források gazdaságos kihasználása szükségessé teszi az anyagi biztosítás eredményességének következetes növelését. Ehhez az anyagi biztosítás teljes folyamatának további tudományos áttekintése, szervezésének egyésítésére és számítástechnikai alkalmazására szükséges. A cikk ezekkel a problémákkal foglalkozik.

Militärwesen, 1978. 10. sz. 73-76. old.

III. Párt-politikai munka, nevelés

Szocialista erkölcsi kapcsolatok befolyása a harcképességre és a harckészültségre.

Az elméleti cikk a szocialista erkölcsi kapcsolatoknak a harcképességre és a harckészültségre gyakorolt hatását elemzi. Az erkölcsi kapcsolatok definiálása, a harcképesség és a harckészültség fontos tényezőjeként való jellemzése. A cikk foglalkozik a parancsnokok felelősségével is ezen a területen.

Militärwesen, 1978. 10. sz. 29-34. old.

IV. *Gazdálkodás, szállítás, egészségügyi és pénzügyi ellátás*

A fegyveres erők ellátási rendszerének célja és funkciói.

A népgazdaság és a katonai gazdálkodási rendszer összefüggése és kölcsönhatása, a népgazdaság termelési helyzete és a fegyveres erők anyagi szükségletei. A katonai ellátórendszer célja, felépítése, alapvető funkciói a gazdálkodási rendszerben alkalmazott szabályozók és azok hatása a gazdaságosságra a termelés és felhasználás aránybaállítására. A készletképzés lehetőségei a katonai ellátási rendszerében.

Mysl Wojskowa, 1978. 6. sz. 92-97. old.

V. *A harc, hadművelet hadtápbiztosítása, kiképzés oktatás*

1. *Amikor a harcokocsiezred a fő erőktől elszakadva harcol.*

A harcokocsiezred harcászati sajátosságainak rövid bemutatása után a szerző gyakorlati tapasztalatok alapján ismerteti az ezred hadtápbiztosítás célszerű módszereit.

Til i Sznabzszenyije, 1979. 1. sz. 23-26. old.

2. *Hadtáptanfolyam a Bundeswebr akadémián.*

Az akadémia hadtáptörzs tiszt beosztásra képez ki tiszteket 480 órában. A következő tantárgyakat oktatják: általános védelem, általános vezetés, hadtápvezetés és szervezés, gazdálkodás, szállítás és közlekedés, hadigazdaság, fegyverzet, riasztástervezés és mozgósítás, jog, katonai közigazgatás.

Truppenpraxis, 1979. 1. sz. 3-7. old.

3. *Harctéri hadtápbiztosítás.*

USA szabályzat szerint a siker egyik feltétele a jól szervezett technikai biz-

tosítás. A szerző szervezési táblázatokon keresztül ismerteti a különböző hadosztályok hadtápszerveinek javító-képességeit.

Armi, 1978. 2. sz. 20-24. old.

4. *Amerikai hadosztály támogató (hadtápbiztosítás) parancsnokság egy váratlan háborúban.*

Bevezetőben leszögezi, hogy a jövő háborújában a támogató parancsnokság tevékenységét a békében meglévő készletekkel kezdi meg. A cikk ismerteti a jelenlegi helyzetet, a dandárok hadtápbiztosításának problémáit. Értékeli a hadtápbiztosítás tervezési rendjét és ismerteti a Reforger fedőnevű gyakorlaton kipróbált új szervezést.

Military Review, 1978. 6. sz. 41-53. old.

VI. *Technika*

1. *Mozgó és szállítható berendezések a kapitalista hadseregek egészségügyi alegységeinek elhelyezésére.*

Számos külföldi cikk úgy véli, hogy az egészségügyi alegységek elhelyezése hagyományos sátrakban már elavult, ezért új módszereket keresnek e probléma megoldására. E téren mutatkozó tendenciát foglalja össze röviden a szerző.

Til i Sznabzszenyije, 1979. 1. sz. 73-75. old.

2. *Angol melegítő mellény a személyi állomány részére.*

Az elektromos mellény -40° -os hidegben is biztosítja a munkát. A mellény súlya 566 gramm, egy felöltéssel 2,5 óráig működik, a felöltés ideje 6-8 óra.

Zarubezsnoje Vojennoje Obozrenyije, 1979. 2. sz. 91-92. old.

KÖNYVSZEMLE- ÚJ KÖNYVEK

A magyar népi demokrácia története, 1944-1962. Budapest, Kossúth Könyvkiadó 1978. 387. old.

Ebben az alapvető műben neves magyar pártmunkások és történészek mutatják be a magyarországi népi demokratikus hatalom létrejöttének és fejlődésének törvényszerűségeit és sajátosságait, ismertetik a politikai, gazdasági és társadalmi átalakulásokat az ország felszabadulásától a hatvanas évek végéig, amikor Magyarországon, miként az MSZMP VIII. kongresszusa megállapította, lerakták a szocialista társadalom alapjait.

P. N. Fedoszejev: *A jelenkor dialektikája*, Moszkva 1978.

Az ismert szovjet tudós, a Szovjetunió Akadémiájának elnökhelyettese megvilágítja a materialista dialektika jelentőségét a mai tudomány és társadalmi élet szempontjából, vizsgálja azokat az elméleti és metodológiai problémákat, amelyek a dialektikának a világfejlődés elemzésére, a kapitalizmusból a kommunizmusba való átmenet törvényszerűségeinek elemzésére való alkalmazásával kapcsolatosak. A mű kiemeli a jelen korszak társadalmi sajátosságait, megmutatja a forradalmi átalakulások szerepét, a reális humanizmus jelentőségét a mai világban, behatóan elemzi a modern természet-tudomány és a társadalomtudományok dialektikája.

E. Sanio: *Pénz és valuta. Időszerű problémák a marxista pénzügyelmélet fényében.* Majna/Frankfurt, 1978.

A marxizmus megalapítói által kidolgozott áru- és pénzügyelméletre támaszkodva a szerző elemzi a tőkés világban napjainkban kiéleződött

pénzügyi és valutaproblémát, feltárja a kapitalizmus mai valutaválságának okait és mechanizmusát, a mű a pénznek a szocializmusban betöltött szerepét is bemutatja.

(Béke és Szocializmus 1979. 1. szám)

Bálint József: *Társadalmi rétegződés és jövedelmek.* Budapest, Kossuth Könyvkiadó 1978. 216. old.

A neves közgazdász, az MSZMP Központi Bizottságának tagja bemutatja, hogyan valósul meg a fejlett szocializmus építése során a pártnak a társadalom tagjai jólétének emelését és sokoldalú fejlődésüket célzó politikája. A szerző a statisztikai adatok részletes elemzése alapján jellemzi a magyar szocialista társadalom alapvető osztályainak, rétegeinek és csoportjainak fejlődését, vizsgálja jövedelmeik forrásait és nagyságát, a fogyasztási struktúrát.

Kambodzsa, I. és II. dosszié Hanoi 1978.

A Francia és angol nyelven kiadott kötetek olyan cikkeket, interjúkat, valamint nyilatkozatokat, jegyzékeket, s egyéb okmányokat tartalmaznak, amelyek megvilágítják a Pol Pot-rezsimnek az országban elkövetett népellenes bűncselekményeit és a Vietnami Szocialista Köztársasággal szembeni ellenséges akcióit. A könyvek leleplezik a régi kambodzsai hatóságokat a VDK elleni föllépésekre bujtogató Kína expansionista politikáját, hangsúlyozzák, hogy éppen a kínai uszítás, nemkülönben Kambodzsa belpolitikája határozta meg a kambodzsai rezsim akcióit a vietnami állammal szemben, amelynek határán két éven át hajtottak végre fegyveres provokációkat.

A közvélemény és a bábóru a béke problémái. Moszkva, 1978.

A könyv a Szovjet Békebizottság és a Szovjetunió Tudományos Akadé-

miája Világ gazdasági és Nemzetközi Kapcsolatok Intézete kezdeményezésére, a Szovjet Békealapítvány közreműködésével készült. A szovjet tudósokból és közéleti személyiségekből álló szerzői kollektíva megvilágítja a békeszerető erők mozgalmának legfontosabb problémáit. A könyvből megismerhetjük annak a harcnak a fő irányait, amelyet a nemzetközi közvélemény az új háború veszélye ellen, a béke megőrzéséért, a vitás kérdések és a nemzetközi konfliktusok békés rendezéséért, a különböző térségek és államok népeinek együttműködéséért folytat. Bemutatja a békéért és a leszerezésért küzdő fő társadalmi erőket és szervezeteket, elemzi a bonyolult, néha ellentmondásos jelenségeket, s arra fordítja a figyelmet, ami egyesíti a földgolyó demokratikus, békeszerető erőit.

(Béke és szocializmus 1979. 2. szám)

ÉVFORDULÓK

Harminc éves a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa.

1949 januárjában Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, Románia és a Szovjetunió képviselőinek tanácskozásán elhatározták, hogy megalakítják a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsát. A KGST szervezeti kialakítását 1949 áprilisában, a Tanács I. ülészakán fejezték be. A későbbiekben csatlakozott a KGST-hoz az NDK (1950), Mongólia (1962.), Kuba (1972) és Vietnam (1979).

A KGST nyílt és demokratikus jellege nyilvánul meg az azokkal az országokkal folytatott, multilaterális alapokon nyugvó együttműködésben is, amelyek nem tagjai ennek a szervezetnek. Jugoszlávia például a KGST 21

szervének munkájában vesz részt. Együttműködési szerződést írtak alá 1973-ban Finnországgal, 1975-ben pedig Irakkal és Mexikóval. A KGST XXXII. ülészakán (1978-ban) megfigyelőként részt vett a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság, Angola, Laosz és Etiopia küldöttsége.

A KGST-ben minden résztvevő ország területének nagyságától, lakosságának számától, politikai és gazdasági erejétől függetlenül minden szempontból egyenjogú. A tagállamok teljes egyenjogúságát biztosítja a KGST különböző szerveiben való egyenlő képviselő elve.

A KGST alapokmánya értelmében a szervezet fő céljai: a tagállamok erőfeszítéseinek egyesítése és összehangolása az együttműködés további tökéletesítése és a szocialista gazdasági integráció fejlesztése, az egyes országok gazdasági és technikai haladásának meggyorsítása, gazdasági fejlettségi szintjükhöz fokozatos közelítése és kiegyenlítése, népeik jólétének szakadatlan emelése céljából.

A KGST XXV. ülészakán (1971-ben) elfogadták a szocialista gazdasági integráció Komplex Programját, amely a tapasztalatokra építve hosszú időszakokra (15-20 évre) meghatározta az együttműködésnek és a Tanács szervei által folytatott munkának az alapvető irányait. A KGST XXXII. ülészakán (1978-ban) jóváhagyták a hosszú távú (1990-ig szóló) energetikai, fűtő- és nyersanyag-kitermelési, mezőgazdasági és élelmiszeripari, valamint a gépipari együttműködési célprogramot, ami nagy előrelépést jelentett a Komplex Program megvalósításában.

A tervezési együttműködés, különösen pedig a tervkoordináció a szocialista nemzetközi munkamegosztás elmélyítésének alapvető módszere. A KGST szervei által kidolgozott és kétvagy sokoldalú alapon egyeztetett, a

munkamegosztásra vonatkozó ajánlások és intézkedések valóra váltása elősegíti, hogy az egyes országok iparában, így például a gépiparban szakosított ágazatok jöjjenek létre. Szakosított ágazattá vált például Bulgáriában a villamos és motoros targoncák gyártása, Magyarországon az autóbuszgyártás, az NDK-ban és Lengyelországban a hajógyártás, a Szovjetunióban és Csehszlovákiában a nagy teherbírású teherautók gyártása, Romániában és a Szovjetunióban a kőolaj-kitermelő berendezések gyártása stb. Ma Lengyelország és a Szovjetunió állítja elő a KGST-országok által gyártott exkavátorok mintegy 95⁰/₀-át, Magyarországon és a Szovjetunió az autóbuszok 80⁰/₀-át, az NDK a személyvagonok több mint 75⁰/₀-át. Bulgária a többi tagországnak szállítja az általa előállított villamos és motoros targoncák 98⁰/₀-át. A szocialista termelés meghatározó célja – mint ezt szemléletesen mutatja a KGST-országok gazdasági fejlődésének 30 éves tapasztalata – a dolgozók növekvő anyagi és szellemi szükségleteinek mind teljesebb kielégítése.

A szakadatlanul növekvő nemzeti jövedelem, amelynek körülbelül háromnegyed részét fordítják fogyasztásra, biztosítja a népjólét rendszeres emelését. Az egy főre jutó megtermelt nemzeti jövedelem volumene 1950-1977 között egzszeresében 5,3-szeresére nőtt.

1951-1977 között a KGST-országok népgazdaságában foglalkoztatott munkások és alkalmazottak száma több mint 90 millió fővel, azaz 2,5-szeresére nőtt. A szocialista országok megoldották az egyik legfontosabb társadalmi problémát: elérték az egész munkaképes lakosság teljes foglalkoztatottságát.

A dolgozók életszínvonala emelésének legfontosabb tényezőjét a nagyszabású lakásépítés jelenti. Valamennyi

szocialista országban évről évre nő a lakásépítés volumene, és fokozódik az épülő lakások komfortja. 1956 és 1977 között több mint 63 millió lakást adtak át. Más szóval, a KGST-országok lakosságának mintegy kétharmada költözött új lakásba vagy javította meg lakáskörülményeit.

A testvérpártok kongresszusi határozatai hangsúlyozzák a Kölcsonos Gazdasági Segítség Tanácsa keretében folytatott sokoldalú együttműködés szerepét. Ez az együttműködés biztosítja a termelés gyors és stabil növekedését, a szocialista országok lakossága életszínvonalának szakadatlan emelkedését. A testvéri kommunista és munkáspártok sikeresen valóra váltják irányvonalukat, az együttműködés elmélyítésének irányvonalát, ami lehetővé teszi, hogy a szocializmus kihasználja kapitalizmussal szembeni alapvető előnyeit, biztosítja a szocialista országok dinamikus gazdasági, társadalmi fejlődését.

A forradalmi hatalom vívmányai Kubában.

A népi hatalom húsz éve alatt a Kubai Köztársaság kiemelkedő sikereket ért el. Értékeléséhez azonban legalább röviden fel kell idéznünk, milyen helyzetben volt a forradalom győzelmének küszöbén.

Az amerikai monopóliumok az alatt az ötvenhét év alatt, amíg szabadon garázdálkodhattak a szigeten, olyan uralmat létesítettek Kuba gazdasága fölött, amilyent Spanyolországnak a gyarmati uralom négy évszázada alatt sem sikerült. Az amerikai tőke tulajdonában voltak a fő iparágak, a legjobb mezőgazdasági területek az ásványkincsek, a vasút, a bankok, a külkereskedelem. Az amerikai társaságok évente több száz millió dollárt szponlyoztak ki az országból. Kuba monokultúras gazdaságú (cukortermelő) or-

szág volt, az iparilag fejlett imperialista „aranyország” mezőgazdasági és nyersanyagszállítója.

A dolgozó nép erőfeszítései, a szocialista országok, mindenekelőtt a Szovjetunió segítségével és a nemzetközi szolidaritás jóvoltából az 1959. évi forradalom óta eltelt években Kuba jelentős sikereket ért el társadalmi és gazdasági fejlődésében. A forradalom előtt a munkaképes lakosságnak csaknem egyharmada részleges vagy teljes munkanélküli volt. Ma Kubában nincs munkanélküliség. A népi hatalom évei alatt másfél millió új munkahelyet létesítettek.

1977-ben a bruttó nemzeti termék (nem számítva a kereskedelmet) több mint 4 0/0-kal nőtt, 1978. évi tervezett növekedése 7,4 0/0

1970 és 1976 között az ipari össztermelés 55 0/0-kal növekedett, s a növekedés mellett a termelés diverzifikálódik. A munkatermelékenység évente 6 0/0-kal növekedett.

Impozáns eredmények születtek a társadalmi fejlődésben; e téren az ország az első helyet foglalja el Latin-Amerikában. A forradalom győzelme előtt a tíz éven fölül lakosság egynegyede analfabéta volt. A 6-14 éves gyermekeknek több mint a fele nem járhatott iskolába. Az országban tízezer munkanélküli pedagógus volt. Ma Kuba az oktatásügy terén az elsők között van a világon. Teljesen felszámolták az írástudatlanságot, több száz korszerű iskola épült.

Rohamosan fejlődik a könyvkiadás. A forradalom előtt évente mindössze egymillió kötet könyv jelent meg, jelenleg a könyvek és brosúrák összpéldányszáma 37 millió. A népi hatalom megteremtése után jött létre és sikeresen fejlődik a nemzeti filmgyártás.

A forradalom előtt végletesen elhanyagolt volt az egészségügy. Falu helyen gyakorlatilag nem volt orvosi el-

látás. A járványok szokványos jelenésnek számítottak. A népi hatalom mindörökké véget vetett ennek. Megteremtettük a nemzeti egészségügyi rendszert, amely ma az egész országra kiterjed. Az egészségügyi intézmények száma az 1958. évihez viszonyítva megkétszereződött. Az országban ma 800 lakosra jut egy orvos. A gyógyító-megelőző munka fejlődése és az egészségügyi program életbe léptetése nyomán csökkent a fertőző megbetegedések okozta halálozások száma. Erősen csökkent a halálozás, különösen a gyermekhalandóság. Az átlagéletkor 53 évről 70 évre emelkedett.

A szocializmus Kubában folyó építésben óriási szerepet játszik a szocialista országokkal és mindenekelőtt a Szovjetunióval való gazdasági együttműködés.

(Béke és Szocializmus 1979. 1. szám)

A testvérpártok köszöntik a „Béke és Szocializmus”-t fennállásának 20. évfordulója alkalmával.

Konsztantyin Zarodovot, a Béke és Szocializmus főszerkesztőjét, aki a LEMP Központi Bizottságának meghívására látogatást tett a Lengyel Népköztársaságban, fogadta Edward Gierrek elvtárs.

A megbeszélésen a folyóirat főszerkesztője tájékoztatta Edward Gierrek elvtársat a kommunista és munkáspártok közös kiadványainak 20 éves tevékenységéről, további terveiről.

Edward Gierrek elvtárs szívélyes üdvözlését küldte a szerkesztőség nemzetközi kollektívájának és jubileuma alkalmából, újabb sikereket kívánt. Nagyra értékelte a folyóiratnak a kommunista és munkáspártok közös fórumaként betöltött szerepét, kiemelte annak jelentőségét, hogy a Béke és Szocializmus szerkesztősége eszmecseréket kezdeményez napjaink időszerű elméleti és politikai kérdéseiről.

Gustáv Husák elvtárs, Csehszlovákia Kommunista Pártja Központi Bizottságának főtitkára Prágában fogadta Konsztantyin Zarodovot, a folyóirat főszerkesztőjét.

A főszerkesztő tájékoztatta Gustáv Husák elvtársat a folyóirat munkájáról, terveiről és távlatairól, valamint a folyóirat által az elkövetkező időszakra előkészített kollektív rendezvényekről.

Gustáv Husák elvtárs nagyra értékelt a folyóirat nemzetközi kollektívájá-

nak húszéves tevékenységét, a folyóirat szerepét Marx, Engels és Lenin eszméinek propagálásában, a testvérpártok által a békéért, a demokráciáért és a szocializmusért vívott harcban szerzett forradalmi tapasztalatok terjesztésében és általánosításában. A CSKP Központi Bizottságnak főtitkára kedvezően értékelte a folyóirat kollektív rendezvényeit, amelyek elősegítik a kommunista és munkáspártok vélemény- és tapasztalatcserejét.

TARTALOMJEGYZÉK

A hadtápbiztosítás elmélete

Dr. Deák Péter alez. a hadtudományok kandidátusa	A hadtáp objektumok és hadtápbiztosítási rendszerek életképességének néhány kérdése — —	3
Dr. Kazinczi István alez. a hadtudományok kandidátusa	A lőszerbiztosítás korszerűsítésének anyagi-technikai folyamatairól — — — — —	11

Politikai munka a hadtápszolgálatban

Forgács András ezds.	A pártszervezeteink gazdasági tevékenységének néhány eszmei-ideológiai tapasztalatairól — —	31
----------------------	---	----

Harckészültség és hadtápképzés

MN 5232 hadtáp törzs kollektívája	Az ellátó zászlóaljok vezetése harcban — — —	37
-----------------------------------	--	----

A csapatgazdálkodás elmélete, ellátás, gazdálkodás, katonai közlekedés

Dr. Generál Tibor alez. a hadtudományok kandidátusa	Az ezred anyagmozgatási rendszere — — —	63
Boros János mk. alez.	Anyagáramlás sebessége, a sebesség növelésének lehetőségei a csapatok anyagi biztosítási rendszerében hadművelet alatt — — — — —	73

Hadtápvezetés, rendszerszervezés és adatfeldolgozás

Kalmár Lajos alez., Varga Imre őrgy., Tugyi Kálmán fhdgy.	A magasabbegység parancsnok hadtáphelyettes, hadtáp törzsfőnök és szolgálati ág főnök helye és szerepe a magasabbegység vezetésében — —	83
MN Rendszerszervezési és Adatfeldolgozó Központ szerkesztői kollektívája	Rendszerépítés és adatfeldolgozás jelenlegi helyzete, fejlesztésének várható iránya az MN hadtápszolgálatban — — — — —	90

Munkavédelmi közlemények

MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség	1. A munkavédelmi szemlélet formális módszerei és lehetőségei a katonai felsőoktatásban és üzemi munkában (Dr. Vasvári Ferenc mk. őrgy.) — —	109
	2. Katonai tevékenységhez kapcsolódó munkahelyi, környezeti károsító hatások, egészség károsodások veszélyei MIKROKLÍMA — — — — —	113
	3. Így történt . . . — — — — —	116

Folyóiratszemle

(fordítások)

V. Katerinyics ezds.	Az erkölcsi tényező a korszerű háborúban — —	119
----------------------	--	-----

Kaczor Adolf alez.	A csapatok hadtápbiztosítása a nagyvárosokban vivott harcokban — — — — — — — —	127
Rugyenszkij Z. mk. ezds.	A csapatszállítások tervezése, optimális módszerei	131
	<i>Tájékoztató közlemények</i>	
	Folyóiratainkból — — — — — — — —	137
	Könyvszemle — Új könyvek — — — — —	139
	Evfordulók — — — — — — — —	140

СОДЕРЖАНИЕ

<i>Теория тылового обеспечения</i>	
Подполковник д-р ДЕАК ПЕТЕР, кандидат военных наук	Некоторые вопросы жизнеспособности тыловых объектов и системы тылового обеспечения — — 3
Подполковник д-р ҚАЗИНЦИ ИШТВАН, кандидат военных наук	О материально-технических процессах совершенствования снабжения боеприпасами — — — — 11
<i>Политическая работа в службе тыла</i>	
Полковник ФОРГАЧ АНДРАШ	О некотором идейно-идеологическом опыте хозяйственной деятельности партийных организаций 31
<i>Боевая готовность и тыловая подготовка</i>	
Коллектив штаба тыла воинской части 5232	Управление батальонами снабжения в бою — — 37
<i>Теория войскового хозяйства, снабжение, хозяйствование, военное соощение</i>	
Подполковник д-р ГЕНЕРАЛ ТИБОР, кандидат военных наук	Система перемещения имущества в полку — — 63
Подполковник-инженер БОРОШ ЯНОШ	Скорость потока материальных средств, возможности повышения потока в системе материального обеспечения в ходе операции — — — — 73
<i>Управление тылом, организация систем и обработка данных</i>	
Подполковник КАЛМАР ИМРЕ, майор ВАРГА ИМРЕ, старший лейтенант ТУДИ КАЛМАН	Место и роль заместителя соединения по тылу, начальника штаба тыла и начальников служб в управлении соединением — — — — 83
Редакционная коллегия центра организации систем и обработки данных ВНА	Состояние строительства систем и обработки данных в настоящее время, ожидаемые направления их развития в службе тыла ВНА — — — — 90
<i>Сообщения по охране труда</i>	
Управление финансовой службы ВНА	1. Формальные способы и возможности подхода к охране труда в высшем военном обучении и на заводской работе (майор-инженер д-р ВАШВАРИ ФЕРЕНЦ) — — — — — — — — — — 109
	2. Вредное влияние рабочего места и окружающей среды, связанных с военной деятельностью и опасности ущерба для здоровья МИКРОКЛИМАТ — 113
	3. Так получилось... — — — — — — — — — — 116

*Обзор зарубежной печати
(переводы)*

Полковник КАТЕРИНИЧ В.	Моральный фактор в современной войне — —	119
Подполковник КАЦОР АДОЛЬФ	Тыловое обеспеченне войск в боях, проводимых в крупных городах — — — — — — — —	127
Полковник-инженер РУДЕНЬСКИЙ З.	Оптимальные методы планирования войсковых перевозок — — — — — — — — — —	131

Сообщения информационного характера

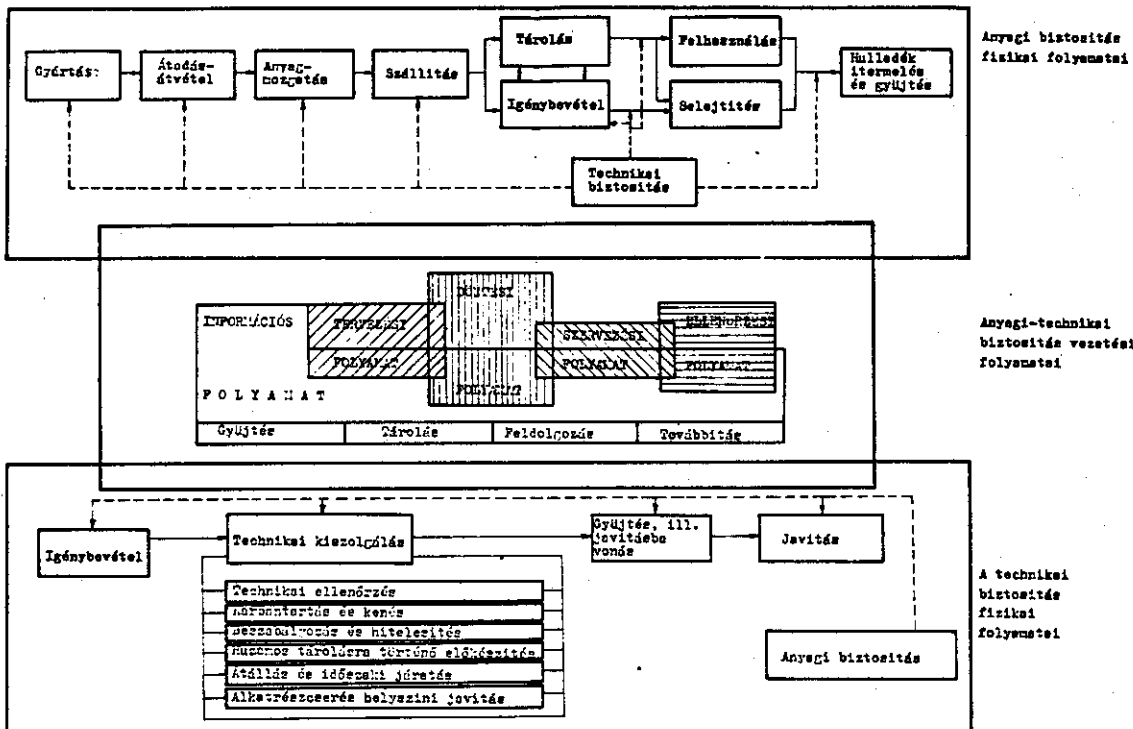
* * * *	Обзор журналов — — — — — — — —	137
* * * *	Обзор книг — новые книги — — — — — —	139
* * * *	Годовщины — — — — — — — — — —	140

M E L L É K L E T E K

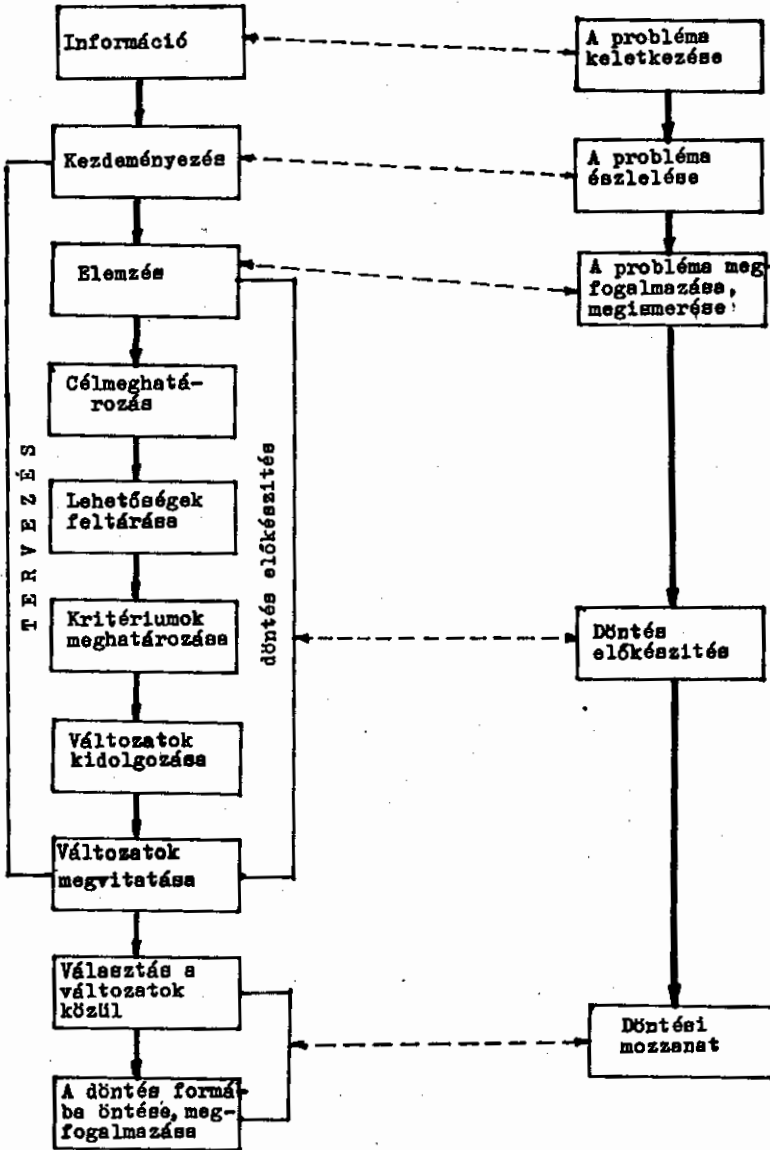
1-7. sz. vázlat "A lőszerbiztosítás korsze-
rűsítésének anyagi-technikai folyamata-
iról" c. cikkhez.

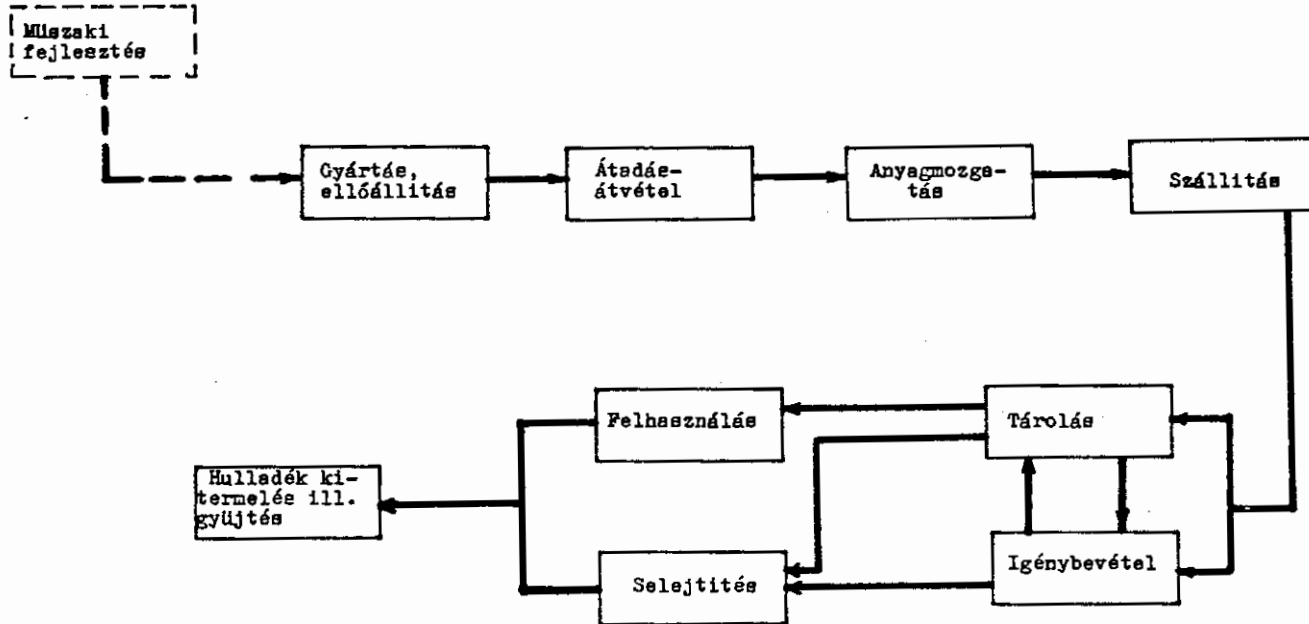
AZ ANYAGI-TECHNIKAI BIZTOSÍTÁS
/Szesszfűgések-kölcshatások/

1. sz. táblázat

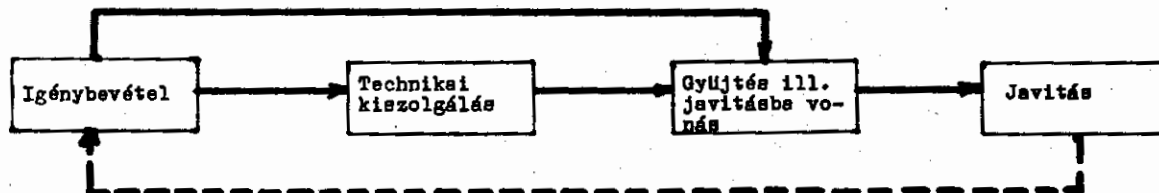


A TERVEZÉS ÉS A DÖNTÉSELŐKÉSZÍTÉS ÖSSZEFÜGGÉSEI



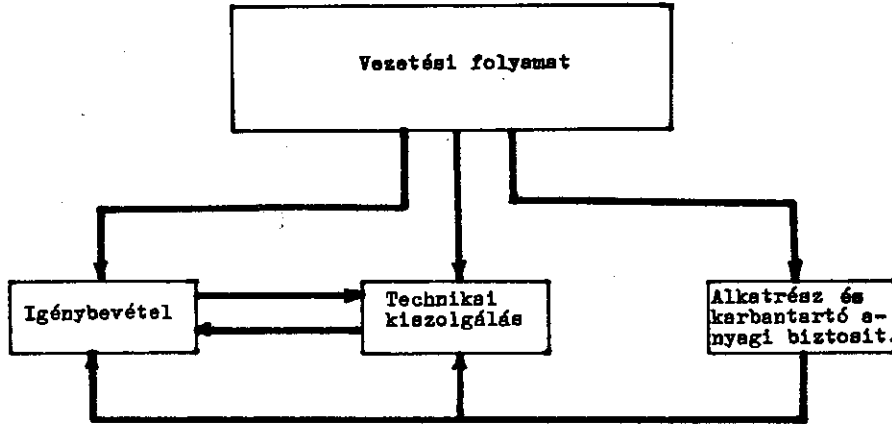
AZ ANYAGI BIZTOSÍTÁS ALAPPOLYAMATAI

Megjegyzés: 1./ A műszaki fejlesztés hadászati relációban történik és az anyagi-technikai biztosítás technikai főfolyamatahoz sorolható.
 2./ Az igénybevétel a technikai biztosításnak is kiinduló folyamatát képezi.

A TECHNIKAI BIZTOSÍTÁS FIZIKAI ALAPPOLYAMATAI

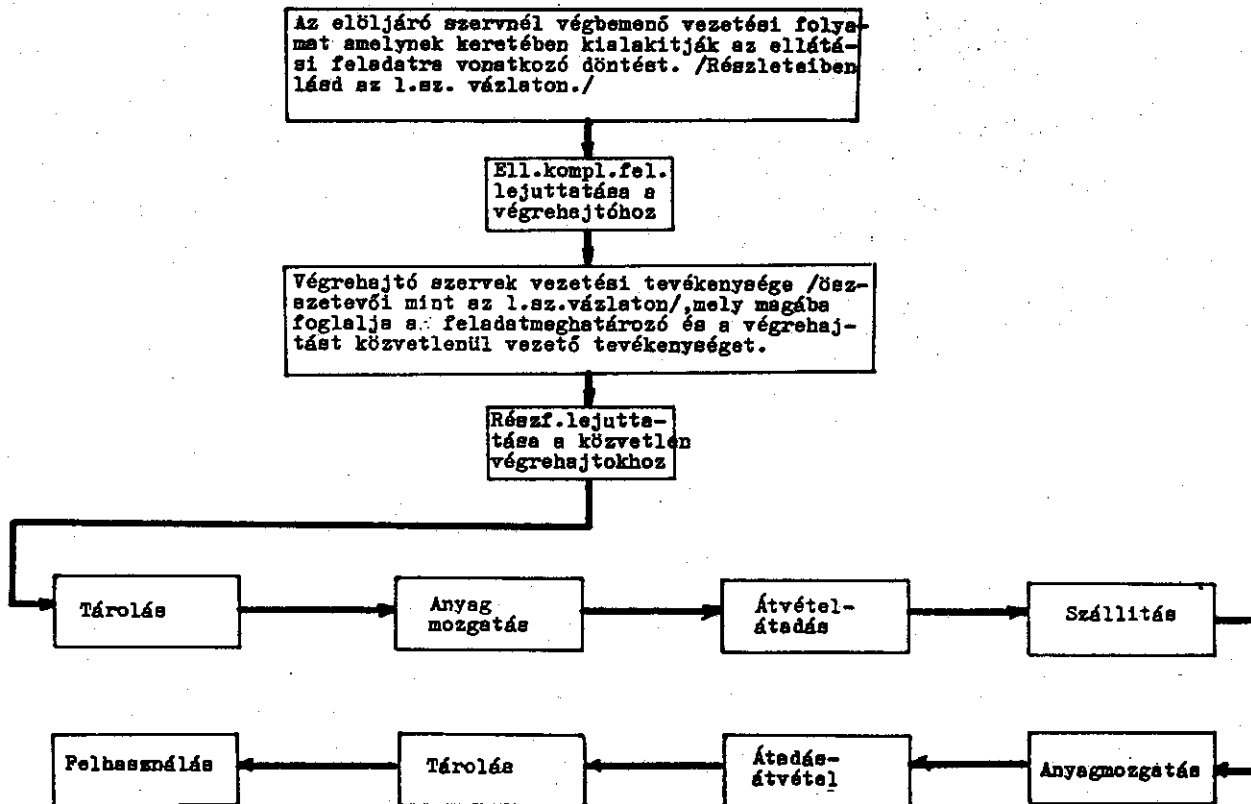
ÜZENELTETÉS KOMPLEX POLYAMATA

5.sz. vázlat



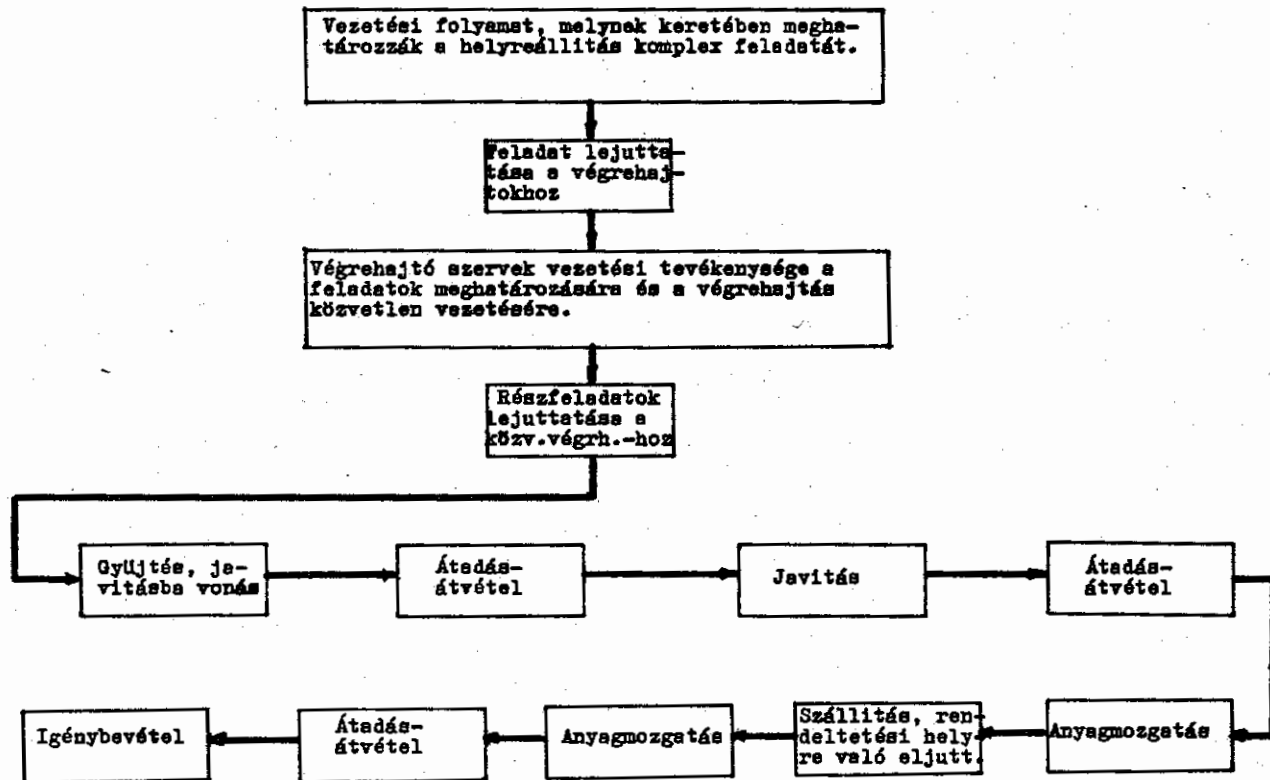
AZ ELLÁTÁS KOMPLEX POLYAMATA

6.sz. vázlat



A HELYREÁLLÍTÁS KOMPLEX FOLYAMATA

7.sz. vázlat

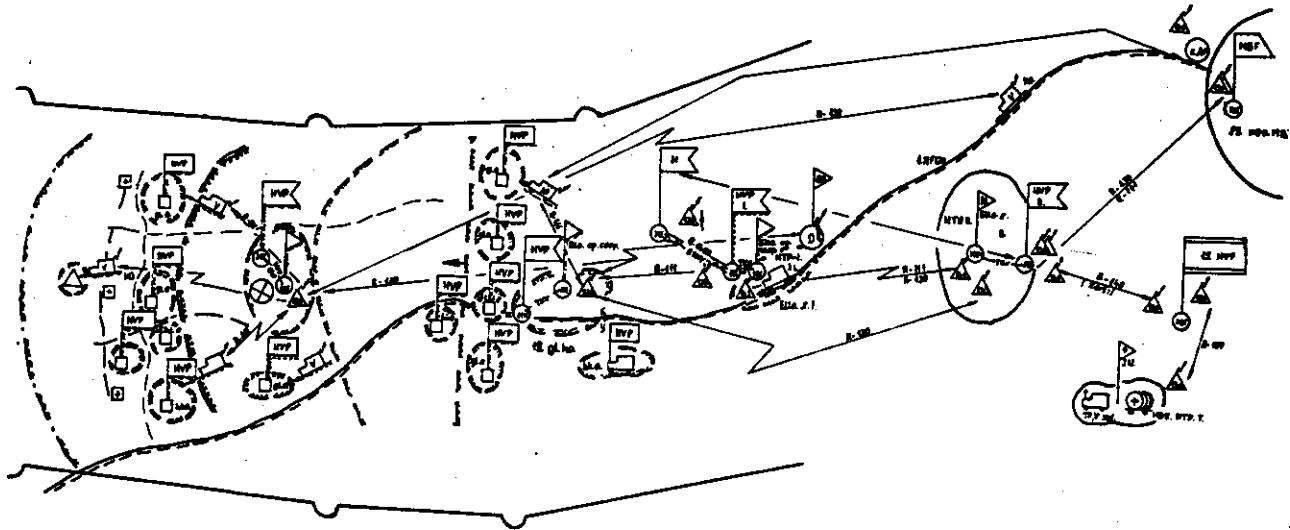


Magyarázat: A példa nagyobb mennyiségű lővészfégyver helyreállításának komplex folyamatát jellemzően tükrözi.

1-2.sz.melléklet a "Az ellátó zászlóaljok
vezetése harcban" című
cikkhez

Titkos.

**AZ 1940. É. HIRADÁSÁNAK TERVE
A HO. VÁMOGÓ HARCÁ SORÁN
/A JAVASOLT KISÉRLETI HIRADÁS./
/ VÁLTOZAT ./**

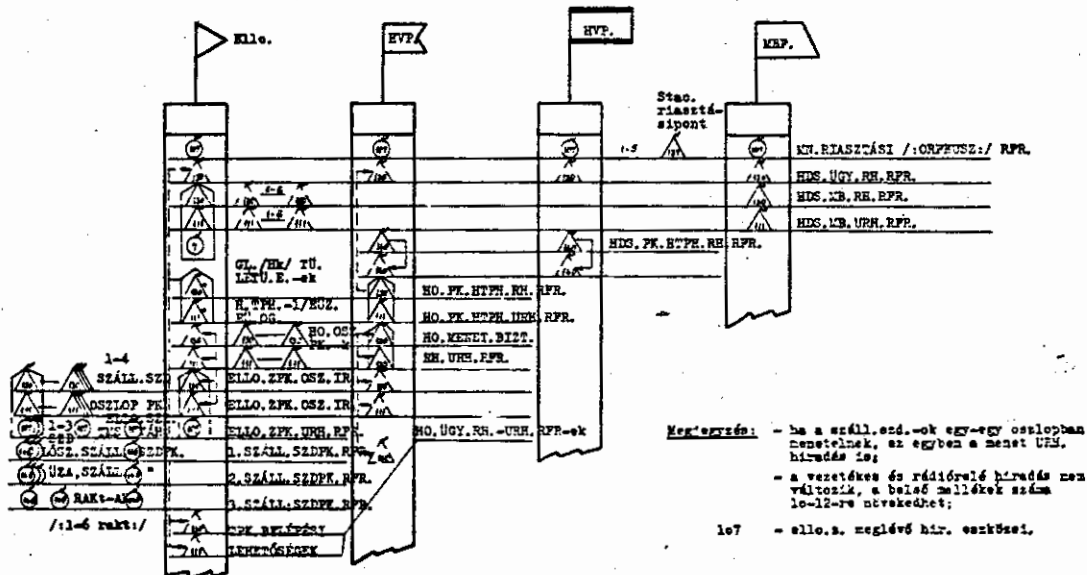


TITKOS.
- KISÉRLETI -

KIALAKO MÉRŐALJÚ RÁDIÓ, RELÉ, ÉS VEZETÉKES HIRADÁSÁNAK TERVE.

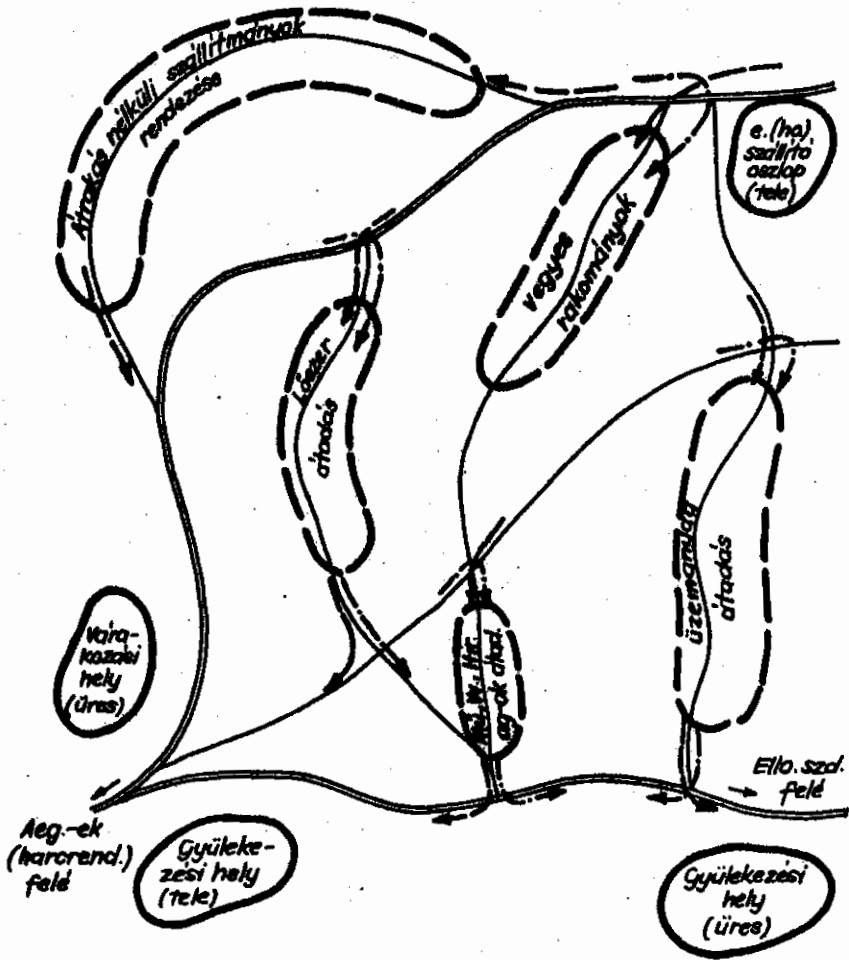
/:Megerősítendő eszközökkel biztosítható:/

/:Változat:/



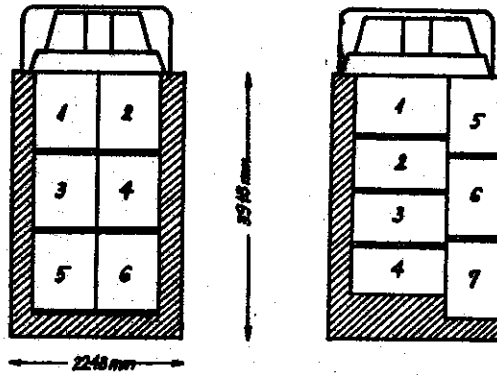
1-4.sz. mellékletek "Az ezred anyagmozgatási
rendszere" c. cikkhez

AZ ANYAGÁTADOHELY MŰKÖDÉSÉNEK ELVI
SÉMÁJA

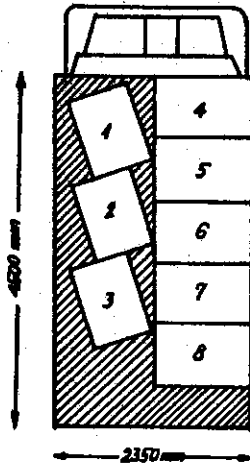


A rakodlapok elhelyezési módjai különböző gépkocsikon

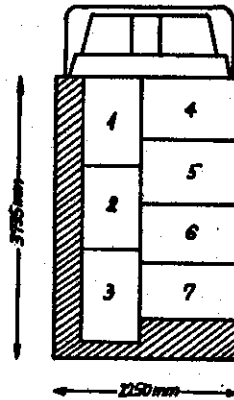
Csepel D-344 trk.



Csepel D-566 trk.

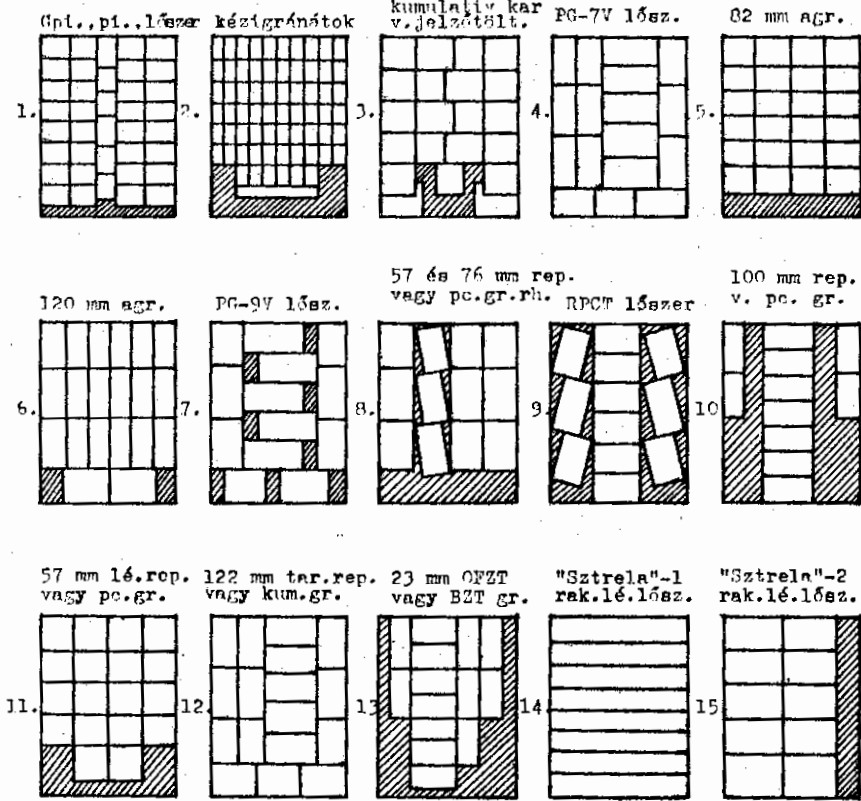


ZIL-164 trk.



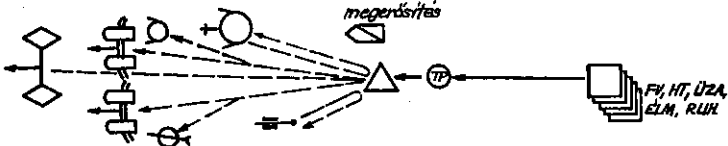
LŐSZERES LÁDÁK ELRENDEZÉSE AZ URAL-375 D

TÍPUSU GÉPFŐCSIKON



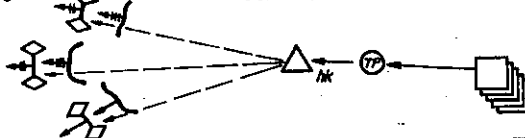
RAKOMÁNYCSOPORTOK KÉPZÉSÉNEK VÁLTOZATAI AZ ÉRDEKŰL

1.sz. változat: Olyan rakomány, amely az alegység saját és megerősítő állományának ellátmányát magába foglalja. Alkalmazás: valamely körletben, vagy akkor, ha a megerősítők átfordrendelése nincs tervezve (pl. ültetés)

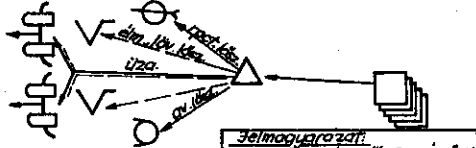


2.sz. változat: Olyan rakomány, amely csak az aeg. saját állományának ellátmányát foglalja magában. Alkalmazható úgy, hogy

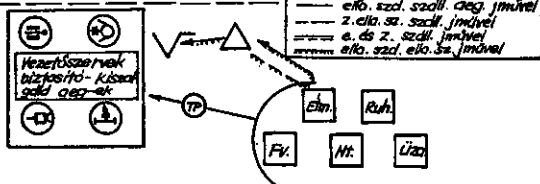
a) az elő. sz.-nál az egyes rakományt elosztják (pl. Hk. z.-nél általában)



b) az elő. sz.-nál csak azokat a rakományokat osztják szét amelyekből az aeg. léte. inoz. szükségletekkel rendelkezik, a többi e. rakományként kezelni továbbításra - pl. z.-nál

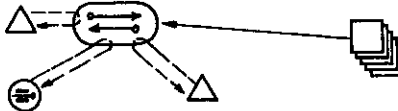


- az e. kör. . aeg.-eknél



3.sz. változat: Olyan rakomány, amely egy vagy több anyagfeleségből több alegység ellátmányát is magában foglalja. Alkalmazás: szállítók kapcsolásánál a szállító kapacitás kihasználása céljából. Kialakítható úgy, hogy

a) anyagátadód helyen kerül átrakásra



b) az átadás egymás után, az alegységekkel a helyszínen történik

